

MARY BUNYAN

De blinde dochter van John Bunyan

Door

Sallie Rochester Ford

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2003

Mary Bunyan

De uitgevers van deze editie van *Mary Bunyan* geloven dat dit de eerste maal is in de laatste honderd jaar dat dit uitstekende verhaal verkrijgbaar is geworden voor de Christelijke lezer.

Mary Bunyan wordt in deze tijd aan het Christelijk publiek aangeboden met de bijzondere wens dat het de harten van de heiligen zal voorbereiden op de verdrukking die de Kerk van Jezus Christus zeer zeker te wachten staat.

Laten de gerusten in Sion dit getuigenis van onze voorvaderen
hun beproevingen, en hun kracht overdenken.

Laten zij, die het vuur en het zwaard zien naderen, dit boek lezen
en nieuwe moed grijpen in de God van Bunyan.

Dit verhaal van *Mary Bunyan* zal jong en oud aanspreken.

*Oorspronkelijke titel: Mary Bunyan - the dreamers blind daughter.
"tale of religious persection.*

Uit het Engels vertaald door ds. W. de Graaf.

1. De arrestatie

Twee honderd jaren geleden! Wat een veranderingen hadden er sindsdien plaats gehad. Twee honderd jaren geleden stond er in Bedfordshire, bij Harlington, een laag, met stro gedekt huisje, de woning van een Godvrezend huisvader. Laten wij er eens heengaan. Het is een rustige herfstavond. Het avondrood sluimert op de groene heuvels en de schemering laat haar gordijn zakken. De arbeid van de dag is verricht, en rond de keukenhaard zijn de landslieden uit de naburige gehuchten samengekomen, die in gespannen verwachting uitzien naar de komst van iemand, die voor de hongerigen het brood des levens zal breken en woorden van bemoediging zal spreken tot de moedelozen. Een statige figuur, gekleed in het eigenaardige gewaad van die tijd, staat bij de deur en klopt aan. Het is John Bunyan. De deur wordt geopend en hij wordt binnen gelaten. Hij wordt begroet met een hartelijk welkom. Hij gaat het kleine gezelschap langs, terwijl hij een ieder de hand drukt en tot allen een vriendelijk woord spreekt. Hij wil juist bij een bejaarde zuster gaan zitten, wanneer de heer des huizes haastig naar hem toekomt en hem terzijde nemend, met een driftige, opgewonden stem toefluistert: "O, mijnheer Bunyan, er is een bevel tot arrestatie tegen u uitgevaardigd, en de gerechtsdienaars zoeken u. Wij kunnen onze samenkomst niet houden. Zij loeren hier rond, en als zij u vinden zullen zij u voor de rechter brengen, en hij zal u naar de gevangenis zenden. U moet weggaan. Wat nu, broeder, zegt Bunyan, weggaan en geen samenkomst houden? JA zeker, mijnheer Bunyan, zij zijn op zoek naar u, en als zij u kunnen vinden, zullen zij u gevangen zetten. Het is waar, mijn heer Bunyan, wat hij u vertelt, zei een man met wit haar, het arrestatiebevel is uitgevaardigd, en zij zijn nu naar u op jacht."

En als dat zo is, wat dan nog? Zegt Bunyan, zal ik daarom de samenkomst niet laten doorgaan? O, ik weet van welke geest zij zijn, en ik zeg u dat zij u naar de gevangenis zullen zenden. En als zij dat doen, wat dan nog? Ik wil in geen enkel opzicht oproerig zijn, en ik wil ook niet dat de samenkomst hierom niet doorgaat. Hij sprak op de rustige, besliste toon van iemand, die, wetend wat hem te wachten stond, zijn besluit had genomen om het ergste te ondergaan.

Maar wat zal er van ons worden, wanneer u wordt gevangen gezet? Och, broeder, antwoordt Bunyan, laten wij niet bang zijn; onze zaak is goed, wij behoeven er ons niet voor te schamen. Het Woord van God prediken is zulk een goed werk, dat wij zullen worden beloond, als wij daarvoor lijden.

Toen zij zagen dat hij niet van zijn voornamen was af te brengen, staakten zij hun smeekbeden en gingen zij te midden van de onrustige groep zitten, wier bezorgde vragen van de diepste belangstelling getuigden. Maar alvorens de samenkomst te beginnen, gaat hij naar buiten, het erf op om de zaak te overwegen, om haar voor God neer te leggen en zich te overtuigen van Zijn wil. De schemering werpt haar donkere schaduwen over het grasveld en over de vredige, met stro bedekte, huizen van de dorpelingen. Hij loopt heen en weer in de kleine tuin, in een peinzende alleenspraak, en hij redeneert bij zichzelf aldus:

Ik heb mij flink en moedig betoond in mijn prediking, en ik heb er mijn werk van gemaakt anderen te bemoedigen. Wat zullen mijn zwakke en pas bekeerde broeders denken als ik er nu vandoor ga? Zullen zij niet zeggen: Hij is niet zo krachtig in daad als in woord? En als ik zou gaan lopen, nu er een bevel tot arrestatie tegen mij is uitgevaardigd, zal hen dat niet bevreesd maken om stand te houden, wanneer alleen

nog maar grote woorden tot hen zullen worden gesproken? En daar zij zien, dat God mij uitverkoren heeft om deze *verloren* post in dit land in te nemen - om de eerste te zijn, die wordt geofferd voor het Evangelie - zal het, als ik zou vluchten, een ontmoediging zijn voor de gehele groep, die mij later misschien zal volgen. En zal de wereld door mijn lafheid niet de gelegenheid aangrijpen om het Evangelie te lasteren; zullen zij geen reden hebben meer achterdocht te koesteren aangaande mij en mijn belijdenis dan ik verdien? Want geprezen zij de Heere: ik weet van geen kwaad, dat ik heb gezegd of gedaan. Ik wil het ergste ondergaan wat zij van mij kunnen zeggen en mij kunnen aandoen. Ik wil de moed niet opgeven, als God mij zal bijstaan.

Voortreffelijk woorden uit een moedig hart! Wie, behalve de man, die op de God van Israël vertrouwt, kan ze uitspreken? Bereid om alles te trotseren voor Hem, Die hem in Zijn Eigen Woorden inleidde, keert hij terug naar het huis, met het vaste besluit om de samenkomst te houden, en niet weg te gaan. Zijn gelaat straalt van het licht van vertrouwen en hoop, wanneer hij de kleine kamer binnentreedt, en naar de lessenaar gaat, waarop de Bijbel ligt. Laten wij knielen in gebed, zegt de vrome man; en een ieder van het kleine gezelschap knielt neer. Hoe ernstig smeken zij bij de Troon der genade; hoe vurig pleiten zij op de beloften van de God der heirscharen! Zij beseffen hun nood, en als zwakke, hulpeloze schepselen, wagen zij zich in de tegenwoordigheid van de grote "Ik zal zijn die Ik zijn zal". Maar luister naar hun voorganger; in diepe, vurige tonen zendt hij zijn geroep om hulp omhoog. Zijn geloof is sterk, en hij gaat met vrijmoedigheid toe tot de Troon der genade. Hoezeer sterkt zijn ijver het hart van de minder beslist! Hoor hem zeggen, in vol vertrouwen van wat hij uitspreekt: "God zal Zijn uitverkoren volk niet verwerpen, noch zal Hij dulden dat hun vijanden triomferen; maar met een sterke hand en een uitgestrekte arm zal Hij hen tot de overwinning leiden. Het paard en zijn ruiter worden gedood, en zij, die ongerechtigheid doen, zullen worden verteerd; maar hij, die op de Heere vertrouwd, zal niet beschaamd worden tot in eeuwigheid." Hoe vallen deze woorden van geloof als een genezende balsem op het bloedende hart van hen, wier vreugde was verpletterd onder de hiel van de onderdrukker, en tranen van dankbaarheid stromen langs het gelaat van menig knielend smekeling. Zij staan op. Hij neemt de Bijbel van de lessenaar, en Hem openend leest hij: "Geloof gij in de Zoon van God?" Welk een onderzoekende vraag, welk een passende gelegenheid! Welk een toetssteen voor hun geloof! Evenals Christus dat had gevraagd van hem, "die zij wellicht zouden uitwerpen", zo moest ook Zijn dienaar vragen van zijn mensen, dat zij hun geloof zouden tonen; en, zoals de verachte uitgeworpene had geantwoord, zo moesten ook zij dat nu doen: "Heere, ik geloof." Maar terwijl hij leest, worden buiten vreemde stemmen gehoord; onrustige, angstige blikken worden op de deur gericht - zij gaat open. En daar staan twee onbekende personen voor hen. Er zijn geen woorden nodig om hun te zeggen, dat het de veldwachter en de gerechtsdienaar zijn; en de politieambtenaren hebben hun ogen maar te laten gaan over de kleine vergadering om het voorwerp van hun naspeuren te vinden. Daar zit hij, zijn oog onafgewend op hen gevestigd, met zijn vinger wijzend naar de Tekst, alsof hij ook hun wilde vragen: "Geloof gij in de Zoon van God?" Zij staan voor hem, en hun arrestatiebevel voor de dag halend, bevelen ze hem hen te volgen.

Hij denkt aan wat de Apostel zegt: "Alle ziel zij de machten over haar gesteld onderworpen"; daarom sluit hij de Bijbel en staat op om aan hun verzoek te voldoen. Het is alsof wij hem met de Apostel horen uitroepen, terwijl hij de politiebeambte aankijkt: "Ik ben bereid niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven te Jeruzalem voor de Naam van de Heere Jezus Christus." Schiet op, kom met ons mee, want de rechter wacht op u." Een ogenblik geduld, zegt Bunyan, terwijl hij zich naar

de deur begeeft. Hij keert zich om en spreekt de wenende vergadering toe. Alles wordt stil; zelfs de huurlingen van de wet durven hem niet in de rede te vallen, als hij voortgaat de kleine groep aan te sporen tot geduld en lankmoedigheid terwille van hun Meester. Broeders, zoals gij ziet wordt ons de gelegenheid om het Woord van God te spreken en te horen, ontnomen, en wij zullen daarvoor waarschijnlijk moeten lijden. Maar laat de moed niet zakken, mijn lieve broeders; het is genade om voor zulk een goede reden te lijden. Wij hadden opgepakt kunnen worden als dieven of moordenaars, of voor een andere misdaad; maar Gode zij dank, zo is het niet, wij lijden als Christenen, omdat wij goed doen, en wij kunnen beter de vervolgdan de vervolgers zijn." Houdt op met je geteem en ga met ons mee, zegt de gerechtsdienaar, hem in de rede vallend, het is nu de tijd niet voor zulke praat." Hij beveelt het kleine gezelschap aan de zorg en de leiding van God aan, en vertrekt met de ambtenaren. Maar de rechter was die avond net niet thuis. Een vriend van hem nam op zich, hem de volgende morgen bij de veldwachter te brengen, en hij werd vrijgesteld van bewaking. En laten wij nu met hem meegaan naar de kring van zijn gezin en de moedige man daar zien, aan alle kanten belaagd door vervolging en kwelling; laten wij daar zien wat het was, dat hem onder zijn zware beproevingen ondersteunde, en dat zijn moedig hart kracht gaf om de schandelijke beschuldigingen van zijn vijanden zonder murmureren te verdragen, en dat hem in staat stelde in volle vastberadenheid uit te roepen: "Daar de Almachtige mijn Hulp en Schild is, wil ik lijden, zelfs totdat het *mos op mijn wenkbrauwen zal groeien*, als het broze leven nog zo lang duurt, liever dan mijn geloof en mijn beginselen geweld aan te doen." En nogmaals, denkend aan de toekomst, toen hij door diepe wateren ging: "Als het geoorloofd was zou ik bidden om nog groter moeite, en dat ter wille van de grotere vertroosting; en nog eens weer: Ik kon lachen tegen de verwoesting, en noch het paard noch zijn berijder vrezen." Was dit geen onveranderlijk, verheven, eeuwig vertrouwen; dat geloof, dat "zich uitstrekt tot binnen het voorhangsel en beslag legt op de kroon?" Hij neemt afscheid van zijn vrienden, en langzaam en peinzend vindt hij de weg naar zijn huisje. Hij is niet bevreesd, noch twijfelt hij aan de kostelijke beloften, hij kan alleen niet zeggen hoe hij dit ter kennis van zijn vrouw moet brengen. Met gebogen hoofd en neergeslagen ogen loopt hij kalmpjes door, terwijl vrees en hoop beurtelings om de overwinning worstelen. Het licht, dat door het kleine voorgevelvenster valt, treft zijn oog, als hij het grasveld betreedt. Zijn hart is vol zorg, als hij denkt aan zijn trouwe Elizabeth, zijn arme blinde Mary, en de kleintjes - allen van hem zo afhankelijk voor hun dagelijks brood. Hoe kan hij hun vertellen dat hij misschien de gevangenis in zal gaan? Het zal hun hart bijna breken, als zij horen, dat hij van hen moet worden weggenomen! Uit het diepst van zijn ziel zendt hij een vurig gebed op tot God om leiding in deze zaak. Want hoewel de wolken als een dikke duisternis hem omgeven, hij heeft gelezen: "De ogen van de Heere zijn op de rechtvaardigen en Zijn oren tot hun geroep." De eenvoudige maaltijd is genuttigd in het kleine huisje te Elstow, en het gezin verzamelt zich rondom het haardvuur. De "trouwe huisvrouw" is bezig met haar naaiwerk bij de lamp, die brandt op de lessenaar, waarop de Bijbel ligt. Het Boek ligt open voor haar, want vader is weg, en zij heeft een Hoofdstuk voor de kinderen gelezen, en zij knielt met hen in gebed. De blinde dochter is bezig het jongste kind in slaap te wiegen, terwijl de andere twee kinderen hun rustig spel aan de zijde van hun moeder voortzetten. De oude hoge leunstoel staat leeg in de hoek, wachtend op de terugkeer van de huisvader.

God zal hen sterkte geven, zegt hij, als hij even wacht op de stoep van de deur. Hij treedt binnen; mevrouw Bunyan kijkt verrast op en op het gezicht van het blinde kind

ligt een uitdrukking van verwondering en vrees, want zij herkent de welbekende stap voordat er een woord wordt gesproken. De kinderen staken hun spel, want zij zijn blij hun vader terug te zien. Zij letten niet op het ongewone uur. Je bent vanavond vroeg thuis! Heb je je samenkomst gehouden? vraagt de vrouw op een toon, die de bezorgdheid van haar hart verradt. Neen, de politiebeambten kwamen en braken onze samenkomst af, en leidden mij weg. En hoe ben je ontkomen? Zullen zij je niet achtervolgen? vraagt de vrouw opgewonden, want verbazing en onrust nemen elk ogenblik toe. Neen, neen; ik ben het gerecht niet ontvlucht; zij stonden mij toe vannacht naar huis te gaan, omdat de rechter weg was. Hij zet zich in de oude stoel; zijn vrouw luistert gespannen, terwijl hij zijn verhaal vertelt." Juist toen wij middenin onze samenkomst waren, kwam de veldwachter binnen met zijn arrestatiebevel, om mij gevangen te nemen, en hij gunde mij niet de tijd om mijn prediking af te maken, maar hij leidde mij haastig weg, terwijl hij mij alleen toestond enkele woorden van raad en bemoediging tot de mensen te spreken; en hij zou mij voor de rechter hebben geleid, maar deze was vandaag niet thuis; daarom nam een vriend op zich mij morgen bij hem te brengen, anders had de veldwachter mij aan een bewaker moeten toevertrouwen of op een andere manier in verzekerde bewaring moeten stellen; zo groot is mijn misdaad." En moet ge er morgen heen om terecht te staan?" Ja. Want dat heb ik beloofd, en ik wil mijn woord niet breken. Maar ach, mijn man, als zij je nu eens naar de gevangenis zouden zenden? Welnu Elizabeth, als de Heere dat wil, moeten wij ons onderwerpen. Hij zal ons niet meer opleggen dan Hij kracht geeft om het te dragen. Als wij moeten lijden, dan is het voor een goede zaak, en dan moeten wij goedsmoeds zijn. Aan het einde zal alles goed komen." Hij spreekt hoopvol; maar als de tranen opwellen in de ogen van zijn liefhebbende vrouw en de droefheid dieper wordt op het sombere gelaat, dan stijgt een zucht op uit het hart van de moedige man: "Wat zal er van zijn vrouw en kinderen worden als hij van hen wordt weggenomen? Wie zal hun voedsel en kleding verschaffen? Wat *moeten* wij doen, vraagt de vrouw smekend, als je ons moet verlaten? Wij hebben nu maar weinig te eten, wie zal ons dan meer geven? God zal voor Zijn kinderen zorgen, mijn Elizabeth, Hij voedt de mussen, en Hij zal ook jou voeden, en bovendien is het mogelijk dat zij mij niet naar de kerker zenden; misschien zullen zij mij vrijlaten, nadat zij mij verhoord hebben. Ik kan mij niet indenken dat zij mij gevangen zullen zetten omdat ik de Schriften lees en verklaar voor de mensen." Maar de rechters zijn zo hardvochtig, mijn man, zij sturen allen naar de gevangenis die zich niet willen voegen naar de regels van de kerk. Gisteren hoorde ik nog van twee personen, die te Bedford in de kerker waren geworpen zonder een eerlijk verhoor te hebben ondergaan, en zo kunnen zij jou ook behandelen. ."

"Goed en wel, wij zullen er het beste maar van hopen, Elizabeth. God zal het alles in gerechtigheid besturen - wij moeten het in Zijn hand overgeven. Maar mijn lieve man, als zij je naar de gevangenis zouden sturen, wat moeten wij dan doen? Wie zal ons brood geven?

Dit is een somber beeld, zelfs voor zijn moedig, vertrouwend hart zijn gezin gekweld door honger en koude, en hij opgesloten binnen de muren van een kerker! Hij verbergt zijn gezicht in zijn handen, en een zware zucht welt op uit de diepten van zijn ziel, als hij daaraan denkt. De kleine jongens zien het aan met schuchtere verwondering. Het is een vreemd, droevig gezicht voor hen, hun vader zo door verdriet te zien neergedrukt. Een hand wordt gelegd op de zijne een arm om zijn hals geslagen, en een stem fluistert hem in het oor: Wees niet bedroefd, vader, als zij u naar de gevangenis brengen; ik zal moeder helpen voor de kinderen te zorgen." Hij ziet op als de vriendelijke klanken zijn oor treffen. De blinde ogen, welsprekend door medelijden en

liefde, keren zich naar de zijne. Het is maar weinig wat jij kunt doen, mijn arm kind, met je zwakke handen en je verduisterde ogen; antwoord de vader bedroefd. Maar ik kan toch wat doen, vader, ik kan voor de kinderen zorgen wanneer moeder erop uitgaat om te werken, en ik kan de tuin schoffelen, wanneer de zomer komt.

Zijn oog rust op de tere, blauwdooraderde hand die de zijne vasthoudt, en daarna op de opgeheven duistere ogen, en hij slaakt een nog diepere zucht, als hij eraan denkt welke ontberingen dit arme kind zal moeten lijden, als hij zou worden veroordeeld. En ik kan hout aandragen voor moeder, voegt Thomas, de oudste zoon, eraan toe, en mijn zuster helpen in de tuin en de voortbrengselen naar de markt brengen." Maar het zal nog lang duren voordat het zomer is mijn jongen, en je moet ook gedurende de koude winter leven." En de vader strijkt over het witte haar van de onschuldige knaap, en hij dankt God voor het medelijden van zijn kinderen.

"Ook als het allerergste gebeurd, Elizabeth, en ik de gevangenis in moet gaan, dan moeten wij voor de toekomst op de Heere vertrouwen. Hij zal ons voedsel geven op de juiste tijd, en genade om te kunnen volharden onder al onze beproevingen. Ik zal morgen met buurman Harrow spreken, als ik naar Bedford ga, en hem vragen je te helpen, als ik niet zou terug komen. Hij kan de kleine bedragen innen, die men mij nog schuldig is, en dan ben je voor een poosje geholpen; en wanneer dat op is, zal God middelen voor levensonderhoud verschaffen. Hij heeft gezegd: "Hij zal hun het goede niet onthouden, die in oprechtheid wandelen, en wij moeten aan Hem niet twijfelen." Maar ik hoop dat zij mij niet zullen veroordelen, als zij zien dat ik niets gedaan heb dan de Schriften lezen en ze verklaren voor de mensen. Als zij het echter wel doen, moet ik niet aarzelen, doch bereid zijn om alle soorten vervolging te verdragen terwille van het Evangelie.

Op deze wijze tracht zijn beproefde ziel met woorden van hoop en vertrouwen het bezwijkend hart van zijn vrouw te troosten en te ondersteunen. Zij is een vrouw met een moedig hart en van grote zielskracht, en zij bouwt voor bijstand op het Woord van Hem, Die heeft gezegd: "Vrees niet, Ik ben met u". Maar deze beproeving is zo smartelijk, zo onverwacht, de afloop ervan zo belangrijk, en, als haar man schuldig zou worden verklaard, zo rampzalig, dat zij voor het ogenblik niets dan wanhoop en dood voor hen kan ontdekken. Zo gaat de avond voorbij. Het kleine gezin te Elstow bevindt zich in de woestijn; de vijand achtervolgt hen, de bergen verheffen zich aan beide zijden, de zee ligt voor hen. Zal er geen staf worden opgeheven, geen hand worden uitgestrekt tot hun bevrijding? Zal er geen "wolkkolom" zijn, om hun licht te geven, en die tevens voor hun vijanden een donkere wolk zal zijn?

"Vreest niet, beproefden, staat vast, en ziet het heil des HEEREN, dat Hij u zal tonen."

De volgende dag breekt aan. Bunyan is vroeg op om zijn woord te kunnen houden, en de politie-ambtenaar niet te laten wachten. Hij zegt zijn vrouw en kinderen voorlopig vaarwel, beveelt hen aan bij God, en verzoekt hun goedsmoeds te zijn, want hij denkt dat hij spoedig bij hen zal terug komen. Zijn vrouw neemt afscheid van hem met een bedroefd, neerslachtig hart; Mary omhelst hem hartelijk en keert zich schreiend om, terwijl de kleinen, Jozef en Sara, hem kussen en hem verzoeken spoedig terug te komen. Thomas gaat met zijn vader mee naar Bedford om de berichten over het verhoor naar huis over te brengen. Onderweg voegt zich de vriend bij Bunyan, die er voor had ingestaan dat hij zou verschijnen. Hij houdt zich een ogenblik op bij buurman Harrow om met hem te spreken over de behoeften van zijn gezin. Ik zal letten op wat zij nodig hebben, vriend Bunyan, als ge niet terug komt, maar God geve dat zij je zullen vrijlaten. Ik vertrouw dat zij dat zullen doen, maar als zij het niet doen, zal het alles toch goed zijn, broeder Harrow. Zij geven elkaar de hand, waarbij de buurman de gevangene aan de bescherming van God opdraagt en hem een spoedige

terugkeer toewenst. Zij nemen afscheid, de een om een stil gebed op te zenden voor zijn broeder in de Heere, die wordt meegesleept door de wrede hand van de vervolging, wellicht tot de dood van een misdadiger; de andere om zijn weg voort te zetten."terwijl hij er zich in verheugt dat hij wordt waardig geacht te lijden voor Zijn Naam." In een godvruchtig gesprek gewikkeld, gaan hij en zijn vriend voort, terwijl Thomas er zich al de tijd over verwondert, hoe het mogelijk is dat zijn vader zo rustig kan praten, nu hij eraan toe is de kerker in te gaan. Alleen al de gedachte aan de oude gevangenis, die bij de brug staat, en die hij wel eens heeft gezien, met zijn zware, zwarte muren en kleine, van ijzeren tralies voorziene, ramen, vervult zijn kinderziel met afgrijzen. Hij deinst terug als hij terugdenkt aan dat verschrikkelijke gebouw, en toch zegt zijn vader: "Ik wil liever met blijdschap daarheen gaan dan het prediken op te geven." Vreemde taal voor zijn onervaren hart. Het geheim werd na jaren opgelost, toen "de Geest hem gaf te spreken, en ook hij gevoelde, terwijl hij de "onnaspeurlijke rijkdom van het Evangelie van Christus" predikte, dat hij, ook al wachtte hem wellicht gevangenschap, toch niet zou ophouden "de volle Raad van God te verkondigen". Zij treffen de veldwachter aan in afwachting van hun komst. Hij doet zijn werk met ijver. Wreedheid voedt zichzelf en wordt vet, en dit harteloos werktuig van een parasiterende magistraat houdt zich met dit werk van de dood bezig met een genot, nauwelijks minder duivels dan dat van de Romeinse tiran, die verlangde dat het hoofd van het Christendom met een slag zou worden afgehouden. Hij brengt de gevangene haastig naar het gerechtshof en leidt hem voor de rechter. Met majesteitelijke waardigheid kijkt rechter Wingate hem aan, en zich dan tot de veldwachter wendend, vraagt hij: En waar vond je hem? Waar waren zij samengekomen? En wat deden zij?

Ik trof hem aan te Samsell, edelachtbare. Daar waren slechts enkele bij elkaar gekomen om het Woord te prediken en te horen. En wat hadden zij bij zich? (Hij bedoelde: welke wapenen?) Zij hadden niets dan hun Bijbels edelachtbare; geen spoor van iets anders; en de gevangene was juist begonnen te prediken. De rechter wend zich met een verontwaardigde blik tot Bunyan en vraagt met een barse stem: En wat deed je daar? Bunyan kijkt hem vriendelijk en toch vastberaden aan en hij antwoordt op een krachtige toon, die door alle aanwezigen kan worden gehoord: "Wanneer ik daarheen, en naar andere plaatsen, ga, is het mijn bedoeling de mensen te onderwijzen en aan te raden hun zonden los te laten en zich aan te sluiten bij Christus, opdat zij niet ellendig omkomen." En waarom stel je je eigen niet tevreden met je beroep? Weet je niet dat het voor zulke als jij volgens de wet verboden is te doen, wat jij hebt gedaan? Maar ik kan het allebei doen, zonder ze door elkaar te halen, zegt de gevangene prompt. Ik kan mijn beroep uitoefenen en ook het Woord prediken. Wat, zegt de rechter, ziedend van toorn, dan zal ik je samenkomsten de nek breken, dat zal ik. Bunyan blijft onbewogen en antwoordt rustig: Dat is best mogelijk. De rechter, alle zelfbeheersing verliezend, roept uit: breng je borgen bij, man, of ik zal je naar de kerker zenden. Twee vrienden zijn bereid borg voor hem te staan en zij worden binnen geroepen. Nadat zijn verplichtingen om te verschijnen is vastgesteld, wend de rechter zich tot de borgen: Gij zijt verplicht deze man van het prediken af te houden, hoort ge dat? Als ge dat niet doet, verspeelt ge uw recht als borgen. Dan zal ik die verplichtingen *verbreken*, merkt Bunyan op, hem in de rede vallend, want ik zal niet nalaten het Woord van God te spreken, noch ophouden de mensen, bij wie ik kom, te raden, te troosten en te onderwijzen; want ik denk, mijnheer, dat in dit werk geen kwaad steekt, maar dat het veeleer aanbeveling dan berisping waard is. Als ge u daartoe niet zult verplichten, zegt de rechter, zich tot de borgen wendend, dan moet

een bevelschrift tot opsluiting worden gereed gemaakt, en dan moet hij naar de kerker gaan, om daar te blijven tot de driemaandelijke gerechtszitting.

Maak het bevelschrift in orde, beveelt de rechter, en hij trekt zich terug. De gevangene staat met gevouwen handen, wachtend op de order voor de gevangenis. Terwijl het bevelschrift wordt gereed gemaakt, komt dr. Lindale binnen, "een oude vijand van de Waarheid", die de man Gods begint te beschimpen en te honen. Bunyan zegt tot hem:

Ik ben niet hierheen gekomen om met u te spreken, maar met de rechter. De "oude vijand", in de veronderstelling dat hij niets ten gunste van zichzelf had te zeggen, zet een triomfantelijk gezicht, alsof hij de overwinning reeds had behaald, en hij beschuldigt en veroordeelt hem, omdat hij zich met iets bemoeit waarvoor hij geen volmacht kon tonen. Onbeschaamd vraagt hij hem: Heb je de (kerkelijke) eden afgelegd? Als je dat niet hebt gedaan, dan moet je, jammer genoeg, naar de gevangenis worden gestuurd.

Als ik dat wilde, zou ik elke eenvoudige vraag kunnen beantwoorden, die u mij zou kunnen stellen,

is het kalme antwoord. Vertrouwend op de overwinning vraagt de "oude vijand": Kun je dan bewijzen dat het je geoorloofd is te prediken? Zegt Petrus niet: Een iegelijk, gelijk hij gaven ontvangen heeft, also bediene hij die? En de gevangene kijkt hem aanhoudend en recht in het gezicht, om te laten zien dat hij hem van antwoord kan dien als hij dat wil. Ja, zegt de "oude vijand" spottend, tot wie wordt dat gezegd? Tot wie? wel, tot ieder mens die een gave van God heeft ontvangen."

"Let wel, en het schrandere, levendige oog van de beklaagde licht op als hij spreekt, let wel, zegt de Apostel: een iegelijk, heeft hij een gave van God ontvangen, laat hij die dan bedienen; En wederom: Gij moogt allen profeteren, stuk voor stuk.

Hierdoor wordt de "oude vijand" wat geremd en hij vertraagt zijn pas; maar omdat hij de slag niet wil verliezen begint hij opnieuw. Ja, inderdaad, ik denk aan een zekere Alexander, een *kopersmid*, die tegen de Apostelen inging en hun last veroorzaakte. Dit is een steek op Bunyan, omdat hij ketellapper is.

En ik heb ook gelezen van *zeer veel* priesters en Farizeeën, die schuldig waren aan het Bloed van onze Heere Jezus Christus. Ja, en jij bent een van die Schriftgeleerden en Farizeen; want je eet de huizen van de weduwen op, en dat onder de schijn van lang te bidden."Wat", zegt Bunyan, ik zeg u mijnheer, als u door uw prediking en bidden niet meer had verkregen dan ik, dan zoudt u nu niet zo rijk zijn. Maar hij herinnert zich dat er staat geschreven: Antwoord een zot niet naar zijn dwaasheid, daarom is hij daarna zo spaarzaam met zijn woorden als hem dat zonder schade voor de Waarheid mogelijk is.

Het bevelschrift is opgemaakt, de gevangene wordt toevertrouwd aan de veldwachter, en haastig weggevoerd naar de kerker. Een menigte verzamelt zich om hem heen als hij wordt weggeleid; sommigen met een medelijdend hart, terwijl anderen in de geest van de aloude vervolgers roepen: Weg met hem, weg met hem. Zij bewegen zich voort zo snel als de menigte dat toelaat."Wacht even veldwachter, roepen twee van zijn broeders, die ademloos op hem toekomen. Op die bevelende toon blijft de politiemann stilstaan. Je moet de gevangenis niet ingaan. Wij denken dat wij de rechter ertoe kunnen bewegen je vrij te laten. Wij hebben een vriend die een goed woord voor je wil doen. Wij moeten terug naar de rechter.

Zo haasten zich de twee mannen, bij wie zich een derde voegt, naar de rechtszaal om met de rechter te spreken. Zij hebben een langdurig onderhoud met hem, en komen weer naar buiten lopen, naar de gevangene.

Of je weer bij hem wilt komen, roepen zij met toenemende opgewondenheid uit, en een paar woorden wilt zeggen, dan zal hij je loslaten. En welke woorden zijn dat?

Spreek niet meer in Zijn Naam? Hetzelfde lokaas was zestienhonderd jaar tevoren tevergeefs Zijn discipelen voorgehouden.

Zou het hem van zijn oprechtheid aflokken? Hoor zijn antwoord:

Ik wil dat niet beloven. Als het woorden zijn die met een goed geweten gezegd kunnen worden, dan wil ik ze uitspreken; als zij dat niet zijn, wil ik het niet.

Zij dringen bij hem aan, en hij gaat met hen terug, zonder te geloven dat hij zal worden vrijgelaten.

Hij kent de geest van de slaafse volgelingen van de wet te goed; zij zijn te zeer vervuld van tegenstand tegen de Waarheid, om hem te laten gaan, tenzij hij op de een of andere wijze, of in een of ander opzicht, zijn God zou onteren en zijn geweten verwonden. Maar hij werpt het alles op de Heere, en daarom verheft hij, terwijl hij verder gaat, zijn hart tot God om licht en kracht om hem te helpen, opdat hij niets mag doen, dat of Hem zou onteren, of zijn eigen ziel schaden, of verdriet

en ontmoediging zou teweeg brengen bij wie ook maar de Heere Jezus volgde.

De rechter zit te wachten op zijn terugkeer. Een ander personage komt plotseling uit een andere kamer, en als deze hem ziet, groet hij hem aldus: Wie is daar, John Bunyan?, en dat met zulk een schijnegenenheid alsof hij hem om de hals wilde vliegen en hem kussen. (Een echte Judas) Het is een zekere mijnheer Foster uit Bedford. Bunyan heeft maar weinig kennis aan hem; hij heeft hem slechts enkele malen ontmoet. Alles wat hij van hem weet is, dat hij altijd een fel tegenstander van de wegen van God is geweest, en hij verwondert er zich over dat hij zich thans zo liefdevol jegens hem gedraagt. Maar het wordt spoedig duidelijk. Dan herinnert hij zich deze uitspraken: Hun woorden zijn zachter dan olie, maar het zijn blote zwaarden; en verder: wacht u voor de mensen; Met geveinsde verrassing vraagt deze nieuwe bemoeial: Maar vertel me eens, mijnheer Bunyan, hoe komt het dat je hier bent? Ik verwachtte nauwelijks je op deze plaats te zien. Ach, gij - echte Judas - denkt gij hem nu te bedriegen en hem door uw vleierij te winnen?

Bunyan kijkt hem een ogenblik goed aan, en antwoordt dan op een veelzeggende toon: Ik woonde een samenkomst van mensen bij, niet ver hier vandaan, met de bedoeling een woord van vermaning tot hen te spreken; maar toen de rechter daarvan hoorde, behaagde het hem een arrestatiebevel te zenden om mij voor hem te geleiden. Zo, zo, ik begrijp het, maar, als je wilt beloven dat je de mensen niet meer samenroept, zul je de vrijheid hebben om naar huis te gaan; want mijn broeder is er zeer afkerig van je naar de gevangenis te zenden; als je je maar wilt laten zeggen, zegt deze "echte Judas" vleiend.

Ik bid u mijnheer, wat bedoelt u met de *mensen samenroepen*? Wanneer zij zijn samengekomen, is mijn werk onder hen niets anders dan hen aan te sporen om aandacht te schenken aan de redding van hun ziel, opdat zij zalig mogen worden.

Stil wat, roept hij uit, terwijl hij zijn hand kalmerend op zijn schouder legt, wij moeten niet in verklaringen treden of redetwisten, mijnheer Bunyan; zeg alleen maar dat je de mensen beslist niet meer zult samenroepen, en je zult weer je vrijheid bezitten; anders moet je naar de gevangenis worden gebracht.

Mijnheer, ik zal niemand dwingen of noodzaken mij te horen; maar als ik op een plaats kom, waar

mensen zijn samengekomen, zal ik hen naar mijn beste kunnen en wijsheid aansporen, en aanraden de Heere Jezus Christus te zoeken voor de redding van hun ziel. Maar dat is toch je werk niet, antwoordt de "echte Judas" heftig, zijn zelfbeheersing verliezend, je moet je *beroep* uitoefenen. Als je wilt ophouden met prediken, en alleen je beroep uitoefenen, dan zul je de gunst van de rechter winnen en terstond worden vrijgesproken.

Mijnheer, ik kan zowel mijn beroep uitoefenen als het Woord prediken; en ik beschouw het als mijn plicht beide te doen, als ik de gelegenheid heb.

Maar zulke bijeenkomsten zijn tegen de wet; *daarom moet je ermee ophouden*, en zeggen, dat je de mensen beslist niet meer zult samenroepen. Ik durf verder niets meer te beloven, antwoord de moedige man; mijn geweten zal mij niet toelaten dat te doen, want ik beschouw het als mijn plicht, zoveel goed te doen als mij mogelijk is, niet alleen in mijn handwerk, maar ook, waar ik maar kan, in het meedelen aan *alle* mensen van de *beste* wetenschap die ik in de wereld bezit.

De *beste wetenschap*! Wel, je staat dichter bij de roomsen dan wie ook, en ik kan daarvan onmiddellijk het bewijs leveren. Waarin dan? vraagt de belijder stoutmoedig. Hierin; dat je de Schriften letterlijk verstaat. Die letterlijk verstaan moeten worden, verstaan wij zo, en die anders verstaan moeten worden trachten wij op die andere wijze te verstaan, antwoord de edele verdediger van het geloof. Zo, antwoord de "oude vijand", en welke van de Schriften versta je letterlijk?

Deze, mijnheer, : Wie gelooft zal zalig worden, dit moet worden verstaan, precies zoals het gezegd wordt. Want een ieder die in Christus gelooft, zal volgens de duidelijke en eenvoudige woorden van de tekst zalig worden.

Een spottende glimlach krult de lippen van de gespreksdeelnemer. Je bent ongeletterd en je verstaat de Schriften niet. Hoe kun je ze verstaan, als je het oorspronkelijke Grieks niet kent?

Als dit uw mening is, mijnheer, dat niemand de Schriften kan verstaan behalve zij, die het oorspronkelijke Grieks kennen, dan zullen er maar weinig van de armste klasse zalig worden. Toch zegt de Schrift: God heeft deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen, dat is: voor de geleerden van de wereld, en ze aan de kinderkens geopenbaard.

Maar er zijn geen anderen die je horen, behalve een gezelschap van *dwaze* mensen.

U vergist zich mijnheer; zowel de wijzen als de dwazen horen mij. Zij, die gewoonlijk door de wereld dwazen worden geacht, zijn de wijsten voor God; want God heeft de wijzen, en machtigen, en edelen verworpen, en het dwaze en verachte uitverkoren.

Maar man, je maakt dat de mensen hun beroep verwaarlozen. God heeft de mensen bevolen zes dagen te *werken*, en Hem op de *zevende* te dienen.

Ach, mijnheer, het is de plicht van de mensen, zowel van rijken als armen, om zich op deze dagen zowel met hun ziel als met hun lichaam te bemoeien; en God beveelt Zijn volk "elkander dagelijks te vermanen, zolang het heden genoemd wordt.

De bemoeial staat beschaamd. De ketellapper toont zich een bekwaam werkman.

In woede uitbarstend roept hij opnieuw uit: Maar het is niet anders dan een gezelschap van arme, eenvoudige, onkundige mensen, die je komen horen. De dwazen en de onkundigen hebben het meest behoefte aan onderwijzing; daarom zal het nuttig voor mij zijn voort te gaan met mijn werk.

Maar wil je beloven de mensen niet meer samen te roepen? Als je dat wilt, kun je worden losgelaten en naar huis gaan. Ik durf volstrekt niets meer te zeggen dan ik gezegd heb. Ik durf niet op te houden met datgene waartoe God mij heeft geroepen.

Dan trekt deze "echte Judas" zich terug om te overleggen met zijn vriend de rechter. Terwijl zij beraadslagen, verzamelen verscheidenen van de dienaren van de rechter rondom de gevangene, en zeggen hem dat hij teveel vasthoudt aan een spitsvondigheid. Onze meester, zeggen zij, is bereid je te laten gaan, als je wilt beloven dat je de mensen niet meer zult samenroepen. Als je die belofte maar zult afleggen, kun je je vrijheid terugkrijgen. Hij geeft hun hetzelfde antwoord: Ik durf het niet te beloven.

Op dit ogenblik is de beraadslaging afgelopen; de rechter en de heer Foster (de echte Judas) komen binnen, en dringen er bij hem op aan te beloven dat hij geen samenkomsten meer zal houden. Maar Bunyan is daartoe door overreding al evenmin te bewegen als door bedreigingen en vleierij. Daar staat, onverwinbaar, in de volle wapenrusting van de Waarheid.

Zend hem dan naar de gevangenis, zegt de heer Foster woedend tot de rechter, en het zal goed zijn voor al de anderen hem te volgen. En zo gaan zij van elkaar, de gevangene en de rechters. Dezen om hun handen nog erger te bezoedelen met het bloed van de heiligen; de ander om te gaan naar de donkere kerker, die stralend licht zal worden gemaakt door het daar aanwezige en inwonende "Licht der wereld". Toen hij door de deuren van de openbare leeszaal naar buiten ging, kostte het hem veel moeite om niet te zeggen, dat hij de vrede van God met zich meenam, maar hij houdt zich stil, en hij gaat naar de gevangenis, maar, geprezen zij de Heere, met de troost van God in zijn ziel.

2. De schaduw over de haard

Hoe lang blijft vader weg, moeder? Denkt u dat hij vandaag zal terugkomen? Mary hield een ogenblik op met haar werk en hief haar blinde ogen bedroefd op naar het gelaat van haar moeder. Ik hoop het, mijn kind! God alleen weet het, en de bevroese vrouw slaakte een diepe zucht, terwijl de tranen haar in de ogen sprongen. Het kind hoorde de zucht, en begreep die; zij hield op met vragen en probeerde door kleine goede diensten een deel van de zorg en vrees, die zo zwaar drukten, van het hart van haar moeder weg te nemen.

Mevrouw Bunyan had gedurende de lange, afmattende morgen uitgezien naar de terugkeer van haar man. Aanvankelijk was haar hoop sterk en vol vertrouwen. Zij had het gevoel dat zij hem van niets konden beschuldigen, dat gevangenschap verdiende; en zij kon niet geloven dat zij hem onder valse voorwendselen in de kerker zouden werpen. Maar toen het ene uur na het andere verstreek en geen nieuws van hem bracht, werd haar hoop langzamerhand minder sterk, totdat zij tenslotte tot haar verbazing ontdekte, dat zij bezig was "al de kosten" te berekenen van zijn krachtig vasthouden aan zijn beginselen. Zoals wij tevoren al hebben gezegd, was zij een moedige, edele vrouw, een vrouw met zielskracht en echte moed, en ook bezat zij de hoop "die een anker van de ziel is, zeker en vast". En zij, arme vrouw, zal die nu nodig hebben, want donker en onstuimig pakken de onweerswolken zich samen. Na het droevig afscheid van haar man, was zij aan haar gewone huishoudelijke bezigheden begonnen, met haar gewone, opgewekte gelaat en haar vlugge, bedrijvige stap; en als zij nu en dan lusteloos en verstrooid even ophield, dan was dat maar voor een ogenblik; zij verzamelde haar krachten en zette haar voormiddagtaak voort.

De zon scheen door het kleine voorgevelvenster naar binnen en terwijl die haar overvloed van gouden stralen steeds verder over de vloer uitstreckte, de afstand afmetend van de stil voorbijgaande uren, werd haar hart steeds moedelozer. Telkens liet zij haar werk even liggen om over de hof heen in de richting van Bedford te kijken. De twee gingen verder met hun werk, terwijl zij elkander trachtten te troosten en te bemoedigen. Mary is nu twaalf jaar oud. In haar denken en gevoelen ver boven haar jaren! Met een diep, levendig meegevoel en een rijpheid van geest, toe te schrijven aan haar uitwendige levensomstandigheden, die haar deden nadenken en overleggen, was zij een kameraad voor haar moeder, die, hoewel verscheidene jaren ouder dan zij, toch nog jong was, want Bunyan was met haar getrouwd na de dood van zijn eerste vrouw, omstreeks de tijd dat zij haar meerderjarigheid bereikte.

Denkt u dat vader thuis zal komen eten, moeder? Ik zal een bord voor hem neerzetten, en ik hoop dat hij zal komen. Ik hoop het mijn kind, maar ik zie nu nog niets van hem, en de moeder deed de deur dicht, onderdrukte een opkomende zucht, en ging aan het werk om de laatste hand te leggen aan de kousen van de kleine Jozef.

Denkt u niet dat Thomas al terug zou zijn, als vader niet terugkomt? Ja, ik denk dat je vader hem, als hijzelf niet terug zou komen, naar huis zou hebben gestuurd, om ons te vertellen hoe de zaak is afgelopen. Waarvoor gaan zij vader in die oude gevangenis zetten, moeder? Hij heeft toch geen enkel kwaad gedaan, wel? Vroeg Jozef, terwijl hij naast zijn moeder ging staan en haar ernstig aankeek. Neen, mijn zoon, hij heeft alleen maar het Evangelie gepredikt. Welnu, dat is een goed werk, zegt vader. Hoe kunnen zij hem daarvoor in de gevangenis zetten? Zij zeggen dat hij de koning ongehoorzaam is. En heeft de koning niet graag dat iemand predikt, moeder? Jawel, mijn kind, maar hij verlangt dat zij dat doen zoals hij het verordend, en op geen andere manier.

En waarom predikt vader dan niet zoals de koning voorschrijft? Dan konden ze hem niet van ons wegnemen en hem in die oude, akelige gevangenis zetten. Ik wou dat vader met de koning rekening hield, u niet, moeder? Je vader moet rekening houden met God, Jozef, en doen wat Hij zegt. Hij kan niet prediken zoals de koning dat wenst, omdat hij dan niet zou prediken zoals hij gelooft dat het Boek van God leert. Ik wou dat vader in het geheel niet predikte, moeder! Dan zouden ze hem niet in de gevangenis zetten, wel? Neen, mijn zoon; maar je vader meent dat hij moet prediken; hij meent dat God hem heeft bevolen het te doen, en, zoals je weet Jozef, zegt de Bijbel, dat we Hem meer moeten gehoorzamen dan de mensen. Ik ben blij dat ik niet behoef te prediken, moeder. Ik zou bang zijn de gevangenis in te gaan en daar te wonen. Ik hoop toch zo, dat zij vader er niet in zetten; denkt u dat zij het zullen doen, moeder? Ik hoop dat zij het niet zullen doen, mijn kind, maar je vader zal het prediken niet opgeven, zelfs al doen zij dat wel. Hij zou de rest van zijn leven liever in de gevangenis doorbrengen, dan dat te doen. Maar moeder, vader kan in de gevangenis niet prediken, en ik zie niet in waarom hij er dan in hoeft te gaan. Waarom wil hij niet ophouden met prediken en bij ons thuis blijven? Ik kan het je nu niet zo zeggen, Jozef, dat je begrijpt wat ik bedoel. Wanneer je ouder wordt, zul je inzien waarom je vader liever de gevangenis in wil gaan dan God ongehoorzaam te zijn.

Het kleine kind kon het niet vatten, daarom wendde hij zich peinzend af van de knie van zijn moeder en ging hij in een hoekje met Sara spelen.

We zullen niet langer op vader wachten, Mary, de kinderen hebben erge honger en wij zullen gaan eten. Misschien is hij bij buurman Harrow gebleven om zijn middagmaal te gebruiken. Het was de laatste hoop van de vrouw en haar moedeloos hart klemde zich eraan vast met de dodelijke greep van de wanhoop. Het kleine gezin zette zich rond de eenvoudige dis, en met een betraand oog vroeg de moeder ootmoedig de zegen van God over hen, als zij daaraan zouden aanzitten. Het was een droevige, stille maaltijd, want de vrees had elk spreken onmogelijk gemaakt. Vroeger hadden zij zich vaak verenigd rondom de sobere dis, wanneer de vader weg was, maar dan wisten zij dat hij terug zou komen. Nu ontbrak die vertroostende zekerheid, en de beangstigende vrees zat als een verschrikkelijke, onwelkome gast in hun midden. De kinderen onderdrukten hun onschuldig gebabbel, als zij het bedroefde gezicht van hun moeder zagen en haar diepe zuchten hoorden, en met een blik van kinderlijke verwondering en nieuwsgierigheid keken zij elkaar aan. Mary beproefde telkens weer woorden van hoop tot haar moeder te spreken, maar haar eigen hart was bijna even bedroefd als dat van haar. De etenstijd ging voorbij en de avond brak aan; en nog steeds geen berichten van de vader. Dat zij bleven wachten kwam slechts voort uit het feit dat Thomas nog niet was teruggekeerd. Daarop was de zwakke hoop gegrond, dat het verhoor, hoewel lang en zwaar, voor de gevangene goed zou aflopen.

Hoor, moeder, ik geloof dat zij daar aankomen. Ik hoor de hond blaffen, en dat is Tom, geloof ik, die daar fluit. De moeder sprong overeind, zij deed de deur open en keek uit naar alle kanten. De hond blafte voor het huis, maar zij hoorde niet fluiten en zij zag niemand. Je vergist je, mijn kind, ik kan niemand ontdekken, en zover ik kan zien, heb ik overal heen gekeken.

Zij ging zitten en nam haar breiwerk weer op. Droevige en wanhopige teleurstelling tekende zich af op haar edel gelaat. Mary sloot haar blinde ogen, en terwijl zij dat deed persten de oogleden hete tranen naar buiten. De kinderen gingen voort met hun stille spel, soms in stomme verbazing naar hun moeder en zuster kijkend; en dan weer, alles wat op droefheid leek vergetend, om hun kinderlijke spelletjes vrolijk voort te zetten.

De deur ging open, en alle ogen werden opgeslagen. Thomas stapte binnen, niemand volgde. Je vader, Thomas, je vader, riep de opgewonden moeder uit, terwijl ze haar werk aan de kant wierp, en nieuwsgierig de jongen aankeek, waar is je vader Thomas? In de kerker moeder, snikte de kleine jongen, zij hebben vader gevangen gezet. Zij begroef haar gezicht in haar handen en schreide luid. Haar geestkracht liet haar in de steek, haar vastberadenheid bezweek. Mary stond op van haar stoel en boog zich naar de schreiende moeder. De kinderen klemden zich schreiend, met schrik en verwondering, aan haar vast. Het onweer was in zijn woede over de woning van de ketellapper los gebarsten. Was er geen hand om de razernij tegen te houden, geen olie om de woedende wateren te kalmeren, werd er geen stem boven zijn gebulder en geraas uit gehoord, die zeide: Tot zover zult ge gaan, en niet verder?

In de kerker Thomas?! Hebben ze je vader naar de kerker gestuurd? Vroeg mevrouw Bunyan, met een gezicht bleek van ontzetting. Je moeder, dat hebben zij gedaan. Ik zag hem gaan.

Tranen en snikken verstikten haar woorden, daar dit laatste antwoord elke nog mogelijke straal van hoop buitensloot. De schaduwen van de wanhoop hulden zich dicht om haar heen en gedurende enkele minuten kon zijn niets zien dan hun dikke duisternis. Na een poosje baande zich een glinsterende lichtstraal met moeite een weg door de donkerheid van haar droefheid, en scheen zwak in haar berstend hart. Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken. Het licht is gezaaid voor de rechtvaardige, en vrolijkheid voor de oprechten van hart. Die de Heere liefheeft, kastijdt Hij, fluisterde de Engel des Verbonds, en toen die liefelijke, zachte stem haar hart binnensloop, hield zij op met schreien; en opnieuw hoorde zij de zoete klanken: In zes benauwdheden zal Hij u verlossen, en in de zevende zal u het kwaad niet aanroeren. Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden. Komt tot Mij, en Ik zal u rust geven. Ik, Ik ben het Die u troost.

De tranen stroomden uit haar ogen en haar stem was nog gebroken door de storm van verdriet, die door haar hart was gevaren, toen zij keek naar het bedroefde gezicht van de jongen naast haar en hem vroeg: Hebben zij je vader verhoord, Thomas? Ja, moeder, zij hielden hem daar een lange tijd. Waren zij ruw tegen hem, Thomas, de rechters? En haar vrouwenhart brak bijna bij de gedachte aan de hardvochtigheid en verachting, die zij misschien hadden opgehoopt op haar geliefde man, die zij wellicht niet zou weerzien.

Zij sloegen hem niet, moeder, en zij spraken niet erg onvriendelijk tegen hem; slechts eenmaal werd die man dol, en zei dat hij van plan was de samenkomsten de nek te breken. Een huivering voer door het gemoed van het blinde kind, toen die barse taal haar oor trof. Van plan zijn samenkomsten de nek te breken, wat bedoelde hij daarmee?

Dat weet ik niet; maar dat is wat hij zei. Vader antwoordde hem dat hij moest prediken, en de man wilde niet dat hij dat deed, en hij zei, dat hij, als vader het toch zou doen, de samenkomst de nek zou breken. Wie zei dat tegen je vader, Thomas? Mijnheer Wingate, de voorname man, die in de grote stoel zat. En zij zonden je vader naar de gevangenis, omdat hij het Evangelie wilde prediken, nietwaar? Welnu, dank God dat het niet voor een misdaad was. Ja moeder, zij deden het, want ter stond nadat de man had gezegd dat hij de samenkomsten de nek zou breken, gingen zij met vader op weg naar de kerker; maar zij brachten hem weer terug, en verhoorden hem nog eens

Hoe ging dat toe? Wilden zij hem weer aanvallen? Ik weet het niet, toen zij op weg waren naar de

kerker, ontmoetten zij twee mannen die vader kenden, en die wilden hem mee terugnemen, om te zien of zij hem niet konden bevrijden van het gaan naar de gevangenis, en hem naar huis laten gaan. En wat deden zij met hem, nadat zij hem hadden teruggebracht? Zij gingen voort hem te vragen of hij het prediken wilde nalaten, en vader zei dat hij dat niet wilde. Toen zeiden zij, dat hij, als hij dat niet zou doen, naar de gevangenis moest gaan. Al die voorname mannen zeiden dat.

Hoe lang moet hij in de gevangenis blijven, Thomas? Vroeg de vrouw nieuwsgierig, met een van ontroering bevende stem. Zij zeggen tot de driemaandelijke gerechtszittingen. Ik weet niet hoe lang dat is, maar ik geloof een lange tijd. De vrouw zat daar als iemand, die versuft en ongevoelig is gemaakt door het plotselinge en de kracht van een onverwachte slag. Wat zij het meest had gevreesd was over haar gekomen, en haar huis werd haar woest gelaten. Wat kon haar ondersteunen in deze smartelijke tegenspoed? Armoede om haar heen, vier kleine, hulpeloze kinderen de kost geven, en voordat de klok nog veel meer dagen van droefheid zou hebben aangegeven, zou een vijfde, erger dan vaderloos, zijn ogen openen op deze harteloze wereld; haar man laaghartig in de gevangenis geworpen, omdat hij het Woord van God predikte, om daar smart te lijden en te worden verwaarloosd, totdat de dood aan dat toneel een einde zou maken. O, hoe duister waren al deze dingen voor haar hoe raadselachtig zij kon ze niet begrijpen. Had God niet vergeten, genadig te zijn? Had Hij hen niet voor eeuwig verstoten? Waar was nu de tedere Herder van Israël? De lammeren van Zijn kudde kwamen om, blootgesteld aan het meedogenloos verderf, en Hij drukte ze niet aan Zijn hart, noch leidde hen zachtkens in groene weiden. Zij riepen Hem aan, maar Hij was niet nabij; en er kwam geen opbeurende stem van Hem om hun te verzoeken: *Wees sterk, en vreest niet.*

Had de hand van het geloof de sluier kunnen scheuren en haar een blik kunnen doen slaan in de heerlijkheden van de toekomst, de heerlijkheid, die met onverblekelijke glans de nauwe gevangenis zou bestralen, waarin de man Gods gekerkerd lag, verwachtende "de zaligheid van de Heere" te zien; en die onsterfelijkheid, die zijn naam zou verwerven, die makend tot het wachtwoord van Godsdienstige trouw en vrijheid in alle komende eeuwen, totdat er geen tijd meer zal zijn, dat zo terneer gebogen, zo gebroken hart, zou hebben opgezien en nieuwe moed hebben gevat, ja, het zou de lof hebben gezongen van de Naam van Hem, Die Israël gedenkt in al hun tegenspoeden, Die het licht te voorschijn roept uit de duisternis, Die Zijn volk leidt op een weg die zij niet kennen.

Moeder, zou vader helemaal niet meer terug komen?, vroeg de kleine Jozef bedeesd, zijn ogen vol verwondering, als hij opnieuw naar zijn moeder sluipt.

Ik weet het niet, mijn kleintje; je vader is nu in de gevangenis. Hebben ze vader in die oude, akelige gevangenis gezet, moeder? En het kind begon erbarmelijk te schreien. Ja, Jozef, ze hebben je vader in de gevangenis gezet, en misschien zie je hem nooit weer. Meer kon zij niet zeggen, de gedachte aan haar vaderloze kinderen en haar eigen troosteloze toestand overweldigden haar, en zij was niet bij machte verder te gaan.

Mary haalde de kinderen bij de schreiende moeder vandaan, en Na hun wat afleiding te hebben verschaft, keerde zij terug om haar te troosten. U kon nu beter wat gaan liggen rusten, moeder, u is moe. U is heel de dag druk bezig geweest, en zij legde het kussen goed, en haar moeder bij de hand nemend, bracht zij haar naar het bed, waarop de arme vrouw neerlag in een toestand van bijna bewusteloze hulpeloosheid. Toen zij (Mary) eraan dacht dat Thomas sinds de vroege morgen

niets had te eten gehad, maakte zij wat warmes voor hem klaar, waarbij zij zich zo geruisloos en met zulk een donkere schaduw van verdriet op haar engelengelaat voortbewoog. Dat, als de "Onrechtvaardige rechter" haar hier slechts had gezien, zijn

hart zeker tot medelijden zou zijn bewogen, en hij tot de gevangene zou hebben gezegd: Ga vrijuit, terwille van uw dochter.

Mevrouw Bunyan werd door een kloppende deur gewekt uit de onrustige sluimering, waarin zij was geraakt. Mary deed open, en de vrouw van buurman Harrow stapte naar binnen.

Hoe gaat het met je, zuster Bunyan? Sta niet op omdat ik ben binnengekomen, en de goede vrouw stapte naar het bed om de bleke lijderes de hand te geven. Broeder Bunyan was vanmorgen, toen hij op weg was naar Bedford, een poosje in mijn huis, om mijn goede man te spreken, en toen ik Thomas zonder hem zag terug komen, dacht ik dat ik maar eens een paar minuten naar binnen moest gaan, om te zien hoe de zaken waren afgelopen. Je ziet er bleek uit, wat is er aan de hand, ben je ziek?

O, zuster Harrow, ik ben geheel van streek. Zij hebben mijn arme man in de gevangenis gezet, en zij bedekte haar gezicht met haar handen en liet haar hoofd op de borst zakken. Zij kon niet schreien, de bron van haar tranen waren droog.

Is het zo? En waarom deden ze dat? Ik weet, dat hij niets heeft gedaan waarvoor hij de gevangenis in moest. Zij hebben hem gevangen gezet omdat hij het Evangelie van onze Heere Jezus Christus predikte, dat was alles wat zij tegen hem in konden brengen.

Gevangen gezet omdat hij predikte? O, wat een schande! God zal hen straffen, dat weet ik zeker.

Hij zal niet dulden dat Zijn kinderen op zo'n manier worden behandeld, zonder hun vervolgers te kastijden. Ik voel het hier. Zij legde haar hand op haar hart en zag op naar de hemel in geloof en berusting.

Maar o, zuster Harrow, mijn man is me afgenomen, wat moet ik met deze arme, kleine kinderen beginnen?

Wees goedsmoeds, de Heere zal je geen gebrek laten lijden. Wat heeft Hij beloofd? Zegt Hij niet: In zes benauwdheden zal ik met u zijn, en de zevende zal u niet schaden? Het ziet er nu donker en angstwekkend uit, maar Hij zal, Gode zij dank, ons uit al onze benauwdheden redden en alle paden recht maken voor onze voeten. Maar wie zal deze kinderen te eten geven, nu hun vader weg is?

Wel, er is een Vader voor hen gebleven, Jezus zal voor hen zorgen. Zegt Hij niet: Ik zal een Vader zijn voor de wezen? Hij voedt de raven, wanneer zij roepen, en denk je dan dat Hij Zijn kinderen broodgebrek zal laten lijden? O Neen, daarvoor is Hij te Goed geprezen zij Zijn Naam! Denk aan Elia in de woestijn, zuster, en aan Daniël en de leeuwenkuil, en aan de Joodse jongelingen in de vurige oven, zevenmaal heter gemaakt dan hij ooit tevoren was. Verloste Hij hen niet uit al hun benauwdheden, zuster Bunyan, en zou Hij jou dan niet verlossen? Ja, dat zal Hij, onze gezegende Meester. Ik voel het hier op dit ogenblik, en weer legde zij haar hand op haar hart, terwijl haar opgeheven gelaat straalde van het geloof en het vertrouwen, dat haar ziel vervulde. Vertrouw op Hem, mijn zuster, vertrouw op Hem. Ik zeg je, dat Hij je niet zal teleurstellen: Hij is gisteren en heden Dezelfde en tot in eeuwigheid. Geef je jezelf over in Zijn handen, en maak je geen zorgen over wat komen zal. Hij zal je kracht geven naar de mate van je beproevingen; ik zeg je, dat Hij dat zal doen.

Maar ik verdien niets dan kastijding en tegenspoed van de hand van God. Ik vergeet zo vaak Zijn Liefde en Barmhartigheid, ik dwaal zo af op verboden paden. Ach, dat doen wij allen. Als wij van Zijn hand ontvingen wat wij verdienen, wat zou er van ons, arme, zondige schepselen terecht komen? Wij moeten onze beproevingen dragen zonder murmureren, want wij weten dat zij dienen tot ons bestwil. God is genadig en Hij zendt ons deze dingen niet van harte, maar alleen om deze zondige harten ervan te weerhouden Hem te verlaten. Wat zei de goede, oude David in al zijn tegenspoeden?

Zei hij niet: Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik, maar nu onderhoud ik Uw Woord? Hoe heerlijk sprak broeder Bunyan juist over deze Schriftwoorden, toen hij nog de vorige week in mijn huis was om mijn oude ketel op te knappen. Mijn oude man had mij juist verteld van de verordeningen van de koning, en hoe hij vreesde dat er overal in het land onrust zou ontstaan, en dat alle afgescheiden predikers de kerker in moesten of het land voorgoed verlaten. Ik heb er de hele morgen over lopen denken, en ik zei bij mezelf: wat zal er van ons worden als broeder Bunyan wordt weggehaald? Het leek wel of mijn hart zou bersten van de zware druk. Ik weet niet waarom ik dat voelde. Het moet de Geest van God geweest zijn, Die dit met mijn geest getuigde. Ik ben Na het ontbijt verder gegaan met een zwaarmoedig hart. Ik kon de last, die erop lag, niet afschudden, zuster Bunyan; hij zou bij mij blijven. Ik trachtte te bidden, maar het haalde niets uit. Toen gebeurde het. Op dat ogenblik broeder Bunyan binnen met zijn soldeerlamp in de hand, om het handvat van mijn ketel eraan vast te zetten, dat John onlangs tegen de rand van de haard eraf brak. Ik had hem juist schoon gemaakt om wat water warm te maken om de borden af te wassen, toen hij hem oppakte om hem aan de pothaak te hangen en ermee tegen de stenen stootte. Welke dag was het ook weer een dag van de vorige week. Je herinnert je, dat ik John zond.

Och, zuster Harrow, ik kan het me nu niet herinneren. Praat er maar niet meer over tegen mij, ik kan het niet opbrengen om nu aan zulke dingen te denken, terwijl mijn lieve man in de kerker zit, en ik alleen ben gelaten. Praat zo niet, zuster Bunyan, je bent niet alleen, Jezus zal met je zijn, als je maar op Hem vertrouwt. Ik weet dat Hij het zal doen. Ga tot Hem met je smarten Hij zal je gebroken hart verbinden. Niemand heeft ooit tevergeefs op Hem vertrouwd, en Hij staat ook altijd gereed. Dikwijls, wanneer ik zulk een last hier voelde, scheen het, dat mijn hart zou bersten, maar dan ging ik op mijn knieën in gebed, en wanneer ik ermee gereed was, dan was alles weg; Jezus had het weggenomen en ik was zo licht als lucht.

Ik kan niet bidden, zuster Harrow, mijn woorden komen niet hoger dan mijn hoofd. Ik kan nergens aan denken dan aan mijn man, en deze arme, hulpeloze kinderen. Ik kan niet bidden, ik kan niet bidden.

Ach, je moet niet zo de moed verliezen, Jezus is een Machtige en bereidwillige Zaligmaker, Hij zal je niet verlaten. Zoals ik al zei, ging broeder Bunyan, terwijl hij die dag mijn ketel repareerde, verder met te spreken over het vertrouwen op de Heere, en het standhouden in Zijn kracht, en het deed me goed. Het beluisteren van zijn woorden en het gevoel in dit hart, dat God mij voor vallen zou bewaren, wat de mens ook zou doen het tilde mij op van deze armzalige aarde. Ik kan vertrouwen op Jezus, zuster Bunyan; Hij is mijn Steun en mijn Troost. Gezegende Jezus, ik wil op U vertrouwen, en nooit vrezen, als Gij met mij zijt. Laten de tegenstanders doen wat zij willen, Gij zijt mijn Deel in eeuwigheid.

De vrome dienstmaagd van God richtte haar opgetogen gelaat naar de hemel, toen zij deze woorden sprak, en een glimlach van rustig vertrouwen verlichtte haar gevuld en blozend gelaat. Zij had vijftig winters beleefd, maar van nature begiftigd met een sterk gestel, dat was ontwikkeld door ijverig bezig te zijn, was zij nog actief en gezond, met een natuurlijke opgewektheid, die alleen een gevoel van zonde en van droefheid over de tegenstand, die de zaak van haar Zaligmaker in elk land ontmoette, kon doven. Zij was een van Gods getrouwen; want haar "licht was gezaaid in de duisternis, en haar werd het goede niet onthouden, omdat zij in oprechtheid wandelde". Wanneer zij enige moeite ondervond, wanneer teleurstelling verscheen om haar op haar weg tegen te houden, en al haar inspanning onvruchtbaar bleek, kon zij zeggen: Ik heb alles gedaan wat ik kon. Ik geef het nu over aan Jezus. Hij zal zorgen dat het geschiedt op Zijn Eigen juiste tijd." En vanaf het ogenblik dat zij tot deze volledige overgave

kwam, was haar last, die zij had megedragen, volkomen weggenomen, zoals zij het uitdrukte.

Je moet moed vatten, zuster Bunyan, en je opgewektheid behouden, anders zul je ziek worden. Je ziet nu zo bleek;" en zij boog zich over haar heen en fluisterde haar enkele woorden in het oor, die de kinderen liever niet moesten horen: "Deze zaak zal volkomen in orde komen, en je zult de dag misschien beleven, waarop je God ervoor zult danken; en als het niet zo is, dan zul je, als je naar de hemel gaat, het alles verstaan. Het zal dan net zo helder voor je zijn als de stralende zon. Vertrouw slechts op Jezus.

De woorden van geloof en vertrouwen van dit oprecht toegewijd kind van God vielen als olie op het verslagen hart van de lijderes, en zij kon in zoverre tot bedaren komen, dat met een zekere mate van kalmte over de gevangenschap van haar man kon spreken.

"Het is niet zo erg, als wanneer hij dood was, want zolang er leven is, is er hoop. Voor hoelang zei je, dat ze hem gevangen hebben gezet?

"Tot de driemaandelijke gerechtszittingen, zegt Thomas, ik vermoed dat hij dan opnieuw zal worden verhoord, en misschien zullen zij hem dan laten gaan. Weet je hoe lang het nog duurt voordat de driemaandelijke gerechtszittingen worden gehouden?

Neen, maar ik ben bang dat het een lange tijd zal zijn. Men zegt dat zij erg wreed zijn, en ik weet dat zij hem in de gevangenis zullen houden zolang zij maar kunnen. Laat ik eens zien, voegt zij eraan toe, het op haar vingers natellend, ik hoorde mijn goede man vanmorgen zeggen, dat de driemaandelijke gerechtszittingen plaats zouden vinden in Januari. Hij en broeder Bunyan spraken erover, en dat is het wat hij zei. Ik herinner het mij goed. Het is nu de twaalfde dag van de maand, en tot dan is het maar zeven weken, en misschien zullen zij hem dan vrij laten gaan. Wij zullen allen de Heere bidden dat het goed met hem mag gaan.

Ach, dat is een lange tijd voor hem, om in die koude, vochtige gevangenis te blijven. Ik weet dat het zijn leven zal kosten.

Wij moeten het aan Jezus toevertrouwen, zuster Bunyan, Hij zal voor hem zorgen en hem van zijn vijanden verlossen, als het Zijn Wil is.

Maar wat moet ik dan doen? Wij hebben maar weinig te eten, en wanneer dat op is, waar zullen wij meer bekomen? Er is niet langer iemand die ons brood kan verschaffen; wij moeten honger lijden, er is geen hoop.

De gesloten ogen keerden zich vanuit de hoek in de richting van het bed, en de lippen bewogen zich als om te spreken, maar in het gevoelige hart kwam de gedachte op: Zij kan haar beter troosten dan ik het kan.

Jullie zult geen gebrek lijden, zuster Bunyan, jijzelf en je kleintjes, zolang ik nog een stukje brood heb, en mijn goede man zal zorgen dat je alles krijgt wat men je nog schuldig is. Broeder John sprak erover met hem vanmorgen, en ik hoorde hem beloven dat hij ervoor zou zorgen, en je weet dat hij altijd woord houdt.

Ik weet dat broeder Harrow alles zal doen wat in zijn vermogen ligt, maar wij zullen een grote last zijn, en terwijl zij sprak hief zij haar ogen op naar die van haar vriendelijke troosteres. Vanuit haar diep bedroefde hart gaf zij uitdrukking aan alle vrees en wanhoop, voor het uiten waarvan woorden te arm waren. Ik wil niet klagen, voegde zij eraan toe, Hij doe wat Hem het beste voorkomt.

Ik heb wat haverbrood en wat vlees voor je meegebracht in mijn mand buiten de deur. Ik was net bezig wat voor mezelf te bakken, en ik dacht dat je ook wel een beetje wilde hebben. De dingen smaken soms beter wanneer wij ze niet zelf klaar maken.

Och, had mijn arme man het maar, hij heeft vandaag geen mondvul eten gehad, de arme man, en ik weet dat hij honger heeft en verzwakt is, en zij zullen hem niets geven. Hij zal honger lijden.

Dit zijn hachelijke tijden, zuster Bunyan, en het volk van God moet verwachten dat het tegenspoeden zal hebben te verdragen. Dit zijn moeilijkheden die de ziel van de mensen op de proef moeten stellen, en zalig de mens die volharden zal tot het einde.

Heb je gehoord van die arme man, die onlangs in de kerker is geworpen? Ik heb zijn naam niet gehoord. Zij brachten hem erheen uit een ander deel van het land, maar men zegt dat het was omdat hij het Evangelie predikte. O wij gaan donkere en bloedige tijden tegemoet. O, dat Jezus ons kracht mag geven, om onszelf goede strijders te tonen, en om iedere last te dragen om Zijnentwil.

Ik voel dat ik alles zou kunnen dragen, behalve dit; als zij mij mijn beste man maar hadden gelaten, dan zou ik niet murmureren; maar hem op te pakken, en hem in de kerker te zetten, en mij alleen te laten met deze arme, kleine, hulpeloze kinderen, het schijnt mij toe dat ik dat niet kan uithouden. Het is zo hard, zo hard; snikte de arme vrouw schokkend uit.

Denk aan de belofte, zuster Bunyan, zoals de dag is, zo zal uw kracht zijn. Vergeet dat niet. Het is een zeer dierbare belofte. Klem u daaraan vast. Ga tot Jezus met al uw zorgen en Hij zal u rust geven. Wees niet zo terneergeslagen; onze vijanden zullen ons beschimpen, en het zal schande brengen over de zaak van onze Zaligmaker. Ik zal op Hem vertrouwen, al zou Hij mij doden, dat is vertrouwen, dat is geloof. Je moet God bidden je dit te geven.

Ach, ik wou dat ik het doen kon, maar hoe zou ik het kunnen? Jij hebt het nooit ondervonden, wat het is in mijn toestand te worden geplaatst. Jouw man is nooit van je afgescheurd en in een verschrikkelijke gevangenis geworpen, terwijl je met vier kleine, hongerige kinderen achterbleef.

Kom toch, beste vrouw, schrei niet zo, je zult jezelf ziek maken. Je hebt sinds het ontbijt geen hap gegeten, wel? Je bent verslapt en verzwakt, omdat je nodig wat eten moet. Ik zal Mary roepen, en haar een beetje soep laten klaarmaken, en je kunt wat van het brood eten dat ik voor je heb meegebracht.

Zij stapte naar de achterdeur van de keuken en riep het kind, maar er kwam geen antwoord.

Ik kan bij Mary geen gehoor krijgen, zei ze, terwijl ze de deur achter zich sloot, daarom zal ik het zelf maar doen, en zij haastte zich een pan soep klaar te maken.

De arme, kleine schepsels hebben aan de mand gezeten, terwijl die buiten de deur stond. Kijk eens, het brood is bijna allemaal weg, en het vlees ook. De tranen sprongen opnieuw in de ogen van de moeder. Zij hebben zo'n honger, de arme, kleine, hulpeloze schepseltjes.

Maar zij zullen geen honger lijden. Je burens zullen hen geen gebrek laten lijden aan voedsel. Maar Mary blijft lang weg. Ik zal even naar buiten gaan en haar roepen, zuster Bunyan. Je houdt je heel rustig terwijl ik weg ben. Je ziet er zo bleek en ziek uit.

Kom hier, Tommy, mijn zoon, en houdt even op met je spel; loop naar de bron en kijk eens of je zuster Mary daar is, en zeg haar dat ze terstond hier komt, ik wil haar graag spreken.

Kom hier Sara, en blijf bij mij, terwijl je broer weg is. Kom mee, dan zullen we naar moeder gaan. Kom kind, ik wacht op je.

De kleine Sara hield zeer tegen haar zin op met haar spel, want het gebeurde niet zo dikwijls dat zij de zo hoge gunst genoot Thomas als speelgenoot te hebben.

Schiet op Sara, moeder vraagt naar je; en de jongen sprong over het opstapje in de richting van de bron, terwijl mevrouw Harrow "baby Sara" bij de hand nemend, zich naar de kamer van mevrouw Bunyan haastte.

Ik kan zus nergens vinden, moeder. Ik heb haar geroepen en nog eens weer geroepen. Zij is niet bij de bron, en ik weet niet waar zij is, of zij moet naar buurman Whiteman zijn gegaan. Ik zag haar met haar muts op, een poosje geleden, en Jozef was bij haar.

En welke kant ging zij uit?, vroeg de zieke zwakjes. Ik weet het niet moeder, ik heb niet gezien welke kant zij uitgingen. Ik speelde met Sara; en ik zag het niet en had het alles vergeten, totdat mevrouw Harrow haar riep.

Hoe lang is het geleden dat je je zuster zag, Thomas? Zij zou niet naar buurman Whiteman gaan, zonder het mij te zeggen. Zij moet ergens in de buurt van het huis zijn. Ik zal opstaan, en haar zelf roepen.

O, bid ik je, doe dat niet; je bent te ziek. Zij zal direct binnen zijn. Kom, wees rustig, mijn goede vrouw, je zult flauw vallen als je het bed verlaat.

Ik ben nu wat beter, en zou graag een poosje op zitten. Zij deed een poging om op te staan, kreeg een flauwte en viel terug. Terwijl werd geprobeerd haar weer tot bewustzijn te brengen, werd Mary voorlopig vergeten. Laten wij haar volgen!

De woorden van haar moeder: en hij heeft vandaag niets te eten gehad, en is nu in die koude, vochtige gevangenis, vielen als brandende kolen op haar hart. Zij zou geen rust hebben, terwijl haar lieve vader koude en honger leed. Haar besluit was genomen, en zij ging rustig verder met de uitvoering van haar plan. Het was een gemakkelijke taak het gezelschap van Jozef te krijgen, zij behoefde hem alleen maar te zeggen dat zij vader ging bezoeken. Het kleine kereltje greep die gedachte direct aan, en met het gevoel van belangrijkheid en verantwoordelijkheid, dat een kind altijd koestert, wanneer men het een geheim toevertrouwt en zijn hulp vraagt, ging hij met zijn zuster mee, en zo vingende twee hun reis aan. Mary wist voor een deel de weg, en de rest kon zij vragen. Zij nam een mand met etenswaar aan haar arm en ging met het kind op weg in de richting van Bedford. Laten wij haar volgen.

3. Mary en Jozef bezoeken hun vader in de gevangenis

De ter kimme neigende zon werpt haar stralen zwakjes over het boerenlandschap. De lucht is vochtig kil. Wolken verzamelen zich aan de hemel, maar de blinde ogen zien de schoonheid om haar heen niet, noch de lichte, ijle gedaanten van de daarboven zich verzamelende wolken. Zij *voelt* het alles onbewust; maar er leeft een dieper gevoel in haar hart, dat het geheel in beslag neemt, en het andere maakt geen indruk op haar daarmee bezige geest. De merel en de zanglijster kwelen hun zoete tonen te midden van het verwelkend groen van de heggen aan de kant van de weg, en waar in de lentetijd ontelbare insecten de lucht doen gonzen van hun onophoudelijk gezoem, daar barst nu bij tussenpozen de zang van de vink los. Maar geen enkele muziek boeit thans het scherpe gehoor, dat niet is afgestemd op liefelijke klanken. Voort, voort gaan de kleine voeten, nu en dan voor een ogenblik stilstaande, om uit te rusten van hun vermoeidheid.

Is dit de weg naar Bedford mijnheer?, vraagt de schuchtere stem, terwijl het gelaat wordt afgewend. Misschien is het iemand die zij kent, en zij zou herkenning liever vermijden.

Ja, dat is de goede weg loop maar recht door, en de landman haast zich voort en schenkt verder geen aandacht aan de twee kleinen, die, voor zover hij kan weten, dakloos en zonder een aardse vriend zijn.

O, het is zo'n lange reis naar de plaats waar vader is, Mary! Denk je dat wij er ooit zullen komen? Ik ben zo moe, en de kleine Jozef grijpt de tere hand van zijn zuster steviger vast en zij versnelt de pas van haar korte, vermoeide benen.

Wij zullen er over een poosje zijn, Jozef, en dan zullen we vader zien. Zul je niet blij zijn als je vader ziet? Ja, dat zal ik, maar ik ben zo moe Mary, en het kereltje bleef staan, alsof hij wilde gaan zitten.

Ga daar zitten en rust een poosje, wij zullen er spoedig zijn. Een ruiter kwam voorbij. Vraag die man, Mary, hoe ver vader hier vandaan is. Stil, stil kind, misschien weet hij het niet. Kent iedereen vader niet Mary?

Kent u onze vader niet, mijnheer? En de jongen zag nieuwsgierig op naar het gezicht van de ruiter, zeg ons alstublieft: hoever is hij hier vandaan?

De ruiter galoppeerde voort, en het kereltje stond op het punt te gaan schreien, toen hij zag, dat zijn geweldige poging aan de achteloze reiziger verspild was.

Het kan nu niet ver meer zijn, Jozef, en vader zal zo blij zijn als hij ons ziet. Kom, sta op, en laten we verder gaan.

Zou vader nooit meer bij ons thuis komen, Mary?

Ik weet het niet mijn lieverd, zij hebben hem in de koude, donkere gevangenis gezet.

Hij kan er ongemerkt uitsluipen en terugkomen, nietwaar? Ik zal hem zeggen dat hij dat moet doen, en dan zullen wij hem meenemen naar huis.

Zij hebben hem opgesloten en hij kan er niet uitkomen. De muren zijn zo dik en zwaar, dat vader er niet door kan. Maar ik hoop, dat zij hem Na een poosje eruit zullen laten, en hem nooit meer in die akelige, oude gevangenis zullen zetten.

Haar stem beefde en de tranen glinsterden in haar blinde ogen, maar zij mocht niet schreien: terwille van de kleine jongen moest zij zich goed houden. Hand in hand gingen de twee kleine zwervers almaar verder vermoeid, maar niet ontmoedigd. Zij gaan hun vader bezoeken. Dat geeft hun hartje moed en verzacht de pijn van hun vermoeide benen. De kleine jongen babbelt over de huizen, en de vogels, en de arbeiders op de velden langs de weg. Hij denkt niet aan gevaar. Er is geen vrees in dat

argeloze hart. Zijn zuster houdt zijn hand in de hare. Het is zeker dat ze er bijna zijn. Zij is er een enkele maal geweest, maar dat was met haar vader, en zijn sterke hand en vriendelijke woorden maakten dat de reis kort scheen. Zij vraagt aan een voetganger: Hoe ver is het naar Bedford, mijnheer? Het ligt vlak voor je kleine meid, zie je het niet, daarginds? Ik zie het, ik zie het, Mary, de huizen en de rivier, en alles. O, wat ben ik blij dat we er zijn. Ik zal vader vertellen hoe moe ik ben, en hoe moeder schreide toen onze broer thuis kwam, en het kereltje sprong bij zijn zuster vandaan, en snelde voort, terwijl hij uitriep: Kom op Mary, kom op, ik Ga vader bezoeken.

Wilt u ons alstublieft de weg naar de gevangenis wijzen? Ik ben verdwaald, en ik weet niet waar ik heen moet gaan. En waarom wil je naar de gevangenis gaan, jij kleine zwerver, vroeg de norse man onvriendelijk. Wij gaan vader bezoeken, wilt u ons alstublieft de weg wijzen? Je zoudt hem niet kunnen vinden als ik dat deed. Wie is je vader? Zij beefde onder zijn strenge toon, maar zij drong haar tranen terug en antwoordde zo goed zij kon: Prediker Bunyan, mijnheer! Zij hebben hem vandaag in de gevangenis gezet, omdat hij het Evangelie wilde prediken.

Je kon beter zeggen: omdat hij de wetten van het land niet wilde gehoorzamen, de gemene overtreder. Hij verdient zijn lot. Maar hoe zul je de gevangenis vinden? Je kunt niet zien waar je ergens bent.

Op elke andere tijd zou het gevoelige kind door zulke wreedaardige taal uit het veld geslagen zijn, maar nu voelde zij, dat zij alles, hoe erg ook, zou kunnen verdragen, als zij haar vader maar kon vinden. Kom met me mee, en dan zal ik je laten zien waar de gevangenis staat, waarin ze al zulke opstandelingen als je vader gevangen zetten."Kom mee, wil je?, ik heb geen tijd om te wachten."

Mary drukte de hand van Jozef in de hare, alsof zij bescherming en meeleven verlangde, en zij gehoorzaamde aan het verzoek van de vreemdeling. Hij nam haar mee door die straat en dan rechtsaf slaande, bracht hij haar op een punt vanwaar de brug, waarbij de gevangenis stond, kon worden gezien. Plotseling bleef hij staan, en met zijn grove, ruwe vinger naar de gevangenis wijzend, zei hij: Zie je die brug daar, en dat gebouw ernaast? Welnu, dat is de gevangenis. Ga erheen, en klop op de eerste deur waar je langs komt, en vraag naar de gevangenbewaarder. Mogelijk zal hij je binnenlaten. Zeg, zie je haar? Ik kan niet zien, mijnheer, ik ben blind. Ik zie haar! Ik zie haar! Ik zal Mary de weg wijzen, zei Jozef. Kom mee Mary, nu zullen wij vader vinden. Met versnelde pas liepen zij door de straat naar de gevangenis! Zij vergaten hun vermoeidheid door de blijdschap die zij gevoelden, omdat zij zo spoedig hun lieve vader zouden zien, en aan zijn hart zouden worden gedrukt.

Waar is de deur, Jozef? Ik zie niets, die man zei het ons verkeerd, Mary. Nu kunnen wij vader niet vinden, en wij zullen zonder hem terug moeten gaan, en de arme, kleine jongen, wiens hart zich onder de vermoeienis van de voor hem zo grote reis zo bijzonder goed gehouden had, stond op het punt om het op te geven en te gaan zitten schreien, toen er een man verscheen op de brug voor de gevangenis. De kinderen hoorden hem niet, voordat hij voor hen stond.

Wat willen jullie kinderen? Jullie arme, huiverende schepseltjes, wat doe je hier op deze koude dag? Alstublieft mijnheer, wij willen graag in de gevangenis gaan om prediker Bunyan te bezoeken, antwoordde Mary, bijna uit het veld geslagen door de herinnering aan de nare man, met wie zij nog net had gesproken. Hij is onze vader mijnheer, en wij zijn die hele weg van huis af gekomen, om hem wat eten te brengen. Moeder zei dat hij zo'n honger had, en dat er niemand was om hem wat brood te geven, en wij hebben wat voor hem meegebracht. Alstublieft mijnheer, sta ons toe hem te bezoeken, en zij keerde haar blinde ogen, welsprekend door haar dringend verzoek, naar hem toe. Je kunt niet in de gevangenis gaan, dat is tegen de

voorschriften. Och mijnheer, laat ons alstublieft vader bezoeken, en de tranen biggelden langs haar smekende wangen.

Wij zullen hem niet met ons meenemen; laat mij en Mary hem bezoeken. Wij willen hem graag dit brood geven, dat we op die hele reis hebben meegebracht voor zijn avondeten.

Ik kan niet tegen de voorschriften handelen, jullie kunt niet in de gevangenis gaan.

Och mijnheer, kunnen wij vader niet bezoeken?, en het kind, niet langer in staat zich te bedwingen, barstte in luide snikken uit. Laat hem dan alstublieft naar buiten komen, zodat we met hem kunnen spreken, en dan zullen wij weggaan en u in het geheel niet meer lastig vallen.

Het hart van de gevangensbewaarder werd ontroerd. "Je moogt met hem spreken, maar je kunt niet naar hem toegaan, en de reusachtige voordeur ontsluitend liet hij hen op de binnenplaats, waar hij hen liet staan, terwijl hij naar binnen ging. Hij deed de cel van de gevangene van slot. Twee kleine kinderen willen u graag op de binnenplaats ontmoeten, een van hen is een blind meisje. Je kunt eruit komen om ze even te zien.

Hun moeder heeft ze gezonden, gezegend zij de lieve vrouw, en hij stond op van zijn stoel en volgde de gevangensbewaarder naar de getraliede deur.

Je kunt nu niet verder gaan, je mag door de tralies met hem spreken, zo sprekend ging hij de binnenplaats op en deed de deur achter zich op slot.

Het moedige hart van Bunyan smolt, hij, die voor de rechters had gestaan, en het vonnis van gevangenschap zonder vrees, maar veeleer met een "Geprezen zij de Heere" had ondergaan, en de donkere cel was binnen gegaan met de troost van God in zijn hart, weende nu, toen zijn oog rustte op de huiverende gedaanten van zijn halfgeklede kinderen, en hij beseftte dat hun liefde tot hem hun schuchtere hartjes de kracht had gegeven, om de gevaren van een onbekende weg te trotseren om hem de kwelling van de honger te besparen. O, hoe verlangde hij hen aan zijn hart te drukken, en hun koude, ingevallen wangen te kussen, maar ijzeren tralies verhinderden dat, en hij moest met woorden tevreden zijn.

Jozef ziet zijn vader en strekt zijn handjes uit om hem aan te raken, en ook Mary steekt de hare uit. Ze stoten tegen het koude, gevoelloze ijzer. Huiverend trekt zij ze terug, terwijl er een uitdrukking van schrik over haar opgeheven gelaat trekt. De vader ziet het en zucht niet om zichzelf, neen, hij kan alle dingen verdragen terwille van zijn Meester, maar om de uitwerking op het onschuldige hart van zijn onnozel kind.

God zegene jullie, mijn arme kleinen. Ik kan je niet aanraken, zei hij, zodra hij woorden kon vinden.

Jullie hebben een lange, vermoeiende reis gehad om mij te vinden. Heeft je moeder jullie gestuurd?

Neen vader, moeder is ziek antwoordde de kleine Jozef rustig, we komen u wat avondeten brengen.

Hier is het, en hij tilde het deksel op van de mand van Mary, en nam van haar het ronde brood en het vlees, en reikte die aan zijn vader toe. God zegene je, mijn kleine jongen, ik kan het niet aanpakken, die man zal het mij geven als hij komt. Zo, is je moeder ziek, mijn dochter?

Zij trok het zich zo erg aan vader, toen Thomas haar van u vertelde, dat zij naar bed moest gaan.

Mijn arme vrouw, zucht Bunyan, de Heere behoeft haar voor gevaar. Heb je haar alleen gelaten, mijn kind?

Neen vader, tante Harrow is bij haar, zij bracht moeder naar bed en trachtte haar te troosten.

Vader, zoudt u niet met ons naar huis gaan om moeder te zien? Ze is zo ziek.

Ik kan niet meegaan, mijn kleine Jozef, ik kan niet door deze grote, ijzeren tralies komen.

Zou die man niet de deur van slot willen doen, en u naar huis laten gaan om moeder te zien? O, u weet niet hoe ziek zij is.

Neen, mijn jongen, jullie moeten voor je moeder zorgen, ik kan nu niet meegaan.

Wanneer zult u naar huis gaan vader?, en de tranen rolden uit de heldere, blauwe ogen naar beneden, toen hij beseftte dat zijn vader niet kon meegaan.

Wanneer ze mij uit deze donkere gevangenis laten, dan zal ik naar huis komen om jullie allen te zien.

Kan ik niet bij u blijven, vader?, en het kereltje hield zijn handen smekend omhoog.

Neen, Jozef, je moet met Mary naar huis gaan. Wie zou er anders voor haar zorgen?

Die kinderen moeten vertrekken, en jij moet teruggaan naar je cel, zei de gevangenvaarder nors, toen hij op de nauwe binnenplaats verscheen.

Een woord van vaarwel en zegen, en de kinderen werden de deur uitgestuurd om alleen en onbeschermd hun weg naar huis te vinden, een afstand van meer dan drie mijlen, in de dichter wordende duisternis van een novemberavond.

Het oog van de Almachtige bewaakt iedere stap op de vermoeiende weg; de hand van de Almachtige beschermt hen voor elk gevaar.

Bunyan vertrouwt als ziende de Onzienlijke, en gaat terug naar zijn cel om te bidden.

4. De schaduw wordt donkerder.

De windstoot vloog voorbij en op zijn wiek
droeg hij de bleke, vreselijke dood;
de moeder boog zich neer in diepe smart
omdat hij wierp een zwart gewaad
over dat kleine kind.

Daar staat een doodkistje! Loop zacht!

De engel des doods heeft zijn donkere vleugel over de woning van de ketellapper gespreid en het korte leven van het pasgeboren kindje uitgeblust. En de moeder begint te jammeren en te wenen over het verlies van haar eerstgeborene. Ach, het is een zeer donker uur! Wanneer zal het licht komen? De kleine opende zijn oogjes op de koude, onvriendelijke wereld, sloot ze, en ging naar huis. De spruit van het Paradijs kon niet ontluiken in de sombere, kille atmosfeer van verdriet; daarom plantte de Vader het goedgegunstig over in Zijn Eigen Hof om eeuwig te bloeien.

Hij kastijdt, maar, in liefde. En de glans van Zijn stralende Troon, die de donkerste weg verlicht, nodigt ons uit om onverflauwd en onvermoeid voort te gaan.

Wikkel het lichaampje in een lijkwade, vouw de tere handjes zacht over het reine, stille hart; sluit de bleke, koude lippen; doe de slapende ogen dicht! Zij zullen het licht van de zon of van de maan nooit meer behoeven; noch dat van de bleke, statige sterren; want zij zullen eeuwig het Licht van het Lam genieten.

Sluit het zonlicht buiten! Laten zijn heldere stralen niet op het ernstig getekend gelaat vallen! Zij zouden met hun heerlijke glimlach slechts de moeder met haar gebroken hart bespotten. Laat liever de zachte schemering het droevig schouwspel omhullen. Demp elk geluid! Het getroffen hart vindt geen aansluiting bij aardse geluiden. Hoe pijnlijk treft de zwakste klank het op verdriet afgestemde oor.

Het is een bittere beker die de moeder thans drinkt. Zal hij haar nog ooit voorbij gaan? Was de vader maar thuis, dan zou dat nog een weinig tot troost zijn. Maar hij zit in de donkere, sombere gevangenis, en zijn liefdevolle en medelijdende stem kan haar niet bereiken. Nooit zullen zijn ogen een blik werpen op het lichaam van zijn kind, noch zijn lippen zijn bleke, koude wang kussen. Stof tot stof, as tot as vele dagen zal de kleine sluimeren op de begraafplaats, voordat het gelaat van zijn vader de donkere woning weer zal verlichten. Waarom, ach, waarom wordt de kastijdende hand zo zwaar op haar gelegd? Heeft de Vader vergeten genadig te zijn? Hij oordeelt wat het beste is; Zijn verbond blijft onverbroken; Zijn hand hanteert de roede, maar het geloofsoog kan dat niet zien; die wolken zijn te dik en te donker.

De kinderen zitten bij elkaar in kinderlijke verwondering, hun jonge harten ontroerd bij het zien van de smart van hun moeder. Juist voor hun onervaren ziel is de dood een een vreselijk duister mysterie een verschrikkelijke werkelijkheid die zij vrezen en nog niet kunnen verstaan. De arme blinde kan het niet zien, maar zij *voelt* het aan de koude, tere hand, door de aanraking van de kille wang, diepe snikken van het brekend hart van haar moeder, wanneer zij van de bevende lippen van buurman Harrow verneemt, dat haar kind is heengegaan; en de wanhopige klachten, die opkomen uit dat bonzende moederhart, doorboren als pijlen met weerhaken haar medelijdende ziel. Met buurvrouw Harrow doet zij haar best om het brekend hart van haar moeder te kalmeren, maar zij voelt dat elke poging vruchteloos is, en alleen gaat zij weg, naar de kleine achterkeuken om te bidden. Zij weet zichzelf nog geen kind van God, maar zij heeft haar vader zo veel over de kracht van het gebed horen spreken, dat zij meent

daarvan nu de proef te moeten nemen. Zij heeft menigmaal in het verborgene gebeden, want hoe jong zij ook is, de Geest was in haar hart gedaald; maar nu smeekt zij o zo ernstig of God haar moeder wil troosten en haar vader naar huis zenden.

Met veel kleine, vriendelijke verrichtingen en met woorden van hemelse waarheid poogde het "goedige vrouwtje Harrow" zoals zij gewoonlijk in de gehele buurt werd genoemd, de moedeloze vrouw te troosten en op te beuren. Zij was gedurende de nacht bij haar gebleven om haar, waar nodig, bij te staan en haar de vertroosting te bieden zoals dit dringend geval dat vereiste.

Probeer rustig te zijn, zuster Bunyan; probeer opgewekt te zijn. Het schepseltje is heengegaan, maar het is weggenomen voor de dag des kwaads. Het heeft nu geen pijn en droefheid meer. Het ligt aan het Hart van de Zaligmaker, het is alles Gods Werk, en het is alles tot ons bestwil. Zijn wegen zijn onnaspeurlijk, zij schijnen zeer duister en verborgen, en dat zij ze! Maar Hij vergeet Zijn kinderen nooit, Hij verwerpt Zijn volk nooit; neen, neen, daarvoor is Hij te Goedertieren. Hij zal hen horen en op Zijn Eigen goede tijd zal Hij hen verlossen. Menigmaal ben ik in mijn leven zo terneergeslagen geweest door tegenspoed, dat ik niets kon doen. Het leek wel alsof er een zware last op lag, die me zelfs tot de aarde neer drukte, en ik probeerde te lezen, en te denken, en te bidden maar het haalde alles niets goeds uit. Toen begon ik te geloven dat God mij had verworpen, en dat ik geen kind van Hem was. En ik dacht nu eens dit en dan weer dat; en nadat ik al het andere had beproefd, moest ik wel tot Jezus gaan, en zeggen: Hier ben ik, mijn gezegende Zaligmaker, een arm, zwak, zondig, blind schepsel; doe met mij wat Gij het beste acht. Neem deze zware last van mij af, als het Uw Wil is; maar als ik hem moet dragen, geef mij dan slechts Uw genade. Ik begeer dat Uw Wil geschiedt, niet de mijne. En ik zeg je, zuster Bunyan, juist toen ik het deed, en zodra ik tot Jezus kon gaan en op Hem zien, was mijn last geheel verdwenen en ik kon Zijn Heilige Naam loven. Mijn hart werd zo licht als een veer, geen moeite meer, geen droefheid meer. Het was alles blijdschap en rust. Jezus is Goed, zuster Bunyan. Hij is vriendelijk, vertrouw op Hem. Jezus, Meester, Gij zijt goed en vriendelijk voor Uw kinderen. Mengmaal heeft dit arme hart het ondervonden, en zij legde haar hand op haar hart om de waarheid te getuigen van wat zij juist had uitgesproken, en zij richtte haar ogen naar boven. Vertrouw op Hem, zuster Bunyan, vertrouw op Hem; Hij zal u rust geven.

Ik weet dat ik op Hem moet vertrouwen, zuster Harrow, en ik vertrouw ook wel op Hem. Hij is al mijn hoop. Maar ik ben zo omringd door droefheid, dat ik niet weet waarheen ik mij moet wenden.

Als mij lieve man hier was, dan zou ik dit, geloof ik, beter kunnen dragen. Maar mijn hart breekt, als ik eraan denk dat de kleine moet worden begraven, en dat hij die dan nooit zal zien. Als hij ook maar eenmaal zijn gezichtje kon zien, zou me dat zo erg goed doen; het zou niet zo verschrikkelijk zijn, als het nu is. Arm klein ding, het heeft geen vader, en schrei niet zo, zuster Bunyan, het heeft geen aardse vader meer nodig, het is naar zijn Hemelse gegaan, Die alles voor hem kan doen. Schrei niet zo, mijn goede vrouw, je zult jezelf benadelen en dat is niet goed. God heeft beloofd een Man te zijn voor de weduwen, en een Vader voor de wees, en kun je dan op grond van Zijn belofte niet op Hem vertrouwen? Wat zei Job in al zijn tegenspoeden?: Zo Hij mij doodde, zou ik niet hopen? Probeer gezindt te zijn als Job, probeer dichter bij het kruis te komen, dan zul je getroost worden; dan zullen al je smarten verdwenen zijn.

Bidt voor mij, zuster Harrow, zelf kan ik niet bidden. Het schijnt dat God mijn gebeden niet wil horen. O, vraag Hem om mij in al mijn droefenissen te gedenken, en mijn gebroken hart te verbinden, als het Zijn wil is.

De beste, oude discipelin van Christus knielde naast het bed van de zieke vrouw, en smeekte in smart en tranen, dat zij zich mocht onderwerpen aan de wil van God; dat zij mocht worden bekwaamd om Hem te prijzen temidden van haar droefenis. Met de ogen vol tranen en trillende lippen vroeg zij God om Zijn dienaar te zegenen, die bereid was om zelfs met zijn leven voor Zijn

Naam te getuigen; om hem te sterken en te troosten in de sombere gevangenis, en hem genade te schenken tot het dragen van alle soorten smaad en schande terwille van Zijn Waarheid.

God houdt Zich niet doof voor de ernstige smekingen van het geloof. Hij hoort Zijn kinderen zelfs voordat zij roepen; en Hij is altijd bereid elke goede en nodige gave te schenken.

De Trooster kwam met Zijn liefelijke, onzichtbare werking tot het bedroefde hart om het rust te geven, op hetzelfde ogenblik dat de smeekbeden uit de gelovige, ernstige ziel van deze, ongeleerde volgeling van de Zaligmaker ongeleerd in de wijsheid van de wereld, maar onderwezen in de school van Christus opklommen.

Toen zij van haar knieën opstond, haar gelaat nog stromend van tranen, maar verlicht door de stralen van inwendige heerlijkheid, zou iemand, die haar had gezien, hebben gezegd: waarlijk, zij geniet vrede en vreugde in haar geloof. Evenals bij Mozes, nadat hij op de berg was geweest, straalde haar gezicht van een bovenaardse glans. Zij was bij Christus geweest.

Thomas werd erop uitgestuurd om de goede Harrow te halen, om hen te helpen bij hun bezigheden.

Zend de kinderen naar hun vader, opdat hij in kennis mag worden gesteld met mijn zwaar verlies, smeekte de moeder.

Och, het zal hem zo bedroeven, zuster Bunyan, en hem geen goed doen. En hij heeft nu zoveel te dragen, dat hij het maar net kan volhouden.

Maar we kunnen hem wat eten laten brengen. Ik weet dat zij hem honger zullen laten lijden, want zij hebben met gevangenen geen medelijden. Laten ze wat brood voor hem meenemen, maar, en zij slaakte een diepe zucht, er is maar weinig brood in huis, en niet om meer te kopen, o, God, heb medelijden, riep zij uit, terwijl zij een diep gekreun liet horen.

Worden niet twee musjes voor een penning verkocht? En niet een van deze zal op de aarde vallen zonder de wil van uw Vader. Dit is wat je Meester Zelf zegt, zuster Bunyan; en Hij zegt ons dat wij niet moeten vrezen, want wij zijn meer waard dan vele musjes. Maar wij zijn zulke arme, kortzichtige aardwormen, dat wij geen stap vooruit kunnen zien; en wij zijn zo ongelovig, dat wij niet willen vertrouwen, als wij dat eerst niet kunnen zien. Het is een wonder dat God ons om ons ongeloof niet loslaat. Maar dank zij Zijn grote en heerlijke Naam: Hij is lankmoedig en groot van goedertierenheid. Kun je niet op Hem vertrouwen, zuster Bunyan?

Ja, ik kan zeggen dat ik wel wat op Hem vertrouw, maar ik wou dat ik meer op Hem kon vertrouwen. Ik weet dat Hij zal doen wat goed is, maar het is erg moeilijk, als je zo zwaar wordt getroffen als ik. Ik kan niet zien hoe ik hierdoor moet komen.

Het was met de kinderen van Israël precies zo, toen zij bij de Rode Zee kwamen; zij konden niet begrijpen hoe zij erdoor moesten komen, maar God leidde hen er doorheen. En weet je niet meer, hoe Hij hun brood en water gaf, toen zij in de woestijn waren, en hen verlost van hun vijanden? Hij maakt alle kromme paden recht. Al deze dingen zijn ons tot lering gegeven. Wij behoren op dat alles te letten, zuster Bunyan. Ik denk terug aan verleden lente, toen George zijn voet zo bezeerde, doordat hij van die oude achterpoort sprong bij zijn grootvader. Ik dacht erover, hoe vreselijk het was, dat hij nu net zichzelf moest bezeren, juist in de tijd dat Elisabeth

ging trouwen, want wij wilden enkelen van de burens in huis nemen; maar je ziet, toen "Maar de doortocht van de kinderen van Israël door de zee en dat zij werden gevoed in de woestijn het waren wonderen, zuster Harrow, en zulk een hulp mogen wij nu niet verwachten. Als God een wonder zou verrichten, hoe gemakkelijk zou het dan voor me zijn te geloven; maar wanneer alles tegen mij schijnt gericht te zijn mijn man in de gevangenis, en mijn arme kleine gereed liggend voor het graf hoe kan ik dan enig licht zien; hoe kan me dan nog iets goeds te wachten staan? Ach neen, hieruit kan niets voortkomen dan moeite en verdriet.

Goed en wel, maar zullen wij het goede van Zijn hand ontvangen, en het kwade niet? Doch, wat heeft Hij beloofd, zuster Bunyan? Zegt Hij niet dat ons *alle* dingen moeten medewerken ten goede? Denk daaraan. Hij zegt niet: *sommige* dingen, of de *meeste* dingen, maar *alle* dingen. En als wij Zijn kinderen zijn, zullen wij geloven wat Hij zegt; wij zullen niet twijfelen aan Zijn Woord, wij kunnen het niet. Zie eens hoe hij de arme, oude Job door al zijn beproevingen heenleidde, en zijn laatste dagen tot zijn beste maakte. Jouw beproevingen zijn niet te vergelijken met de zijne; hem werd alles ontnomen huizen, landerijen, kinderen, kamelen, en al zijn knechten en je weet dat hij er heel wat had, want hij was een rijk man. En toen werd hij aangetast in zijn lichaam geheel overdekt met zweren de pijnlijkste dingen in de wereld. Ik herinner me dat ik er verleden lente een aan mijn hand had, precies op deze plaats; kijk maar, zij heeft een litteken achtergelaten, en het leek wel dat ik dol werd. Ik kon gedurende een hele week geen werk doen. Hoe dikwijls heb ik aan de arme, oude Job gedacht, en me verwonderd afgevraagd welk een leven hij had, daarmee geheel overdekt, van het hoofd tot de voeten. Denk eens aan hem met al zijn beproevingen, en hoe God hem door die alle heeft heengeleid. Dan zul je bereid zijn ook zelf op Hem te vertrouwen. Hij werd ons gegeven als een voorbeeld ter navolging.

Maar Job was een oprecht man, zuster Harrow, en ik ben een arm, zwak, zondig schepsel. Ik verdien niets goeds uit de handen van God. Ik ben zo geneigd Hem te vergeten. Ik heb Hem niet lief, zoals ik dat behoort te doen. Ik dien Hem niet zoals het moest. Hij moet mij tuchtigen, ik ben zo slecht.

Ach, zuster Bunyan, je denkt toch niet dat er ook maar iemand is die iets goeds van God verdiend, wel? O neen, het is niet om onze goede werken dat Hij ons liefheeft; het is alleen Zijn Eigen vrijmachtige liefde en genade. Ik zeg je, dat wij niets hebben om ons in Zijn gunst aan te bevelen, zoals je lieve, goede man zei, de laatste keer dat hij in mijn huis sprak; en wij zijn niet bij machte iets te doen. Er is altijd zoveel zonde in dat hart hier dat God in ons niets kan vinden waarom Hij ons zou liefhebben. Het is alleen om Jezus' wil alleen omdat Hij stierf. Daarin ligt onze hoop, zuster Bunyan in niets anders neen, neen, in niets anders. Jezus is Alles, Alles, zuster Bunyan. Er is geen verdienste dan de Zijne. Ja, gezegende Jezus, Gij zijt Alles en in allen; het Begin en het Einde; ik gevoel het hier in dit arme hart, dat elke dag zijn zondelast meedraagt, maar het heeft U lief, gezegende Meester, en zij zag omhoog, terwijl zij haar hand op haar hart drukte, als om God te smeken de waarheid te getuigen van wat zij had gezegd. Maar nu moet je je rustig houden, zuster Bunyan, anders zal het je kwaad doen. Denk aan deze dingen en tracht op God te vertrouwen. Hij zal voor je zorgen; steun op Hem in de verzekering dat Hij Zijn kinderen nooit vergeet.

Ik hunker naar een ongeschokt vertrouwen op de beloften, zuster Harrow, maar mijn geloof is zo zwak.

Laten de kinderen naar hun vader gaan Mary en Jozef. Hij moet dit weten. Misschien zullen ze hem naar huis laten gaan om mij te bezoeken. Geve God dat zij het doen. Maar als zij het niet doen, zal ik me meer bevredigd voelen, omdat hij alles weet. Stuur hen naar mij toe, dan zal ik hun vertellen wat zij moeten zeggen.

Ik zal ervoor zorgen, zuster Bunyan. Ga nu rustig slapen. De rust zal je goed doen je hebt er behoefte aan. Laat alles maar aan mij over, ik zal ervoor zorgen dat alles goed gaat. Ga nu slapen. Ik kan niemand binnenlaten om je nu te storen.

Laten zij hun vader vertellen dat ik beter ben. Het zal voor hem een groot verdriet zijn als hij dit alles weet. God geve hem de kracht om het te dragen, de arme man. Vergeet het eten niet het eten, zuster Harrow. Hij moet bijna uitgehongerd zijn.

Wees nu stil, wees stil, terwijl ik Jozef gereed maak om te gaan. Hier Mary, geef je moeder deze warme thee, die zal haar versterken en beter doen slapen. En terwijl de vriendelijke, oude vrouw haar hart ophief tot God in een gebed om Zijn tegenwoordigheid bij dit sombere schouwspel, ging ze de twee jongste kinderen zoeken, die stilletjes uit de kamer met verdriet en dood waren weggeslopen om hun vrolijk spel voort te zetten, op een plaats, waar de schaduw zijn donkere plooien niet over hun onschuldige harten kon werpen.

Omsluit niet de nacht van smart de nederige woning van de ketellapper? En ach, van hoeveel andere haardsteden door het gehele land stijgt, vanwege de goddeloze verordening van de hooggeplaatsten, een geroep op naar de hemel om de hand van de tiran tegen te houden? De kinderen der duisternis hebben zich voor een tijd hoog verheven, en zij drinken met een onlesbare dorst het bloed van de heiligen. Ongehinderd schrijdt een helse wreedheid door het land, die door haar haveloos gewaad van valse godsdienst haar eigen afschuwelijke misvorming openbaart; en met onreine hand deelt zij rechts en links in Gods heiligdom, en onder Zijn uitverkorenen bij hun eigen vredige huiselijke haarden, dood en gevangenschap uit, totdat uit duizenden gefolterde harten, in een cel, in een hol, op een berghoogte, een lange, luide, doordringende kreet opstijgt: "Hoe lang, Heere, hoe lang nog?"

5. De kinderen bezoeken hun vader

Acht dagen zijn voorbij gegaan sedert de zware gevangenisdeur dichtsloeg, toen zij de man buiten de wereld sloot, die de harde, koude krib van een misdadigerscel en de vunzige lucht van de nieuwe binnenplaats met haar honderd bewoners verkieselijker vond dan de prediking van het heerlijk Evangelie van de Zoon van God op te geven. Moedige man! Verheven martelaar! Ge hebt uzelf van uw taak gekweten als een man, ja, meer nog, als een heilige van de eeuwige God. Uw loon ligt hierboven. Hier het kruis, hiernamaals de onvergankelijke kroon.

Op het dringend verzoek van de moeder werden de kinderen klaar gemaakt om hun vader te bezoeken. Een mand werd in gereedheid gebracht en gevuld met al het eetbare dat het huis opleverde, en de kinderen gingen op weg naar Bedford. Hun hartjes waren vol van dankbaarheid en blijdschap arme, onschuldige schepseltjes omdat het hun werd vergund aan hun vader dit eenvoudig blijk van liefde te brengen; in hun groot geluk, dat zij hun vader iets lekkers en smakelijks konden brengen, vergaten zij dat hun ontbijt slechts bestond in een karig maal van koude havermoutpap en droog brood.

Vader zal zo blij zijn als hij ons ziet, nietwaar Mary? Het gezicht van Jozef klaarde op, toen hij dacht aan de grote vreugde die het voor hem zou zijn, als hij zijn vader weer eens zou zien, ook al was het in de donkere gevangenis, waarvoor hij zo erg bang was.

Als de arme, blinde ogen maar de vrolijke en opgewekte uitdrukking op zijn gezicht hadden kunnen zien, toen hij het naar het hare toekeerde, dan zou dit de schaduw van verdriet van het bedroefde gelaat, en een deel van de smart van het zwoegende hart hebben verjaagd. De donkere somberheid van het beeld, dat hij had achtergelaten, was uit zijn ziel verdwenen, gelijk de middernachtelijke duisternis voor de opgaande zon.

Kinderen staan niet lang stil bij herinneringen, en het is goed voor hen, als zij dat niet doen. Als zij, met hun ontwakend oordeel om in elk geval een beslissing te nemen, hun werkelijke of denkbeeldige ellenden opzamelden, hoe deerniswekkend zou hun jonge leven zijn.

Waar gaan jullie naar toe, kinderen? Vroeg buurman Lawrence hun, toen hij hen op de hoofdweg passeerde.

We zijn op weg naar Bedford, naar de gevangenis, om dit middagmaal naar onze vader te brengen, en om hem te vertellen dat onze moeder ziek is, antwoordde Mary met een zachte, bedeesde stem.

En hoe gaat het met je moeder, Mary?

Zij zegt dat zij nu wat beter is.

Is zij erg ziek geweest, mijn kind?

O ja, mijnheer, zij is erg ziek geweest, sedert zij vader in de gevangenis hebben gezet.

En het kindje is dood, voegde kleine Jozef eraan toe, terwijl de tranen in zijn grote, blauwe ogen sprongen.

Ogenblikkelijk flitste de waarheid door de gedachte van de vriendelijke buurman Lawrence, en de kleinen goede morgen wensend haastte hij zich naar huis om zijn vrouw het droevige verhaal te vertellen, opdat zij de arme, lijdende vrouw kon gaan helpen.

Vader zal zo verdrietig zijn, als hij hoort dat moeder ziek is. Maar zij is nu wat beter, nietwaar Mary?

Ja Jozef, het goedige vrouwtje Harrow zei het, en zij droeg ons op het aan vader te vertellen.

Geloof je dat moeder zal sterven, Mary, net als het kindje?, vroeg hij met bevende stem, en zijn fris, mollig gezicht zag er bedroefd uit, terwijl het sombere, droevige schouwspel voor zijn jonge ziel verrees. De verduisterde kamer, zo gedrukt, zo stil de bleke, fletse blik van de moeder het ernstige gezicht van het goedige vrouwtje Harrow, en de stille tranen, die elkaar zeer snel opvolgden langs het kalme, rustige gezicht van zijn arme, blinde zuster en bovenal de kleine, steenkoude gedaante, in het wit gehuld, liggend op de bank in de hoek van de kamer herinneringen aan dit alles vulden zijn kinderlijk hart met verwondering en geheimzinnig ontzag.

Gaat moeder sterven Mary? Vroeg hij voor de tweede maal.

Ik hoop het niet, moeder is nu wat beter.

Ja, dat zei het goedige vrouwtje Harrow; maar Mary, als zij zou sterven net als het kindje, dan zouden we geen vader en ook geen moeder hebben.

Maar wij zouden nog een Hemelse Vader hebben Jozef, Die voor ons zou zorgen en ons ons dagelijks brood zou geven. Weet je niet dat vader ons dit altijd vertelde?

Ja Mary, maar God is altijd Boven in de hemel, en misschien zal Hij kleine kinderen als wij vergeten.

Neen, neen, Jozef, Hij zal ons nooit vergeten, als wij Hem liefhebben en tot Hem bidden, zoals Hij ons gebiedt. Herinner je je niet dat vader op de laatste Zondagavond, voordat hij in de gevangenis werd gezet, ons voorlas, dat God Zijn beloften aan Zijn kinderen nooit vergeet, en toen heeft hij gezegd, dat Hij hun elke dag hun dagelijks brood zal geven.

Maar de hemel is zo ver hier vandaan Mary, en er zijn zoveel mensen op de wereld, dat God op zekere dag wel eens niet zou kunnen denken aan ons, kleine kinderen, en wat moeten wij dan doen?

God is niet zo ver weg Jozef, Hij is hier bij ons, en alles wat je noemt, draagt Hij bij Zich. Hij weet alles wat wij doen; en Hij zal voor ons zorgen, als wij Zijn kinderen zijn.

Ik wou dat ik God kon zien, Mary, jij niet?

Je zult Hem zien, wanneer je sterft, en als je naar de hemel gaat. Vader zegt dat wij allen Hem dan zullen zien. Zul jij Hem ook zien Mary, net als ik en vader? De tranen welden op in haar ogen en rolden langzaam langs haar gezicht, toen zij op gedempte toon antwoordde: Als ik naar de hemel Ga Jozef, ja! Vader zegt dat ik voor mij Hem zal aanschouwen, en niet een vreemde.

Peinzend boog hij het hoofd, hij was druk bezig met de poging om inzicht te krijgen in de verborgenheden, waarvan hij zojuist had gehoord. In zijn jonge ziel werden vragen wakker geroepen, die slechts de eeuwigheid voor een ieder van ons kan beantwoorden.

Ben je moe Jozef, vroeg Mary, toen ze zag dat hij wat achter haar aankwam.

Ik ben niet zo erg moe, maar mijn voeten doen pijn, en het kereltje bukte zich om de stenen uit zijn versleten schoenen te halen.

Kom, laten we ons haasten met het middagmaal van vader, ik verwacht dat hij honger heeft.

Geven zij vader dan niets te eten? die mensen in de gevangenis?

Ja, zij geven hem ruwe, grove voeding; en vader krijgt niet veel te eten. Hij zal zo blij zijn als hij iets van thuis ontvangt.

Zullen we hem elke dag zijn middagmaal brengen Mary? Ik kan de mand wel dragen.

O neen, Jozef, ik denk het niet, misschien hebben we niets voor onszelf.

Maar heb je dan niet gezegd dat God ons elke dag ons brood zou geven?

Ja, dat zal Hij Jozef, als wij Hem liefhebben en op Hem vertrouwen. Maar kom, laten we opschieten, ik denk dat we er gauw zullen zijn.

Daarginds is de brug Mary, en ook de gevangenis ik zie ze allebei, riep hij uit, toen ze de hoogte bereikten, die uitzicht gaf over Bedford en de "blanke Ouse". We zullen er gauw zijn, en hij greep zijn kant van de mand steviger vast en versnelde zijn pas zozeer, dat hij bijna ging hollen.

Als de tirannieke koning, toen hij op zijn bloedige troon was gezeten, slechts deze twee kleine, gelovige kinderen de blinde Mary en Jozef, haar broertje alles had zien trotseren uit liefde voor hun vader, zou dan zijn hardvochtige hart niet week zijn geworden? Zou hij die vrome gevangene niet vrij hebben gelaten, alleen al terwille van zijn kinderen? En dit is nog maar een voorbeeld uit duizenden, waarin de moorddadige hand de vrouwen en kinderen van de dienaren van God tot weduwen en wezen had gemaakt met gebroken en verslagen harten, en droevig verlaten hofsteden. En zal God de dood van Zijn verkorenen niet wreken, die dag en nacht tot Hem roepen van het schavot, uit de kerker en uit het vuur?

Wat doen jullie hier kinderen? Zei de ruwe hulpbewaarder tot Mary en Jozef, toen zij zich aanmeldden voor de gevangenis. Hij was iemand met een van nature meedogenloos, hardvochtig hart, en het gebed, dat zojuist zijn oor had bereikt uit de cel van de gevangene, toen hij er voorbij ging, had al de beestachtigheid van zijn natuur opgewekt. De huichelachtige bedrieger, riep hij bij zichzelf uit, kon beter het bidden nalaten en teruggaan naar zijn gezin.

Het blinde kind liet de mand los, en zei in de richting van de barse stem: Wij willen zo graag onze vader bezoeken, mijnheer. We hebben in onze mand wat eten voor hem meegebracht voor zijn middagmaal.

Je vader krijgt hier genoeg te eten, wij willen geen kinderen in de gevangenis, dus Ga maar terug naar huis met je mand, en val me niet meer lastig, en hij wees hen af met zijn ruwe gespierde hand.

Alstublieft mijnheer, waagde Mary te zeggen, terwijl zij zich hartstochtelijk smekend voor hem neerboog, laat ons onze vader bezoeken, onze moeder ligt thuis ziek, en maak dat je wegkomt meid, ik zeg: maak dat je wegkomt! Jullie allebei. Je zou je vader met je blinde ogen niet eens kunnen zien, al stond hij vlak voor je. Ga ogenblikkelijk naar huis, ik heb geen tijd om door kinderen te worden lastig gevallen.

Jozef, die was blijven staan achter Mary, die haar muts in de ene hand hield, terwijl de mand rustte op de andere arm, ging naast haar staan, en terwijl in het norse, boze gezicht van de man keek, sprak hij: Alstublieft mijnheer, laat Mary en mij binnengaan! Moeder ligt thuis zo ziek, en wij willen vader daarover wat vertellen. En het kindje is ook dood, en vader weet het niet. Alstublieft mijnheer, laar ons binnengaan om onze vader te zien; wij zullen hem niet met ons meenemen, en wij zullen ook niet lang blijven.

En wie is je vader?

Mijnheer Bunyan, de arme man, die zij hebben gevangen gezet omdat hij het Evangelie wilde prediken, antwoordde het sidderende kind.

Ja, die gemene kletser, hier is hij op zijn plaats. Ik heb juist op dit ogenblik een van zijn duivelse gebeden gehoord.

Mary voelde zich als bezwijken onder deze harde, goddeloze woorden, maar zij wist dat het nu de tijd niet was voor zwakheid en tranen, daarom beheerste zij zichzelf zo goed zij kon, en haar blinde ogen opheffend met een blik van smekende ernst, en haar hand smekend uitstrekkend, zei ze, met al de welsprekendheid van haar brekende ziel: Och, alstublieft mijnheer, laat ons een poosje binnen. We willen zo graag onze vader zien en hem vertellen dat onze moeder ziek is.

En het kindje is ook dood, en vader weet er niets van, en wij willen het hem graag vertellen. Het goetige vrouwtje Harrow zei dat we dat moesten doen. Och, laat ons nu binnen, mijnheer, mengde Jozef zich vurig in het gesprek.

Maak dat je hier vandaan komt, zeg ik je, zwervers. Wat kan mij je zieke moeder en een dood kind schelen, en hij balde zijn linkerhand en nam een zeer dreigende houding aan.

Het arme, blinde kind kon er niets van zien, maar zij beefde, toen zij de rammelende sleutels hoorde aan de zijde van de gevangenvaarder, en zijn barse, weigerende stem vervulde haar met schrik. Jozef klemde zich vast aan zijn zuster, door vrees overmand.

Kunnen we onze vader niet bezoeken mijnheer?, zei Mary in gebroken klanken, nogmaals een poging doende om te slagen in haar onderneming.

Het verzoek scheen de gevangenvaarder razend te maken. Hij legde zijn brede hand op de tengere arm, en terwijl hij haar omdraaide, gebod hij haar te maken dat zij weg kwam, en niet meer terug te komen om hem opnieuw lastig te vallen.

Met ogen vol tranen en een brekend hart wendden de kinderen zich van de deur af. Toen zij over de brug gingen, kwamen zij de hoofdvlaarder tegen, die hen herkende en vroeg: Wat! weer hier om je vader te bezoeken? Mary herinnerde zich de stem, en een straal van hoop schoot door haar hart. Terwijl ze haar betraand gezicht naar het zijne keerde, antwoordde ze: Ja mijnheer, wij hebben in onze mand middageten voor vader meegebracht, maar de man met de sleutels wilde ons niet binnenlaten. Hij joeg ons weg, en zei dat we vader niet mochten zien, voegde de kleine Jozef eraan toe, op de man toestappend, wiens aardig gezicht hem gerust stelde.

Kom maar, geef je mand aan mij, en ik zal hem bij je vader brengen; hij is Bunyan, de prediker nietwaar? Kom hier kind, geef me je mand.

Och, alstublieft mijnheer, sta ons toe onze vader te bezoeken, viel Mary hem smekend in de rede, moeder is ziek en we willen hem graag daarvan vertellen.

En ook is het kindje dood mijnheer, en vader weet er niets van. Alstublieft mijnheer, laten Mary en ik vader een poosje bezoeken.

Er zou een harder hart voor nodig geweest zijn, dan de gevangenvaarder bezat, om de smartelijke, verdrietige smeekbede van het schreiende, blinde meisje, en het eenvoudige, ernstige beroep van de kleine Jozef af te wijzen. Daarom gebod hij hun hen te volgen, leidde hen naar de deur van de gevangenis, en Na die van slot te hebben gedaan, bracht hij hen naar de cel van Bunyan.

Het gebed, dat de wreedaardige vlaarder had gehoord, was beëindigd en Bunyan zat peinzend bij zijn nauwe, getraliede venster, dat uitzag op de "blanke Ouse", waarvan het klare, heldere water om de pijlers van de oude brug kabbelde, en dan rustig voortstroomde naar de zee, terwijl het in haar rimpelende boezem met gouden licht de novembermiddagzon weerspiegelde.

Hij stond op, toen de sleutel in het slot werd omgedraaid. Zijn zenuwen waren verlamd door zijn volkomen werkloosheid en de walgelijke vochtigheid van zijn nauwe cel, die altijd klam genoeg was om "mos te doen groeien op de wenkbrauwen" van de gevangenen, gebouwd als zij was op een van de pijlers van de brug, en uitstekend boven de rivier; en hij, die geen ogenblik zwichtte voor hardvochtige rechters, noch terugschrok voor de sombere muren van de kerker, deinsde als het ware voor niets anders terug dan voor zij eigen schaduw.

De kinderen traden binnen. Hij herkende hen bij het gedempte licht van de cel, en hen in zijn armen nemend, drukte hij ze aan zijn hart. Zijn gedachten hadden zich bezig gehouden met zijn gezin, zijn vrouw en de kleinen, en nu smolt zijn ruime hart van

vaderliefde, en met dankbaarheid, en met smart gemengde tranen liepen hem langs de kloeke wangen.

De gevangenenbewaarder werd door dit ontroerend schouwspel bewogen. Vanaf die dag tot aan de vrijlating van Bunyan beschouwde hij hem met een zekere mate van welwillendheid en ontzag boven alle andere gevangenen.

Hoe machtig is de invloed van heilige liefde! De gevangenenbewaarder gevoelde die en trok zich terug.

En nu wordt de vader met zijn kinderen alleen gelaten. Hij gaat zitten, en terwijl hij hen bij zijn knieën zet, vraagt hij naar hun moeder, en Thomas, en Sara. Op haar eigen liefvallige, eenvoudige manier vertelt Mary hem alles wat er was gebeurd. De tranen stromen sneller, zijn borst gaat op en neer, en een diep gekreun stijgt op uit zijn beproefde ziel. De wolken van verdriet verduisteren voor het ogenblik het oog van het geloof, en even denkt Bunyan dat God hem voor eeuwig heeft verworpen. Doch de duisternis duurt maar een ogenblik. Het is het voorbijschuiven van de verlangens van het vleselijke hart voorbij de eeuwig stralende Zon der gerechtigheid, dat voor een tijd haar stralen verduisterd. Maar dat gaat voorbij! En daar zijn de heerlijke, verkwikkende stralen, die doordringen in elke hoek van zijn hart, terwijl ze leven, en warmte en vreugde schenken; en hij ondervindt, dat gelijk het lijden van Christus overvloedig is, zo ook de vertroosting in Christus overvloedig is. Hij herinnert zich, dat Hij, op Wie hij vertrouwt, heeft gezegd: Laat uw wezen achter: Ik zak ze in het leven behouden; en laat uw weduwen op Mij vertrouwen; en wederom: de Heere zeide: zo Ik niet uw overblijfsel ten goede zou zijn! Zo Ik niet in de tijd des kwaads, en in de tijd der benauwdheid bij de vijand voor u tussenkome. Blijf vertrouwen, gij moedig, edel hart! Versaag niet, ofschoon het kruis u ter aarde neerdrukt. God slaat uw geduld en uw "arbeid der liefde" gade. Het Vaderhuis en de kroon wachten u. Zie omhoog, en Ga voort!

De tijd gaat snel voorbij. De inhoud van de mand wordt geledigd. De kinderen vertellen hun droevig verhaal. De vrome man hoort het aan met een brekend hart. Boodschappen van medelijden en liefde worden meegegeven voor hun moeder, en woorden van liefdevolle raad en bemoediging worden tot henzelf gesproken. Op elk hoofd wordt een hand gelegd, en een gebed wordt voor hen opgezonden naar God, om bescherming en leiding.

Vijftien minuten zijn voorbij gegaan. De gevangenenbewaarder treedt binnen. De kinderen moeten zich losmaken uit de tedere liefkozingen en de liefdevolle woorden van hun vader. Langer blijven is onmogelijk. De gevangene is een snode overtreder, en aan hem moet maar weinig gunst worden bewezen. Hij kust hun betraande gezichten en beveelt hen opnieuw aan bij God. De gevangenenbewaarder neemt hen bij de hand, brengt ze naar buiten, en doet de deur op slot.

De gevangene is alleen met zijn God en zijn diepe smart.

6. Bunyan in de gevangenis

*Neem alles, grote God! Ik zal niet treuren,
maar stil verlangen, dat ik het rustig geef.*
Norris of Bemrton

Zo riep Bunyan uit, toen de donkere wolk, die hem in de gevangenis omhulde, "door lichtstralen vanuit de inwendige heerlijkheid werd doorboord".

Maar de glans van de "inwendige heerlijkheid" bestraalde hem niet altijd; de donkere wolk zou die dikwijls buitensluiten, en dan werd hij achtergelaten in de duistere nacht van teleurstelling en wanhoop. Zij ervaring was afwisselend om beurten hoop en vrees, vreugde en smart; nu eens door het geloof een blik in de heerlijkheid van het hemelse Jeruzalem, en dan weer het vreselijke rondtasten in de dikke duisternis van twijfel en angst.

De aartsvijand die hem vanouds wilde doen geloven dat hij zijn Zaligmaker had verraden, en die hem op die manier deed neerstorten "gelijk een vogel die uit de top van een boom wordt neergeschoten, in grote angst en wanhoop, " stelde hem dan al de verschrikkingen en angst van de dood voor zijn gefolterde geest, en zei hem dat dit zijn lot zou zijn, en hij schilderde hem met de vreselijkste kleuren de droefgeestigheid en ellende voor van zijn lijdend gezin.

Wat kan, behalve de genade van God, en die overvloedig geschonken, zelfs zijn hart ervoor bewaren, dat het te midden van zulke beproevingen breekt? Arme man, hij oogst het aardse loon voor het volgen van Jezus! Maar al wordt hij door zwakheden omringt, al is de weg donker en ruw, hij mag het niet opgeven. Het is precies zoals de Meester het hem had gezegd: " In de wereld zult gij verdrukking hebben". Ach, het is een vreselijke reis, maar overal langs het pad kan hij hier en daar de voetsporen van Zijn Leidsman ter zaligheid onderscheiden, en de bemoedigende woorden horen klinken: Wees getrouw tot de dood en Ik zal u geven de kroon van het eeuwige leven. Aardse hoop bezit hij niet. Want de onbarmhartige tiran, hersteld op de troon van zijn voorvaderen, brengt met een kracht en ijver, een edeler zaak waardig, en met een duivelse haat, die met geen woorden is te beschrijven, en met een niets ontziende hand, dood en verderf over alle afgescheidenen. Zijn grimmige, boze wil is onverbiddelijk. Zijn slachtoffers sterven misschien van honger in hun afschuwelijke cellen, of gillen in erbarmenloze angst vanaf de verschrikkelijke pijnbank, of hangen wezenloos aan de galgen langs de kant van de weg, de schande en smaad van zijn door zingenot dronken liefjes wat kan het hem schelen? Zijn weelderige hofhouding gaat door, en uitgelaten pret en muziek sluiten de lange, luide jammerklachten buiten, van hen, die omkomen, vertrapt door de ijzeren hiel van meedogenloze haat. De goddeloosheid is hoog gezeten, en de aarde rouwt. Zal de Heere niet opstaan in Zijn toorn en opwaken ten oordeel, opdat de rechtvaardige mag worden bevestigd en de oprechte mag worden bevrijd uit het net van de vogelvanger?

Weken zijn voorbij gegaan, sedert Bunyan enig nieuws van zijn hulpeloze gezin heeft ontvangen. De kinderen zijn gekomen met een mandje leeftocht, maar de hulp bewaarder was hardvochtig, en wilde hen niet binnenlaten, maar joeg hen bij de deur vandaan met spot en bittere hoon. Hun pogingen waren vruchteloos, hun smekende woorden en blikken dienden slechts om zijn beestachtige natuur te verbitteren, en met

dikke tranen van teleurstelling, die langs hun tere wangen rolden, keerden zij terug met een gebroken hart om hun droevig verhaal aan hun moeder te vertellen.

Het is een koude winteravond in Januari. Bunyan had de ganse lieve dag bij zijn getralied venstertje naar de saaie, loodkleurige wolken zitten kijken, terwijl hun duistere bataljons langzaam voorttrokken door de sombere lucht. Hij was druk bezig geweest met zijn eigen gedachten, want morgen moet hij voor zijn rechters worden geleid. De avond loopt ten einde. Gebruik makend van de gelegenheid, die de gevangenisreglementen bieden, verlaat hij zijn cel en loopt naar de binnenplaats voor de gevangenis. Hij bespeurt dat zijn gezondheid verzwakt, onder de voortdurende opsluiting en onzekerheid, zodat hij bij tijden schrikt voor zijn eigen schaduw. Sombere, angstige gedachten gaan door zijn ziel, en een droefgeestigheid overschaduwet zijn gelaat, die het gewoonlijk niet vertoont. De vrees voor komend onheil is zichtbaar op zijn gespannen gelaatstrekken, en hij gedraagt zich als iemand die door zware zorg wordt neergedrukt.

Wanneer hij vanuit het inwendige van de gevangenis de binnenplaats betreedt, die nauwelijks veertien voet in het vierkant groot is, ziet hij een man van middelbare leeftijd met een trage, ongeregelde pas, en met een bedroefd, uitgeteerd gezicht, en met in hopeloze wanhoop gevouwen armen, heen en weer lopen. Zijn eens donkere haar is nu helemaal grijs. Smart en benauwdheid hebben, meer dan de jaren, dit teweeg gebracht. Als hij naderbij komt, kijkt Bunyan hem met een onafgewende blik aan. Er is iets in zijn aantrekkelijke verschijning, dat hem boven de gewone misdadiger verheft. Bunyan gelooft dat hij een gevangene is om des gewetens wil.

Wanneer de man bij hem is gekomen, ziet hij op. Hun ogen ontmoeten elkaar. Smart ziet scherp, en begrijpt gemakkelijk. Zij beseffen onmiddellijk dat zij gemeenschappelijk lijden voor dezelfde grote zaak.

Bunyan was de eerste die wat zei. Hij was geen man van vormelijkheid of gemaakte woorden.

Een lijder om des gewetens wil? zegt hij, terwijl hij kijkt naar de gebogen gestalte en het bedroefde gezicht voor hem.

Voor het prediken van het Evangelie van onze gezegende Verlosser, is het antwoord.

En ik ben hier om de zelfde reden, is zijn bescheid, maar ik dank God dat Hij mij genade heeft gegeven om voor Zijn Naam te lijden.

John Bunyan, van Elstow? Zegt de gevangene op vragende toon.

Die ben ik.

En ik ben Dorset, van Newburg.

De twee gaan zitten op een paar stenen, die vooruit steken uit de onderbouw van de gevangenis, en knopen een gesprek aan.

Ach, dit zijn donkere tijden voor de dienaren van de Allerhoogste. Zij worden vanaf de opgang tot de ondergang van de zon ter dood gebracht, en geen hand verheft zich om de hand van deze bloeddorstige Amalekieten tegen te houden, begint Dorset moedeloos.

Maar de Heere heeft gezworen dat Hij Zijn volk zal bewaren, en op Zijn Eigen goede tijd zal Hij hun verlossing schenken. Laten wij op Hem wachten, want heeft Hij niet gezworen, dat Hij de gedachtenis van Amalek van onder de hemel zal uitdelgen? Laten wij sterk zijn, en vol goede moed, want de Heere Zelf zal met ons zijn; Hij zal ons nooit begeven noch verlaten. En Zijn volk zal eenmaal rijden op de hoogten van de aarde, en eten van de opbrengst van de velden.

Maar ach, Hij heeft Zijn Aangezicht van hen verborgen, en hen verlaten, en zij worden verslonden van het oppervlak van de aarde, omdat Zijn toorn tegen hen is ontstoken, antwoord Dorset.

Is Hem niet de wraak en de vergelding? En de Heere Zelf zal Zijn volk recht doen en het zal Hem niet berouwen over Zijn knechten, wanneer Hij ziet dat hun kracht vergaan is, geeft de vrome man Gods ten antwoord.

Maar het bloed van Zijn vermoorde volk roept dagelijks tot Hem van de aarde, doch de hemelen zijn als koper en zij wandelen als blinden, en hun bloed wordt uitgestort als stof, en er is geen genezing voor hun smartelijke wonden, en Dorset schudt ernstig het hoofd.

Maar Hij zal het bloed van Zijn knechten wreken en wraak oefenen over Zijn tegenstanders, en Hij zal Zijn land en volk gedachtig zijn; en Hij zal hen terug brengen uit de plaatsen waarheen zij zijn verstrooid, de cellen en de kerkers en de hollen; en Hij zal hen leiden in groene weiden, en op hoge bergen, en wat gebroken was zal Hij verbinden, en wat verzwakt was sterken. En zij zullen geen prooi meer zijn van de gewelddenaar, en de goddeloze zal hen niet verslinden; maar zij zullen zeker wonen, en niemand zal hen verschrikken, want de Heere God heeft het gesproken.

Hoe welsprekend was door zijn vertrouwen het gelaat van Bunyan, toen hij deze lofprijzingen van zijn God uitsprak!

De beloften van God zijn waarachtig en krachtig, ik weet het, broeder Bunyan, maar mijn weg schijnt zo afgesloten. Mijn vrouw en kinderen zijn eenzaam achter gelaten, en morgen moet ik worden verhoord, en als ik niet herroep, dan zal de dood of gevangenschap, misschien levenslang, mijn lot zijn. Hoe komt het toch, dat het volk van God zo wordt verstrooid en beroofd slecht behandeld en vertrappt?

God beproeft het geloof van Zijn volk, mijn broeder, juist van Zijn uitverkorenen, maar Hij zal hen ter rechtertijd helpen en verlossen. Wij moeten ons door geen van deze dingen laten verontrusten, doch steeds bereid zijn, niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven, als het nodig is, voor de bevordering van het heerlijk Evangelie van de Zoon van God.

Moeilijk, moeilijk, zei de gevangene, diep zuchtend, en met zij ogen naar de grond gericht. Als God mij geen genade schenkt, weet ik niet hoe ik in deze ellendige, verfoeilijke opsluiting moet leven, als dat mijn vonnis zou zijn.

Zijn genade zal u gunstrijk worden verleent, mijn broeder, als ge maar vertrouwt op het onfeilbaar beloftewoord. Hij is Machtig, en bereid alles te doen voor Zijn uitverkorenen wat Hij heeft gezegd. Ik werd nog nooit in mijn gehele leven zo diep *ingeleid* in het Woord van God als nu. Schriftplaatsen, waarin ik vroeger *niets* zag, worden in deze plaats en toestand gemaakt tot licht, dat mij *bestraalt*. Ook Jezus Christus was me nooit wezenlijker en duidelijker dan nu; hier heb ik Hem inderdaad gezien en getast. O, dat woord: Wij hebben u geen kunstig verdichte fabelen gepredikt; en dat ander: God heeft Christus uit de doden opgewekt, en Hem Heerlijkheid gegeven, opdat uw geloof en hoop op God zouden zijn; het zijn gezegende woorden voor mij in deze mijn gevangenschap.

Ik bid dat Hij mij mag bijstaan en ondersteunen, als het Zijn Wil is mij naar deze verschrikkelijke plaats te zenden. Een huivering liep over het lichaam van de man, alsof de gedachte aan de duisternis en somberheid van het gevangenhuis meer was dan hij dragen kon. Voedt u met Zijn Woord, mijn broeder, zie op Hem, dan behoef je niet te vrezen. Zijn Woorden zijn lieflijk en dierbaar. De volgende drie of vier Schriftplaatsen zijn voor mij in mijn droeve toestand een grote verkwikking geweest, en dat kunnen zij ook voor u zijn, als ge ze maar aangrijpt in het geloof. Uw hart worde niet ontroerd; gij gelooft in God, gelooft ook in Mij. In het Huis Mijns Vaders zijn vele woningen, anders zou Ik het u gezegd hebben. Ik Ga heen om u plaats te bereiden. En als Ik zal heengegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat ook gij moogt zijn waar Ik ben. Deze dingen heb Ik tot u

gesproken, opdat gij in Mij vrede moogt hebben. In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen. Want gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God; wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, dan zult ook gij met hem geopenbaard worden in heerlijkheid. Maar gij zijt gekomen tot de berg Sion, en tot de stad des levenden Gods het hemelse Jeruzalem en tot de algemene vergadering en de gemeente van de eerstgeborene, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, de Rechter over allen; en tot de geesten van de volmaakt rechtvaardigen; en tot het Bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan dat van Abel. Soms, wanneer ik mij in de smaak van deze dierbare woorden verheugde, kon ik "lachen tegen het verderf" en noch het paard noch zijn berijder vrezen. Ik heb in deze plaats een heerlijk gezicht ontvangen op de vergeving van mijn zonden, en op het feit dat ik met Jezus in een andere wereld ben. O, die berg Sion, dat hemelse Jeruzalem, en God, de Rechter over allen, en de geesten van de volmaakt rechtvaardigen, zij zijn lieflijk voor mij geweest. Hier heb ik gezien wat ik nooit ik ben er zeker van zolang ik in deze wereld ben, zal kunnen uitspreken. Ik heb de *Waarheid* leren kennen van dit Schriftwoord: Die gij niet hebt gezien, hebt gij lief, in wie gij nu, hoewel Hem niet ziende, maar gelovende, u verheugt met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde.

Heeft Satan u nooit in verzoeking gebracht om te twijfelen en te vrezen, mijn broeder? En terwijl de man dit vroeg, keek hij Bunyan in het gezicht, met verrassing en verwondering over zijn woorden.

O ja; ik ben niet ontkomen aan de aanvallen van de boze; maar ik wist nooit hoe het was dat God mij te allen tijde, en bij iedere poging van de Satan om mij te benauwen, bijstond, zoals ik dat heb ondervonden sinds ik hier kwam; want wanneer de angsten opkwamen, dan was er ook de steun en bemoediging; ja, wanneer ik zelfs als het ware voor niets anders dan mijn eigen *schaduw* schrok, dan heeft God, Die zo zeer bezorgd voor mij was, niet toegelaten dat ik werd lastig gevallen, maar mij met het een of ander Schriftwoord in alles gesterkt, en wel zo zeer, dat ik dikwijls zei: Als het geoorloofd was, zou ik bidden om *groter* moeite terwille van de grotere vertroosting. Is de Heere op zulk een wijze altijd voor u een Toevlucht geweest een Schild en een beschermende Rots, zodat de pijlen van de tegenstander van u werden afgewend, mijn broeder?

O neen, vrees en beving overvielen me, en deden al mijn beenderen beven. Voordat ik de gevangenis inging zag ik op wat *komen* zou, en twee overwegingen waren voor mij van bijzonder belang. De eerste was: Hoe ik in staat zou zijn de dood tegemoet te gaan, als dat hier mijn lot zou zijn! Voor de eerste daarvan was dit Schriftwoord mij tot veel lering, namelijk: te bidden tot God, om gesterkt te worden met alle kracht, naar de Sterkte Zijner Heerlijkheid, tot alle lijdzaamheid en lankmoedigheid, met blijdschap; Voordat ik, niet veel minder dan een jaar geleden, werd gevangen gezet, kon ik zelden in gebed gaan, maar deze uitspraak en lieflijke smeekbede zou zich als het ware in mijn ziel *dringen*, en mij er van overtuigen, dat ik, als ik ooit een lang lijden moest doormaken, geduld moest hebben, vooral als ik het met blijdschap zou verdragen. En ook, wanneer ik eraan dacht, dat ik hier in deze gevangenis zou moeten sterven, was dit Woord tot groot nut voor me: maar wij hebben al zelf in onszelf het vonnis des doods, opdat wij niet op onszelf vertrouwen zouden, maar op God, Die de doden opwekt. Door dit Schriftwoord kwam ik tot het inzicht, dat, als ik ooit op de goede manier zou lijden, ik eerst een vonnis des doods moest vellen over alles wat iets van *dit* leven kan worden genoemd. Zelfs mezelf, mijn vrouw, mijn kinderen, mijn *gezondheid*, mijn genoegens, en alles moet ik als voor mij *gestorven* beschouwen, en mezelf als daarvoor dood.

De luisteraar kreunde. De vrees voor pijn en dood drukte zwaar op hem. Als Bunyan, wiens moed en dapperheid bij zijn verhoor als het ware het wachtwoord van alle vervolgd in Bedfordshire en de naburige graafschappen was geweest, dat hen aanspoorde tot standvastigheid en ijver voor de grote zaak van de verlossing van de mens, als hij zo was overvallen door de verzoeker, en pijnlijk getroffen door zijn boosaardige aanvallen, hoe zou *hij* dan staande blijven, wanneer de strijd voor hem fel was wanneer goddelozen zich zouden haasten zijn bloed te vergieten?

Mijn ziel is in het midden der leeuwen; ik lig onder stokebranden, mensenkinderen welker tanden spiesen en pijlen zijn, en hun tong een scherp zwaard, spreekt hij langzaam tot zichzelf, terwijl zijn ogen naar de grond staren.

Maar God zal van de hemel zenden en Zijn volk verlossen van de smaad van hen die hen zouden verslinden. Hij zal niet toelaten dat de rechtvaardige wankelt, maar Hij zal hun ziel van geweld en list bevrijden, en Hij zal hen verlossen uit de hand van hun vijanden. Ik vind, mijn broeder, dat de beste manier om het lijden te ondergaan, deze is; vertrouwen op God, door Christus, wat de toekomstige wereld betreft; en wat deze wereld aangaat: het graf zal mijn huis wezen, in de duisternis zal ik mijn bed spreiden, tot de groeve roep ik: gij zijt mijn vader; en tot het gewormte; gij zijt mijn moeder en mijn zuster.

Een huivering vaart door het lichaam van de gevangene, wanneer deze donkere schildering van de lippen van de spreker komt. Hij had nog niet geleerd ten volle op de Heere te vertrouwen, ook al zou Hij hem doden.

De cipier komt om de gevangenen naar hun cel te sturen. De een gaat weg met het licht van God, dat brandt in zijn ziel; de ander betreedt een pad, waarop geen licht valt.

Maar nauwelijks is Bunyan alleen in zijn cel, of de verzoeker komt; en hij, die nog maar een paar minuten geleden krachtig was in de Heere en in de sterkte van Zijn Macht, ziet zich nu omringd door vrees en sombere voorgevoelens, "zodat hij was als een gebroken schip, voortgedreven en geslingerd op wilde, onstuimige zeeën."

Het gebeurde juist in de tijd, waarin Job rondom was beschut, hij en zijn huis; waarin de Heere het werk van zijn handen had gezegend en zijn bezit was toegenomen in het land, dat satan zijn hand uitstreckte en alles aantastte wat hij had. Het was terstond nadat Petrus met zijn Heere het brood had gegeten, dat hij deze vreselijke woorden hoorde: "Simon, Simon, zie, de satan heeft u zeer begeerd te ziften als de tarwe". En zo gebeurt het dikwijls, dat de christen, wanneer hij zich bevindt op de Nebo van zijn hoop, van de aartsvijand het bevel ontvangt naar beneden te komen, en alle vreugde van deze tijd en de toekomstige heerlijkheid af te sterven.

Bunyan zit op zijn kruk naast het raampje, met zijn hoofd begraven in zijn handen. De voortstromen de rivier en de loodkleurige bewolking, en de gierende winden hebben voor hem hun aantrekkelijkheid verloren, en hij heeft er geen belangstelling voor. Zijn gedachten zijn gericht op zijn innerlijke smart. Morgen is het de dag van zijn verhoor, en het is mogelijk dat de dood hem te wachten staat. Zijn gezin zal zonder beschermer en kostwinner worden achtergelaten. Wie zal hen bijstaan in hun nood? Het is een gedachte om krankzinnig van te worden. Hij staat op van zijn zitplaats en loopt zijn cel in zware strijd op en neer. Arme man! De verzoeker is hard voor hem. Zijn hartverscheurende gedachten vormen zich tot woorden, terwijl hij in een bijna waanzinnige wanhoop heen en weer loopt. O, het scheiden van mijn vrouw en kinderen is alsof het vlees wordt *afgerukt* van mijn gebeente. Welk een moeiten en ellenden en ontberingen zal mijn arm gezin waarschijnlijk doormaken, als ik van hen wordt weggenomen; in het bijzonder mijn *arme, blinde kind*, dat mij nader aan het

hart ligt dan al het andere. Ach, de moeilijkheden, die deze arme blinde zal moeten dragen, zullen mijn hart in stukken breken!

En dan, alsof de blinde ogen tot de zijnen waren opgeheven met hun duistere, smekende tederheid, en alsof hij de smalle, tengere hand in de zijne voelde rusten, roept hij uit: Arm kind! Welk een smart zal je vermoedelijk in deze wereld ten deel vallen. Je zult slaag moeten verduren, moeten bedelen, honger, koude en naaktheid, en duizend tegenspoeden moeten ondergaan, ofschoon ik het nu niet kan dragen dat de wind tegen je aanblaast. Maar ik moet je aan God toevertrouwen, hoe smartelijk het ook is je te verlaten. Hij veegt de dikke tranen weg, die uit zijn ernstige ogen rollen. 'O, ik ben als een man die bezig is zijn huis boven het *hoofd* van zijn vrouw en kinderen *af te breken*', en plotseling houdt hij op, alsof hij door het afschuwelijke van de gedachte wordt overmeesterd. "Maar ik *moet* het doen ik moet het doen", roept hij uit met kracht, terwijl hij weer overeind springt.

"Ik zal je terug geven aan je gezin", fluistert satan, aan je vrouw en hulpeloze kinderen; je zult vrij zijn, en een lang en gelukkig leven hebben, als je maar een belofte wilt doen. Je hoeft alleen maar te zeggen, dat je die bijeenkomsten niet meer zult samenroepen, en je bent vrij. Hierin kan toch zeker geen kwaad steken? Kun je dit niet doen, zonder de Waarheid afbreuk te doen? Het is een gemakkelijke zaak, alleen dit maar na te laten. Terwille van je vrouw en kinderen kun je je in zoverre wel aan de wet onderwerpen. En bedenk wat het einde van deze zaak zal zijn als je het niet doet. Je naam zal een schandvlek worden, en je vrouw en kinderen zullen worden achtergelaten om te sterven. Je bent toch niet zo dwaas om dat te doen?

O, ik *moet* het doen ik *moet* het doen. Er is voor mij geen tussenweg. Ik moet die foltering verdragen, als het nodig is tot de dood toe. God zegt mij: Laat uw wezen achter, Ik zal ze in het leven behouden; en laat uw weduwen op Mij vertrouwen; en ook: zo niet uw overblijfsel ten goede zal zijn! Zo Ik niet in tijds des kwaads en in tijd der benauwdheid bij de vijand voor u tussen kome.

Maar hoe weet je dat dit van je wordt geëist? En hoe weet je dat God deze aan je zal vervullen?, oppert satan.

Als ik alles aan God toevertrouw, antwoord hij bij zichzelf, *verplicht* ik God voor mijn belangen te zorgen. Maar als ik Hem op Zijn wegen verlaat uit vrees of enige moeite, die over mij en de mijnen zal komen, dan zal ik niet alleen mijn belijdenis verloochenen, maar ook toestaan dat mijn belangen niet zo veilig, als aan de voeten van God neergelegd, zullen zijn, terwijl ik trouw blijf, en opkom voor Zijn Naam als zij zouden zijn, wanneer ik ze zelf moest behartigen, maar dan met verlating van de weg van God.

Maar hoe weet je dat je in staat zult zijn deze dingen te doen?, fluistert satan. Maar als je nu eens, terwijl het je zwaar viel, de ladder op te klimmen, door beving of moedeloosheid, of een ander blijk van angst, de vijand aanleiding zou geven de weg van God en Zijn volk om hun vreesachtigheid smaad aan te doen?

Maar als ik slechts kan spreken tot de menigte, die zal komen om mij te zien sterven, en als God door mijn laatste woorden slechts een ziel zal bekeren, dan zal ik mijn leven niet weggegooid of verloren achten.

Het geloof krijgt de overhand over twijfel en vrees, en het gelaat van de gevangene straalt van hoop, en terwijl hij satan beveelt achter hem te gaan, zet hij zich neer met iets van kalmte, om met vreugde na te denken over het getuigen voor de Waarheid, zelfs tot de dood toe, en dan roept satan zo luid in zijn oor, dat hij opnieuw overeind springt.

Maar waar moet je heengaan als je sterft? Wat zal er van je worden? Waar zul je in een andere wereld terecht komen? Wat voor besijs heb je ten aanzien van hemel en heerlijkheid, en een erfdeel onder de geheiligden?

Ach, dit zijn scherpe vragen, die in zijn ziel binnendringen, en die zijn lichaam doen sidderen door de kracht van de wanhoop. Hoor hoe hij antwoord: Ik *moet doorgaan*, en mijn staat voor de eeuwigheid aan Christus toevertrouwen, of ik vertroosting geniet of niet. Als God me niet te hulp komt, zal ik, geblinddoekt en al, van de ladder in de eeuwigheid springen zinkend of zwemmend, kome hemel, kome hel. Heere Jezus, als Gij me wilt opvangen, *doe het*; indien niet, dan *waag* ik het voor Uw Naam.

Zo gingen de vermoeiende nachtwaken voorbij, door de gevangene besteed aan zelfonderzoek, overpeinzing, en gebed; en de grauwe morgen vindt hem ten offer bereid. Het geloof heeft over de vrees getriomfeerd. De hoop heeft de twijfel overwonnen, Christus heeft de boze verslagen. Zijn Schild heeft de vurige pijlen uit de hel afgewend en verbroken.

7. Bunyan voor zijn rechters

Het is een snerpemde koude morgen in Januari 1661. Alles in Bedford is vroeg in de weer, want de driemaandelijke gerechtszitting zal gehouden worden, en door het gehele gewest gaat het gerucht dat Bunyan die dag terecht zal staan. Vriend en vijand begeren zijn verdediging te horen, want zijn faam is doorgedrongen tot in elk gehucht en tot elke boerenhofstee, en heeft in elke borst een verlangen gewekt om de man te horen, die zo voortreffelijk de rechter en *die echte Judas*, heeft weerstaan.

De rechtszaal is een schouwspel van gespannen afwachting. De menigte is voor een deel samengekomen. De gevangene wordt elk ogenblik verwacht. De rechters hebben in al hun gewichtige waardigheid plaatsgenomen, gereed om met lust het werk, dat voor hen ligt, te beginnen. Het zijn er vijf: Keeling, Blundale, Leechir, Chester en Snagg. Zij denken er weinig aan, de ijdele, onbeschaamde gunstelingen van een tirannieke koning, dat de gevangene, die zij nu met verbeterd verontwaardiging verwachten, hun namen met, smaad overdekt, aan het nageslacht zal overleveren!

Dat de handelingen van deze dag hun een eeuwige schande zal opleggen! hen in te schrijven, voor altijd met namen in *rode letters*, in de Almanak van de vervolging.

De boosdoener wordt door de gevangenvaarder binnengeleid en in de beklagdenbank neergezet. Alle aandacht is op hem gericht. Hij gedraagt zich rustig en onbewogen. Er is geen aardse hand om hem te ondersteunen. Maar hij vindt ondersteuning: hij leunt op de Almachtige Arm.

Zij bevelen hem op te staan. Hij staat, zijn ogen strak op zijn rechters gevestigd. De aanklacht wordt voor de dag gehaald. De griffier van de rechtbank staat op en leest haar voor.

John Bunyan, van de stad Bedford, werkman, blijft op een duivelse en verderfelijke wijze in gebreke, naar de kerk te gaan om de godsdienst bij te wonen, en hij houdt in het openbaar verscheidene onwettige samenkomsten en gezelschappen, tot grote verwarring en verontrusting van de goede onderdanen van dit koninkrijk, tegen de wetten van onze soevereine heer, de koning.

De griffier wacht een ogenblik en kijkt de gevangene stak in het gezicht. Zijn blik wordt op gelijke wijze beantwoord.

Gevangene, wat heb je hierop te zeggen? Vraagt hij met een stem, die zijn woede en verachting kenbaar maakt.

De gevangene antwoordt rustig en onversaagd: Wat het eerste gedeelte aangaat: *ik ben een regelmatig bezoeker van de kerk van God. En door genade ben ik ook een lid van het volk waarvan Christus het Hoofd is.*

Het bloed stijgt rechter Keeling, die voor deze gelegenheid als rechter optreedt, naar het gelaat. Hij wordt woedend, omdat een gevangene, en nog wel een ketellapper, zo durft te antwoorden in tegenwoordigheid van de dienaren van de kroon. Hij is een sombere, wraakzuchtige man. Zijn hart is bloeddorstig, en hij is ten allen tijde bereid wraak te nemen op hen, die durven in te gaan tegen de burgerlijke wetten, waarvan hij de onbeschaamde vertegenwoordiger is. Zich zo gewichtig mogelijk aanstellend, spreekt hij op bevelende wijze tot de gevangene:

Ga je werkelijk naar de kerk, je weet wel wat ik bedoel naar de eigen gemeentekerk om de godsdienst bij te wonen?

"Neen, dat doe ik niet", is het vastberaden antwoord.

"En waarom doe je dat niet?" Vraagt de onbeschaamde rechter, en zijn gezicht gloeit van toorn als hij spreekt.

"Omdat ik een bevel daartoe in het Woord van God niet kan vinden," antwoord de edele belijder vrijmoedig.

"Ons wordt bevolen te bidden."

"Maar niet uit het *Common prayerbook*."

"Wil je me zeggen, hoe het dan moet, jij brutale rekel?"

"Met de geest, zoals de Apostel zegt: 'ik zal bidden met de geest en het verstand.'"

"Welnu, wij kunnen bidden met de geest en het verstand, en tevens met het *Common prayerbook*, en de rechter stampet met zijn voet van woede.

"De gebeden in het *Common prayerbook* zijn gemaakt door andere mensen, en niet door de werking van de Heiligen Geest in onze eigen harten. De Apostel zegt dat hij zal bidden met de *geest* en het *verstand*, en niet met het *Common prayerbook*."

Goed gezegd, gij edele verdediger van de Waarheid, zoals die in Christus Jezus is! Houd stevig stand en *strijd* voor uw geloof, ook al zijn de dwazen tegen u. Vrees niet voor wat een mens kan doen, Hij, Die de weegschaal van de gerechtigheid in Zijn Eigen hand houdt zal Zelf uw loon bepalen. Stel uw vertrouwen op God, dan zult ge het land beërven en de heilige berg bezitten. De Heere heeft het gesproken.

"Hoe beschouw je het gebed? Vraagt rechter Chester, opstaande van zijn zetel, en zich ergerend over de rustige, bedaarde antwoorden van Bunyan." "Denk je dat het bestaat in het opzeggen van een paar woorden voor, of temidden van een paar mensen?"

"Neen, dat niet mijnheer; de mensen kunnen veel schone, ja, uitnemende woorden gebruiken, en toch in het geheel niet bidden."

"Maar hoe weten wij, dat je niet eerst je gebeden opschrijft, en ze dan later aan de mensen voorleest, vraagt rechter Blundale spottend. Hij is een hardvochtige, enghartige ijveraar, die de "nonconformisten" zowel kan afranselen als hen ondervragen, beledigen en kleineren." Op deze bespottende, honende vraag antwoordt Bunyan kalm: "Het is niet gebruikelijk, mijnheer, pen en papier te nemen om een paar woorden op te schrijven en die dan te gaan voorlezen voor een gezelschap mensen."

"Maar hoe weten we dat?"

"Mijnheer, het is bij ons geen gewoonte." Dan zegt Keeling:

"Maar het is wettelijk verplicht het *Common prayerbook* en dergelijke formulieren te gebruiken, want Christus leerde Zijn discipelen bidden, zoals ook Johannes zijn discipelen geleerd heeft. Kan de ene mens de andere niet leren bidden? Het geloof is uit het gehoor, en de ene mens kan de andere overtuigen van zonde; en daarom zijn door mensen gemaakte en voorgelezen gebeden goed om de mensen te leren en te helpen bidden."

"Maar mijnheer, de Schrift zegt 'dat de Geest onze zwakheden te hulp komt, want wij weten niet wat wij bidden zullen gelijk het behoort, maar de Geest Zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen.' Let er op, dat zij niet zegt: het *Common prayerbook*. Leert ons wat wij bidden moeten, maar de Geest. En wat het gebed des Heeren aangaat hoewel het gemakkelijk is 'Onze Vader' te zeggen met de mond, zijn er toch maar zeer weinigen die met de geest de eerste twee beden van dat gebed kunnen uitspreken, dat wil zeggen: die God hun Vader kunnen noemen, wetende wat het is wedergeboren te worden, en die bij ondervinding weten dat zij zijn wedergeboren door de Geest van God; en als dit niet het geval is, dan is alles maar leuterpraat."

"Dit is waar, maar wat heb je *tegen* het *Common prayerbook*?" vraagt de rechter driftig.

"Als u mij wilt aanhoren mijnheer, dan zal ik mijn argumenten daartegen aanvoeren."

"Je hebt daartoe de vrijheid. Maar ik wil je vooraf een waarschuwing geven: pas op dat je niet oneerbiedig over het Common prayerbook spreekt, want als je dat doet, zul je jezelf *grote schade* berokkenen."

"Mijn eerste argument is, mijnheer, dat het niet wordt *bevolen* in het Woord van God, en daarom *kan* ik het *niet* gebruiken."

"En waar vindt je in de Schrift het bevel dat je naar Elstow of naar Bedfordt moet gaan, en toch beschouw je het als gewettigd naar beide te gaan, nietwaar? Vraagt rechter Snagg, terwijl hij gaat staan en de gevangene minachtend aankijkt.

"Naar Elstow of naar Bedfordt gaan is een burgerlijk recht en niet van wezenlijk belang, al wordt het niet bevolen. Maar bidden is een deel van de dienst van God, en daarom behoort het te worden gedaan volgens de *regel* van het Woord van God."

"Hij zal kwaad aanrichten, hij zal kwaad aanrichten; laat hem niet verder spreken! Roept Chester uit met luide stem.

Rechter Keeling valt hem echter in de rede.

"Neen, neen, nooit bang zijn voor hem; wij staan veel *sterker* dan hij; hij kan geen kwaad aanrichten; wij *weten*, dat het Common prayerbook er sedert de tijd van de Apostelen altijd al is geweest, en het is daarom wetmatig dat het in de kerk wordt gebruikt.

Maar de verdediger heeft een hoger gezag nodig dan dat; daarom vraagt hij:

"Toon mij de plaats in de brieven waar over het Common prayerbook wordt geschreven, of een woord van de Schrift, dat mij beveelt daaruit voor te lezen. Desondanks hebben zij, die lust hebben het te gebruiken, daartoe de vrijheid; ik wil hen daarvan niet afhouden. Maar wat ons aangaat: Wij kunnen zonder dat tot God bidden, geprezen zij Zijn Naam."

"Wie is je God, Beëlzebub? Je lijkt wel bezeten door de geest van bedrog en door de duivel, en rechter Leechir schudt het hoofd in zijn krankzinnige woede. De gevangene ziet hem aan met een strakke, vaste blik, maar op zijn lage beschuldigingen geeft hij geen antwoord.

"Geprezen zij de Heere, zegt hij, wanneer zij uitgesproken zijn, wij worden aangemoedigd om samen te komen, en te bidden en elkander te vermanen, want wij hebben de troostvolle tegenwoordigheid van God in ons midden genoten, geprezen zij Zijn Heilige Naam voor eeuwig!"

"Dit is allemaal koeterwaals! Houd op met je gefemel, en rechter Keeling, niet langer in staat zich te beheersen, springt op van zijn zetel en schudt dreigend het hoofd tegen de gevangene.

"Krachtens welke bevoegdheid predik je? Je hebt het recht niet dat te doen! roept hij uit op dezelfde woedende toon.

"Ik kan u bewijzen mijnheer, als u me maar wilt aanhoren, dat het voor mij, en voor zulken als ik, *wettig* is het Woord van God te prediken."

"Zeg me dan: op grond van welk Schriftwoord?"

"Op grond van dat in de eerste brief van Petrus, het vierde hoofdstuk, het elfde vers, en dat in de Handelingen, het achttiende hoofdstuk, met nog andere Schriftwoorden, en....

"Wacht even, wacht even! Niet zo veel! Welk is het eerste?" vraagt de rechter met zachte stem.

"Dit, antwoord de gevangene rustig: "Een iegelijk, gelijk hij gave ontvangen heeft, alzo bediene hij die aan de ander, als goede uitdelers der menigerlei genade van God; indien iemand spreekt, die spreke als de Woorden van God."

"Wacht hier even; laat ik dat Schriftwoord voor de heren verklaren." Een iegelijk gelijk hij gave ontvangen heeft", dat is, zeg ik, een iegelijk gelijk hij een *beroep*

ontvangen heeft, laat hij dat uitoefenen. Als iemand de gave van ketellapper ontvangen heeft, zoals dat met jou het geval is, laat hij dan zijn ketellapperij uitoefenen, evenals andere mensen hun beroep, en de godgeleerde zijn roeping."

"Zeker mijnheer, maar het is zeer duidelijk, dat de Apostel hier spreekt over de *prediking* van het Woord; als u beide verzen met elkaar vergelijkt. Het volgende vers verklaart deze gave, en *welke* het is, door te zeggen: "Indien iemand spreekt, die spreke als de Woorden van God", zodat het duidelijk is, dat de Heilige Geest op deze plaats niet zozeer aanspoort tot goede uitoefening van *burgerlijk* beroepen, als wel tot het gebruik van de genadegaven die we van God hebben ontvangen."

"Dat kun je doen in je *gezin*, maar nergens anders."

"Maar mijnheer, als het wetmatig is goed te doen aan *enkelen*, is het dan niet wetmatig aan meer mensen goed te doen? Als het een goede taak is onze gezinnen te vermanen, dan is het ook goed anderen te vermanen. Maar mijnheer, als u het voor een zonde houdt, samen te komen om het Aangezicht van God te zoeken, en elkander aan te sporen Christus te volgen, dan moet ik *steeds weer zondigen*, want dat zal ik doen;" en de man Gods kijkt de woedende rechters onafgebroken in het gezicht.

"Wacht even, wacht even! Ik wil niet met je redetwisten. Wij kunnen niet langer op je wachten. Je geeft de aanklacht dus toe, nietwaar?"

"Wat ik toegeef is dit: wij hebben veel samenkomsten gehouden, zowel om te bidden tot God als om elkaar aan te sporen; en wij hebben de liefelijke vertroostende aanwezigheid van de Heere bij ons tot onze bemoediging genoten, geprezen zij zijn Naam! Daaraan verklaar ik mij schuldig, en aan niets anders. En

"Houd op, houd op, roept de rechter uit, je moet weer terug naar de gevangenis en daar gedurende de drie volgende maanden blijven; en als je aan het einde van die drie maanden je er niet aan onderwerpt om naar de *kerk* te gaan en de godsdienst bij te wonen, en je *eigen prediking* na te laten, dan moet je uit het koninkrijk worden verbannen; en als je, na de dag die zal worden bepaald, en waarop je weg moet zijn, in dit koninkrijk zal worden gevonden, of zal worden ontdekt, dat je weer terug bent gekomen zonder de bijzondere vergunning van de koning, dan zul je daarvoor worden opgehangen; ik zeg het je duidelijk."

De gevangene ziet de rechters moedig in het gelaat, wanneer hij antwoordt:

"Wat dit betreft ben ik het met u eens, want als ik vandaag de gevangenis verliet, dan zou ik met Gods hulp *morgen* weer het Evangelie prediken."

"Weg met hem, weg met hem! Brult de rechter, en de andere rechters stemmen in met de kreet: weg met hem, weg met hem!" De gevangenenbewaarder grijpt hem vast en brengt hem haastig naar de gevangenis.

8. De gebedssamenkomst

Het is een koude, troosteloze januariavond. De sterren gaan achter de dikke, sombere wolken schuil. De wind giert door de bladerloze takken en huult door de verlaten straten. De gehele natuur, bezield en onbezield, schijnt verstijfd door de koude, gure lucht. In een kleine kamer van een nederige woning, even buiten de stad Bedford gelegen, is een gezelschap van mannen en vrouwen vergaderd. Wat heeft oude mannen en vrouwen, jongens en meisjes op zulk een vreselijke avond als deze uit hun huizen hierheen gevoerd? Ongetwijfeld zijn hun harten warm voor de een of andere zaak. Ongetwijfeld moeten hun begeerten vurig zijn. "Wij zullen U niet laten gaan, tenzij Gij ons zegent", schijnt de beslissing te zijn geweest, die hun de kracht gaf om de onbarmhartige wind en de aanhoudend vallende regen te trotseren.

Het is een gebedssamenkomst.

De kleine kerk te Bedford heeft deze avond afgezonderd voor een ernstig gebed ten behoeve van zichzelf en van hun innig geliefde broeder Bunyan. Daar zijn de vrouwen, 'Die Bunyan bij de deur in de zon zag zitten, en die hem hadden gewezen op het Lam van God, Dat de zonde der wereld wegneemt.' Het is een gewichtig ogenblik, elk deelt in de last die op de kleine gemeente is gevallen. Een plechtige sfeer vervult de kleine vergadering; en de angstwekkende vrees overheerst, dat dit het ergste nog niet is. Een zucht ontsnapt uit een overbelast hart, en wordt beantwoord door nog een, nog een, en nog een, uit harten, die minder terneer zijn gedrukt onder een last van verdriet.

De vrome man treedt binnen met een langzame, rustige stap en wordt begroet door een vriendelijke blik uit ieder oog. Hij wisselt een handdruk met twee of drie van de bejaarde broeders, waarna hij gaat zitten bij de lessenaar, waarop de Bijbel ligt. Alles is doodstil, behalve wanneer een verontrust hart een stille smeking opzendt in zuchten, die niet kunnen worden uitgesproken.

Er komt nog iemand binnen en valt op een lege stoel, dan nog een, en nog een, totdat de kamer ten naaste bij wordt gevuld.

De bejaarde man staat op en opent de oude, versleten Bijbel. "Uw hart worde niet ontroerd, gij gelooft in God, gelooft ook in Mij", komt in zachte, volle zinnen van zijn lippen. Met gevoel leest hij dat schone hoofdstuk voor, het veertiende van Johannes, zo rijk aan vertroosting voor het beproefde hart. "In deze wereld zult gij verdrukking hebben, mijn broeders, maar in Christus zult gij vrede hebben. Laten wij bidden."

Het gehele gezelschap knielt neer, en terwijl de man Gods een vurige smeking opzendt tot de Allerhoogste, dat Zijn Almachtige arm verlossing zal bewerken voor Zijn kinderen, gaat een stilzwijgend "amen" op uit elk neergebogen hart. O, verlos Uw dienaar uit de hand van de vervolger, en geef, o God, dat de leiding en de kracht van Uw Heilige Geest mag worden geschonken aan Uw volk, opdat zij in staat mogen worden gesteld, zich als mannen van hun taak te kwijten. O, mogen zij worden aangedaan met kracht van Boven, om getuigenis af te leggen van de onnaspeurlijke rijkdommen van het heerlijk Evangelie van de Zoon van God; en als het nodig zou zijn, dat getuigenis te bezegelen met hun bloed. Geef hun dat geloof, dat de wereld overwint. En als ons gevangenschap te wachten staat, zoals dat geschied is aan onze broeder, laten wij dan worden geschraagd en gesterkt, opdat wij de moeite mogen verdragen als goede krijgsknechten van onze Heere Jezus Christus. O, eeuwige God, wees ons een Toevlucht, leg onder ons Uw eeuwige armen. Drijf de vijand voor ons

uit, betreed hun hoge plaatsen, en roei hen uit, zodat zij Uw volk niet meer kunnen kwellen. En zeg tot Uw volk: "Vrees niet, want Ik ben met u; wees niet verbaasd, want Ik ben uw God; Ik sterk u, ja, Ik help u; ook ondersteun Ik u met de rechterhand van Mijn Gerechtigheid, want Gij, o Heere God, geeft de zwakken kracht, en hun, die geen macht hebben, vermeerdert Gij de sterkte. O, open voor ons dan een weg door de zee, een pad in de geweldige wateren, opdat de vloed ons niet mogen overstromen, en wij droogvoets erdoor kunnen gaan, bevrijd uit de handen van onze vijanden."

Er ligt op die kleine vergadering een doodse stilte, die slechts wordt verbroken door de ernstige stem van de smekeling, en zo nu en dan door een zucht, die uit een overstelpt hart wordt geperst. Elk hart is ontroerd, en velen onderzoeken zichzelf; en tot de Troon van de soevereine liefde stijgt menig vurig, onuitgesproken gebed op om genade, om die zo donkere tijd tegemoet te gaan; om kracht om over alle vijanden te triomferen; en dat steun mocht worden geschonken aan hem, die terwille van het Evangelie was aangevallen, bespot, en schandelijk in de gevangenis geworpen.

Ze staan op van hun knieën en zingen een loflied voor God. Een nieuw gebed wordt opgezonden en nog een lied gezongen, en dan staat de bejaarde broeder Landon op om een ogenblik tot de kleine groep te spreken. Hij is iemand die vele, lange, vermoeiende jaren de pelgrimsreis heeft afgelegd

Hij heeft een aantal zware gevechten geleverd met de wereld, het vlees en de duivel, en daarin door genade altijd de overwinning behaald. Ieder aanwezige kent hem, en zijn woorden treffen hun luisterende oren als liefelijke muziek. Zijn lange, grijze haren, vallen over zijn schouders; zijn gestalte gaat gebogen onder de last van de levensreis, en zijn hand beeft, wanneer hij die opheft om de tranen van zij doffe ogen te wissen. Maar over zijn gelaat licht een blik van stralende liefde, die ons zegt dat hij bij Jezus is geweest.

Hij wist de tranen van zijn gezicht en ziet omhoog, en terwijl hij dan zijn handen rustig op zijn rug legt, zegt hij: "Innig geliefde broeders en zusters in de Heere, eens ben ik jong geweest, maar nu ben ik oud, maar nooit heb ik gezien de rechtvaardige verlaten, noch zijn zaad zoekende brood, want de Heere is zijn Deel, en Hij heeft hem gezworen de gewisse weldadigheden van David. Heeft God Zelf de vijanden niet uitgeroeid, ja, allen, die hen kwelden en vervolgden? Triomfeerde Hij niet heerlijk over de legers van Egypte, en wierp Hij niet het paard en zijn ruiters in de zee? Heeft Hij niet de vijanden van Zijn volk verslagen in de woestijn, en hen veilig in het beloofde land gebracht? Is Hij niet voor allen, die Hem vrezen, een beschutting geweest in alle geslachten, zodat de vijand niet bij hen kon komen om hun kwaad te doen? Veranderde Hij niet de rotssteen in een watervloed en de keisteen in een waterfontein? Zeide Hij niet: "Ik heb u geschapen, o Jakob, en u geformeerd, o Israël ; vrees niet, want Ik heb u verlost. Ik heb u bij uw naam geroepen, gij zijt Mijn!!

O, mijn broeders, luistert naar Zijn beloften, en laat uw ziel vertrouwen op Zijn Woord; want Hij is getrouw, en Hij zal het doen; Hij is machtig, en Hij zal verlossen. Hijzelf zal ons beschermen tegen onze vijanden, en ons kracht geven om te overwinnen; Hij zal ons omringen ter rechter en ter linkerhand, en voor ons een weg ter ontkoming banen."Want alhoewel de vijgenboom niet bloeien zal, en er geen vrucht aan de wijnstok zijn zal, dat werk van de olijfboom liegen zal en de velden geen spijs voortbrengen, dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal, en dat er geen rund in de stallen wezen zal; zo zal ik nochtans in de Heere van vreugde opspringen, ik zal mij verheugen in de God mijns heils." Laten wij niet moede worden, noch onderweg bezwijken. Dank zij de Zijn hoge en heilige Naam, heeft Hij mij tot dusver geleid, opnieuw richt ik hier mijn "Eben Haezer" op, mijn broeders, in tegenwoordigheid van u en van de engelen als getuigen, en ik schrijf daarop: Hem,

Die mij heeft liefgehad en mij van mijn zonden gewassen heeft in Zijn Eigen Bloed, en mij tot koning en priester heeft gemaakt voor God Hem zij de heerlijkheid, en het koninkrijk, en de macht in alle eeuwigheid. Amen."

"Amen, ja, amen, antwoordt elk hart in die treurende vergadering, wanneer de oude man zijn plaats weer inneemt.

Aan de andere kant van de kamer staat een andere broeder op, om getuigenis af te leggen van de goedheid en de liefde van God. Hij is een jonger strijder dan broeder Landon, maar ook hij is in het dichtste van de krijg geweest, en zijn litten bewijzen hoe dapper hij de strijd des Heeren heeft gestreden. Hij vertelt van zijn strijd aldus:

Mijn broeders, wanneer Mozes zijn hand ophief was Israël de sterkste, en wanneer hij zijn hand neerliet was Amalek de sterkste; zo is het ook met ons gedurende onze aardse strijd. Wanneer wij op God vertrouwen, en met ongeveinsde lippen een geroep om Zijn hulp tot Hem opzenden, dan behaalt Zijn rechterhand voor ons de overwinning op al onze vijanden. Dan worden de Amalakieten, die ons wilden vernietigen, verslagen met de scherpte des zwaards; dan kunnen wij onze altaren bouwen, en die "de Heere is mijn Banier" noemen. Maar, mijn broeders, wij moeten onderweg niet verslappen, want als we dat doen, zal Amalek de sterkste zijn. Wij moeten onze handen opheffen. Wij moeten het gebed des geloofs bidden, dan zal een enige duizend jagen, en twee tienduizend doen vluchten. De tijden zijn donker om ons heen; de vijand belaagt ons van alle kanten. Het volk van God wordt gehoond, gevangen gezet en gedood. Zij zijn een aanfluiting geworden onder de naties, een spreekwoord en een smaad onder elk volk; zij worden verstrooid en beroofd; zij worden geslagen met de roede van de Assyrier, en de Filistijn is hardvochtig voor hen. Maar hun geroep is opgegaan voor de Heere der heerscharen, en Hij zal acht geven op al hun moeilijkheden. De Heere zal Zich over Jakob ontfermen, en Hij zal Israël nog verkiezen; en de dag zal komen, waarop de Heere Zijn volk rust zal geven van al hun smarten, en van de harde dienstbaarheid, waarin men hen heeft doen dienen. Want Hij zal de stok van de goddelozen, en de scepter van de heersers, verbreken, en de vijanden van Zijn volk zullen worden verjaagd als het kaf van de bergen voor de wervelwind. Dat zal het deel zijn van hen die ons plunderen. Laten wij op de Heere vertrouwen, mijn broeders, en Hij zal ons uit als onze moeilijkheden uitleiden. Laten wij ernstig bidden voor onze broeder, die geroepen is om voor mensen getuigenis af te leggen, en veroordeeld om te lijden terwille van het Evangelie van onze gezegende Meester. Laten wij bidden dat hem genade mag worden geschonken op zijn tijd, en dat hij in staat mag zijn de Heere te prijzen in zijn ketenen en in de donkere kerker. En als hij en wij zullen worden geroepen om voor de wereld te getuigen dat God getrouw is, laten wij ons dan van die taak kwijten, zelfs met opoffering van onszelf, opdat Zijn liefde en Zijn goedheid mag worden gekend, en Zijn Waarheid gehandhaafd op de aarde. En laten wij op deze avond hier onze verbondsbeloften aan de Heere en aan elkander vernieuwen, en worstelen met God om een zegen, zoals Jakob dat oudtijds deed, opdat wij macht mogen hebben bij God en mensen, en de overhand behouden over onze vijanden. En moge ons dit zijn als een Bethel, waar de Heere ons zal antwoorden op de dag van onze benauwdheid, - en toen knielde hij temidden van hen neer, en bad met David:

"Hoe lang, Heere, zult Gij ons steeds vergeten? Hoe lang zult Gij Uw Aangezicht voor ons verbergen? Hoe lang zullen onze vijanden over ons verhoogd zijn? Redt ons van onze vijanden, o God. Bescherm ons tegen hen, die tegen ons opstaan; redt ons van de werkers der ongerechtigheid, en verlos ons van de mannen des bloeds. Zij haten ons zonder oorzaak, zij loeren op ons. Wij zijn arm en nooddruftig. Haast U, o God, ons

ter hulp; want Gij zijt onze Hulp en onze Bevrijder; wij stellen betrouwen op U en niet op prinsen. Voorzeker, de rechtvaardige zal Uw Naam danken; de oprechte zal bij U wonen. Leidt ons door het leven, en neem ons hierna op in heerlijkheid, en Uw Naam, en de Uwe alleen, Vader, Zoon, en Heilige Geest, zij eeuwig lof. Amen."

De een na de ander spreekt en bidt. Hun harten zijn met elkander verbonden door banden van Christelijke liefde. En elke zucht en geplengde traan getuigt van de liefde, die zegt: Want Een is uw Meester, namelijk Christus, en gij allen zijt broeders."

Zo wordt de tijd doorgebracht met gebed en lofzang, en aansporing, totdat de avond ver is verstreken. Geen smeking is opgezonden die niet de trouwe broeder aan de Troon der genade in liefde opdroeg, die geboeid met ketenen op de aarde ligt, omdat hij het *Evangelie van de Heere Jezus Christus wilde prediken*.

Hun harten zijn met het zijne verbonden door koorden van heilige liefde. In zijn benauwdheid zijn zij mede benauwd, en deelgenoten van zijn smaad.

De oude zielenherder staat nog eens op om tot hen te spreken. Het is John Gifford, "die heilige Godsman", zoals Bunyan gewoon is hem te noemen. Hij is de hulpprediker van de kleine kudde te Bedford. Hij gaat bij hen in en uit om hun het brood des levens toe te delen en aan een ieder zijn deel te geven ter rechter tijd, al naar de Heilige Geest hem leidt.

Hij wist de overvloedige tranen van zijn gerimpeld gelaat en met grote krachtsinspanning onderdrukt hij zijn toenemende ontroering. Terwijl hij tot rust komt, spreekt hij met een liefdevolle en dankbare stem:

"Mijn innig geliefde broeders en zusters in de Heere, gekochten door het Bloed van Christus en de bezegeling van Zijn verlossing, ik zou deze avond woorden van bemoediging tot u willen spreken, opdat gij moogt worden opgebouwd en versterkt, en tot volkomen mannen en vrouwen gemaakt in onze Heere Jezus Christus. Omgord met Zijn heil, en vertrouwend op het onfeilbare Woord van Zijn belofte, dat nooit kan teleurstellen, omdat het voor eeuwig ja en amen is, zou ik u willen aansporen tot alle geduld en lankmoedigheid, opdat gij u als mannen en vrouwen in de Heere moogt kwijten van uw taak, en een licht in de wereld zijn, temidden van een krom en verdraaid geslacht. De wegen van God, ten aanzien van Zijn volk, zijn dikwijls duister en verborgen, mijn broeders, en ware het niet dat ons de vermeerdering van geloof werd geschonken, waarom de Apostel bad, wij zouden geen stand kunnen houden onder de beproevingen, die onze pelgrimsreis door deze wereld van zonde en leed bemoeilijken. Te midden van de stormen en baren van dit leven, wanneer de hevige windvlagen van de vervolging ons striemen, en de vertakte bliksemstralen van de toorn van de mens ons trachten te treffen, zouden al onze hoop en verwachting zeker schipbreuk lijden, zo God ons niet in toenemende mate Zijn algenoegzame genade schonk. Mijn genade *zal* u genoeg zijn, zegt Hij ons, en wij geloven het. Dank zij zijn Heilige Naam, dat Hij ons deze gezegende belofte heeft gegeven, die is als een anker der ziel, dat zeker en vast is. "Mijn genade is u genoeg." Daaraan liggen wij vast en zijn wij veilig. Laat de storm woeden met vreselijke kracht, en de hevige winden huilen in de wildste woede, wij zullen niet vrezen, want de Leidsman van onze zaligheid staat aan het roer, en Hij zal ons bij de overtocht veilig geleiden, en ons tenslotte doen landen in de haven van de eeuwige rust en veiligheid. De wolken en de storm zijn thans donker om ons heen, mijn broeders, en de hevige winden van vervolging huilen in onze oren. Onze innig geliefde broeder Bunyan is gevangen genomen door de meedogenloze greep van de wet van een tiran, en hij is uit ons midden naar een afschuwelijke cel gebracht, waaruit hij misschien wordt weggesleept om een smadelijke dood te sterven, of hij vertoeft daar misschien lange, vermoeiende

jaren, een leven van ellendige gevangenschap voortslepend. Onze harten zijn dodelijk bedroefd. Maar, mijn broeders, God heeft er de hand in. Deze dingen gebeuren niet bij toeval, ook verrijzen zij niet uit de grond. Zij worden gezonden door de hand van Hem, Die het heelal regeert. Zij zijn bedoeld om ons een belangrijke les te leren, ons geloof op de proef te stellen, en te bewijzen of wij werkelijk zonen en dochters van God zijn, dan wel, of wij ons vergissen. En het is onze plicht, als geliefde kinderen van God, te wandelen, waardig de roeping waarmede wij geroepen zijn, dagelijks onszelf onderzoekend of wij in het geloof zijn, en altijd bereid van God te getuigen, ook al weten wij dat ons banden en gevangenis te wachten staan. Broeder Bunyan is in de gevangenis, maar het is terwille van het Evangelie. Laten wij met hem en zijn lijdend gezin meeleven, maar laten wij niet klagen tegen de Heere omdat Hij dit heeft gedaan. Zijn Wijsheid heeft het beschikt. O, ik ken de duisternis en de somberheid van de vochtige, lichtloze cel. Ik ben daar zelf geweest, mijn broeders, maar het was niet als een getuige van de heerlijke Waarheid van onze Heere en Meester. O neen, een eer en vreugde als deze was in mijn donkere gevangenschap niet mijn deel. Ik wilde voor God dat ik ze had bezeten! Ik was een slaaf van de zonde! In slavernij bij de vorst van de macht der lucht, de geest die werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid. Ik had de wapenen opgenomen tegen het volk van de Allerhoogste om een koningschap te steunen dat zich verheugde in het bloed van de heiligen. Ik had de Heere der Heerlijkheid getart en een verbond aangegaan met de vijand van de koning des Hemels. Maar dank zij Zijn wonderbaarlijke Liefde rukte Hij mij uit de kaken van de hel, Hij verlost mij van het eeuwige vuur."

De oude man zwijgt even, hij kan niet verder gaan, hij denkt aan de buitengewone Liefde van God, en zijn hart is in hem ontroerd. O, wat heeft hij veel lief, want hem is veel vergeven! Hij is voorzeker, boven alle anderen, een wonder van genade. Terwijl hij de overvloedige tranen van zijn gezicht afwist, en zijn stem beheerst, gaat hij verder: Het doodvonnis was over mij uitgesproken, en ik zou met zeven anderen worden opgehangen om onze trouw aan de onttroonde koning. We lagen zuchtend in de gevangenis. De laatste nacht was gekomen en ik zat moedeloos en versuft in mijn cel, terwijl ik wist dat de morgen mijn terechtstelling zou meebrengen. O, wat heeft de satan een macht over de zielen van mensen. Ik zou sterven, ik wist het. Een paar uur later, en ik zou in de eeuwigheid zijn, voor het Gericht van God. Toch tartte ik de dood en de eeuwigheid, en ik dacht met bittere vloeken aan wat ik was geweest, aan wat ik was, en aan wat voor mij lag in de toekomst. O, mijn broeders, mijn hart was verdoemd door de zonde. Het licht van mijn verstand was verduisterd door de boze, en ik was een vrijwillige gevangene van de aartsvijand van mijn ziel. Maar God, Die grote en Heilige God, had gedachten van barmhartigheid jegens mij, de voornaamste van de zondaren.

De woorden van de oude man worden verstikt door tranen. Tranen zijn er in de ogen van ieder die luistert. Alles is ademloos stil.

"Het was na het middernachtelijk uur, hervat hij, zodra hij zich voldoende kan beheersen om voort te gaan, en ik zat, zoals ik al zei, mijn lot te vervloeken. Ik vervloekte het uur van mijn geboorte; de weg die ik had gevolgd; de gerechtigheid die mij had achterhaald; het vonnis dat mij wachtte. Ik wilde niet luisteren naar de vermaningen van mijn geweten, dat mij zei dat ik alleen de schuldige was. Ik beval mijn geweten zich stil te houden en vloekte voort. Mijn zuster trad de gevangenis binnen en stond voor me. Het leek wel alsof er een engel aanwezig was. Ik kon nauwelijks mijn ogen geloven. Zij sprak met me en drong er bij me op aan te vluchten. Ik gaf op haar woorden geen acht. Zij herhaalde haar dringende verzoeken met

toegenomen heftigheid. Ik zei haar dat het onmogelijk was, ik kon niet ontsnappen; de bewakers stonden op wacht, en het was waas om te proberen hen voorbij te gaan."Wees daar niet bang voor, antwoordde zij, de bewakers liggen buiten vast te slapen, en je medegevangenen zijn evenals zij stomdronken, en er is niemand om alarm te slaan. Haast je, haast je mijn broeder, vlucht uit deze verschrikkelijke muren. Vlucht, smee ik je, vlucht."

"Mezelf nauwelijks bewust van wat ik deed, en met slechts weinig hoop dat mijn poging zou slagen, liet ik me door mijn zuster leiden, waarheen zij het maar verkoos. We bereikten de buitenkant van de gevangenis en gingen de slapende bewakers veilig voorbij. De hand van God leidde ons zonder gevaar, en ik was gered! Gered van de dood, en gered van de hel. O, wat heb ik overvloedig reden, mijn broeders, om God dankbaar te zijn, en te vertrouwen op Zijn Heilig Woord. Hoe duidelijk was Zijn hand in mijn redding van de dood. Maar Hij had mij ook bevrijdt van de vloek der zonde waaronder ik zo lang in slavernij verkeerde. Hierin is Zijn liefde geopenbaard, dat Hij Zijn Zoon voor ons gaf, de Rechtvaardige voor de onrechtvaardige, opdat wij met Hem konden worden verzoend door het Bloed der verzoening, en ontkomen aan het vreselijke vonnis, waaronder gevallen zondaars liggen om hun zonde en ongehoorzaamheid. O, wonderlijke liefde! O, oneindige, neerbuigende goedheid! God boog de hemel en daalde neer om ons Zijn medelijden te betonen, en ons te redden uit onze lage staat, toen geen oog medelijden had met ons, en geen arm ons redde. Laten wij, mijn broeders, Zijn heerlijke Naam prijzen. Laten wij lofzangen zingen voor de Allerhoogste God, omdat Hij ons heeft bevrijd van de eeuwige dood en ons een erfdeel heeft gegeven met de heiligen in het licht een onverderfelijke, een onbevlekkelijke, en een onverwelkelijke erfenis. O, laten wij vertrouwen op Zijn genadige beloften, nu al deze dingen tegen ons schijnen te zijn, want wij weten dat Hij Zijn volk zowel kan als wil beschermen tegen de handen van hun vijanden, en dat Hij Israël zal bevrijden uit het land van slavernij."Heerlijkheid en eer en kracht en macht zij Hem, Die op de Troon zit, en het Lam, in alle eeuwigheid! Laten wij, mijn broeders en zusters, niet rezen voor wat een mens ons kan doen; want geen wapen, gekeerd tegen de rechtvaardige, zal gelukken; want het kwaad van de goddeloze zal op zijn eigen hoofd terugkeren, en zijn gewelddadige handelingen zullen op zijn eigen kop neerkomen. Laten wij worden bemoedigd door het voorbeeld van hen die hebben overwonnen door het geloof, en zijn ingegaan in de beloofde rust. Zij ondergingen beproevingen van wrede spotternijen en folteringen ja, meer, van banden en gevangenschappen. Zij werden gestenigd, door midden gezaagd, verzocht, door het zwaard gedood. Zij wandelden rond in schaapsvellen en in geitenvellen, verlaten, verdrukt, gekweld. Zij verkregen een goed getuigenis door het geloof, ofschoon zij de belofte niet hebben ontvangen. Maar God heeft wat beters over ons voorzien, en daar wij zien dat wij worden omgeven door een zo grote wolk van getuigen, mijn broeders, laten wij afleggen alle last en de zonde, die ons licht omringt, en laten wij met lijdzaamheid lopen de loopbaan die ons voorgesteld is, ziende op de Overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus Christus, Die voor ons de hemelse heerlijkheid heeft afgelegd, en een Man van smarten werd, Die schande en smaad en slagen verdroeg, opdat wij door Zijn lijden en smart erfgenamen zouden worden gemaakt van de eeuwige heerlijkheid aan de Rechterhand van God. Laten wij dan, mijn broeders, het kruis op ons nemen, de schande niet achtend." De Heere Zelf zal komen om Zijn volk te wreken, en onze vijanden zullen verlegen staan; zij zullen het stof lekken, hun hoge ogen zullen vernederd worden, hun hoogheid zal neder gebogen worden. Want zie, de dag komt dat zij zullen branden als een oven; dan zullen alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, als een stoppel zijn, en de toekomstige

dag zal ze in vlam zetten, die hun noch wortel noch tak laten zal. De Heere der heirscharen Zelf heeft het gesproken. Maar voor hen, die Zijn Naam vrezen, zal de Zon der Gerechtigheid opgaan, met genezing onder Zijne vleugelen. Laten wij dan, mijn broeders, vertrouwen op de Heere, daar wij weten dat er toch enkelen zijn in Israël die de knie voor Baal niet hebben gebogen. De Heere God Almachtig regeert, en Sion zal opwaken om haar sterkte aan te doen; en Jeruzalem. De heilige stad, zal opwaken, zichzelf uit het stof schudden, en haar sierlijke klederen aantrekken; want de Heere zal Zijn heilige arm ontbloten voor de ogen van alle naties, en alle einden der aarde zullen zien het heil van onze God."

De zielenherder gaat zitten, overmeesterd door de hevigheid van zijn gevoelens. Tranen stromen langs zijn gerimpelde wangen. Zijn gelaat is verlicht door de glans van een profetisch visioen.

Zijn ziel steunt op de beloften van God. Wat heeft hij te vrezen?

IK BEN DIE IK BEN heeft gesproken, het is hem niet mogelijk te twijfelen. Hij weet dat de hand des Heeren niet verkort is, zodat zij niet zoude kunnen redden, maar dat Zijn rechterhand en Zijn heilige arm voor hem een eeuwige overwinning zal verkrijgen.

Elk hart vat nieuwe moed, wanneer zijn woorden van hoop en vertroosting diep in elke ziel zinken; en nadat hij hen aan God heeft bevolen verlaat een ieder de kleine vergadering, evenals Paulus, toen hij dacht aan Jeruzalem, met het gevoel "bereid te zijn om te worden geofferd terwille van het Evangelie."

9. De trouwe echtgenote vrouw Bunyan gaat naar Londen om de vrijlating van haar man af te smeken

Hoe duister en verborgen zijn dikwijls de wegen van God in de behandeling van Zijn volk. Wanneer Hij hen leidt naar de Raad van Zijn Wil langs een weg die zij niet kennen, en hen, gelijk oudtijds Zijn knecht "Moede" maakt, en doet verlangen naar het graf, dan leren zij zowel *ondervinden* als uitspreken: "Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen."

Alleen een onwankelbaar en standvastig geloof kan hen staande houden onder de overweldigende moeilijkheden, die zij, door Zijn wijsheid en liefde soms daartoe geroepen, hebben door te maken. Wijsbegeerte kan dat niet, het verstand baat niet, de glimlach van de wereld is ijdelheid, en vrienden blijken "moeilijke vertroosters". Alleen geloofsvertrouwen op de Almachtige arm van de Heere God, de HEERE, kan hen ondersteunen, wanneer "de vijand rondom hen is", en alleen die almachtige arm kan voor hen een gewisse bevrijding bewerken.

Dikwijls wordt ons bevolen, gelijk oudtijds aan Abraham, het hout voor het brandoffer te nemen en het op onze enige zoon Izak te leggen. En we nemen het vuur en het mes in een hand, en we begeven ons naar de offerplaats; en terwijl we de reis voortzetten met een angstig en bevreesd hart, horen we een stem zeggen: "Offer hem, uw zoon, uw enige Izak." Dan staat het hart stil, en donkere wolken van wantrouwen pakken zich samen; en grote, dikke woorden van murmurering staan op het punt van de twijfelende lippen los te barsten; maar steeds klinkt die stem in ons oor:

"uw zoon, uw enige zoon Izak, offer hem, zoals Ik u heb bevolen." En we vragen: "Waarom, Heere? Hebt Gij niet Uw verbond met Izak opgericht?" Het antwoord komt terug: "Maak u op, en doe het zoals Ik u heb gezegd." Wij durven niet ongehoorzaam te zijn aan de stem van de engel des Heeren, en wij haasten ons voort om Zijn bevel te volbrengen.

En terwijl wij de reis voortzetten, kijkt Izak ons aan en zegt onschuldig: "Mijn vader, zie, het vuur en het hout, maar waar is het lam tot het brandoffer?" Ach, schiet ons geloof dan tekort, en murmureren we: "Hoe groot is deze beproeving voorzeker, ik wordt boven alle anderen bedroefd en verdrukt." Of zeggen wij, met het onwrikbaar geloof van de oude aardsvader: "Mijn zoon, God zal Zichzelf een Lam ten brandoffer voorzien?", en gaan we voort, zoals de Heere ons heeft bevolen? Als het zo is, hoe groot is dan het loon; want dezelfde stem, die ons beval Izak te offeren, zegt tot ons; "Strek uw hand niet uit naar de jongen, en doe hem niets, want nu weet Ik dat gij Godvrezende zijt, want Ik zie dat gij uw zoon, uw enige zoon, Mijn niet hebt onthouden."

Bunyan was een onschuldig man. Dat wist hij dat wisten zijn vrienden dat wisten zijn laaghar tige vervolgers; toch werd hij gevangen gehouden als een *schuldig* verklaard persoon. Wat betekende zijn onschuld voor hen, die zich op zijn ondergang toeleegden? Niets! Hij *kon* zich *niet* onderwerpen aan hun formaliteiten en dwalingen aan hun gebedenboeken en liturgieën; zijn geweten liet niet toe dat hij dat deed, en daarom moest hij worden gestraft gevangen gezet! Het was een hard lot, maar God had er een bedoeling mee als hij het droeg. De **Christenreize** moest worden geschreven, en John Bunyan moest die schrijven. Maar om die te schrijven had hij een noodzakelijke voorbereiding van geest en ziel nodig. En God zag dat die gevangenis te Bedford de plaats was voor die voorbereiding. Hij was daarin opgesloten voor hen, die, onder de dekmantel van de godsdienst, elk middel gebruikten om de kinderen van de Allerhoogste te vervolgen en uit te roeien. God maakt dat zelfs de gramschap van de mens Hem prijst. Maar ook bezoekt Hij de verwoesting aan de bozen, die om hun

eigen eierzuchtige en hatelijke plannen te dienen, op de rechtvaardige loeren om hem te kunnen verstrikken.

Karel was gekroond op 23 April 1661. Bunyan was gevangen gezet in november 1661, vijf maanden Na de terugkeer van de koning uit zijn lange ballingschap in Frankrijk en Holland.

Het was gebruikelijk bij de kroning van een koning bepaalde gevangenen los te laten hen, die niet waren veroordeeld wegens een halsmisdaad krachtens die kroning. Bunyan had gehoopt door middel daarvan zijn vrijheid te kunnen verkrijgen, totdat men het vonnis zou uitspreken van verbanning of ophanging; en hij wist dat hij dan zou worden beschouwd als een *schuldig verklaarde*, en het enige voorrecht dat de kroning hem verleende was het schenken van een tijd van twaalf maanden om een gerechtelijk verzoek om gratie in te dienen. Gedurende twaalf maanden Na de kroning kon geen vonnis worden voltrokken, en hij besloot alle pogingen in het werk te stellen om zijn vrijlating te bewerken, voordat die tijd voorbij was.

Het gezin van Bunyan had sinds zijn gevangenneming onder zware beproevingen, en in de hoop en vrees geleefd. Tweemaal was hij uit de gevangenis opgeroepen om voor de rechters te verschijnen. Elke keer had zijn Elizabeth gehoopt dat hij in vrijheid zou worden gesteld, maar elke keer was hij naar de gevangenis teruggestuurd, met een verzaamd vonnis. Het hart van de arme vrouw was bijna gebroken. Haar gezondheid, die zeer zwak was gebleven door haar ongelukkige ziekte, was zo achteruit gegaan door de elkaar afwisselende hoop, vrees en teleurstelling, dat haar vriendelijk bureau nu vreesden dat zij de schok niet te boven kon komen. Het was een ontroerend gezicht haar dag bij dag te zien voortgaan, met haar bedroefd gelaat, en kwijnende gestalte, haar arme, kleine, vaderloze kinderen te verzorgen en te onderhouden.

De bureau waren zeer vriendelijk voor haar, en, voorzover hun dat mogelijk was, verschaften zij haar uit hun eigen schaarse voorraad, en, wanneer de gelegenheid zich voordeed, spraken zij vriendelijke en meelevende woorden.

De kinderen gingen soms hun vader bezoeken, om hem een klein blijk van liefde en aandenken te brengen; soms ging ook zijn vrouw. Maar de ontmoeting met haar man, het zien van zijn vervallen voorkomen en zijn ingezonken ogen, en van de koude, vochtige cel, troffen haar liefhebbend hart zozeer, dat de tijd van haar verblijf schreiend en snikkend werd doorgebracht; en wanneer het afscheid kwam was haar smart zo diep en hartverscheurend, dat zelfs de hardvochtige cipier tot medelijden werd bewogen. Onder haar eigen persoonlijk lijden hield zij zich goed met een geestkracht die allen verbaasde, zelfs hen, ie het allermeeest de kracht van haar vrouwelijke natuur kenden.

Maar haar man te zien wegwijnen, dag bij dag, onder wat zij wist dat een onrechtvaardig vonnis was; zijn mannelijke kracht vervallen in de cel van een misdadiger; zijn talenten, die zij kende en waardeerde, begraven binnen de muren van een afschuwelijke gevangenis dit was meer dan haar ziel kon verdragen, en zij had onder haar overstelpende smart het gevoel dat de Heere zeer beslist had vergeten genadig te zijn, en dat Zijn barmhartigheid volkomen, en voor goed geweken was.

En wanneer zij met een bloedend hart, zeer bedrukt, haar weg zocht van de gevangenis naar haar verlaten huis, scheen alles daar zo donker en afschrikwekkend, dat het dagen duurde voordat zij zich voldoende van haar droefheid kon herstellen, om haar gewone bezigheden voort te zetten. Het was in zulke tijden dat Mary haar kinderlijke terughoudendheid en schuchterheid aflegde en bliken gaf van dat oordeel en die vastberadenheid van wil, die zij Na jaren aan de dag legde, en die haar, kind als zij was, in staat stelden, de plaats van haar moeder in te nemen, wanneer die moeder, verpletterd door verdriet, en afgemat door de uitgestelde hoop, voor een tijd bezweek

onder de zware last. Haar vriendelijke woorden van toegenegenheid en meeleven, uitgesproken met haar lieve, zachte stem, daalde als een genezende balsem in het wanhopige hart van haar moeder, en brachten als het ware dat hart er dikwijls toe zijn zorgen af te leggen en op God te vertrouwen. En dan ging zij zich, hoewel blind, ook op haar eigen manier wijden aan de huishoudelijke bezigheden en zij zorgde voor Jozef en Sara, wanneer het noodzakelijk was dat haar moeder buitenshuis werk zocht. De jongere kinderen achtten haar hoog met een eerbiedige liefde. Haar blindheid omgaf haar met bekoorlijkheid en ontzag, zodat zij tegelijkertijd tegen haar opzagen en haar liefhadden.

Bunyan had besloten, om, als dit mogelijk was, zijn vrijlating uit de gevangenis te verkrijgen. Vervolgens besloot hij te bewerken dat hij zou worden verhoord op de eerstkomende gerechtszittingen, die in augustus zouden plaats vinden. Hoe hij dit ten uitvoer moest brengen was een vraag die hem veel nadenken en zorg baarde. Hij kon niet gaan in eigen persoon zijn bewaker had niet de bevoegdheid hem zulk een vrijheid te verlenen en hij kende niemand die voor hem deze zaak op zich kon nemen en misschien zijn doel kon bereiken. Hij dacht aan buurman Harrow, en aan de broeders, die hem als vrienden hadden bijgestaan tijdens zijn eerste verhoor, maar hij was bang zijn zaak aan hun handen toe te vertrouwen, omdat zij, niet wetend hoe te werk te gaan, het eigenlijke doel van hun pogingen zouden kunnen missen.

Tenslotte besloot hij, na veel gebed en overweging, een verzoekschrift te schrijven, en dit door zijn vrouw aan de rechters aan te bieden. Hij liet haar vragen hem te komen bezoeken, en legde haar de zaak bloot. Zeer bereidwillig nam zij voor hem de taak van advocaat op zich bij de opperrechter van het koninkrijk.

De midzomergerechtszittingen naderden. Bunyan schreef zijn verzoekschrift, waarin hij dringend verzocht "dat hij mocht worden verhoord, opdat zij zijn zaak onpartijdig in overweging zouden nemen." Hij gaf het aan zijn vrouw en droeg haar op aan God. Zijn hoop was levendig, want hij had het gevoel dat de rechters zeker geen doof oor zouden hebben voor de smeekbeden van een vrouw voor haar man. Hij had het gevoel dat het hardste hart moest smelten bij het zien van die tengere gestalte en dat droevige, ernstige gelaat. Zijn Elizabeth nam het verzoekschrift aan, en zij knielden in de nauwe cel om te bidden dat God haar zou doen slagen, overeenkomstig het besluit van Zijn onveranderlijke Wil.

Toen zij zich huiswaarts begaf, vergezeld van de kleine Jozef, was haar geest bezig met verschillende gedachten, en haar hart onrustig door tegenstrijdige gevoelens. Het gebabbel van het kind klonk in haar oor, maar het kon haar aandacht niet afleiden van de ene, krachtige overweging, die beslag legde op haar geest. "Zal ik erin slagen de vrijheid van mijn man te verkrijgen?" Dit was de vraag die steeds weer voor haar stond. Haar ziel bezweek in haar bij de gedachte aan mislukking, maar zij verzamelde weer moed, want het kon niet mogelijk zijn dat men zou weigeren haar aan te horen; en zij zou zeker hen allen ervan kunnen overtuigen dat haar man onschuldig was. Maar als de moed haar nu eens begeeft, wanneer zij tegenover de verheven vergadering van de rechters komt te staan? Hoe zal het dan gaan met haar zaak? Zij wierp de gedachte al van zich af, eer zij half was gevormd. Hoe kan zij wankelen, wanneer het leven van haar man op het spel staat? Neen, neen, zij zou rechters en rechtbanken, koningen en hovelingen ja, de vergaderde wereld in het gelaat zien, om voor haar onschuldige man te pleiten. Een vrouwenhart is onbevreesd wanneer het door liefde en rechtsbesef wordt gedreven. Zij verheft zich uit haar bescheiden terughoudendheid en natuurlijke schuchterheid tot de voortreffelijke hoogten van bewaakster en verdedigster van de geliefde schatten van haar hart.

Op haar terugkeer naar huis ging vrouw Bunyan aan bij buurman Harrow om enkele ogenblikken rust te nemen, en zijn raad in te winnen aangaande de beste manier, waarop zij te werk kan gaan bij de uitvoering van haar onderneming. De oude man was niet thuis, daar hij was uitgegaan naar de burens om te zien wat gedaan moest worden ter aanvulling van de bijna uitgeputte voorraad van het verlaten gezin. "God laat niet toe dat Zijn kinderen gebrek lijden", zei vrouw Bunyan bij zichzelf, toen het "goedige vrouwtje Harrow" antwoordde op haar vraag waar haar man was, en in stilte kwamen de tranen van dankbare erkentelijkheid haar in de ogen en rolden langs haar gezicht.

"Waarom schrei je, zuster Bunyan, gaat het deze dagen niet zo goed met je? Je moet het niet opgeven, God is Getrouw.

De woorden die de goede oude vrouw als vertroosting bedoelde, dienden slechts om nieuwe tranen

te voorschijn te roepen. De bron was vol, op het puntje over te lopen; alleen maar de aanraking van een ontroering die de wateren in beroering bracht en zij stroomden overvloedig. De schreiende vrouw kon geen antwoord geven. De kleine Jozef klemde zich met kinderlijke verwondering en medelijden stevig aan zijn moeder vast.

"Waarom schrei je zo, zuster Bunyan? Zei de vriendelijke oude vrouw op haar ongekunstelde, eenvoudige manier van spreken." Is broeder Bunyan ziek, of gaan zij wat met hem uitvoeren? Je moet je niet zo bezorgd maken, na een poosje zullen al deze dingen in orde komen. Alle volgelingen van Jezus moeten hier beneden hun moeilijkheden en beproevingen hebben. De goddelozen zullen hen kwellen en vervolgen, en allerlei kwaad van hen spreken. Heeft Hij het ons niet gezegd? Heeft Jezus het niet gezegd? Dit is ons erfdeel in deze wereldwoestijn, zuster Bunyan, en we moeten het aanvaarden, of we willen of niet. Het is geweldig moeilijk te dragen, wanneer we weten, dat de goddelozen ons zo slecht behandelen, en dit ook nog onder de dekmantel van de godsdienst. Het is erg, zuster Bunyan, maar wij moeten het dragen als goede strijders. God Zelf zal er na een poosje een eind aan maken. Hij zal de goddelozen niet ongestraft laten gaan, want de boosheid van de goddeloze zal een einde namen. Dit is wat David, die goede, oude man heeft gezegd, zuster Bunyan, en kun je dat niet geloven? Soms was alles zo donker om hem heen, dat het voor hem onmogelijk was een weg ter ontkoming te zien, maar God opende altijd een weg, en hij kwam door al zijn moeilijkheden heen, door te leunen op de arm van de Heere. Kun je niet net doen als David, zuster Bunyan?

"O, ik ben zo diep bedroefd, zuster Harrow, als ik mijn man zie wegwijnen in die koude, vochtige gevangenis, maar daarom schrei ik niet. Ik dacht eraan hoe vriendelijk God voor mij en mijn arme kleinen is, doordat Hij ons altijd iets om te eten verschaft. Hij heeft ons nog nooit gebrek laten lijden. Hij doet altijd een vriend opstaan om ons te helpen, juist in het donkerste ogenblik. Het was de gedachte aan Zijn Goedheid die me overmeesterde, en ik kon mijn gevoelens niet verbergen."

"Het zaad van rechtvaardige zal nooit zoeken naar brood, zuster Bunyan. Zegt David dat niet? En zegt hij ook niet: "Werp uw zorg op de Heere, en Hij zal u onderhouden; Hij zal in eeuwigheid niet toelaten dat de rechtvaardige wankelt." Ach, ik zeg je, zuster Bunyan, dit zijn liefelijke woorden voor mij geweest als het manna in de woestijn. Dikwijls, zuster Bunyan, heb ik hier, op dit arme hart, mijn last gedragen, en terwijl zij sprak, legde de goede oude vrouw haar hand op de borst en richtte haar ogen vertrouwend naar de hemel. Totdat ik tot de aarde zelfs werd neergedrukt. Het scheen mij dat ik nergens troost kon vinden. Ik kon opgaan onder de prediking, en ik kon met mijn oude man praten, ik kon nadenken over mijn moeilijkheden, maar het haalde alles niets goeds uit. En ik moest dag aan dag voortgaan mijn last te dragen. Ik

kon niets anders doen dan Jezus vragen om mij Zijn genade te schenken om die te dragen, en zo het Zijn Wil was, mijn arme, gekwelde ziel rust te geven. En ik zeg je, zuster Bunyan, toen de rechte tijd kwam, gaf Hij mij rust. Ja, ook nog blijdschap. Hij nam mijn zware last weg, en liet mij achter, zo ligt als een veer. Ja, zuster Bunyan, dat wil Jezus voor ons doen, maar wij moeten Zijn goede tijd afwachten. Gezegende Meester, Gij zult Uw arme, ongelukkige dienaren niet vergeten. Gij zult hun geroep horen, en hen uit al hun benauwdheid leiden! Vertrouw op Hem zuster Bunyan, vertrouw op Hem!

Hij zal u in zes benauwdheden verlossen, en in zeven zal Hij u niet verlaten. Is Hij niet altijd vriendelijk voor u geweest?"

De schreiende vrouw aarzelde te antwoorden. Zij wist nauwelijks wat zij moest antwoorden. Als zij keek naar de ene kant van het tafereel, dan was het erg donker, maar als zij neer de andere kant keek, dan kon zij langs geheel haar weg de hand van God zien, naar haar uitgestrekt in voortdurende liefde en barmhartigheid. De woorden van de goede, oude, gelovige dienaar van Jezus waren verzachtend in haar gewonde ziel gevallen, en zij voelde zich getroost.

"Ik zou al mijn beproevingen kunnen dragen, zuster Harrow", antwoordde zij Na een tussenpoos, waarin zij haar ontroering ten dele onderdrukte en de tranen van haar gelaat wiste, als mijn lieve man maar niet lag te sterven in die nare cel. Met mijn eigen verdriet zou ik wel verder kunnen gaan, als ik niet wist dat hij aldoor leed. Maar mijn hart breekt bijna, als ik hem in zulk een toestand zie wegwijnen, en ik weet niet of hij wel ooit zal worden vrijgelaten."

De arme vrouw werd opnieuw overmeesterd door de gedachte aan het lijden van haar man, en zij barstte in tranen uit.

"Het is een geweldig zware beproeving, zuster Bunyan. Ik weet het, en mijn hart voelt met je mee. Je moet het dragen, zo goed als je kunt. Er valt niets aan te doen, God heeft er een bedoeling mee. Hij zal Zijn grote Naam in de beproevingen van broeder Bunyan verheerlijken. Ik ben er zeker van ik weet, dat het Zijn werk is, en Hij laat de bozen alleen maar voor een korte tijd hun gang gaan om Zijn Macht te tonen, en Hij zal hen onverwacht wegrukken, zonder dat er iets tegen te doen is. Je hoeft je niet ongerust te maken over de afloop van dit alles. God zal het Na korte tijd in orde brengen. Alles wat je hebt te doen is: voort te gaan, en doe wat goed is, en zie op Jezus. Hij zal het in orde maken op Zijn tijd, en dan zul je zien dat alles zo helder is als de stralende zon. Heb slechts geduld en vertrouw op onze gezegende Meester: Hij zal voor je zorgen."

"Maar ik moet wat doen om te trachten mijn man uit die verschrikkelijke kerker te krijgen. Hij brengt er het leven niet af, als hij daar blijft."

"O ja, als je ook maar iets kon doen, zuster Bunyan, zou dat heel goed zijn, maar wat kun je doen, arme vrouw? Zij zouden niet naar je luisteren, die lieden hier in Bedford."

"Ik heb erover gedacht om naar Londen te gaan, zuster Harrow, om te zien of ik daar niet kan worden aangehoord. Mijn man heeft dit papier geschreven, dat ik in mijn hand heb, het is een verzoekschrift, en ik zal het meenemen en het aan de koning of de Hoge Raad ter hand stellen."

"Jij naar Londen gaan, zuster Bunyan? Riep de oude vrouw uit, terwijl zij bijna opsprong van de rustbank, waarop zij tijdens het gesprek had gezeten. Ga je zelf naar Londen? Wat zul je doen, als je daar aankomt? Je zult, zeg ik je, verdwalen in die grote, uitgestrekte stad. Men zegt mij dat het een wereld op zichzelf is, en je zult nooit de weg vinden naar de koning en de aanzienlijken."

"Ik denk dat ik toch wel iets kan doen, zuster Harrow; als ik ook maar iets kan doen, dan moet ik dat doen. Ik kan mijn man niet in zulk een toestand zien lijden, zonder een poging te doen om hem uit die verschrikkelijke plaats te krijgen. Mijnhart wordt dichtgeknepen als ik hem zie wegwijnen in die nauwe cel, terwijl ik weet dat hij voor het oog van God en mensen niets zondigs heeft gedaan. Ik kan het niet begrijpen het is erg, erg duister."

"En staat het vast dat je naar Londen gaat, zuster Bunyan?" vroeg de oude vrouw verrast. Zij was in haar gehele leven nooit zo ver van huis geweest, en de gedachte aan een eenzame vrouw, die weg zou gaan naar Londen, om aan de koning en de Hoge Raad een verzoekschrift om het leven van haar man aan te bieden, vervulde de oprechte ziel van de arme, oude vrouw met grote ontsteltenis. "Maar ben je dan niet bang, zuster Bunyan?" voegde zij eraan toe, en ze trok haar bank dicht naar de wenende vrouw toe. En hoe zul je gaan?

"Om daar achter te komen kwam ik broeder Harrow opzoeken. Ik dacht dat hij me dat kon zeggen. Bunyan zei dat hij de zaak voor mij zou regelen, en mij zou helpen op reis te gaan."

"Dat zal hij zeker, zuster Bunyan, mijn goede man zal je helpen zoveel als hij kan, als je moet gaan. En ik geloof dat je het behoort te doen als je er iets goeds mee kunt bereiken. Wanneer wil je op reis gaan?"

"Ik moet de volgende week gaan. De gerechtszittingen beginnen in de week Na de volgende, en ik zou graag op tijd zijn."

"En wie zal er met je meegaan om voor je te zorgen, zuster Bunyan, en wat zul je doen als je daar aankomt? Ach, het is een grote onderneming voor je. Maar het is voor je goede man, en je moet het doen. Moge de Heere je bijstaan op je reis, Hij alleen kan je er veilig heen brengen."

"Niemand zal met me meegaan, en ik weet niet hoe ik zal gaan. Wanneer ik daar aankom, zal ik gaan logeren bij een oude vriend van mijn man, mijnheer Stadwick, op Snow Hill."

"Goed, zuster Bunyan, ik hoop dat je je wens zult verkrijgen. Ik bid dat God met je zal gaan en over je zal waken, en zal bewerken dat de koning en de aanzienlijken hun goddeloosheid inzien, zodat hun hart mag worden geopend om te doen wat recht is. Arme, verloren schepselen! O, het is vreselijk, zuster Bunyan, te denken aan de eeuwige kwellingen die zij moeten ondergaan."

"Het is vreselijk, zuster Harrow. Moge de Heere hun, in Zijn ondoorgrondelijke barmhartigheid berouw schenken, voordat zij sterven; zij hebben mijn man gevangen gezet, en mij als een weduwe en mijn kinderen vaderloos laten zitten, en ik geloof dat God Zelf hen daarvoor in deze wereld zal straffen. Maar ik moet bidden dat Hij hun ogen zal openen voordat het voor eeuwig te laat is, en hun geve dat zij berouw hebben over de boosheid van hun hart, opdat zij behouden mogen worden. Maar nu moet ik naar huis; het wordt laat, en de kinderen zijn alleen. Zeg je goede man dat ik hem graag zou willen spreken en zijn raad inwinnen."

"Ja, hij zal je morgen bezoeken. Hij vertelde me, voor hij weg ging, dat hij morgen naar je huis zou gaan om je enkele dingen te brengen. Wees er nu maar niet ongerust over, zuster Bunyan, het zal alles medewerken ten goede. Vertrouw maar op God, Hij zal je niet teleurstellen. Hij zal je over al je vijanden doen triomferen, want Zijn arm is sterk, en je weet, zuster Bunyan, dat niemand het Hem kan beletten. Ik hoop dat God met je zal zijn op je weg, en je een liefelijke vertroosting zal schenken, en je kracht zal geven om naar de koning en de aanzienlijken te gaan, en dat Hij hun hart ertoe zal neigen om je je verzoek toe te staan. Houd goede moed, Jezus is je Vriend. Ik zal

morgen met mijn oude man meekomen, en wanneer je naar Londen gaat, moet je de kinderen maar bij mij laten."

De bedroefde vrouw drukte met dankbare instemming de hand van de vriendelijke oude vrouw, en vertrok. De kleine Jozef klemde zich stevig aan zijn moeder vast. Zijn hart werd vervuld met kinderlijke verwondering en vrees. Het gesprek tussen zijn moeder en het goede vrouwtje Harrow had hem in de war gebracht en verschrikt. Hij kon er geen wijs uit worden. Hij begreep dat zijn moeder naar Londen zou gaan, wat hem iets heel wonderlijks leek, en dat nog wel om de koning te bezoeken. Hij kon nauwelijks zijn eigen oren geloven, toen hij dit hoorde dat *zijn moeder* op bezoek zou gaan bij de *koning*, die aanzienlijke man, die zijn kinderlijke verbeelding zich had voorgesteld als zo hoog boven alle andere mensen verheven, en die zijn eenvoudige eerbied tot een voorwerp van afgodische verering had gemaakt. Hij kon het niet begrijpen. Het was iets over zijn vader en de gevangenis, en wat het allemaal betekende, ging zijn begrip te boven. Zo wandelde hij zwijgend naast zijn moeder voort, terwijl hij alles overdacht wat hij had gehoord, en met alle redeneerkracht van zijn kleine geest trachtte hij alle moeilijkheden te overwinnen en de verschillende delen van het verhaal met elkaar in overeenstemming te brengen. Hij wilde het graag aan Sara vertellen, wanneer hij thuis kwam, maar hij wenste het eerst zelf goed te begrijpen. Hij hunkerde ernaar alles daarover aan zijn moeder te vragen, maar met de intuïtie, die kinderen dikwijls eigen is, zag hij duidelijk in dat de geest van zijn moeder geheel in beslag genomen werd; daarom liep hij rustig verder, met zijn ogen peinzend op de grond gevestigd, terwijl hij trachtte zijn moeilijk probleem op te lossen. Plotseling keek hij zijn moeder in het gelaat, en vroeg:

"Moeder, gaat u de *koning* bezoeken?"

"Ik weet niet, Jozef, of ik hem zal bezoeken of niet, was het verstrooide antwoord van zijn moeder.

Het was weer gedurende enige ogenblikken stil. Maar hij kon daarmee niet tevreden zijn, en zijn nieuwsgierigheid moest worden bevredigd; daarom greep hij de hand van zijn moeder, die als levenloos naast haar hing, en vroeg:

"Moeder, moeder, zullen zij vader uit die oude, donkere gevangenis laten?"

"Wie, Jozef?"

"Wel, die aanzienlijke mannen daarginds in Londen, die u gaat bezoeken. Zullen zij vader uit de gevangenis laten? Ik hoop dat zij dat zullen doen."

Ik kan niet zeggen of zij het zullen doen of niet, Jozef, antwoordde de moeder, die haar gedachte de vrije loop liet.

"U gaat het hun toch vragen, wanneer u naar Londen gaat, nietwaar, moeder?"

"Ja, Jozef, zij hebben het recht niet je vader in de gevangenis te zetten, en ik geloof dat zij hem eruit moeten laten, zodat hij naar huis kan gaan om ons te zien."

"Ik geloof het ook, moeder. Vader heeft niets kwaads gedaan, nietwaar, moeder?"

"Neen, Jozef, je vader heeft niets gedaan waarom hij in de gevangenis moest worden gezet. Slechte mensen hebben hem er zonder reden in gezet."

"Maar de aanzienlijke mannen in Londen zullen hem eruit laten, wanneer u hun dat vraagt, nietwaar moeder? En dan zal vader naar huis komen en bij ons blijven, zoals gewoonlijk. Hij zal helemaal niet meer prediken, en dan kunnen zij hem niet weer in de akelige, oude gevangenis zetten, "

De moeder wist dat zij de oorzaken van haar twijfel aangaande de vrijlating van zijn vader niet zo kon verklaren dat het kind die kon begrijpen, en daarom gaf zij geen antwoord. De vragen van Jozef hadden haar met grote levendigheid de moeilijkheden van haar voorgenomen onderneming voor de geest gesteld. Zij verbeelde zich in de straten van Londen te zijn, een eenzame, onbeschermd vrouw, wier naam geen

andere invloed kon hebben op hen, die hem hoorden, dan dat hij verachting en onbeschaamdheid over haar hoofd zou brengen. Zo haar man al bekend was, dan was t als John Bunyan, in de gevangenis van Bedford om zijn ongehoorzaamheid aan de wetten van het land. Wanneer zij dacht aan de rechters met hun strakke gezichten, en het gelach, en de bespottingen, en de schimpscheuten van hen, die haar zaak zouden aanhoren, dan huiverde zij. En toen kwam, verschrikkelijk tafereel, haar de afwijzing van haar verzoek voor de geest, waarbij de rechters haar een koele blik toewierpen en ongevoelige mensen erbij stonden te lachen om haar angst en teleurstelling. Haar tranen begonnen opnieuw te vloeien, toen haar overbelaste ziel zich deze aller vreselijkste afloop voorstelde; maar zij wiste ze haastig weg, en onderdrukte haar ontroering. Zij was bijna thuis, en zij verlangde, niet zo buitengewoon verdrietig te verschijnen voor het gevoelige kind, waarvan zij wist dat het haar met een verlangend, bezorgd hart verwachtte.

Nadat het avondeten voorbij was, werden de twee jongste kinderen naar buiten gestuurd om te spelen, en toen ontvouwde vrouw Bunyan voor Mary haar voorgenomen plan en de waarschijnlijke resultaten van de onderneming.

"O, wat zou ik blij zijn, moeder, als vader uit die verschrikkelijke gevangenis kon komen, en weer bij ons thuis zijn, en het arme, blinde kind wendde haar verduisterde ogen naar haar moeder met zulk een uitdrukking van bezorgdheid op haar liefvallig, bedroefd gezicht, dat het hart van de moeder pijn deed.

"Gelooft u dat zij hem zullen vrijlaten, moeder?"

"Ik kan het niet zeggen, Mary. God zal daarvoor moeten zorgen. Ik moet doen wat mijn plicht is in dit geval, en de uitkomst aan Hem overlaten. Als het Zijn Wil is dat hij in vrijheid wordt gesteld, dan zal hij dat geschieden. Maar als Hij het nodig oordeelt je vader in de gevangenis te laten, moeten wij trachten ons daaraan te onderwerpen, en zeggen: "Niet onze wil, maar de Uwe, o Heere, geschiedde, " en de arme vrouw slaakte een diepe, langgerekte zucht, die tot het hart van Mary zei hoe weinig haar moeder in staat was de woorden van de stervende Zaligmaker te bidden.

Hoe dikwijls spreken wij met onze lippen waarheden uit, waaraan zich het hart zich nog niet heeft onderworpen. Wij verlangen om te ervaren, wij bidden om te ervaren de onderwerping die onze lippen uitspreken, maar ons is nog niet "genoeg genade" geschonken, en terwijl de woorden vloeien, slaat het hart in angstige verwachting.

"Ik kan niet zeggen, mijn kind, hoe deze zaak zal aflopen, hernam de moeder Na een poos, maar het is onze enige hoop, en als God mijn pogingen zal zegenen, zal je vader worden begenadigd. Indien niet en zij schudde wanhopig haar hoofd, terwijl de afgebroken zin op haar trillende lippen bestierf.

Terwijl de moeder en Mary de zaak op de stoep voor het huis hadden besproken, had Jozef, met al de inspanning van zijn natuur, geholpen door zijn opgewonden verbeelding, zijn wonderlijk verhaal van de voorgenomen reis van zijn moeder naar Londen, in het oor van de kleine Sara gefluisterd. De arme, kleine Sara nam het enthousiasme van haar broertje over, en haar blozende wangen en opgewonden gedrag verrieden, terwijl zij ernstig naar zijn vreemde woorden luisterde, ten volle de opwinding en de vrees van haar kleine, schuchtere hart. En toen Thomas de koe thuis kwam brengen, namen de kleinen hem terzijde en onthulden hem het wonderlijke verhaal.

Het was een avond van stil verdriet in de kleine woning te Elstow. De belaste harten durfden hun smart niet uit te spreken, en terwijl stilzwijgen hun lippen sloot, deed de bron haar bittere wateren steeds hoger klimmen. O God, Gij alleen kunt een Vader zijn voor deze vaderlozen, een Steun voor het hart van hun vereenzaamde moeder. Spreek een woord van vertroosting tot haar ziel, en bescherm de kinderen van Uw

dienaar. Zij zijn in Uw hand. O, leid hen zachtkens! Het zijn lammeren van Uw kudde, laat de vijand hen niet verslinden.

De moeder knielde met haar vier hulpeloze kinderen neer rond de verlaten haardstede, waarover donkere, diepe schaduwen hingen! Zullen deze schaduwen ooit nog worden verdrongen door het licht van geluk, of zullen zij zich verdiepen totdat de duisternis een bestendige, lichtloze droefgeestigheid wordt? God alleen weet het, de uitkomst ligt in Zijn hand. En terwijl het verslagen hart van de eenzame vrouw haar eenvoudige, vurige smeking uitstort, beseft zij in al zijn vreselijke verhevenheid dat God "met het heil des hemels en de inwoners der aarde doet naar Zijn Wil, en daar is niemand die Zijn hand afslaan, of tot Hem zeggen kan: "wat doet Gij?" Na door het geloof uit genade te hebben getriomfeerd over tijdelijke vrees en bezorgdheid, heeft zij de hand gelegd op de beloften van het eeuwige leven, en kan zij zich voeden met het manna van het eigen, dierbare Woord van God, in het besef, dat Hij, Die haar heeft geroepen om Hem te volgen, haar zou leiden en beschermen gedurende de reis.

*Een diep're smeltkroes voor 't geloof
Meer nog dan cel of marteldood,
kan tere deemoed, waakzaamheid
van "t stil gebed soms zijn.*

Zoals was beloofd, kwam buurman Harrow de volgende dag om de kleine voorraden te brengen, die hij bij medelijdende vrienden had verzameld, en om voorbereidingen te treffen voor de reis naar Londen. Besloten werd, dat vrouw Bunyan met een openbaar vervoermiddel zou gaan, als zijnde de snelste en verstandigste manier van reizen. Zij zou de volgende maandag vertrekken, zodat zij, zo mogelijk, voor de Sabbatdag bij haar gezin kon terugkeren. De oude man stond er voor in, dat zij van al wat nodig was, zou worden voorzien, en toen hij haar bij de hand nam om afscheid te nemen, beval hij haar aan de zorg en de leiding van God aan.

De paar tussenliggende dagen gingen voorbij. De vrouw trof zulk een regeling als de omstandigheden van haar eisten. De opdracht was er een van vreselijk groot belang. Van het resultaat hing haar wel of wee af. Zij overwoog de zaak goed. Had zij voor haar vertrek haar man nog maar eens kunnen spreken, wat een troost zou dat zijn geweest, wat een kracht zou dat hebben gegeven. Maar dat was onmogelijk. Zij had hem juist een bezoek gebracht, en zij wist heel goed dat de gevangenbewaarder haar in geen weken zou toestaan opnieuw te komen. Er waren veel dingen waarover zij de raad van haar man graag zou inwinnen, veel punten, waarbij zij zijn aanwijzingen nodig had. Maar het was te laat, ze moest zich aan God toevertrouwen en voortgaan op de weg van haar plicht.

Wat zal een vrouw niet trotseren ter wille van een onschuldige echtgenoot? Een, van wie zij weet en gevoelt dat hij onschuldig is schuldloos staat voor het oog van God, hoezeer ook bittere, laaghartige, vervolgende vijanden hem misschien zoeken te verdelgen en zijn naam als slecht verwerpen. Zij zal de hoogste hoogten tarten, en in de diepste diepten doordringen zij zal smaad, schande, bespottingen en schimpscheuten van vijanden in mensengedaante verdragen en zij zal standvastig en onbeweeglijk volhouden, wanneer alle anderen haar in de steek laten, en zij zal, vertrouwend op God en door de kracht van de waarheid in staat te overwinnen, als verdedigster van zijn rechten standhouden, totdat er een einde aan het leven komt. Dit is de liefde van een vrouw. Dit is het geloof van een vrouw! Dit is de moed van een vrouw!

De maandag kwam, de moeder begaf zich op reis, hoe verdrietig rustten haar ogen op de donkere, sombere omtrek van de zware gevangenis, zoals zij daar stond in haar afschrikwekkende eenzaamheid bij de oude brug. De schat van haar hart zat daarin verborgen voor haar door zware, door de tijd verweerde stenen, en dikke ijzeren grendels. De boze geest van de vervolging had hem van haar hart gescheurd. De boze geest van de vervolging had hem, onder de dekmantel van de godsdienst, daar een plaats gegeven, en hield hem daar van dag tot dag in vermoeiende ketenen vast, terwijl zijn kracht en manmoedigheid snel wegwijnden.

We zullen geen poging doen om haar gevoelens tijdens haar reis te beschrijven. Onze woorden kunnen die geen recht doen. Evenmin kunnen zij, die nooit werden geroepen om terwille van de gerechtigheid door de diepe wateren van de vervolging te gaan, ze begrijpen, ook al werden zij afgebeeld met lettertekens van vloeiend licht. Er zijn bepaalde, bittere zielservaringen, die geen taal kan uitspreken een smart, die geen tong kan beschrijven zij vervult de ziel, maar verzegelt de lippen. Zij verwoest het leven, doch zo ongemerkt!

Tengevolge van onderbrekingen werd de reis, hoewel maar zo'n dertig mijl, niet voor de volgende dag volbracht. Omstreeks het middaguur van de dinsdag kreeg de dappere vrouw de grote stad in het gezicht. Een ogenblik huiverde zij met een gevoel van angst en verwondering, doch het was ook maar voor een ogenblik. "Het is voor mijn man, dat ik dit alles trotseer," zei ze tot zichzelf, en ik moet nu niet aarzelen, en wat ik doe moet snel gebeuren."

Zij stapte uit de diligence, en terwijl zij het door haar man geschreven verzoekschrift van haar borst neemt, begeeft zij zich met een bonzend hart op weg naar het Hogerhuis. Terwijl zij voortgaat bidt zij dat God Zelf voor haar bemiddelend zal optreden en haar zal doen slagen. Zij gaat voort, almaar voort, vragend naar de weg, totdat eindelijk het prachtige gebouw, waarin de adel en de rijkdom van Engeland vergaderen, in het gezicht komt. Zij blijft plotseling staan, overmeesterd door een gevoel van vreselijke bezorgdheid. Hoe zal zij ooit haar verlangen kenbaar kunnen maken? God zal een weg voor mij banen, zegt zij bij zichzelf, terwijl zij verder gaat, ik Ga pleiten voor zijn arme, onschuldige, vervolgte dienaar, en Hij zal mij kracht geven naar mijn beproevingen. Toen zij nabij de deur van het Hogerhuis kwam, merkte een edelman met een vriendelijk, welwillend gezicht haar op, en sprak haar aldus aan:

"Mijn arme vrouw, wat is uw begeerte, hebt u een zaak die moet worden behandeld?

Haar hart leefde op, toen zij die vriendelijke woorden hoorde, en de medelijdende uitdrukking op het gelaat van de edelman bemerkte, en hem het verzoekschrift, dat zij in haar hand hield, aanbiedend, zei ze:

"Ik ben gekomen mijnheer, om te zien of ik de vrijheid van mijn man kan verkrijgen. Hij is vals beschuldigd en in de gevangenis geworpen, en ik ben naar de stad gekomen om te zien of hij niet kan worden vrijgelaten."

"En dit is uw verzoekschrift, nietwaar, vrouwtje; wie heeft het voor je geschreven?"

"Mijn man heeft het zelf gedaan mijnheer; hij is prediker, zoals u daaruit zult zien, en zij hebben hem in de gevangenis geworpen, omdat hij niet wilde beloven het prediken Na te laten."

"Zo, zo; wij moeten die zaak eens bekijken. Ga maar met me mee, en dan zal ik zien wat er voor u kan worden gedaan;" en Lord Barkwood ging door de ingang, gevolgd door de bevende stappen van de trouwe echtgenote. Hij wees haar een plaats, waar zij in een vreselijke spanning bleef wachten, terwijl hij haar verzoekschrift aan verschillende leden van Huis liet zien en er met hen over sprak.

"*Wij* kunnen hem niet vrijlaten, " gaf ieder ten antwoord. De zaak moet in handen worden gesteld van de *rechters* bij de komende gerechtszittingen, en die moeten over de zaak beslissen."

De goedhartige Lord voelde dat dit maar al te waar was, het behoorde niet tot hun taak, en zij konden hierin geen andere stappen doen dan de zaak verwijzen naar de rechters, wat dan ook geschiedde.

Hij kwam naar haar toe, terwijl zij bezorgd op elke beweging en uitdrukking stond te letten, en hij maakte haar duidelijk, dat zij niet bevoegd waren in deze zaak een beslissing te nemen.

Zij was diep teleurgesteld, en haar gehele lichaam beefde en sidderde. De Lord sprak haar vriendelijk toe. "Zij kunnen hem, zei hij, niet vrij laten." Hij adviseerde haar, hoe de zaak aanhangig te maken bij de komende gerechtszittingen, die de volgende week in Bedford zouden worden gehouden; en haar een goede afloop toewensend, wees hij haar de weg naar de deur en liet haar gaan.

En zo waren dan al haar verwachtingen de bodem ingeslagen. Het Hogerhuis kon haar man niet de vrijheid geven, en haar reis naar Londen was vruchteloos gebleken. Toch werd haar een schaduw van hoop overgelaten. Zij werd niet volkomen door wanhoop overstelpt. Het was mogelijk, dat de rechters op de rechtszittingen aan haar verzoekschrift gehoor zouden geven. Zij zou zich haasten dit nieuws aan haar man mede te delen. Maar hoe moest zij uit de stad komen? Hoe zou zij de diligence vinden? Zij ontmoette een jongen op straat, bij wie zij informeerde. Hij beloofde haar voor een shilling de plaats te wijzen. Zij gingen voort door de straten, totdat zij een herberg bereikten die het vertrekpunt van de postwagen naar Bedford was. De diligence stond bij de deur te wachten. Zij stapte in, en binnen een paar minuten was zij op weg van de grote stad, haastig terugkerend om de droevige berichten van haar mislukking aan haar man en kinderen over te brengen.

Bunyan had geen hart dat spoedig wanhoopte. Toen hij van zijn blinde kind de afloop van het bezoek van zijn vrouw aan Londen vernam, besloot hij bij zichzelf opnieuw door zijn vrouw een poging te doen om zijn vrijheid te verkrijgen. Hij schreef verscheidene verzoekschriften, die zij aan moest bieden aan rechter Hale en de andere rechters, gedurende de volgende week, wanneer zij in Bedford zitting zouden houden, en hij zond ze haar, met alle nodige aanwijzingen, toe, door de hand van zijn dochter.

10. Vrouw Bunyan voor opperrechter Hale en de andere rechters

Het is de tweede dag van de gerechtszittingen. De rechtszaal is stampvol. Opperrechter Hale gekleed in ambtsgewaad, zit in zijn waardigheid zwijgend de verzoekschriften in ontvangst te nemen en luistert naar de pleidooien van de rekwesstranten. Er is even een oponthoud in het werk van het gerechtshof, wanneer een vrouw, gekleed in een grove, zwarte japon, met een sneeuw witte muts, die haar bleek gezicht overschaduwde, opstaat uit de menigte achter in de zaal, en door het gangpad naar voren loopt met een waardige, doch bescheiden tred. Zij begeeft zich naar de opperrechter en biedt hem een verzoekschrift aan. Haar hand beeft en haar wangen gloeien, maar zij verraadde geen verdere ontroering, wanneer de rechter aan de rechterzijde opstaat, haar verzoekschrift aanneemt, en het aan rechter Hale overhandigt. De rechter leest het, blijft een ogenblik zwijgen, en zegt dan, zich vriendelijk tot haar wendend:

"Mijn arme vrouw, ik wil, zo veel ik kan, mijn uiterste best doen voor u en uw man, maar ik vrees dat ik niets kan doen." Hij reikt haar het verzoekschrift toe, en zegt dat hij het nog eens opnieuw zal bekijken. Haar hart bonst onstuimig, zij buigt haar hoofd, tranen komen in haar ogen, en een zucht, zoals slechts een hevig teleurgesteld hart die kan kennen, ontsnapte haar borst. Zij onderdrukte haar ontroering, zo goed zij kan, maar werktuiglijk vallen de hete tranen. Een oude man komt met bevende stap naar voren, met een papier in de hand. Zij gaat opzij en verdwijnt in de menigte. Een prachtig rijtuig houdt stil voor de Zwanenzaal. Op de weelderige kussens zit een rechter in al de onverschilligheid van een ongestoord welbehagen. Hij weet niets van de diepe smart die het menselijk hart verscheurt, en hij beslist over het wel en wee van brekende harten met evenveel onverschilligheid als een jurylid bij een vee tentoonstelling de klassen van de glanzende, domme, stomme, redeloze dieren bepaalt. Wanneer de lakei de deur opent, stapt een bleke vrouw, in rouwgewaad, op het rijtuig toe, en overhandigt hem een papier. Met een blik vol ergernis, omdat hij op deze wijze wordt opgehouden, kijkt rechter Twisdon het verzoekschrift in, en zich met een boos gezicht tot haar wendend, snauwt hij haar af, en zegt dat haar man een *veroordeelde* is, en niet kan worden vrijgelaten, tenzij hij belooft niet meer te zullen prediken. Zij *kan dit voor hem niet beloven*, en daarom ontvangt zij haar verzoekschrift weer terug, en gaat zij weg met een bedroefd hart, terwijl de rechter met een statige, hoogmoedige houding, de zaal binnentreedt en plaats neemt op zijn deftige stoel.

Is de zuivere gerechtigheid voor altijd weg? Heeft de Heere vergeten rechtvaardig te zijn, dat Zijn nederige volgelingen op deze manier wordt afgewezen, om in bittere smart te wenen, terwijl de hardvochtige schelm, die de rechten van bloedende, lijdende mensen vertrapt, in aanzien stijgt, gevolgd door de bewonderende blik van duizenden kruiperige mensen? Wacht nog een wijle, en zie! De goddeloze zal plotseling worden afgesneden, en dat, zonder dat er iets aan te doen is. Hij zal zijn levensdagen niet ter helfte brengen. Maar de rechtvaardige zal bloeien, hij zal "zich verheugen, wanneer hij de vergelding ziet. Hij zal zijn voeten wassen in het bloed van de goddelozen".

"Neder geworpen, doch niet verloren", besloot de gelovige vrouw nog een poging te doen om de vrijheid van haar man te bewerken. Een stil, vurig gebed opzendend tot God om kracht en wijsheid, trad zij met wankelende tred en een bevend hart opnieuw de rechtszaal binnen, en bood aan opperrechter, toen hij op de rechterstoel zat, haar verzoekschrift aan. Hij herkende haar als de bleke, bedroefde smekeling van de vorige

dag. Zijn hart werd bewogen, en toen hij haar vriendelijk aanzag en enkele woorden van bemoediging sprak, klopte haar hart hevig van hoop en dankbaarheid.

God had eindelijk haar gebed verhoord, en Hij stond op het punt te voldoen aan haar vurige verzoeken, door haar de vrijheid van haar man te schenken. O, hoe ligt schenen al haar vroegere moeilijkheden! Zij waren alle verzwolgen in de vreugde van dit ogenblik. Alles wat zij had verdragen, alles wat zij had geleden, was niet waard te worden vergeleken met haar tegenwoordig geluk. Zij beefde zo, dat zij bijna door de kracht van haar ontroering neerviel.

Maar wacht even; een rechter stapte naar voren en spreekt de opperrechter aan. Haar scherp gehoor vangt de woorden op:

"Hij is een lastige kerel edelachtbare, en hij behoort niet in vrijheid te worden gesteld. Bovendien is hij door het gerechtshof veroordeeld, en hij is een driftige kerel, die kwaad teweeg kan brengen, en die gevangen moet worden gehouden."

De opperrechter wachtte een ogenblik en keek naar de grond. Het was een ogenblik van hartverscheurende onzekerheid voor de ongelukkige vrouw. Wat zou zijn beslissing zijn? Wat, o wat? Hij richtte medelijdend zijn ogen op haar, overhandigde haar haar verzoekschrift en wenkte haar heen te gaan. Zij wankelde naar de deur en ging weg. Geen woord kwam over haar lippen, maar in haar hart waren deze woorden van de Psalmist: "O Heere! Waarom staat Gij van verre, waarom verbergt Gij U in tijden van benauwdheid? De goddeloze vervolgt hittiglijk in hoogmoed de ellendige; laat ze gegrepen worden in de aanslagen die zij bedacht hebben."

"Die de Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen, zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden; zij zullen lopen en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden."

Hoe volkomen beseftte de gelovige vrouw de waarheid van deze bijzonder heerlijke belofte van de Heere, de God van Israël, toen zij zich met bevende tred voort haastte op haar weg door het gangpad, terwijl gretige, nieuwsgierige ogen op haar werden gevestigd, om voor de derde maal haar verzoekschrift om de vrijlating van haar man aan te bieden. .

De Zwanenzaal was stampvol opperrechters, andere rechters, en voorname personen bevonden zich daar. Maar zij vreesde noch het misnoegen van de een noch de verachtelijke blik van de ander. Zonder te aarzelen liep zij door de stampvolle zaal, totdat zij voor de opperrechter en de andere rechters stond. Zich richtend tot opperrechter Hale, zei ze:

"Mijnheer, ik ben zo vrij tot uw edelachtbare te komen om te weten wat er voor mijn man gedaan kan worden." Alle ogen waren op haar gevestigd, terwijl zij sprak, en nieuwsgierige oren bogen zich naar voren, van alle kanten van het grote gehoor, om haar woorden op te vangen. Daar stond zij, een arme, zwakke vrouw, pleitend ten overstaan van de vergaderde waardigheidsbekleders van het koninkrijk, voor het leven van haar man. Was er ooit een verhevener aanblik, was er ooit een treffender schouwspel?

De opperrechter wendde zich tot haar. Hij talmde, en antwoordde toen op een toon van verlegenheid, gemengd met beslistheid: "Vrouw, ik heb u zoeven al gezegd dat ik niets goeds voor u kan doen. Men heeft uw man schuldig verklaard op grond van wat hij op de gerechtszittingen heeft gezegd, en, tenzij er wat wordt gedaan om dat *ongedaan* te maken, kan ik niets goeds voor u doen."

Luister naar haar, als zij antwoordt:

"Mijnheer, hij wordt onwettig gevangen gehouden; zij stopten hem in de gevangenis voordat er enig verbod tegen de samenkomsten was uitgevaardigd. De aanklacht is

dan ook *vals*. Bovendien heeft men hem nooit gevraagd of hij schuldig was of niet. En hij heeft de aanklacht ook niet toegestemd."

"Hij werd wettig veroordeeld, vrouw, "kwam een van de rechters tussenbeide, zich kwaad makend over haar woorden.

Zij wierp een blik in zijn richting. Het was iemand die zij niet kende. Opperrechter Hale aansprekend, antwoordde zij met de oprechte moed van een edele ziel:

"Mijnheer, zij is vals! Want toen zij tot hem zeiden: stem je de aanklacht toe?, zei hij alleen maar dit: dat hij verscheidene samenkomsten had bijgewoond, waar zowel gepredikt als gebeden werd, en dat God onder hen tegenwoordig was."

"Wat denk je vrouw, dat wij kunnen doen wat wij maar willen?, viel rechter Twisdon haar op een luide, toornige toon in de rede, waarbij hij haar aankeek met al de wraakzucht van zijn laaghartige natuur. Uw man is een rustverstoorder, en veroordeeld op grond van de wet."

"Breng het wetboek hier, zei rechter Hale, dan zullen we het zelf nakijken."

"Hij werd niet *wettig veroordeeld* mijnheer, zei de dappere vrouw, terwijl ze rechter Twisdon aankeek.

"Hij werd wettig veroordeeld, viel rechter Chester haar in de rede, razend als een krankzinnige, omdat zijn handeling (hij was een van de vijf met rode letters gemerkten, die Bunyan naar de gevangenis zonden) en zijn woord in twijfel werd getrokken.

"Zij is vals, zei ze kalm, het was slechts een woord uit het gesprek dat zij als een schuldbekentenis hebben opgevat."

"Het staat opgetekend vrouw, het staat opgetekend zeg ik je, schreeuwde Chester, alsof hij haar door de kracht van zijn stem tot zwijgen wilde brengen, wanneer hij dat niet door een bewijs kon doen.

"Als dat zo is, dan is het ten onrechte", en zij keek hem onversaagd in het gezicht.

"Hij is *veroordeeld* en het staat opgetekend, " herhaalde Chester, wat wil je nog meer?"

"Mijnheer, zei de onbevreesde vrouw tot opperrechter Hale, ik was een poosje geleden in Londen, om te zien of ik de vrijheid van mijn man kon verkrijgen, en daar sprak ik met Lord Barkwood, lid van het Hogerhuis, aan wie ik een verzoekschrift ter hand stelde. Hij nam het van mij aan en legde het voor aan de andere leden van het Hogerhuis, ter vrijlating van mijn man. Toen zij het hadden ingezien, zeiden zij, dat *zij* hem niet konden *vrijlaten*, maar de zaak van zijn vrijlating *verwezen* naar de rechters bij de eerstkomende gerechtszittingen. Dit vertelde *hij* mij, en nu ben ik naar u gekomen om te zien of er iets kan worden gedaan in deze zaak, en *u* schenkt geen vrijlating of ontheffing."

De rechter gaf geen antwoord.

"Hij is veroordeeld en het staat opgetekend, herhaalde de woedende Chester.

"Als het zo is, dan is het ten onrechte, " zei de heldhaftige vrouw nogmaals.

"Hij is een verderfelijke kerel mijnheer, er is niet nog zo'n kerel in het land, roept Chester uit, terwijl hij zich tot opperrechter Hale wendt.

"Wil uw man het prediken nalaten vrouw? Als hij dat wil, laat hem dan halen, en laat hij hier voor zichzelf antwoorden, sprak rechter Twisdon, bijna even verbitterd als Chester was.

"Mijnheer, zei de Christenvrouw, mijn man *durft* het prediken niet te laten zolang hij kan spreken.

"Kijk eens aan, kijk eens aan, schreeuwt Twisdon, terwijl hij opstaat van zijn zetel en met zijn gebalde vuist op de bank slaat, waarom zouden wij nog langer over zulk een kerel spreken? Moet *hij* doen wat hem *lust*? Hij is een rustverstoorder."

De moedige vrouw nam geen notitie van hem, en, terwijl zij haar ogen onafgewend op rechter Hale gevestigd hield, zei ze:

"Mijn man verlangt vreedzaam te leven en zijn beroep uit te oefenen, om zijn gezin te onderhouden. Bovendien mijnheer, heb ik *vier kleine kinderen*, die zichzelf niet kunnen redden, en een van hen is *blind*, en wij hebben niets om van te leven, dan van de liefdadigheid van goede mensen."

De ogen van de rechter richtten zich op haar met medelijden. "Hebt u vier kinderen?" zei hij vriendelijk. U is nog maar een jonge vrouw om vier kinderen te hebben."

Ik ben slechts hun stiefmoeder mijnheer, en ik ben nog geen twee volle jaren met hem getrouwd. Ik was zwanger toen mijn man voor het eerst in hechtenis werd genomen, maar daar ik jong was en niet aan zulke dingen gewoon, en ik schrok van het nieuws, kwam ik in baredood, en dat duurde acht dagen, en toen werd ik verlost, maar mijn kind stierf.

"Helaas, arme vrouw", zei de vriendelijke rechter, toen zij haar ontroerend verhaal beëindigde.

"Je maakt van je armoede je dekmantel, viel Twisdon haar in de rede, en ik hoor dat je man zich meer ophoudt met heen en weer te lopen om te prediken, dan om zijn beroep uit te oefenen."

"Wat is zijn beroep? Vroeg rechter Hale haar.

"*Ketellapper* mijnheer, *ketellapper*," antwoordde een omstander.

"Ja mijnheer, en omdat hij ketellapper is, en een arme man, wordt hij veracht en kan hij geen recht verkrijgen."

"Daar het nu zo is, mijn arme vrouw, zei de rechter mild, dat zij, hetgeen uw man sprak, als een bekentenis hebben opgevat, moet ge u of tot de koning wenden, of kwijtschelding verzoeken, of een bevel tot herziening van het vonnis aanvragen."

Bij het noemen van een bevel tot herziening van het vonnis werd Chester woedend, hij was ten diepste beledigd, en hij riep uit:

"Deze man zal prediken mijnheer, en doen wat hem beliest."

"Hij predikt het niets dan het Woord van God, sprak de trouwe echtgenote onbevreesd.

"Hij het Woord van God prediken, herhaalde Twisdon met een grijnslach, zich tot haar wendend, als wilde hij haar slaan, hij loopt het land op en neer en richt kwaad aan."

"Neen mijnheer, dat is niet zo; God heeft hem aangenomen en veel goeds door hem gedaan."

"God? herhaalde Twisdon honend, zijn leer is de leer van de duivel."

"Mijnheer, zei ze, wanneer de rechtvaardige Rechter zal verschijnen, zal het bekend worden dat zijn leer niet de leer van de duivel is."

"Let niet op haar rechter, en zend haar weg, riep Twisdon uit, toen hij zag dat hij haar niet bang kon maken.

"Het spijt mij, mijn arme vrouw, dat ik niets goeds voor u kan doen zei rechter Hale medelijdend. U moet een van de drie voornoemde dingen doen, namelijk, of u tot de koning wenden, of kwijtschelding verzoeken, of een bevel tot herziening van het vonnis aanvragen; maar een bevel tot herziening van het vonnis zal het goedkoopste zijn."

Toen er voor de tweede maal van het bevel tot herziening van het vonnis werd melding gemaakt, ontstak Chester in hevige woede, hij nam zijn hoed af en krabde van kwaadheid op zijn hoofd.

"Ofschoon ik wel wat *bang* was, toen ik voor het eerst de rechtszaal binnentrad, zegt vrouw Bunyan in haar verslag van deze zeer bewonderenswaardige en heldhaftige

verdediging van haar man, kon ik toch niet eerder in tranen uitbarsten, dan toen ik eruit ging, en dat niet zozeer omdat zij zo hardvochtig waren jegens mij en mijn man, als wel, omdat ik eraan dacht welk een *droevige verantwoording* zulke arme schepselen zullen moeten afleggen bij de komst van de Heere, wanneer zij zich zullen moeten verantwoorden over al wat zij in het lichaam hebben gedaan, hetzij goed, hetzij kwaad."

"Toen ik van hen vertrok werd het wetboek gebracht, maar ik weet totaal niets van wat zij ervan zeiden, en ook hoorde ik niets meer van hen."

11. Teleurstelling

"Heeft God vergeten genadig te zijn, heeft Hij Zijn Barmhartigheden door toorn toegesloten?"

De gevangene zat met zijn hoofd diep op de borst gebogen. Hij worstelde met belangrijke, gewichtige gedachten, te diep voor hem. Hij had de waarheden en beloften van het Heilige Boek van God gelezen; hij had erover nagedacht; hij had gebeden met de vurige woorden van de verlaten Zoon van God: Vader, indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker van mij voorbijgaan! Doch niet mijn wil, maar de Uwe geschiedde." O, wat had hij geworsteld met God! Met welk een hevig, verterend verlangen had hij zijn smartelijke smeekbeden uit gekreund. Hij las over de bedoelingen van God, die vast en onveranderlijk waren. Hij werkte *alle* dingen naar de Raad van Zijn Wil, en niemand kan het keren. En zijn geest bleef zich uitstrekken zich uitstrekken naar de Oneindige, totdat hij zichzelf verloor in de grootsheid en verhevenheid van zijn gedachten.

"Zult gij de onderzoeking Gods vinden? Gelijk de hemelen hoger zijn dan de aarde, also zijn Mijne wegen hoger dan uw wegen, en Mijn gedachten hoger dan uw gedachten."

Vrouw Bunyan was bezig te pleiten voor de rechters, terwijl haar man op deze wijze geestelijke gemeenschap had met de Oneindige.

Maar het schouwspel is afgelopen, zij is in de gehoorzaal geweest. Haar weg zoekend door de straten, bereikte zij de brug, ging door de buitendeur, en stond op de nauwe binnenplaats. Arme, teleurgestelde vrouw. Haar haar, dat onder de eenvoudige witte muts vandaan kwam, viel los over haar gezicht, dat was gezwollen van het wenen, en de duidelijke, diepe lijnen droeg van smart de smart, die met een ijskoude hand zich op het wanhopige hart schrijft, en zich in tijdtrotserende trekken aftekent op het wanhopige gelaat. Haar gedaante ging gebogen onder de zware last die haar neerdrukte. Ze streek haar hand langzaam over haar bonzend voorhoofd, als om de pijnlijke herinnering aan haar wrede afwijzing weg te wissen. Haar hoofd duizelde, haar ledematen beefden.

Zij stond stil, en keek besluiteloos naar de smalle deur met haar zware ijzeren gaten. Binnen deze sombere, meedogenloze grendels zuchtte hij, onrechtvaardig, voor wie zij elk gevaar zou trotseren, elke verachting en schande zou dragen om hem te helpen. Afgunst had hem daar gebracht, wreedheid had de zware grendel dichtgeschoven om hem op te sluiten, en onrechtvaardigheid, klaar en helder als de middag, had op grendel en tralie het zegel gezet, dat zou worden verwijderd wanneer? ach, wanneer? En de diepe, ernstige kamers van haar hart weerkaatsten in geheel hun hol klinkende ruimte: "wanneer? ach, wanneer?"

Zij had voor de vergaderde menigte gestaan, rechters, raadsheren, adel, en aanzienlijken, en de moed had haar nooit begeven. Loerende gezichten hadden met walgelijke nieuwsgierigheid naar het rustig, kalm gelaat gegluurd, maar zij had haar ogen onder hun beledigende blik niet neergeslagen. Beschimpingen en bespottingen hadden zich opgestapeld op haar, toen zij langs het gangpad van die stampvolle rechtszaal passeerde, maar haar hart, gesterkt door de onsterfelijke liefde voor haar man en het volle besef van zijn onschuld, had nooit een ogenblik gevreesd, en ook had haar stap niet gewankeld. Wat had zij te vrezen, wanneer waarheid en recht haar beschermden als een helm?

Maar haar verzoek was van de hand gewezen; haar smeekbede op niets uitgelopen; haar ernstig pleidooi tot een mikpunt van bespottung en gelach gemaakt; en, terwijl

trotsheid en goddeloosheid hoog verheven ten troon zaten, was de uitgeputte en bedroefde vrouw, volgeling van de eenzame en lijdende Jezus, als opmerkzaamheid en aandacht onwaardig, aan de kant gezet.

Hoe zou zij verder kunnen gaan? Hoe zou zij haar man kunnen vertellen dat al haar pogingen waren mislukt? Wat zou zij hem onder deze smartelijke teleurstelling kunnen zeggen dat hem troost zou bieden? Haar eigen hart was zonder een straal van hoop. Zij kon niets zien dan duisternis, welke weg zij ook insloeg. Zij gevoelde zich als David, toen hij zeide; "De versmaadheid heeft mijn hart gebroken, en ik ben zeer zwak. En ik heb gewacht naar medelijden, maar het is er niet; en naar vertroosters, maar heb ze niet gevonden." En zij stond wild om zich heen te staren, nauwelijks wetend wat zij deed. De hulpportier kwam, toen hij de getraliede deur wijd open wierp, naar haar toe en beval haar binnen te gaan. Werktuiglijk gehoorzaamde zij aan zijn bevel.

Zij liep met onvaste stap de donkere nauwe gang door. Welk een wereld van zielensmart was in dat bonzend hart opgehoopt. Zij bleef een ogenblik staan om tot rust te komen, voordat zij naar de celdeur van haar man ging. Zij moest haar moed verzamelen om hem te ontmoeten. Zij kon de beproevingen van zijn hart niet vergroten, door die van haarzelf te laten blijken. God weet dat hij genoeg had te dragen een drukkende, verpletterende last. Zij schikte haar haar onder haar muts, en vouwde haar halsdoek goed. Stilzwijgend sprak zij een gebed uit om goddelijke bijstand. Zij probeerde er kalm uit te zien, opdat haar verschijning niet te plotseling het nieuws van haar mislukking mocht doen doorbreken naar hem die zij liefhad.

De portier opende de smalle deur naar de cel, en stapte opzij, zodat zij kon binnengaan. Het avondlicht scheen door het kleine venster dat op de rivier uitzag, en viel met een sombere schaduw op de kale muren en de schamele krib van de gevangene. In een hoek van de cel, bij de lage bank, lag Bunyan geknield, met zijn Bijbel naast zich.

Hij stond op, en zijn oog, gewend aan het gedempte licht van zijn cel, zag met de vluchtige blik van een moment het bedroefde, bleke gelaat van zijn vrouw, en hij las daarop genoeg om hem met vrees te vervullen.

Zij nam plaats op de krib, hij ging naast haar zitten. Gedurende enige ogenblikken werd er geen woord gesproken, de gedachten en de vrees konden zich niet in woorden uiten. De gevangene keek zijn vrouw onafgewend in het gelaat, om daarop het resultaat van haar poging te lezen. Hij zag dat zij er niet in geslaagd was; teleurstelling en verdriet hadden zich op dat volle gelaat in onuitwisbare lijnen afgetekend.

Tenslotte keerde Bunyan zich tot zijn vrouw, en zei:

"Ik vrees mijn Elizabeth, dat het verkeerd is gegaan met je pleidooi, ik zie het aan je gezicht. Mijn vervolgers, en zij die mij haten, zijn in hun hart vastbesloten mij te gronde te richten. De Heere vergeve het hun; zij weten niet wat zij doen. Maar zeg me, waarom weigerden ze naar je te horen? Vertel me alles, Elizabeth, alles."

De arme, diepbedroefde vrouw poogde de vraag van haar man te beantwoorden, maar al wat zij kon antwoorden was: Ik heb getracht, mijn man, hen te overreden je te laten halen, maar dat wilden zij niet."

"En wat zeiden ze, toen je hun vroeg mij te laten halen?"

"Sommigen antwoorden het een, en anderen wat anders. De een zei dat je een verderfelijke kerel was; een ander zei dat je een rustverstoorder was. Sommigen zeiden dat je wettig was veroordeeld, en anderen dat je heen en weer trok om kwaad uit te richten." "En wilden zij mijn vrijlating niet toestaan?"

Zij sloeg haar armen om zijn hals, en leunend op zijn borst snikte zij het uit. "De Heere is tegen ons, mijn man, en de harten van de heersers zijn van steen. Zij trokken zich van mijn verzoekschrift

niets aan en keerden zich wreed van mij af. Zij wilden je niet laten gaan. En je moet sterven, hier in deze koude, donkere gevangenis, ver van mij en de kinderen." En de wanhopige vrouw klemde zich nauwer aan haar man en weende zeer smartelijk. Ach, welk een droevige teleurstelling voor de gevangene. Hij had gehoopt, hij had gebeden, maar er was verder geen enkele hoop; maar toch kon hij nog bidden, en zijn volle ziel kon zich uiten in de volgende verheven smeking:

"Heere, Gij zijt ons geweest een Toevlucht van geslacht tot geslacht. Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht had, Ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God. Verlos mij, o God! Want de wateren zijn gekomen tot aan de ziel. Ik ben gezonken in grondeloze modder, waar men niet kan staan. Ik ben gekomen in de diepten der wateren, en de vloed overstroomt mij. Die mij zonder oorzaak haten, zijn meer dan de haren van mijn hoofd; die mij zoeken te vernielen, die mij om valse oorzaken vijand zijn, zijn machtig geworden. Nader tot mijn ziel, en bevrijd ze; verlos mij om mijner vijanden wil. Mijn ziel is in het midden der leeuwen; ik lig onder stokebranden, mensenkinderen, welker tanden spiesen en pijlen zijn, en hun tong een scherp zwaard. De versmaadheid heeft mijn hart gebroken, en ik ben zeer zwak; en ik heb gewacht naar medelijden, maar het is er niet; en naar vertroosters, maar heb ze niet gevonden. Ja, zij hebben mij gal tot mijn spijs gegeven, en in mijn dorst hebben zij mij edik te drinken gegeven. Ik zal roepen tot U, o God, de Allerhoogste, tot U, Die alles voor mij voleindigen zal, en Gij zult van de hemel zenden en mij verlossen van de versmaadheid van hem, die mij zoekt op te slokken. Red mij van de werkers der ongerechtigheid, en verlos mij van de mannen des bloeds, want zij leggen mijn ziel lagen. Sterken rotten zich tegen mij, zonder mijn overtreding, en zonder mijn zonde, o God! Stort over hen Uw gramschap uit, en de hittigheid van Uw toorn grijpe ze aan. Maar ik ben arm en noodduchtig; haast U tot mij, o God; Gij zijt mijn Hulp en mijn Bevrijder. O Heere, vertoef niet, maar help mij, want mijn ziel vertrouwt op U."

Het was een vurige smeekbede, die de arme man in de hopeloosheid van zijn bittere teleurstelling uitsprak.

"Maar zeg me, Elizabeth, gaf rechter Hale je geen moed? Hij zou je zeker niet zonder antwoord afwijzen."

"Hij zei dat hij niets ten goede voor mij kon doen, antwoordde de nog steeds snikkende vrouw.

"En zei hij, dat er *niets* kon worden gedaan? Er is toch zeker nog enige hulp voor mij overgebleven. Het kan niet mogelijk zijn dat ik onrechtvaardig moet sterven."

"Hij vertelde mij dat een van drie dingen moest worden gedaan, omdat zij, wat je op de gerechtszittingen hebt gezegd, als een bekentenis hebben opgevat."

"En welke dingen zijn dat Elizabeth? Vroeg de gevangene nieuwsgierig.

"Dat je je of tot de koning moest wenden, of kwijtschelding verzoeken, of een bevel tot herziening van het vonnis aanvragen."

De gevangene slaakte een lange, diepe zucht. Voor de eerste maal zag hij in dat er niets kon worden gedaan. Hij beseftte dat de dood hem zeer nabij was. Hij zag geen uitweg om aan de onverbiddelijke uitspraak te ontkomen. De handelingen van God met hem waren zo duister, zo diep, dat het hem voor een ogenblik duizelde. Zijn verwachtingen waren vergaan, zijn geloof werd verdonkerd, en duisternis, dikke duisternis was er om hem heen. Hij zag uit naar hulp, en die was er niet, en hij bad om

bevrijding, maar de weg daarheen bleef voor hem afgesloten. God laat ons soms als het ware aan onszelf over, om ons te laten zien hoe zwak wij zijn. Wij beramen en regelen, maken plannen en voeren ze uit; en wij verbeelden ons dat het alles zal worden volbracht in overeenstemming met onze ernstige verlangens. Hebben wij het ons niet voorgenomen, en zullen we dan worden teleurgesteld? Ach neen! En als wij staan te staren, ontvouwt zich het beeld bekoorlijk voor onze ogen. Nergens geen gebrek of beschadiging te zien. Alles is zo schoon en schitterend als het hart maar kan wensen. Dan bewonderen wij het werk van onze eigen handen, en wij staan te genieten in de voltooiing van onze plannen. En we zeggen tot onszelf: "Nu zal alles beslist goed met me gaan, ik zal ten volle bezitten wat mijn ogen begeren." Dan begint ons hart te zwellen van trots; en wij kijken, en kijken, en al kijkend vergeten wij God. Zijn Naam is op onze lippen, en Zijn Beeld is in onze ziel; maar de ene spreken we koel uit, en het andere wordt aan ons gezicht onttrokken door de bovenbouw van onze eigen handen. God, Die een naijverig God is, komt dan plotseling te voorschijn en haalt met een krachtige streek alle bekoorlijke en mooie evenredige vormen door, waarin wij ons met zoveel genot vermeiden, en wij horen Zijn stem als een donderslag in onze oren: "Heb Ik niet gezegd: Gij zult geen andere god voor nevens Mij hebben? Bekeert u, en wend u af van uw afgoden, en wend uw gelaat van al uw verfoeisels, en dien Mij alleen". Dan zij we ten einde raad, en wij roepen tot de Heere. En Hij verlost ons van al onze benauwdheden.

Bunyan zat sprakeloos neer. Hij was ontsteld door de mededeling van zijn vrouw. Elk van de drie door de heer opperrechter voorgestelde dingen scheen onuitvoerbaar, en hij beseftte dat hij een schuldig verklaard man was. Toen kwamen de gedachten aan zijn lijdende vrouw en kinderen in zijn hart op, en aan de kleine kudde van ootmoedige gelovigen, door het land verstrooid bij gebrek aan een herder, een prooi van valse leeraars, die zouden trachten, zo mogelijk, zelfs de uitverkorenen van God te verleiden en te verdelgen.

Ach, hoe was zijn ziel met deze dingen belast. Hij had een ogenblik het gevoel dat God Zich van hem had terug getrokken, en dat hij aan zichzelf werd overgelaten om al tastend zijn weg te zoeken in de duisternis, waar geen licht was.

"Moet ik dan een schandelijke dood sterven, riep hij uit, of moet ik mijn dagen slijten in deze nauwe cel? O Heere, mijn tijden zijn in Uw hand! Maar bij U is barmhartigheid, opdat Gij gevreesd wordt."

"Vertel me alles wat je hebt gedaan, mijn Elizabeth, opdat ik kan nagaan of er enige hoop is.

Kom, droog je tranen, God zal Zich openbaren als een Helper in onze tijd van nood, zei hij troostend tot de wenende vrouw. Laten wij nooit twifelen aan de God van Israël, aan onze God, Elizabeth, want Zijn beloften zijn betrouwbaar en onveranderlijk, en Hij wil barmhartigheid en geen offerande. Zijn liefdevolle goedertierenheid duurt tot in eeuwigheid, en Zijn tedere barmhartigheden zijn over al Zijn kinderen."

Bemoedigd door de vriendelijke en van vertrouwen sprekende woorden van haar man, onderdrukte vrouw Bunyan haar tranen, en begon haar verhaal te vertellen. De gevangene gaf nieuwsgierig acht op haar, en zijn hart zwol van een sterke ontroering toen zij hem haar afwijzing door de rechters, en haar zielenlijden, als gevolg daarvan, schilderde.

"En zond opperrechter Hale je weg, zonder je verzoek aan te horen?"

"De eerste maal dat ik bij hem kwam, zei hij mij dat hij zijn best zou doen voor mij en voor jou, zoveel hij kon; maar hij vreesde dat hij niets zou kunnen doen. Toen wierp

ik een van de verzoekschriften in het rijtuig van rechter Twisdon, in de hoop dat hij misschien bereid zou zijn mijn verzoek in te willigen en te bemiddelen bij de opperrechter. Maar hij keek me boos aan, snauwde me toe dat je schuldig was verklaard, en niet in vrijheid kon worden gesteld, tenzij je zou beloven niet meer te prediken. Ik wist dat je dat niet zou doen; daarom nam ik mijn verzoekschrift terug, en hij nam verder in het geheel geen notitie meer van me. Ik ging voor de tweede maal naar rechter Hale.

"En wat deed hij? vroeg de gevangene ongerust, sterk gespannen bij het ontroerend verhaal van zijn vrouw.

"Hij las mijn papier, en keek me aan. Toen trad een van de rechters hem terzijde, en zei hem dat je een lastige kerel was, en niet verdiende dat je in vrijheid werd gesteld. Bovendien zeiden ze dat je voor het gerecht schuldig was verklaard, en dat je een heethoofd was, die kwaad zou aanrichten en gevangen gehouden moest worden. Nadat hem alles was gezegd, keerde hij zich met een medelijdend gezicht naar mij toe, gaf me mijn verzoekschrift terug, en beduidde mij weg te gaan. Ik dacht dat mijn hart zou breken, mijn man, toen ik naar buiten wankelde. Maar niemand trok zich wat van me aan."

"God trok Zich wat van je aan, mijn Elizabeth, Hij waakte over je ten goede. Zijn hand is in deze zaak. Wij moeten wachten, totdat het Hem zal behagen kromme paden recht te maken. Ik ben blij dat zij je niet hebben beledigd of mishandeld."

"Maar dit is niet alles, ik had besloten niets ongedaan te laten, mijn man, om je vrijheid te bewerken; en hoewel ik tweemaal was afgewezen, besloot ik opnieuw te gaan, en te zien of ik het hart van de heer opperrechter niet gunstig voor je kon stemmen.

Op de volgende dag van de gerechtszittingen ging ik. Ik bad ernstig tot God mijn weg voorspoedig te maken, want ik voelde dat ik het niet zou kunnen verdragen om opnieuw te worden afgewezen. Ik ging biddend, en toen ik voor de rechter kwam, verhief ik mijn hart in het gebed, dat hij mijn verzoekschrift in gunst zou aanzien, en mijn pleidooi aannemen. En ik geloof dat hij het zou hebben gedaan; maar rechter Twisdon zei dat je een lastige kerel was, en schuldig was bevonden; en dat het vonnis tegen je was getekend."

"De Heere helpe, zuchtte de onrechtvaardig behandelde man. De tranen sprongen opnieuw de troosteloze vrouw in de ogen. Zij steunde op het dappere hart van haar man, en zolang zijn moed ongebroken bleef, voelde zij zich gesterkt. Maar zodra hij bezweek, werden haar vrees en twijfel haar de baas, en zij stond op het punt zich geheel aan de wanhoop over te geven.

"Ga voort, mijn Elizabeth, en vertel me alles, voegde hij Na een ogenblik van nadenken eraan toe.

Ik wil het alles horen, en de Heere der genade geve mij de kracht om het te dragen. Hebben zij je nog een andere reden genoemd, waarom zij mij niet in vrijheid stelden?"

"Ze zeiden dat je een rustverstoorder was, en een verderfelijke kerel. Twisdon zei dat je het land doortrekken en kwaad zou stichten; en dat je leer van de duivel was. Zij noemden je een ketellapper, mijn man, en zeiden dat je beter je beroep kon uitoefenen dan overal heen te gaan prediken. Ik zei hem dat je werd veracht en geen recht kon verkrijgen, omdat je een ketellapper was, en dat het, wanneer de rechtvaardige Rechter zal verschijnen, het dan bekend zal worden dat je leer niet de leer van de duivel is. Ik verteld hem ook dat God je had aangenomen, en veel goeds door je had gedaan."

Een zucht, lang en diep, was het enige antwoord van de gevangene.

"Ik trachtte hun hart te ontroeren. Ik vertelde hun van mijn kleine kinderen en mij arme, blinde Mary; en dat we niets hebben om van te leven dan alleen van de liefdadigheid van vriendelijke mensen. Ik vertelde hun dat je het prediken niet durfde te laten, zolang je kon spreken. Maar Chester en Twisdon lachten om mijn woorden, en zetten de opperrechter tegen mij op. Als zij zich hadden stil gehouden ik geloof dat ik zou geslaagd zijn." en de arme vrouw weende bitter, toen zij dacht aan al de smaad en tegenspraak, die zij van de kant van haar harteloze rechters had verdragen.

"Schrei nu niet, mijn Elizabeth, het is alles voorbij. De Heere heeft dit zo geleid naar Zijn welbehagen; en het zal voor ons een buitengewoon groot loon afwerpen, als we op Hem vertrouwen en aan Zijn beloften denken." "Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, zegt de Heere. Onze vijanden zullen worden verward en beschaamd gemaakt; en allen, die de kinderen van de Allerhoogste God vervolgen, zullen plotseling worden afgesneden, zodat er geen helen aan is. Laten wij vertrouwen op de God van Israël, Die Zijn kinderen opvoerde uit Egypte, en hen leidde door de woestijn in het beloofde land. Hij stort verachting uit over de prinsen, en doet ze dwalen in het woeste, waar geen weg is. Maar Hij brengt de nooddrufte uit de verdrukking in een hoog vertrek, en maakt de huisgezinnen als kudden. Wij moeten niet vergeten dat Hij alle dingen werkt naar de Raad van Zijn Wil, en Hij zal Zijn bedoelingen in en door ons vervullen. Wij zullen niet vrezen voor wat een mens ons kan doen, want zelfs de haren van ons hoofd zijn geteld, en onze vijanden kunnen niet verder gaan dan God oordeelt dat het beste voor ons is. Laten wij ons voor de gehele toekomst op Hem verlaten, in het volle vertrouwen dat wij voor elke dag genoeg genade zullen ontvangen. Hoe meer Hij onze beproevingen en benauwdheden vermeerderd, in des te groter mate zal Hij ons van Zijn Heilige Geest mededelen; en als wij worden geroepen om door het vuur te gaan, dan zullen wij Hem zelfs daarin prijzen. Droog je tranen, Elizabeth, en tracht jezelf te troosten met Zijn beloften."

"Maar, mijn man, wat zal er van mij en de kinderen worden als je van ons wordt weggenomen, of hier wordt gelaten om in deze akelige kerker te sterven? O, wij zullen van gebrek omkomen. Er zal niemand zijn om voor ons te zorgen, als je weg bent. Het is zo vreselijk daaraan te denken, mijn man. Onze arme, blinde Mary, ik maak me over haar meer bezorgd dan over een van de anderen. Ze is nu zo zwak, en sedert je in deze vreselijke gevangenis bent gekomen, ziet zij er zo bedroefd uit. Zij staat zelf bijna aan de rand van het graf. O, het is zo moeilijk, zo moeilijk."

"Ik zal een Vader zijn voor een wees, en een Steun voor de weduwe. Ik ben jong geweest, ook ben ik oud geworden, maar heb niet gezien de rechtvaardige verlaten, noch zijn zaad zoekende brood. Vertrouw op de Heere, en doe het goede, en gij zult waarlijk de aarde beerven, en uw zaad zal worden gevoed. Er zal voor onze voor onze lieve blinde worden gezorgd, mijn Elizabeth, en geen van jullie zal gebrek hebben. Ik verlang God te prijzen, zowel in mijn dood als in mijn leven, en als het Zijn Wil is dat ik naar de brandstapel Ga en daar verbrandt ter verheerlijking van Zijn Zaak amen, ik ben in Zijn handen. Laat Hij met mij doen wat Hem het beste lijkt. Bid om een buitengewoon overvloedig deel van genade, mijn arme vrouw, om je te helpen op je doornige weg.

Leer de kinderen op te zien tot God en zich op Hem te verlaten. En moge onze God hen allen brengen tot kennis van de Waarheid, zoals die is in Christus Jezus, onze Heere. Het is een zware taak, mijn Elizabeth; maar God zal met je zijn om je te leiden en te ondersteunen, en Hij kan veel meer voor jou en onze kleinen doen dan dat ik zou kunnen. Als Hij mij van jou en hen wegneemt, zal Hij de een of ander doen opstaan in mijn plaats, om hun voedsel en kleding te verschaffen. Ga dan verder, vertrouwend op Hem, en doe het beste wat je kunt. Het zal aan het eind alles goed zijn. De Psalmist

zegt ons dat het licht voor de rechtvaardige is gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart, en wij zullen niet vrezen voor wat een mens kan doen; want al veranderde de aarde haar plaats, en al werden de bergen verzet in het hart van de zee, toch zullen wij niet vrezen; want de Heere is ons Licht en ons Heil; de Heere is de Kracht van ons leven."

"Maar het is misschien mogelijk, viel de liefhebbende vrouw hem in de rede, dat je vrij zou kunnen komen, als je het prediken voor een poosje zou nalaten, juist nu deze tijden van beproeving over ons komen, en dan kon je Na een tijd weer prediken. Ik kan niet geloven dat God van plan is Zijn kinderen altijd te kastijden. Hij zal Zich ontfermen, en hun smekingen en tranen gedenken."

Het was een krachtig beroep. De sterke man weifelde een ogenblik. De toestanden zouden spoedig veranderen, en dan kon hij weer prediken. Zou het niet het beste zijn? Zou het niet zijn tot verheerlijking van God en tot bevordering van Zijn Zaak op aarde?

Het was een ogenblik van geweldig belang. Welke gewichtige gevolgen hingen af van de beslissing die moest worden genomen.

"Neem uw kruis op, neem uw kruis op, en volg Mij, zowel door kwaad als goed gerucht, klonk het als een donderslag door zijn geweten, alsof het zelfs de grondslagen van zijn bestaan zou doen splijten. Wie zijn leven liefheeft, zal het verliezen. Want zo wie zich voor Mij en Mijn Woorden zal geschaamd hebben, voor die zal de Zoon des mensen Zich ook schamen, wanneer Hij komen zal in Zijn Heerlijkheid, en in Die van Zijn Vader en van de heilige engelen, " volgde de andere geduchte waarschuwing op de hielen. Het zal maar een kleine tijd zijn, fluisterde satan: wat zullen je arme vrouw en je kinderen zonder je beginnen?" "En zo wie zal verlaten hebben vrouw of kind om Mijns Naams wil, die zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven, antwoordde de Geest.

Een zware stap hoorde men de cel naderen, een ogenblik, en de portier opende de deur, en zij tot de vrouw dat zij moest vertrekken. Terwijl zij haar armen om de hals van aar man sloeg, zei ze hem onder snikken en tanen vaarwel.

"God zij met je, mijn Elizabeth, en Hij zorg voor jou en voor mijn arme kleinen, " De deur was dicht, de gevangene was alleen met God. Hij bad om genade, om leiding, om geduld en kracht, om de Wil van zijn Meester te doen. Hij ging door het Bakadal.

1) Zou Hij het tot een bron kunnen maken?

1) Vgl. Psalm 84:7. (Vert.)

12. Het geloof triomfeert

De diepbedroefde vrouw ging de brug over en bereikte het veld. Haar hart brak bijna, hete tranen rolden langs haar wangen. Alle hoop was vergaan, de wereld scheen voor haar in duisternis gehuld. Er was voor haar geen licht en geen medelijden meer; niets dan donkerheid en wanhoop lag voor haar. Ach, wist zij maar wat zij moest doen. Geen aardse raadgever, en verlaten door God!

Zij ging bij de heg zitten, want zij kon niet verder gaan. Het was een vreselijk uur voor het gefolterde hart van de mistroostige vrouw. Zij, die zwaar beproefd zijn, kunnen met haar meevoelen in haar smart. Zij probeerde te bidden. In haar verbijstering kon zij dat niet. Haar hoofd duizelde door de hevigheid van haar ontroering haar hart bezweek onder het gewicht van zijn smart. Zij stond op en vervolgde haar weg. De wind woei langs haar gloeiende wangen en droogde haar hete tranen. Haar lichaam beefde terwijl ze voortging voort naar haar verlaten woning, en haar vaderloze kinderen, die schreiden om brood.

Toen zij voorbij het huis van buurman Harrow kwam, bespeurde de goede, oude vrouw haar, en haar toeroepend verzocht ze haar binnen te komen en een poosje te rusten. Maar ze schonk aan haar geen aandacht.

"Ga, David, en haal zuster Bunyan in, en zeg haar dat zij even binnenkomt. Loop hard kind, anders zul je haar niet inhalen."

"Moeder zegt dat u moet terugkomen, zei de jongen, toen hij haar ademloos bereikte. Zij wil dat u even binnenkomt en wat rust, en haar over mijnheer Bunyan vertelt."

De arme vrouw had niet de wilskracht om weerstand te bieden, hoewel ze wist dat het laat was. Zij keerde om en ging naar het huis. Het goedige vrouwtje Harrow kwam haar aan de deur tegemoet, en vroeg haar met vriendelijke woorden naar haar man.

"Er is geen hoop, " was alleen wat zij kon antwoorden.

"O, ik heb op dit oude, arme hart een geweldige last gedragen, zuster Bunyan, gedurende deze twee of drie dagen. Ik heb gevoeld dat de zaken er zeer hachelijk voor stonden. Maar wij moeten op God vertrouwen zuster Bunyan, dat is alles wat we kunnen doen. Ik ben op mijn knieën gegaan om bijna deze gehele morgen voor jou en broeder Bunyan te bidden. Mijn hart is zeer bedrukt. Ik kan niet zeggen wat van dit alles terecht moet komen. Ik heb het alles overdacht, en ik kan er zeer weinig van maken, maar ik weet dat God er de hand in heeft. Zijn hand is er, ook als we het niet kunnen zien, en zal Hij het op Zijn tijd niet alles schoon en duidelijk ten uitvoer brengen? Ik zeg je dat Hij het zal doen. We behoeven voor God niet bang te zijn, zuster Bunyan, Hij is Getrouw tot het einde toe. Ik heb het met Hem beproefd, en ik weet het. Toen mijn arme dochter stierf, dacht ik dat het mijn dood zou zijn. Het leek mij dat ik nooit kon worden getroost. Ik bad, ik schreide, en ik ging naar de prediking, ik deed alles wat ik kon om van mijn verdriet af te komen, maar ik kon het niet. Toen begon ik me opstandig te voelen tegen God. Ik dacht dat Hij mij Zijn Heilige Geest geven moest om me te troosten, en ik werd mistroostig en begon mopperig te worden. En zo ging ik voort, dag in dag uit, en ik vond geen vrede. Het scheen mij toe dat mij hart zou breken, zulk een last lag erop. Ik kon niet zeggen wat ik moest doen of zeggen, en ik dacht dat niemand zulk een verdriet had als ik. Ik geloofde dat ik in deze wereld nooit meer over mijn smart heen zou komen. Maar Na een poos sprak Jezus op Zijn tijd van vrede en vreugde tot mijn oude, verdrietige ziel. Hij nam mijn lieve, oude moeder van mij weg; en vlak voordat zij stierf opende zij haar ogen en keek ons aan, en zei ons dat zij mijn arme, lieve Martha in de hemel zag, bij Jezus en de engelen. Zij zei dat zij naar Boven ging om hen daar te ontmoeten, en wij moesten om haar niet

verdrietig zijn. En toen stierf zij. Het gaf me zulk een vreugde haar te horen spreken zoals zij deed, dat ik geen traan kon storten, maar Jezus ging prijzen voor Zijn Liefde en Goedheid. En ik heb Hem sindsdien voortdurend geprezen, als ik dacht aan Zijn wonderlijke liefde jegens mij. Soms verlang ik naar de hemel te gaan, maar ik moet geduldig wachten totdat mijn dierbare Verlosser komt. Hij zal mij laten halen, wanneer Hij daartoe gereed is. Mijn woonstede is voor mij nog niet gereed gemaakt. Wanneer Hij dat heeft gedaan, zal Hij Zijn bode zenden om mij te halen. Nog weinige dagen van moeite en tranen, en dan zal ik ingaan in de eeuwige vreugde. Gezegende Jezus, wat hebt U voor dit oude, arme hart gedaan. Mijn lippen zullen U voortdurend prijzen; en, zoals zij dat gewoon was, legde de beste, oude vrouw de hand op haar hart en zag eerbiedig op naar de hemel.

"Kun je niet op God vertrouwen zuster Bunyan? Hij heeft nog nooit Zijn kinderen verlaten. Zie naar Zijn volk vanouds, hoe Hij hen heeft geleid en gevoed. Telkens wanneer zij iets nodig hadden, kwam het ter rechter tijd van de hemel neer. Hij zorgde ervoor dat zij alle goede dingen bezaten, en op Zijn tijd bracht Hij hen in het beloofde land. Zo zal Hij ook met jou doen, zuster Bunyan. Nu dan, kun je niet op Hem vertrouwen?"

"Ik moest op Hem vertrouwen zuster Harrow, maar de weg die voor mij ligt is zo donker, en ik kan niet verwachten dat God een wonder voor me zal doen."

"Kom, vertrouw op Hem, hoe het ook zij, zuster Bunyan. Ik zeg je dat Hij je niet zal teleurstellen. Na een korte tijd zal het alles in orde komen. Je zult het beleven om het te zien, verwacht ik, en als je sterft zul je alles ervan in de hemel verstaan. God heeft iets voor je man te doen, en broeder Bunyan zal dat moeten doen. Hij kan er niet omheen lopen, en hij kan er niet overheen springen. Het moet worden gedaan, en hoe meer je bereid bent je aan Zijn Wil te onderwerpen, des te beter zal het voor je zijn."

"Ik weet, dat alles wat je zegt, waar is, zuster Harrow, en ik wenste wel dat ik er net zo over kon denken als jij, maar ik kan het niet. Ik kan het in het geheel niet doorzien. Ik ben blind; blind!"

"Des te meer heb je het nodig je op Jezus te verlaten, zuster Bunyan. Hij is ons Licht in de duisternis, onze Kracht in zwakheid, en onze Troost in droefheid. Hij legt je geen zwaardere last op dan je kunt dragen. Die kan zeer zwaar zijn, hij kan je zelfs bijna tot de grond toe neerdrukken. Je kunt wankelen, struikelen, en bijna ten val komen, maar Hij zal niet toelaten dat je valt. Want, wat zegt Hij, zuster Bunyan? Hij zal Zijn engelen van u bevelen, opdat gij uw voet aan geen steen stoot, en valt. Je moet het onderweg niet opgeven. Zijn kinderen moeten volharden tot het einde. Zij moeten strijden als goede soldaten. Jezus is de Leidsman van onze zaligheid, en Hij zal het er ons doen afbrengen als overwinnaars van dood, hel, en graf. Heb Hem lief, zuster Bunyan, vertrouw op Hem, zuster Bunyan. Wij zijn onze gezegende Meester welbehaaglijk, wanneer wij geloven wat Hij ons heeft bevolen te doen. Volhard onder je last; zie op Jezus, en Hij zal je ondersteunen, en je troosten onder al je beproevingen."

De kostelijke woorden van de lieve, oude vrouw, werkten kalmerend op de wanhopige vrouw en moeder. Maar het was niet mogelijk haar geheel te troosten.

"Het is allemaal waar wat je hebt gezegd zuster Harrow, en ik bid dat God mij in staat zal stellen om onder al mijn moeiten te volharden, en Zijn Heilige Naam te prijzen voor al Zijn liefdevolle vriendelijkheid en tedere barmhartigheid jegens mij. Maar ik ben diep bedroefd. Ik weet niet wat me te wachten staat. En als"

"Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad, zuster Bunyan, je kunt de dingen in geen enkel opzicht beter maken door bedroefd te zijn. Zij zullen moeten geschieden, precies zoals God ze heeft beschikt."

"Mijn kinderen zullen gebrek hebben aan brood, als zij mij man in die afschuwelijke gevangenis vasthouden. Wij hebben nu niets meer te eten, en de burens worden het moe om door ons te worden lastig gevallen."

"Je doet er verkeerd aan zo te spreken, zuster Bunyan. Eergisteren nog hoorde ik broeder Laman zeggen dat hij van plan was je spoedig een goede voorraad waren te zenden. En hij zei ook dat hij er blij om was, dat God het hem mogelijk had gemaakt iets voor je te kunnen doen. En de oude zuster Westerby zei hetzelfde, toen ik haar de laatste week ontmoette; dat deed ook diaken Drury; en vele anderen spraken op dezelfde manier over je. Ze zeiden dat zij zich zouden schamen als ze jou en je kleinen honger lieten lijden, terwijl je man in de gevangenis zat; maar zij zouden ervoor zorgen dat je geen gebrek aan voedsel zou hebben, zolang zij voor zichzelf nog een mondvul hadden. Zie je niet dat God bezig is overal vrienden voor je te verwekken? Jij en je kinderen zullen niet aan gebrek worden prijsgegeven."

"God is werkelijk goed, zuster Harrow, en ik zal proberen op Hem te vertrouwen en nooit meer te klagen. Ik ben een arm, ondankbaar schepsel, dat altijd al de weldaden vergeet, waarmee God mij heeft begunstigd. Ik moet nu naar huis gaan, en proberen, wanneer mijn ziel in mij is neergebogen, mij te voeden met deze gewisse beloften."

"Vergeet niet zuster Bunyan, zei de goede, oude vrouw, terwijl zij naast de bedroefde vrouw liep, vergeet niet: God geeft mild, en verwijt niet. Bid, en ge zult ontvangen. Ach, dierbare beloften, mijn ziel zal er zich altijd mee voeden. Broeder Bunyan zal worden vrijgelaten, als het de wil van God is, maar als het dat niet is, dan moet je leren je te onderwerpen, daar je weet, dat onze Vader het alles goed doet. Ik hoop dat Hij je in je moeilijkheden zal troosten en je Zijn Heilige Geest zal geven om je staande te houden onder al je beproevingen. Ik zal morgen even aanlopen om je te bezoeken. Ik hoop dat je er dan wat beter aan toe zult zijn."

De wenende vrouw drukte haar de hand in dankbare erkentelijkheid. "Bid voor mij zuster Harrow, was alles wat zij kon zeggen."

"Ja, dat wil ik zuster Bunyan, en ook mijn oude man zal voor jou en broeder Bunyan, en ook voor je kinderen bidden. We zullen je niet vergeten, wanneer we toegaan tot de Troon van de soevereine genade."

In stilte vervolgde de verdrietige vrouw haar weg. Zij overzag, als zij kon, het gehele terrein. Zij keerde zich om naar het verleden, zij stond stil bij het heden, zij wierp een blik in de toekomst. Zij poogde de verborgenheden te peilen, die zich rondom haar pad samenpakten. Zij poogde te verstaan waarom God haar zo streng behandelde; waarom Zijn slaande hand eerder op haar dan op anderen neerkwam. Zij overwoog de zaak in haar gedachten, en ging die in al haar delen na. Het was een ondoorgrondelijke Voorzienigheid. Zij zou wel kunnen murmureren, maar zij durfde niet.

"Vrees niet, houd stand, en zie de verlossing van de Heere." Dit bevel van de Aanvoerder van alle heirscharen klonk haar in het oor: "Houd stand." Zij was ervan overtuigd dat zij had gedwaald, doordat zij probeerde te doen wat niet in overeenstemming was met de bedoeling van de HEERE. Het was haar plicht: "stand te houden", en niet af te wijken naar rechts noch naar links; en niet terug te zien, noch een poging te doen vooruit te lopen! "Houd stand", en zie de verlossing van de Heere. Zij bad om genade om te berusten.

De kleinen kwamen haar op het erf tegemoet en stelden veel vragen over hun vader. Het blinde kind stond bij de deur op haar te wachten met een vriendelijk, droevig gezicht. Het sobere maal was gereed, en de "weduwe en de wezen" zetten zich rondom de nederige dis. Zoals zij daar zaten schenen zij door God verlaten, en door de mensen veronachtzaamd. Een weinig Ierse aardappelen, wat haverkoeken, en een schotel soep was alles wat zij hadden voor vijf hongerige monden. De moeder vroeg

een zegen over hun karige kost, en toen begonnen de jongste twee vragen te stellen over hun arme vader, die zat opgesloten in de grote, oude gevangenis. De avond ging voorbij, de nacht brak aan, het penninkje van de weduwe was op. "Hij zal een Vader zijn der wezen, en een Richter der weduwen", herhaalde vrouw Bunan bij zichzelf, terwijl zij naar het kleine vuur keek, en aan de lege provisiekast dacht, en over de komende morgen peinsde.

Zij verzamelde de kinderen om haar heen, en Mary zei met een lieve, zachte stem de negentigste Psalm op. Hoe rijk vertroostend troffen de eerste regels de gewonde ziel: "Heere, Gij zijt ons geweest een Toevlucht van geslacht tot geslacht. Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht had, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God."

De laatste woorden van de liefelijke Psalm waren voor het gehoor van de bekoorde luisteraars weggestorven. De moeder boog zich met haar verlaten kinderen neer om de zegen van de Allerhoogste over hen en haarzelf af te smeken, en over hem, die terwille van het Evangelie kwijnend in de kerker lag. Haar eenvoudig, vurig gebed werd door de Engel van het Verbond voor de Troon van God gedragen. De Vader hoorde met welbehagen naar het ootmoedige smeekgebed.

"Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam Heilig is: Ik woon in de hoogte en in het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelde geest is, opdat Ik levend make de geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden."

O, het was een verheven schouwspel om te zien de eenzame vrouw met haar vaderloze kinderen, die zich neerbogen voor de Troon van de Heere HEERE, om Zijn zegen over zich af te smeken. Wat op aarde is daarmee te vergelijken? Engelen wachten met uitgespreide vleugelen om de beden omhoog te dragen naar de Koning der koningen, en Hij, Die altijd medelijden heeft met onze zwak

heden, namelijk de Heere Jezus Christus, het Lam, Dat geslacht is van de grondlegging der wereld, neigde Zijn ontfermend oor naar het diep gevoelde gebed van Zijn vertrouwend kind. "Vader, vergeef en zegen", pleit de Middelaar. De Vader hoorde om Zijns Zoons wil, en de Heilige Geest bracht de boodschappen van liefde en genade naar het bloedend, vertrouwend hart.

Het kleine gezin stond op van hun knieën, zij kusten elkaar goede nacht; en daar rustten vermoeide leden en stille harten op eenvoudige bedden, terwijl engelen over de woning van de uitverkorenen van God waakten.

"Gij zult hem, wiens ziel op U wacht, in volkomen vrede bewaren, omdat hij op U vertrouwt."

13. De tweede pelgrimsreis naar Bedford

"Vrouw Gaunt, denkt u dat zij mij zouden toelaten tot de gevangenis in Bedford?"

"Ik kan het niet zeggen William! Maar waarom, mijn jongen, vraag je dit?"

"Omdat ik graag mijn arme, oude vader wil gaan bezoeken. Moeder zei me, toen ik van huis ging, dat ik hem zo spoedig mogelijk moest gaan bezoeken en haar bericht moest zenden, hoe het met hem ging, en of men hem kon spreken, als men er heen zou gaan. En ik moest gaan. Misschien mag ik er niet in, maar ik wil het in elk geval proberen."

De spreker was een lange, vriendelijk uitziende jongeman van achttien jaar. Zijn knap, mannelijk gelaat drukte de verheven en eerlijke gevoelens van zijn hart uit, terwijl de vurige uitdrukking van zijn heldere blauwe ogen duidelijk de geestdrift van zijn aard te kennen gaf. Hij had een gelaat om te bewonderen zo vol grootmoedigheid en edele durf. Zijn donker, kastanjebruin haar, in het midden gescheiden, vormde een golvende omlijsting van zijn hoog, uitstekend voorhoofd, en viel, naar de mode van die dagen, rijk en weelderig over zijn brede schouders. Gewoonlijk lag er op zijn mond een innemende glimlach, maar wanneer hij zijn zinnen erop had gezet iets te doen, dan week de glimlach voor samengeperste lippen, die een vastberaden voornemen uitdrukten, dat waarschijnlijk voor niets dan het onmogelijke zou zwichten. En dan kreeg zijn oog een vaste uitdrukking, die aantoonde dat hij vastbesloten was.

Zo zag hij er nu uit, terwijl hij stond te leunen tegen de haard en ernstig staarde naar de vrouw, die voor hem zat. Zij sloeg haar ogen op van de Bijbel, die op haar schoot lag, naar het gezicht van de spreker. Het droeg de uitdrukking van beslistheid, die het zo bijzonder kenmerkte. Zij had hem slechts enige maanden gekend, toch had zij al lang geleden geleerd, de gedachten van zijn hart, en de gevoelens van zijn ziel op zijn sprekend gelaat te lezen. Zij zag nu dat zijn besluit vast stond, en zij besepte dat een poging van haar kant om hem het uitvoeren van zijn plan af te raden, zo zij al bereid was dit te doen, volkomen nutteloos zou zijn. Maar zij had geen verlangen dat te doen. Zij was ingenomen met de uitdrukking van de kinderlijke liefde bij haar jonge vriend.

"Ja, ik zal gaan, hernam hij, zijn lippen dichter samenpersend, en de vaste uitdrukking van zijn oog verdiepend. Ik wil mijn arme, dierbare, oude vader gaan bezoeken. God weet dat het voor hem iets schandelijks is om te liggen wegwijnen in die afschuwelijke kerker, de arme, oude man, die nooit in zijn leven een levend schepsel kwaad heeft gedaan. Het is een ellendige zaak, vrouw Gaunt"; en er liep een traan langs zijn blozende wang, toen hij dacht aan het kwaad dat zijn vader had verdragen van de handen van hen, die beweerden te ijveren voor de eer van de Allerhoogste.

"Hij werkt alle dingen naar de Raad van Zijn Wil, William, en zoals de bergen zijn rondom Jeruzalem, also is de Heere rondom Zijn volk. Denk je dat je vader tevergeefs lijdt? Neen, neen, zijn beproevingen, en die van al de bedroefde kinderen van God hier op aarde, zullen strekken tot de eer en heerlijkheid van de zaak van onze gezegende Heere. Hij maakt, dat de toorn van de mens Hem prijst, en de laaghartige vervolgers van Zijn kinderen werken Zijn eeuwige, onveranderlijke plannen uit; en Zijn arm, vertrapte Sion, dat thans de prooi is van wolven en de verslinder, zal ontwaken, en haar sterkte aandoen, en haar schone gewaden, en de woeste plaatsen zullen uitbreken in gezang, en alle naties van de aarde zullen het zien. Zij, die over het erfdeel van de Heere heersen, maken, dat Zijn volk het thans uitschreeuwt. Maar dat zal niet altijd zo zijn. Zij, die de rechtvaardigen kwellen zullen als kaf op de wind van de verwoesting worden weggeblazen. Zij zullen geheel van de oppervlakte van de

aarde worden verteerd, want Hij zal de geest van de vorsten afsnijden. Hij is vreselijk voor de koningen van de aarde."

De vrouw sprak met geestdrift als iemand die bereid was haar getuigenis met bloed te bezegelen. En in later jaren bewees zij dat zij haar leven niet kostbaar achtte, want zij eindigde haar loop met vreugde te midden van de vlammen, aangestoken door de handen van de kinderen van de , moeder der hoererijen; tot het laatste toe getuigenis afleggend van haar geloof in de leringen van de Schriften, en haar liefde voor hun grote en heerlijke Auteur.

De jongeman zuchtte en schudde twijfelachtig het hoofd."Wat u zegt kan zo zijn, vrouw Gaunt, maar ik kan het niet geloven. Ik kan niet inzien, dat wat u me vertelt ooit kan gebeuren. Er is geen hoop voor ons arme, ongelukkige, met bloed bevlekte land. De hiel van de onderdrukker zal het in het stof vertrappen, en het zal worden vernederd om nooit weer op te staan."

"Spreek zo niet William, God heeft gezegd, door de mond van Zijn heilige Profeet, dat van de ene nieuwe maan tot de andere, en van de ene Sabbat tot de andere, alle vlees komen zal om aan te bidden voor Zijn Aangezicht! Zij zullen zitten, een ieder onder zijn wijnstok, en onder zijn vijgenboom, en daar zal niemand zijn die ze verschrikt. De mond van de HEERE der heirscharen heeft het gesproken, en Hij kan niet liegen."

"O, was die tijd gekomen, vrouw Gaunt. Ik wou dat deze onderdrukking en tirannie overal in het land kon ophouden."

"Op Gods tijd zal dat gebeuren William, wees met die gedachte tevreden."

"Het zal eerst nog lang duren vrouw Gaunt, zeg ik u. De ongerechtigheid is overal overvloedig, overal. O, het is vreselijk het lijden dat de arme gevangenen in de verschrikkelijke gevangenissen en kerkers hebben te verduren. Ik moet er niet aan denken. O, kon ik het hun aangedane onrecht maar wreken."

"Dat is een zondige begeerte William. Zij, die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan, zei Jezus. Je moet het geduldig dragen. God zal Zijn uitverkorenen wreken, wanneer Hij het nodig oordeelt. Laat het aan Hem over. Wacht af, en zie Zijn heerlijkheid."

"Hoe kan ik afwachten vrouw Gaunt, wanneer mijn vader wegteert in de gevangenis, door de wreedheid van bedrieglijke mensen daarin gezet? Hoe kan ik afwachten, wanneer het hart van mijn moeder breekt? Neen, neen, het bloed bonst in mijn aderen wanneer ik daaraan denk. Ik wordt woedend, en als er enige hoop was, zou ik een strijdkreet aanheffen, die overal in dit land klinken zou en weerklinken. Ik zou de laaghartige ellendelingen uit de weg ruimen, die de armen vervolgen en hen te schande maken. Zij moesten worden opgehangen aan galgen en daaraan gelaten om te braden in de zon, en dan moesten hun rampzalige geraamten voor de vraatzuchtige wolven worden geworpen. O, kon ik maar eens."

"Stil, stil, William, God zal je verantwoordelijk stellen voor zulke woorden. Je zondigt tegen Hem. Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, zegt Hij. Laat de zaak in Zijn handen, en vertrouw op Hem. Hij zal ons niet teleurstellen. Zijn woorden zijn gewis en onveranderlijk; en Hij zal het alles doen geschieden , wanneer Hij ziet dat de tijd is gekomen."

"Goed en wel. Ik Ga naar Bedford om vader te zien, en ik zal hem uit dat hol halen, als ik kan. Hij moet beloven het prediken Na te laten, als zij hem op geen andere voorwaarde willen vrijlaten. Wat is het nut van zijn dreiging om te prediken, als het hem alleen maar in de gevangenis houdt. Daar kan hij niet prediken, en hij kan beter zijn vrijheid terugkrijgen dan dat hij daar ligt weg te teren."

"De vloek van God zal op je rusten William, als je zulk een weg inslaat. Zijn kinderen kunnen luider prediken door hun lijden en beproevingen, als zij die met geduld dragen,

dan dat zij het met woorden kunnen. Wees ermee tevreden, te wachten op de openbaringen van de macht van God. Hij zou je vader uit de gevangenis kunnen leiden, zoals Hij dat Paulus en Silas deed, als Hij het goed oordeelde, mar het is Zijn welbehagen dat hij er een tijd in moet blijven. Zou de vijand kunnen triomferen als de Heere HEERE het niet zou toestaan? Neen, zeg ik je: het paard en zijn ruiter zouden worden gedood, en de vervolgers zouden vluchten als kaf voor de krachtige wind, als de Heere van Israël het nodig zou oordelen hen met de adem van Zijn neus te slaan."

De jongeman bleef zwijgend staan. De uitnemende waarheden van het Woord van God maakten indruk op zijn hart. Hij had ze dikwijls gehoord van de lippen van zijn vader, wanneer hij bij de haard zat en vertelde wat God aan hem gedaan had; of de heilige Godsspraken verklaarde voor de in hun geheime samenkomstenvergaderde dorpelingen; maar nu kwamen zij neer met een dubbel gewicht. De Heilige Geest maakte met kracht de leringen van het Evangelie van Christus aan zijn hart duidelijk.

"Ik wil met je meegaan je vader bezoeken William, zei de vrouw Na een pauze van enige ogenblikken. Het is een jaar geleden dat ik de gelovige, oude man, gezien heb, die door de genade van God het middel is geweest om mij te brengen tot kennis der Waarheid, zoals die is in Christus Jezus, mijn Heere. Ach, dat was een gezegende tijd, een tijd van lof en vreugde, zei ze, alsof ze tot zichzelf sprak. Toen de Heere mijn voeten voerde uit een vreselijke kuil, en ze stelde op een Rots, namelijk Christus Jezus, en een nieuw lied in mijn mond gaf, ja, lofprijzingen voor het Lam. Wat zal ik de Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan mij bewezen? Ik zal de beker der verlossingen opnemen en de Naam des Heeren aanroepen, ja, ik zal Hem voortdurend prijzen, want Hij heeft mijn overtredingen uitgewist, en mij gewassen van mijn ongerechtigheid, en mij gereinigd van mijn zonde. JA William, ik zal met je meegaan. Ik hoor dat de gevangenis van Bedford vol zit met getuigen voor de Waarheid. Je weet dat die man Gods, John Bunyan, er ook is. Het zal mijn ziel goed doen te luisteren naar de woorden van hemelse wijsheid uit de mond van zulk een man. Ik zal met je meegaan, en wij zullen morgen vertrekken.

"Ik ben blij dat u met me mee gaat vrouw Gaunt", antwoordde de jongeman geestdriftig, want misschien kunt u me helpen een plan te vormen voor het ontsnappen van mijn vader, en

"Ik kan niets anders doen William, dan wat recht voor God en eerlijk in de ogen van de mensen is."

De jonge man zuchtte diep. De onstuimigheid van zijn natuur kon geen tegenstand tegen de door hem gekoesterde hoop verdragen. De gedachten aan de gevangenschap van zijn arme, oude vader

hadden hem dag en nacht gedrukt, maar hij had nooit een mogelijkheid gezien in enig plan, dat in zijn gedachten was opgekomen. Zijn hoop was nu gevestigd op de hogere wijsheid van vrouw Gaunt, en op haar invloed, die, ofschoon gering, want zij was slechts een onbekende vrouw misschien toch iets betekende, als die ten gunste van hem werd aangewend.

"Het zal een lange, vermoeiende wandeling voor u zijn, zei William, terwijl hij naast de vriendelijke vrouw op de bank ging zitten.

"Het is maar dertig mijlen William, en misschien kunnen we een wagen treffen en een deel van de reis meerijden. Ik ben voor de vermoeienis van de reis niet bang. Ik ben flink, en jij bent jong en sterk. Ik moet nu naar de gevangenis gaan, en proberen de arme, geplaagde discipelen van mijn Meester, die daarin om de Waarheid liggen weg te kwijnen, te troosten. Maak je klaar voor de reis, want zo God wil, zullen wij morgen vroeg op weg gaan."

"Wees voorzichtig vrouw Gaunt, en laat u niet te veel zien op liefdadigheidsbezoeken. De spionnen van de kerk zijn overal, en zij komen de rechtvaardigen zelfs van verre op het spoor."

De goede, oude vrouw zette haar hoed op, en een mand met levensmiddelen opnemend, ging zij op weg voor haar dagelijks liefdewerk. Zij bezocht de zieken en hen, die in de gevangenis waren. Zij kleepte de naakten en voedde de hongerigen, en de dorstigen gaf zij te drinken.

Lang voordat de zon de torens en gevelspitsen van de oude, om haar zonde vervloekte stad, met goud overgoot, waren de twee reizigers op weg. Het was een koude, vorstige morgen in november. De zon, die opkwam uit een wolkenbed, wierp haar zachte stralen over het dorre herfstlandschap. De ploeger was op het veld bezig de braak liggende grond om te werken. En kramsvogels en spreeuwen volgden zijn regelmatige stappen, en verzamelden het voedsel, hun door de Algoede gezonden. Onderwijl kweelden vanuit de heggen aan de kant van de weg de merels en zanglijsters hun lieflijke lofzangen voor de Maker van de heerlijke hemelen en de blijde aarde.

De reizigers trokken voort, sprekend over de schoonheden van de dag, die voor hen ontsproten. En met dankbaarheid sprak de vrouw over de goedheid van God, Wiens liefde altijd over Zijn volk is, en Wiens hand open is om in hun behoeften te voorzien. Het hartje van de dag brak aan, en zij zetten zich neer aan de kant van de weg, om gebruik te maken van de etenswaren, die door de zorgzame hand van vrouw Gaunt waren bereid, en Na zich verfrist te hebben aan een bron langs de weg waaruit een kleine beek ontsprong, dansend en fonkelend door het struikgewas zetten zij hun reis voort. Zij hadden een grootse opdracht veel verhevener dan die van ambassadeurs en vorsten, die slechts letten op de dingen die worden gezien. Toch gaf de wereld op hen geen acht. De voorbijganger zag in hen slechts twee eenvoudige wandelaars, vermoeid van de zware reis. Maar het oog van God rustte met welgevallen op het schouwspel, en "wel gedaan" was het zegel, door de Almachtige hand op die nederige, pretentieloze opdracht gezet. Wonderlijke macht van het Evangelie van de Zoon van God, dat de barrevoetse reis van de gelovige discipelin van Jezus omhult met een belangrijkheid en verhevenheid, die ver uitgaat boven de praal en het vertoon van de luisterrijkste ruitersstoeten. Verbazingwekkende liefde en neder buigende goedheid, die neerziet van de troon van het heelal om het ontmoedigd hart van de vermoeide en afgetobde pelgrim op te beuren!

De reizigers hadden meer dan de helft van hun reis afgelegd. De stap van de vrouw was loom en traag.

"William, zei ze, ik moet stilstaan en wat rusten."

"Ik zie een wagen, zei hij, die ons achterop komt, ik zal de voerman vragen ons te laten meerijden."

De wagen ging verscheiden mijlen in de richting van Bedford. De voerman, een bezadigde boer met een ruim hart en een vriendelijk gezicht, wilde hen graag op hun reis helpen.

Terwijl zij verder reden sprak de vrouw tot hem over de godsdienst. Zij vernam spoedig dat hij een kind van God was; en onder het voortrijden voerden zij een aangenaam gesprek.

Ook hij behoorde tot de vervolgde kudde van de verachten, maar de hand van de vervolging was nog niet op hun kleine groep gevallen.

De schaduwen van de nacht begonnen te vallen. Zij hadden nog vijf mijlen naar Bedford af te leggen. Om de vermoeidheid van de vrouw besloten zij bij een boerenwoning aan de kant van de weg te stoppen. William verlangde vurig om verder te gaan. Hij voelde geen vermoeidheid bij het zoeken naar zijn vader."Maar als ik daar

vanavond zou aankomen, zei hij tot zichzelf, dan zou de gevangenis gesloten zijn, en ik zou er niet in kunnen komen; daarom wil ik mezelf ermee tevreden stellen hier te rusten."

14. De weigering

"Neen zeg ik je, je kunt niet binnengaan."

"En waarom niet?"

"De gevangenen hebben hun ontbijt nog niet gehad, en niemand kan zo vroeg binnenkomen."

De antwoorden werden met een ruwe, barse stem gegeven, en de cipier wierp een dreigende, strenge blik op de vragers. Hij greep de zware sleutels die aan zijn leren gordel hingen stevig vast, en zijn grote, grove hand opheffend, stuurde hij hen weg.

"Wanneer kunnen we binnenkomen? Zeg het ons, vroeg de jongeman ongeduldig, geprikkeld door de beledigende handelwijze van de hulpbewaker. Het bloed steeg hem naar de wangen, zijn ogen flikkerden, maar een gezond oordeel beval hem stil te zijn.

"Ik weet het niet, later op de dag."

"Wij zullen weggaan William, sprak de vrouw kalmerend. Zij zag dat hij opgewonden was en misschien iets zou zeggen dat ernstige gevolgen zou kunnen hebben. Kom, wij zullen nu maar gaan en op een andere tijd terugkomen, " en de daad bij het woord voegend wendde zij zich van de deur af, en liep naar het einde van de brug. De jongeman aarzelde een ogenblik, terwijl hij zijn ogen onafgewend op de cipier gevestigd hield, die weifelde onder die blik. Toen, alsof hij plotseling tot bezinning kwam, keerde hij zich om en volgde de vrouw.

"Wij zullen naar de herberg gaan William, en een poosje rusten. Wanneer wij terugkomen laten zij ons misschien binnen. God neige hun harten om ons die gunst te betonen."

"De ellendeling, riep de opgewonden jongeman uit, hoe durft hij te weigeren mij mijn vader te laten zien! Het is tirannie, tirannie, waarheen men zich ook wend. O, het is te moeilijk om het te verdragen. Wanneer zal er aan deze dingen een einde komen? Ik zal wraak nemen."

Hij sprak met de kracht van iemand die zich inspant voor een wanhopig plan. Zijn lichaam beefde door de heftigheid van zijn ontroering, en het bloed steeg hem steeds hoger naar de wangen, totdat het zijn dooraderde slapen overtoog. Zijn lippen waren vreselijk samengeperst.

"William, William, zei de vrouw verwijtend, hoe kun je dit doen. Ben je niet bang dat je zondigt tegen God? Hij werkt, en niemand kan het keren. Zie Zijn hand in dit alles, en wees stil. Zal niet de man, die groot is van grimmigheid, straf dragen? Houd je kalm en zondig niet."

Een diepe zucht was het enige antwoord dat hij gaf, terwijl zijn rechterhand daaraan onwillekeurig kracht bijzette. De jongeman voelde dat het dwaasheid was om tegen deze woorden in te gaan, maar de vijandschap van het hart was niet overwonnen, alleen de lippen werden gebreideld.

Het bezoek aan de gevangenis

De moeder mijmerde, terwijl zij met een zware, lome stap haar weg door het weiland vervolgde. Haar ziel was beladen met een zware last. Haar hart was vol vrees. Onpeilbaar waren de handelingen van God met haar. Wanneer zou Hij Zich openbaren als een God van Liefde? Zijn hand werd stellig in toorn op haar gelegd, en er zou nooit verlossing komen. Elke dag, die aanbrak, voegde slechts nieuwe zorgen toe aan haar reeds overstelpende last, en zij besepte dat strijden tegen haar lot slechts een

dwaze spotternij was. Elke dag werd de zekerheid van de veroordeling van haar man groter; elke dag bracht steeds meer moeilijkheden in het gezin, want de kinderen schreiden om brood; en hun gescheurde kleren en blote voeten, nu door de kille november gepijnigd, deden een stilzwijgend beroep op haar bloedend, diep bedroefde hart. Zij bevond zich in een diep, donker dal; bergen van verdriet en moeite verhieven zich overal in het rond, zodat de lichtstralen van de hoop voor altijd waren buitengesloten. Geen flonkerend licht kondigde de komende dag aan.

Arme, eenzame, beproefde vrouw. Zij ging inderdaad door "diepe wateren", en stond op het punt om te komen.

Wie kan zulke nachten van zware, duistere beproeving verdragen? O God! Gij roept Uw kinderen tot het doorstaan van hete vuurproeven, en alles wat zij dan kunnen uitbrengen is de diepe, doordringende kreet van het hart: Heere, ontferm U! Heere, ontferm U! Ik verga, o, red!"

Ze overpeinsde haar toestand, terwijl ze langzaam voortliep, en de tranen haar over de ingevallen wangen stroomden. De kleine Jozef liep met zijn mand naast haar.

Het ontbijt was die morgen maar karig geweest in het verlaten gezin. De vader moest iets van thuis hebben, en er viel niets uit te sparen dan wat zelfverloochening, door liefde gedreven.

"Ik moet volhouden en proberen opgewekt te zijn terwille van hen, zei de arme, bedroefde vrouw tot zichzelf, toen zij de donkere, verweerde muren van de oude gevangenis in het oog kreeg. Ja, terwille van hem zou ik alles willen doen, alles willen dragen. Hij is mijn alles op aarde. O, mijn God, verlos hem uit de macht van de folteraar; beveel, dat de gevangene vrij uitgaat. Red hem! Red hem uit de handen van wrede mensen, en van hen die het kwade voor hem zoeken." Haar tranen stroomden overvloedig.

"Is er een klein kindje dood moeder? zei Jozef bedeesd, terwijl hij naast zijn moeder liep.

"Neen, mijn kleine jongen, waarom stel je me die vraag?"

Hij wachtte een ogenblik, als wilde hij de reden niet zeggen. Dan, terwijl hij zijn moeder aankeek, zijn grote, blauwe ogen van onschuld, antwoordde hij:

"Omdat u net zo schreit, moeder, als u en Mary deden toen ons kleine kindje stierf."

De bron van een moederliefde werd in beroering gebracht, en de tranen stroomden bitterder. De kastijdingen van haar hemelse Vader waren meer dan zij kon dragen. Zij vouwde haar handen in diepe smart. Haar ziel werd verscheurd door verdriet. Er was geen troost, geen hoop! Voorwaar, zij zonk in diepe modder, water waar men *niet* staan kon. Zij was gekomen in diepe wateren, waar de vloed haar overstroomde.

Maar zij zag op de Heere vanuit het midden van haar moeiten, en met de woorden van de beproefde koning van Israël riep zij uit: "Neem mijn gebed ter ore, o Heere, en verberg U niet voor mijn smeking. Merk op mij, en verhoor mij; ik bedrijf misbaar in mijn klacht en maak getier. Om de roep van de vijand, vanwege de onderdrukking van de goddeloze; want zij schuiven ongerechtigheid op mij, en in toorn haten zij mij. Mijn hart krimt weg in het binnenste van mij, en verschrikkingen van de dood zijn op mij gevallen. Vrees en beving komt mij aan, en gruwen overdekken mij. Och, dat ik vleugelen had als duif, dan zou ik henen vliegen en rust vinden. Ik zou mij haasten om te ontkomen aan de drijvende wind, aan de storm. Ontferm U over mij, o God, ontferm U over mij, mijne ziel is in het midden der leeuwen. Terwille van hem, die mij dierbaarder is dan het leven, moet ik kalm zijn, herhaalde ze bij zichzelf, toen het kleine venster, waarbij hij, dacht zij, misschien zat te schrijven, zichtbaar werd.

Zij versnelde haar trage schreden, stilte de bron van haar verdriet, veegde de tranen weg van haar gezicht, en probeerde (ach, hoe vruchteloos) er opgewekt uit te zien.

"Wij zullen vader spoedig zien, nietwaar moeder? waagde de kleine Jozef te zeggen, toen hij het veranderd voorkomen van zijn moeder zag.

"Ja, mijn jongen, wij zullen spoedig je arme vader weer eens zien. Het kan voor de laatste keer zijn."

"Waarom? Wat gaan zij met vader doen, moeder? Zij zullen hem toch niet doden, wel?" en het gezicht van het kind kreeg een uitdrukking, droevig om te zien.

"Ach, ik weet niet wat zij met hem zullen doen Jozef, ik kan het niet zeggen."

De vrouwen zagen elkaar scherp aan, toen zij elkaar bij de deur van de gevangenis ontmoetten. Het was voor ieder van hen duidelijk dat zij een soortelijke taak hadden. De cipier scheen geërgerd door hun verzoek om toelating, en met een somber, wraakzuchtig voorkomen stond hij aan zijn sleutels te morren, alsof hij weifelde hun toegang te verlenen.

Vrouw Gaunt zei tot de ander: "Komt u een gevangene bezoeken?"

"Mijn man", was het antwoord.

"Lijdt hij terwille van de Meester? Vroeg de eerste spreekster.

"Juist, omdat hij het Evangelie van de Heere Jezus Christus predikt."

Zij begreep het terstond en antwoordde met krachtige bezieling: "John Bunyan, van Elstow, een roemruchtig martelaar voor de Waarheid, zoals die in Christus is?"

"Hij is het, " en vrouw Bunyan staarde haar verrast aan.

De zware, getraliede deur vloog open. De verzoeksters werden tot de binnenplaats toegelaten. De gevangenen, althans sommigen van hen, waren buiten voor hun morgenlichaamsbeweging, zo al het lopen op een ellendige binnenplaats, vier en een halve meter breed, en iets meer in de lengte, lichaamsbeweging kon worden genoemd. William keek nieuwsgierig rond naar de gezichten die het dichtst bij hem waren, maar hij zag zijn vader niet. "Misschien vergis ik me, zei hij bij zichzelf, mijn vader kan zo veranderd zijn." Hij beschouwde hun gezichten een tweede maal nauwkeuriger. Zijn hoofd schuddend stapte hij wat verder voort. Zijn aandacht werd getrokken door een geluid van een schreiende vrouw, verder aan het eind van de binnenplaats. Hij stond stil en keek. Het was de vrouw die hij bij de buitendeur had ontmoet, en die leunde aan de borst van een van de gevangenen. Dicht bij hen stond een man, een oude, grijze man. Hij keek nog eens, het was zijn vader! Na een ogenblik sloten zij elkaar in de armen. Tranen van vreugde liepen langs de bleke wangen van de oude man, en snikken barstten los uit de zwoegende borst van de zoon.

"Mijn zoon, mijn zoon, mijn William! Gode zij dank zie ik je weer een keer, mijn jongen!" en de oude man drukte hem aan zijn hart. En je moeder, William, en mijn lieve Nancy wanneer heb je iets van hen gehoord?"

"Het is goed vader, was alles wat zijn zoon kon zeggen.

"Goddank! Goddank!" riep de oude man uit, opgetogen starend naar zijn zoon.

"Kent u me, vader Dormer?"

De oude man wiste met de rug van zijn hand de tranen van zijn ogen, en staarde naar de nieuwe spreekster. Na een langdurige blik schudde hij langzaam zijn hoofd.

"Neen, mijn goede vrouw, ik heb je nooit eerder gezien."

"God heeft u als middel gebruikt om me van mijn zonden te bekeren. U hebt me gedoopt."

Het gezicht van de oude man klaarde op. "Een zegel op mijn bediening, fluisterde de oude man bij zichzelf.

"Nu kent u me, riep de vrouw uit, toen zij zag dat het gezicht van de oude man opklaarde.

De man glimlachte zwakjes.

"Ik ben nu oud, mijn dochter, zei hij, en mijn ogen zijn dof, en mijn geest is zwak. De namen en gezichten uit mijn jeugd zijn me ontgaan, en ik kan ze me niet meer herinneren."

"Elizabeth Shirly, vader Dormer, herinnert u zich haar nog?"

"Het kind van mijn neef Henry?"

"Ja."

"Nu ken ik je, mijn kind, " zei hij en hij sloeg zijn armen om haar heen en weende opnieuw.

"De Heere is goedertieren voor mij, door jou en mijn zoon te zenden om mij te bezoeken. Ik had nooit verwacht op aarde de gezichten weer te zien van hen die ik heb gekend en liefgehad. Mijn levensloop is bijna beëindigd, mijn dochter; nog weinige dagen, en dan zal mijn Meester mij laten halen om naar Boven te gaan, *naar Boven*, riep hij uit, terwijl hij zijn ogen hemelwaarts keerde, naar het Huis, dat Hij bezig is mij te bereiden. Daar, geen gevangenen; daar: geen gewezen; daar: geen lijden. Vrienden zullen nooit meer worden gescheiden. De man zal niet van zijn vrouw worden losgescheurd, noch de vader van zijn kinderen. De hand van de geweldenaar zal niet meer onderdrukken, en de vervolger zal niet verdelgen. En spoedig zal ik daar zijn, mijn kind. Mijn zondigen zal voorbij zijn, mijn wonden zal voorbij zijn. Ik zal voor altijd rust genieten. O, dat wij allen elkaar tenslotte daar mogen ontmoeten wanneer al onze moeiten ten einde zal zijn."

De oude man liet zich op de grond vallen. Het kleine gezelschap verzamelde zich om hem heen.

"Dit is onze broeder in de Heere, John Bunyan en zijn vrouw, zei de oude man. Wij zijn allen kinderen van de allerhoogste God, en wij zijn temidden van onze beproevingen en aanvechtingen op reis naar de hemelse stad, waarvan God de Ontwerper en Bouwmeester is. Hoe is het met jou, mijn zoon, is God in je arme hart een nieuw werk begonnen, mijn lieve William? Heb je je wapens van opstand tegen de Koning der koningen afgelegd, en heb je jezelf onderworpen aan de vreedzame regering van Vorst Immanuël? Mijn arme kind, heb je jezelf tot God bekeerd?"

De jonge man schudde het hoofd.

"Moge de Heere je levend maken door Zijn Heilige Geest, en binnen in je een rein hart scheppen, mijn jongen."

"Amen! Amen!" herhaalde het kleine gezelschap.

En zal niet het gebed van het geloof worden verhoord?

"We gaan door tegenspoed en zware verdrukking in deze wereld, zuster, zei Bunyan, zich tot vrouw Gaunt wendend.

"Ja, broeder Bunyan, maar de genade van God zal Zijn kinderen erdoor helpen als overwinnaars over het vlees, de wereld, en de duivel, " antwoordde zij.

"Zijn genade is Algenoegzaam, mijn zuster, en we moeten altijd bereid zijn om met de Apostel Paulus te zeggen: "Ik word nu tot een dankoffer geofferd, en de tijd van mijn ontbinding is aanstaande. Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de Almachtige Rechter, in die dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen die Zijn verschijning hebben liefgehad. Het zijn gevaarlijke tijden, en wij kunnen niet zeggen wat de dag zal baren. De hand van de Heere is alom over de aarde uitgestrekt, en Zijn toorn is ontstoken tegen de mensenkinderen. Hij heeft de wijnstok gesteld tot een verwoesting, en de vijgenboom tot schuim; Hij heeft hem gans ontbloot en neder geworpen, zijn ranken zijn wit geworden."

"Maar Hij zal de verwoeste steden doen herbouwen, broeder Bunyan. Hij zal de wijngaard weer planten en de vijgenboom doen bloeien. Want nog een korte tijd, en

Zijn toorn zal voorbij zijn, en de Heere zal weer komen om Sion te bezoeken en het oordeel te voltrekken over haar vervolgers."

"Haar vervolgers zijn als vraatzuchtige wolven, mijn zuster, als huilende roofdieren; zij rukken en rijten haar aan stukken; zij kwellen en verslinden haar."

"Sion rouwklaagt, ik weet het mijn broeder, vanwege haar vijanden, maar zij zullen het stof lekken als een slang, als kruipende dieren der aarde zullen zij zich beroeren uit hun sloten; zij zullen de hand op de mond leggen, hun oren zullen doof worden. Noch hun zilver, noch hun goud zal hen kunnen redden op de dag van de toorn des Heeren; maar het gehele land zal worden verslonden door het vuur van Zijn naijver; want Hij zal een haastige verlossing bewerken van allen die in het land wonen. Want een ijverig God en een Wreker is de Heere, en zeer grimmig. Een Wreker is de Heere aan Zijn wederpartijders, en Hij behoudt de toorn aan Zijn vijanden."

"De woorden van Elizabeth zijn waar, broeder Bunyan, voegde de oude man er aan toe. Wat zegt de Profeet Habbakuk? "Zijt Gij niet vanouds af de Heere, mijn God, mijn Heilige? Wij zullen niet sterven: o Heere, tot een oordeel hebt Gij hem gesteld, en, o Machtige God, om te straffen hebt Gij hem gegrondvest. Gij zijt te rein van ogen dan dat Gij het kwade zoudt zien, en de ongerechtigheid kunt Gij niet aanschouwen. En de roep zal uitgaan: Huilt, gij inwoners der laagte, want al het volk van koophandel is uitgehouwen, alle gelddragers zijn uitgeroeid." En dan zal Zijn volk het blijde gejuich horen: Zing vrolijk, gij dochter Sions, juich Israël, wees blijde en spring op van vreugde van ganser harte, gij dochter Jeruzalems: de Heere heeft uw oordelen weggenomen. Hij heeft uw vijand weggevaagd; de Koning Israël's, de Heere, is in het midden van u, een Held Die verlossen zal; Hij zal over u vrolijk zijn met blijdschap. Hij zal zwijgen in Zijn liefde, Hij zal Zich over u verheugen met gejuich. Zie, Ik zal te dien tijde al uw verdrukkingen verdoen; en Ik zal de hinkenden behoeden, en de uitgestorvenen verzamelen. En Ik zal ze stellen tot een lof en tot een naam in elk land, waar zij beschaamd zij geweest. Want Ik zal ulieden zetten tot een naam en tot een lof onder alle volken der aarde, als Ik uw gevangenis voor uw ogen wendend zal, zegt de Heere. De Heere God heeft dit gesproken door Zijn Heilige Geest, mijn broeder, en Zijn Woord zal bestaan."

"Ja, en dat voor eeuwig, antwoordde Bunyan. Moge God ons kracht geven om onze verdrukking te dragen, en geduld om Zijn komst af te wachten."

Bunyan en zijn vrouw stonden op en begaven zich naar zijn cel. Zij had hem iets te zeggen, waarvan ze liever had, dat geen vreemde her hoorde. Kleine Jozef volgde met zijn mand met etenswaar. De oude man, William, en vrouw Gaunt werden alleen gelaten.

"Toen William erover sprak om u te gaan bezoeken, vader Dormer, voelde ik dat ik ook moest gaan. Ik heb nu niets te doen dan heen en weer te trekken en te zorgen voor de kinderen van mijn Meester."

"Ben je niet getrouwd, mijn kind?"

"Ik trouwde, spoedig nadat ik in Londen ging werken, met John Gaunt, een godvrezend man, en ik heb met hem drie van de gelukkigste jaren beleefd, die ik ooit in dit leven zal kennen; maar God nam hem tot Zich en liet mij alleen over in de wereld, kinderloos en zonder vrienden, en na zijn dood heb ik mijn tijd, en veel van mijn klein bezit, gegeven, om van de kinderen van mijn Vader de naakten te kleden, de hongerigen te voeden."

"Een gezegend werk, mijn dochter, antwoordde de oude man, terwijl hij zat te staren op de veranderde gelaatstreken van iemand die dikwijls had aangezet met zijn kinderen, die nu in de hemel waren, rondom de sobere dis, en met hen op de weiden had gespeeld. En zo wie een van deze kleinen te drinken geeft alleen een beker koud

water, in de naam van een discipel, voorwaar zeg Ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen. Dit zijn, mijn kind, de woorden van onze gezegende Heere en Meester, Die ons op de laatste dag zal belonen naar de daden in het lichaam gedaan. Hoe kwam je in aanraking met mijn arme William, Elizabeth? voegde hij eraan toe, terwijl hij met innige vaderlijke naar zijn zoon keek, die gespannen zat te luisteren naar ieder woord.

"Ik ontmoette William op zekere dag op straat, toen ik vanuit een van gevangenissen op weg was naar mijn nederige woning. Hij vroeg me of ik hem iemand kon noemen die hem werk kon verschaffen. Zijn houding en zijn stem leken zo op wat ik in lang voorbijgegangene jaren had gekend, dat ik hem vroeg wie hij was. Ik ben de zoon van David Dormer, antwoordde hij. David Dormer, de oude Baptistenprediker, die in Lincolnshire woonde? zei ik haastig. Dat is mijn vader, antwoordde hij. Toen vroeg ik waar u was. Hij vertelde me: in de Bedfordse gevangenis. Ik maakte hem duidelijk wie ik was en nam hem met me mee naar huis, waar hij sinds die tijd heeft gewoond. En hij zal bij me blijven, zo lang als hij wil."

"De Heere van hemel en aarde zij ervoor geprezen, dat Hij de voeten van mijn arme, zwervende jongen naar uw deur heeft geleid. Weed een moeder voor hem, Elizabeth, en moge hij je belonen met de liefde en de gehoorzaamheid van een zoon. Hier, William, ik geef je aan deze vrouw. Zij zal een moeder voor je zijn. Wees jij voor haar een zoon, mijn jongen, en moge God jullie voor elkaar tot een hulp doen zijn."

"Vertel me nu, Elizabeth, hoe de arme heiligen in Londen het maken. Ik hoor dat ze daar, net zo goed als hier, worden vervolgd. Het lijkt dat satan losgelaten wordt op de aarde, en wordt aangezet om de heiligen van de Allerhoogste te verdelgen."

"De toestanden zijn daar vreselijk. Ach, zij zijn vreselijk in het gehele land, vader Dormer. De hand van de wraakgierige rust op de kinderen van God, en hun geroep klimt op in de oren van de Heere der heerschers uit elke kerker in het koninkrijk. En Hij zal spoedig komen om Zijn volk te wreken. Hij stelt Zijn komst uit, opdat Zijn volk zijn afhankelijkheid van Zijn Almachtige arm mag voelen. Maar wanneer Hij komt, dan zal Hij hun bloed opeisen, en de gehele aarde zal weten dat de Heere, de Almachtige God, regeert."

"Deze dingen zijn zeer wonderbaar, mijn kind, de grote God werkt op een verborgen wijze. Hij volvoert Zijn plannen door wonderlijke middelen, maar ik weet dat het alles goed is, hoe moeilijk het ook is te verstaan. Ik zal op de God van Jakob vertrouwen, al zou Hij me doden. Maar ach, mijn kind, hoe vreselijk moet de vergelding zijn, die Hij zal doen neerkomen op de hoofden van Zijn vijanden. Het zal een verterend vuur zijn vanuit de hemel, dat allen, die Hem verachten, zal verbranden. Zij zullen worden verteerd in toorn, zij zullen worden gedood met het zwaard, zij zullen allen volkomen te gronde gaan. Want God zal Zijn volk wreken en helpen, wanneer de tijd van Zijn bezoeking is gekomen. Gij zult ons niet verwerpen, o God van Israël, Gij zult ons niet voor altijd verwerpen, maar Gij zult ons met liefdevolle vriendelijkheid en tere barmhartigheid bezoeken, en onze kracht zal worden vernieuwd, zodat een enige duizend zal jagen, en twee tienduizend zullen doen vluchten."

"Het is waar, het is waar vader Dormer, de Heere onze God zal een Toevlucht zijn voor de verdrukten, een Toevlucht ten tijde der benauwdheid. Hij zal de zaak van Zijn volk handhaven. Hij zit op de troon in de hemelen, en oordeelt in gerechtigheid, en de nooddriftige zal niet voor altoos vergeten worden, noch de verwachting van de ellendigen in eeuwigheid verloren zijn. Want de rechtvaardige Heere heeft gerechtigheid lief. De Heere is in het Paleis Zijner Heerlijkheid, des Heeren Troon is in de hemel. Zijn ogen aanschouwen, Zijn oogleden proeven de mensenkinderen."

Zo zaten deze twee gelovige kinderen van God elkaar te versterken met de heerlijke waarheden van het Evangelie, totdat de bewaker hen waarschuwde dat het voor de bezoekers tijd was om te vertrekken. Vrouw Bunyan kwam met een opgewekter gezicht uit de cel van haar man. Het geloof en vertrouwen van haar man had haar hart vervuld met een zwakke hoop. Het is goed voor de kinderen van God op Hem in het geloof te wachten. Daardoor zal hun kracht worden vernieuwd.

Vrouw Bunyan nodigde de jonge vrouw en de jonge man uit om gedurende de nacht bij haar te blijven. Haar man had haar gezegd dat te doen. En zij deed het om aan zijn wens te voldoen, maar haar hart vreesde, want zij dacht eraan dat er niets te eten was, en er was geen geld om voedsel te kopen. Zij had dit haar man gezegd, toen zij in de cel afscheid van hem had genomen, maar hij antwoordde:

"Mijn Elizabeth, zal de Heere er niet in voorzien? Ik heb nooit gezien de rechtvaardige verlaten, noch zijn zaad zoekende brood. Vertrouw op de Heere en doe het goede; en gij zult wonen in het land, en gij zult zeker worden gevoed. Is deze belofte niet voldoende om je vrees weg te nemen en je hart te sterken, mijn vrouw?" Zij zag in dat dit voldoende moest zijn, maar zij beseftte nauwelijks dat het zo was.

"In deze wereld zult gij verdrukking hebben." Als wij onder elke beschikking van de voorzienigheid die mate van geloof in de beloften van God konden beoefenen, gelijk het ons voorrecht is dat te doen, er zou maar weinig verdriet zijn voor het kind van God. Hij zou zich dan helder bewust zijn dat voor hem alle dingen medewerken ten goede. De zonde heeft ons van die gave beroofd. De geest is gewillig, maar helaas, het vlees is zwak."

Als een echte vrouw hield vrouw Bunyan haar bezorgdheid voor haar nieuwe vrienden verborgen. Ik kan wel iets doen, zei ze bij zichzelf, en misschien zal God voor mij zorgen. Hij heeft me nog nooit honger laten lijden, ook al heeft Hij toegelaten dat ik zover werd gedreven dat ik ten einde raad was, hoe een stukje brood voor mijn hongerige kinderen te bekomen.

Toen vrouw Bunyan en haar vrienden de deur naderden, snelde de kleine Sara, overgelukkig, naar buiten, haar moeder tegemoet. "O moeder, moeder, er is wat te eten in een grote volle mand," riep zij uit, toen zij dicht genoeg bij haar was om zich verstaanbaar te maken, terwijl ze in het geheel niet lette op de aanwezigheid van de vreemdelingen.

Laten wij er dankbaar voor zijn, mijn kind, antwoordde haar moeder, terwijl haar hart smolt van dankbare ontroering, en tegelijk haar geweten haar aanklaagde vanwege haar ongelooft.

"Het is onze hemelse Vader Die het ons heeft gezonden."

"Neen moeder, de goede vrouw Harrow zei tegen Thomas dat de burenen het ons zonden."

De moeder glimlachte om het antwoord van het kind, en vertelde haar hoe God het de burenen in het hart moest hebben gegeven om dat te doen, anders zouden zij er niet aan hebben gedacht. Toen wendde zij zich tot de vrouw en de jonge man, en legde hun haar omstandigheden bloot.

Mary stond bij de deur om haar moeder bij haar terugkeer te ontmoetten. Het huis was zo schoon als netheid en zorg het konden maken. Het bloed steeg haar naar de zachte, tere wangen, toen de namen van de vreemdelingen werden genoemd; maar met een natuurlijke bescheidenheid stak zij haar hand uit om hen te verwelkomen, glimlachend, terwijl zij hen verzocht binnen te gaan, met een stem zo lieflijk en welluidend, dat vrouw Gaunt, die zulke dingen maar weinig aanschouwde, bleef staan om nog eens naar het kalme, blinde gezicht te kijken.

En het kind van dertien jaren was een beeld van meer dan aardse liefelijkheid, zoals zij daar stond met een engelachtige glimlach, die haar tere gelaatstrekken en bleke wangen deden opklaren.

Haar donkere haar was van haar heldere voorhoofd gekamd, en lag in kinderlijke eenvoud achter haar oren. Haar hals, bekoorlijk als die van een zwaan, wanneer hij rustig over het zachte, rimpelloze watervlak van een zomermeer glijdt, was bedekt met een eenvoudige, witte zakdoek, over haar borst gekruist, en van onderen vast gebonden. Haar eenvoudige jurk van blauwe stof hing sobertjes, het is waar, om haar welgevormde lichaam, maar zij was schoon; en haar schoenen en kousen, ofschoon van de grofste soort, waren smetteloos, evenals haar jurk en zakdoek. Haar open mond liet haar parelen van tanden zien, en haar houding was zo minzaam en ongedwongen, alsof zij aan het hof van de plantagenets was grootgebracht.

Zo verscheen zij aan William Dormer, toen hij haar met medelijden en bewondering aanstaarde; en toen zij zich rustig en zachtaardig in de huishouding bewoog, terwijl zij haar moeder hielp bij elke voorbereiding, met zoveel vaardigheid, en tegelijk zoveel bevalligheid, voelde hij zijn belangstelling voor het blinde kind gestadig toenemen. Haar lieve stem bekoorde hem, en telken wanneer zij tot hem sprak, op haar zachte, heldere toon, voelde hij zijn hart sneller kloppen, en een ongewoon gevoel van verrukking doortintelde zijn borst. Zij waren tegengesteld in verschijning en karakter. Hij, kloek en vurig van aard, opgewonden, en wat ligt geraakt. Zij, bedeesd en zachtaardig, vol geestkracht en vergevensgezindheid. Toch bezaten beiden een zedelijk beginsel op hoog peil, dat boven alles wat laag en schandelijk was, uitging.

Dit was de eerste ontmoeting van de jonge man en het blinde meisje. Zij ontmoetten elkaar in later jaren dikwijls, nu een onder aangename omstandigheden, dan weer onder de meest pijnlijke toestanden. Zo is het in het leven beurtelings vreugde en leed. Wat zou het voor ons zijn, als we dankbaar konden zijn voor het eerste, en geduldig onder het andere.

Bijna tweehonderd jaar geleden!

Een groepje heeft zich verzameld rondom de haard van een arm, veracht man, gevangen gezet volgens de wetten van zijn land. Zij zijn het uitvaagsel van de aarde, onopgemerkt door de rijken, de groten. Zij hebben niets om de aandacht van de trotsen en aanzienlijken te trekken. Wie zal hen ooit kennen buiten de kring van hun eigen, kleine dorp? Zeker niemand. Zullen hun namen niet met hen vergaan, evenals dat met die van hun vaders is geschied? Ach, neen, neen. Zij werden door de Meester opgeroepen om te lijden voor de gerechtigheid, en hun lijden heeft hun onsterfelijk gemaakt. Zij zijn van de aarde weggegaan naar hun loon hierboven sommigen uit het midden van de brandende mutserd; maar zij hebben op aarde een naam achtergelaten, die nooit kan vergaan.

15. Zonlicht in de cel, een kind als een engel

Het leven van de dochter is zo innig met dat van de vader verbonden, dat het onmogelijk is ze van elkaar te scheiden. De vader waakte over de dochter met een voortdurende zorg, totdat hij naar de gevangenis werd gezonden, en toen voorzag de dochter in zijn behoeften, stelde hem gerust, liefkoosde hem gedurende de twaalf lange, afmattende jaren van zijn opsluiting. Zij was zijn celgenote. De vroege morgen vond haar bij de poort van de kerker, wachtend op toelating. De vredige avond vond haar naast hem staan, terwijl hij met opgeheven hand de zegen van God over zijn arme, onbeschermd kind inriep. Hij voelde voor haar een teerder liefde dan die hij koesterde voor een van de vier kinderen, vanwege het grote leed dat haar in het leven bedreigde. Zij was zijn eerstgeborene. Daarin ligt veel besloten. Zoals vroege indrukken het langste duren, zo is ook de ouderliefde, die voor het eerst wordt gewekt door de komst van de eerstgeborene, dieper, heiliger dan enige liefde van later jaren. Zoals er maar een eerstgeborene is, zo is er ook maar een liefde, gelijk de eerstgeborene ontvangt.

Toen zij een klein kind was, had hij gekeken in de blinde ogen, die in hun duisternis zijn blik niet beantwoordden, en hij had geweend om die blijvende blindheid, zelfs terwijl zijn schreiend hart uitsprak: "Hij is de Heere, Hij heeft gedaan wat Hem goedgeacht." Hij was met haar moeder, de uitverkorene van zijn jeugdige genegenheid, neergeknield, en had hun kind aan de Allerhoogste gewijd, voordat haar kinderlippen de Naam van haar Maker konden lispelen. Hij had deze verduisterde ogen tranen van kinderlijk verdriet zien schreien, toen de moeder haar geliefden bij haar sterven vaarwel zei. En toen had hij haar aan zijn eenzame hart gedrukt, als zijn aardse troost en steun in het donkere uur van zijn beproeving. Het ene jaar Na het andere had hij met vaderlijke liefde de ontwikkeling gade geslagen van dat zachtaardige en vriendelijke karakter, dat haar bijzonder eigen was, en dat haar in haar later leven liefvallige en innemende manieren schonk, die haar bemind maakten bij allen die haar kenden. Zij had, omdat zij beminnelijk was, toch geen zwak karakter, noch een ongevoelig hart, omdat zij zo geduldig was. Zij had veel van de wilskracht en het oordeel van haar vader geërfd, en tegelijkertijd veel van het geduld en de liefde van haar moeder. Deze samenvoegende karaktertrekken stelden haar in staat een zelfbeheersing en een zelfvertrouwen te betrachten die voor zulk een jong kind opmerkelijk waren.

In de tijd waarover we nu schrijven (in het laatst van 1661), was Bunyan in zijn vier en dertigste jaar, en Mary, voorzover wij uit de omstandigheden kunnen nagaan (er wordt geen betrouwbare geboortedatum van haar gegeven) was dertien jaar oud. Van haar kindsheid had haar vader een onvermoeide zorg en aandacht jegens haar besteed. Het was voor hem een genot haar op de knie te nemen, en haar verhalen uit de Schrift te vertellen, of lessen uit de Schrift voor te lezen. De Waarheden maakten een onuitwisbare indruk op haar gemoed. En terwijl de andere kinderen van Elstow aan het spelen waren op de dorpsweide, of over de weilanden rondzwierven, stond zij stil bij wat zij van de lippen van haar vader had gehoord. Het zaad was in goede aarde gevallen, en het was bezig diep wortel te schieten. In later jaren bracht het overvloedig "vreedzame vruchten der gerechtigheid" voort.

Het gezin van Bunyan leed gebrek. De nijpende armoede had haar greep verstevigd, totdat haar lange, magere handen het leven van vrouw en kinderen uitpersten. De burens waren vriendelijk, zeer vriendelijk, maar de burens waren arm, zeer arm. Zij hadden steeds weer gegeven, totdat zij maar weinig meer konden geven. Vrouw

Bunyan had haar huishouding verstandig en zuinig bestuurd, en vooral zichzelf karig bedeed, om te maken dat de oliekruid het uithield, maar er was een profeet, die tot haar zeide: "Vrees niet, want zo zegt de Heere. De God van Israël : Het meel van de kruik zal niet verteerd worden, en de olie van de fles zal niet ontbreken, " maar er was een zachte, stille stem, die haar deze kostelijke woorden in haar moedeloze hart influisterde: Vertrouw op de Heere, en doe het goede, en gij zult wonen in het land, en gij zult waarlijk gevoed worden." "Gij zult gevoed worden, herhaalde zij bij zichzelf, de Heere Zelf heeft het gesproken, waarom zou ik twifelen?

De hemel en de aarde mogen voorbij gaan, maar geen jota of tittel van de beloften van God aan Zijn volk zal on vervuld blijven. Ik kan niet zien hoe dat zal gebeuren, maar heeft Hij niet de Rode Zee gekleefd, en heeft Hij Zijn volk geen kwakkeles en Manna gegeven in de woestijn, en waterstromen uit de vaste rots? Hij zal mij niet verlaten." Zo kon het geloof de beloften aangrijpen en zich veilig voelen, ook al bloeide de vijgenboom niet, en was er geen vrucht aan de wijnstok.

Maar dan zou de verzoeker komen, en het geloof zich verschrikt verbergen, en de boze redeneerde aldus met haar: "De kinderen vergaan van honger, en er is geen hand om hun brood te geven. Hun vader sterft in de gevangenis, daarin gezet door de haat van de vijanden van God, en er is niemand om hem te bevrijden. De hemel boven mij is van koper, en de aarde beneden mij is van ijzer. De Heere is doof voor mijn smekingen. Er is geen oog dat medelijden heeft, en er is geen arm om te redden. Voorzeker, de Heere heeft ons verlaten, en Zijn tedere barmhertigheden zijn geheel en al ten einde." Zo was haar hart een slagveld tussen hoop en vrees.

De woorden van de kinderen maakten dikwijls haar smart nog groter. Zij klaagden, zij mopperden erg alleen, behalve Mary. Geen woord van ontevredenheid of verdriet kwam ooit over haar lippen.

Zij ging van dag tot dag voort op haar zelfde lieve, zachtmoedige manier, en het enige zichtbare blijk van haar innerlijke droefheid waren de schaduwen, die over dat liefelijke, droevige gelaat trokken. Zij deed veel om haar moeder bij te staan in het dragen van haar last van zorg en verantwoordelijkheid. Haar ijver was onvermoeid, zij waakte onophoudelijk over de kleine Jozef en Sara.

En haar gewone glimlach en haar woorden van weldadige vertroosting waren als een genezende balsem voor het vriendelijk hart van de moeder.

Vrouw Bunyan en Mary hielden voor de gevangene hun verdriet ijverig en met zorg verborgen, om zijn beproevingen niet te vergroten, die, samen met de vochtigheid van zijn cel, en de langdurige opsluiting zijn gezondheid zeer veel benadeelden. De oude kleren werden versteld en gestopt, gewassen en gestreken, opdat hij er zo netjes mogelijk zou uitzien. Kleine lekkernijen, door de burens gezonden, werden met de grootste zorg klaar gemaakt, en door liefdevolle handen naar de donkere cel gebracht. En opgewekte gezichten brachten daar zonneschijn, wanneer de wilskracht de gevoelens meester konden blijven. Maar de vele stoppen verstellappen trokken spoedig de aandacht van de man en vader, en hij had het gevoel dat hij zijn boeken aan de kant moest leggen en iets moest doen om een cent te verdienen om aan de behoeften van zijn gezin tegemoet te komen. Maar wat kon hij doen? Zijn vuurpot en smeltkroes kon hij nu niet gebruiken. Hij wist niets anders. De *ketellapper* moest een *denker* worden. 1)

1) Engels: "The **tinker** had to become "**tinker**." De hier gebruikte woordspeling gaat door de vertaling verloren. (Vert.)

De plannen van de Oneindige *begonnen* zich te openbaren. Zij waren weliswaar een wolkje "niet groter dan eens mans hand" , dat alleen het oog van de profeet kon onderscheiden, maar hun geleidelijke ontplooiing, en de uitwerking ervan zijn het wonder van alle volgende eeuwen geweest, en duizenden zullen tot in eeuwigheid Gode lof zingen voor Zijn Goedheid dat Hij John Bunyan tot een gevangene maakte "terwille van de *Waarheid*."

Konden we het maar zien, zoals we het zullen zien wanneer het *voorhangsel* wordt gescheurd", de "inwendige verheerlijking" zou zich plotseling aan ons voordoen, we zouden "roemen in de verdrukkingen", en ons verheugen in vervolgingen.

John Bunyan ging Na of hij iets zou kunnen doen waarmee hij wat zou kunnen verdienen. Hij zag duidelijk dat zijn gevangenschap niet gauw zou eindigen. Hij moest nu zeker maanden wachten, voordat er voor hem zelfs maar een gelegenheid zou zijn om een nieuwe poging tot zijn vrijlating te doen.

Hij brak zich het hoofd om een bezigheid te bedenken, die de karige voorraad van zijn kleine gezin wat zou kunnen aanvullen. Dag bij nacht dacht hij eraan; de ene nacht Na de andere kwelde hij er zijn hersens mee. Eindelijk kwam hij op een idee. Of het voortkwam uit zijn vroeger beroep of niet staat niet aan mij te beslissen. Ik heb gedacht dat het een vinding was van zijn eigen verstand, dat in staat was om met zijn kracht en bevattelijkheid op de kleinste dingen te letten en er zijn voordeel mee te doen. Zijn verbeeldingskracht en vindingrijkheid waren geweldig. Dit weten allen die zijn

"Heilige Stad" en de "Christenreis" hebben gelezen. En hoewel er geen verslag van de gebeurtenissen bestaat om te bewijzen dat deze twee vermogens werden aangewend bij de alledaagse dingen van het leven, behoeven wij daarom nog niet te veronderstellen dat zij daarvoor niet even goed nodig waren als voor zijn auteurschap. Ik twijfel er niet aan of zij hebben hem heel wat geholpen om vele kleine prullen tot nuttige doeleinden geschikt te maken, die in de handen van anderen onder soortgelijke omstandigheden verknoeid zouden zijn.

Eindelijk vond hij een bezigheid, die paste bij zijn bekrompen cel, en zijn nog bekrompener middelen. En wat was dat? Wat kon de ketellapperprediker onder zulke ellendige omstandigheden doen?

Hoor zijn antwoord: "Ik kan veters vlechten, en daarmee een cent voor mijn vrouw en kinderen verdienen." En hij vlocht veters, dag bij dag, van de morgen tot de avond. Het vereiste maar een geringe uitgave, want het materiaal kostte maar een bagatel, en de stukjes draad, die hij had verzameld toen hij ketellapper was, zouden menige meter vlechtsel opleveren. Het was de taak van blinde dochter om deze veters, wanneer ze zo waren gemaakt, van de hand te doen. Zij zou met haar mandje door de straten van Bedford gaan, en door de voorsteden, om het werk van haar vader te verkopen, opdat haar moeder en de kinderen geen gebrek aan brood zouden hebben. Dikwijls werd zij afgewezen, want er waren in Bedford enkele heftige tegenstanders van haar vader, en zij werd weldra in de hele plaats bekend als "John Bunyan's blinde Mary". Zij, die de zaak van haar vader gunstig gezind waren, behandelden haar vriendelijk, omdat zij deernis hadden met haar harde lot, en medelijden met haar droevig ongeluk. En dikwijls vond een verdwaalde cent zijn weg naar de magere hand, uitgestrekt om de kleinigheid voor haar geringe koopwaar in ontvangst te nemen.

Het is zaterdagmorgen. De weekvoorraad is bijna uitgeput. Omzichtige zorg en soberheid leidden de huishoudelijke regelingen in het arbeidershuisje te Elstow, en zuinigheid had de leiding aan tafel.

Maar vrienden hebben hun aandeel ontvangen van de eenvoudige kost, en zij komen tekort.

Elizabeth Gaunt en William Dormer zijn de avond tevoren vertrokken, om op hun terugkeer naar huis, naar Bedford te gaan. Vrouw Bunyan vindt haar vat en kruik bijna leeg.

"Ik wil vandaag vader gaan bezoeken, moeder. Ik weet dat hij meer veters klaar heeft gekregen, en misschien kan ik er wat verkopen, en geld bekomen om voor ons brood te kopen."

"Dat moet je doen Mary, anders zullen we moeten bedelen. Neem Jozef met je mee om je te leiden, en moge God het in de harten van de mensen geven om je te helpen, mijn kind. Als Hij dat niet doet, moeten wij honger lijden."

Mary ging zich gereed maken. Kleine Jozef trok zijn schoon gewassen pakje aan, maar hij had geen hoed en geen schoenen. "Mijn hoed is helemaal versleten moeder, en ik kan niets op mijn hoofd zetten om met Mary mee te gaan."

"Thomas zal je zijn hoed lenen, en hij kan bij huis de jouwe wel dragen."

"En ik heb ook geen schoenen, en het is vanmorgen zo koud, zei hij wanhopig, terwijl hij zijn kleine, blote, rode voeten dicht bij het smeulend vuur hield, en elk ogenblik gereed stond te gaan schreien.

"Je kunt hard lopen Jozef, en dan zul je niet zo erg koud worden. Je zult Na een poosje warm worden. Zou je Mary alleen laten gaan om brood voor je te bekomen?"

Het kereltje bukte zich om met zijn handen zijn voeten te wrijven, alsof hij overwoog of hij zijn zuster zou kunnen beschermen ten koste van zijn eigen gemak.

Tenslotte keek hij zijn moeder in het gelaat en antwoordde opgeruimd: "Ik wil niet dat Mary alleen gaat, maar het is zo koud, maar misschien zal de vorst mijn voeten niet bevriezen."

"Je zult dus met Mary meegaan Jozef, om voor haar te zorgen en om je vader te bezoeken."

"Ik wil vader gaan bezoeken, maar ik ben bang voor die oude gevangenenbewaarder. Ik bedoel die ene die de deuren opent, en weer op slot doet met de grote sleutels die aan zijn zijde hangen. Hij maakt mij meestal dodelijk verschrikt; hij ziet er zo kwaad uit."

"Wie waakt over de kleine kinderen, wanneer zijn vader in de gevangenis zit Jozef, en zorgt voor hen, zodat er geen haar op hun hoofd wordt gekrenkt?"

"Dat doet God, moeder, wanneer de kleine jongens bij hun moeder thuis zijn; maar ik geloof niet dat Hij in die oude gevangenis kan komen; zij houden de deur zo vast gesloten. Wanneer ik erheen Ga kan ik er nauwelijks door komen; de oude man houdt de deur zo toe. Ik geloof niet dat God door die nauwe spleet zou kunnen komen."

"God is overal Jozef, zei de moeder, glimlachend om het antwoord van het kind, Hij vraagt de bewaarder niet om Hem binnen te laten. Hij gaat waarheen Hij lust heeft."

Het kind gaf geen antwoord. De gedachte was te moeilijk voor zijn kinderlijke ziel.

Spoedig verscheen Mary, gereed om op weg te gaan met haar liefdesopdracht. Haar kleding was erg schamel, maar toch onberispelijk schoon. Zij was uit de donkere stoffen jurk gegroeid, waarvan de mouwen, versteld en gestopt, de zorg van de moeder toonden. De oude sjaletten mantel, met zijn kap van dezelfde stof, die door de jaren heen een familieaandenken was geweest, en die de duidelijke tekenen van het gebruik droeg, maar kraakhelder was, hing losjes over haar schouders. Haar donker haar was van haar zuivere, blanke voorhoofd eenvoudig naar achteren gekamd, en werd op zijn plaats gehouden door de blauwe muts, die keurig om haar gezicht paste. Haar schoenen waren zo versleten dat zij ze nauwelijks aan haar voeten kon houden, maar zij waren van voren bij elkaar gebonden en niet vuil. Haar witte schort, die van voren tussen de opening van de mantel zichtbaar was, was zonder vlek of smet. Aan haar arm hing het mandje om haar voorraad van huis tot huis te dragen. Een schone,

witte doek lag er overheen. Onder de doek lag een lekker hapje voor haar vader, dat liefdevolle handen daar hadden verstopt van het karig rantsoen van het ochtendmaal. Haar gezicht straalde door de hoge en heilige voornemens van haar hart. En zij, die gewoonlijk zo schuchter, zo teruggetrokken was, scheen nu sterk in haar edel besluit.

"Ben je nu klaar om met me mee te gaan, Jozef? Vroeg zij minzaam aan de kleine jongen, toen hij zijn tenen stond te warmen.

"Je moet mijn schoenen aandoen, Mary, de jouwe zijn te slecht, zei de vriendelijke moeder, terwijl ze keek naar de oude schoenen en de tere gedaante voor haar. Hier, trek ze aan, kind, ze passen je wel niet, maar je kunt ze strak toebinden, dan zullen ze niet uitglijden, ik kan het bij huis wel met de jouwe doen."

Terwijl ze zich bukte om de oude schoenen aan haar voeten te doen, liet de moeder een traan vallen.

De blinde kon het niet zien, maar met die wonderlijke fijngevoeligheid, die blinden eigen is, voelde zij het, toen die traan viel. De opgewekte en blijde uitdrukking op haar gezicht veranderde terstond in een van medelijdende droefheid. Zij was niet in staat een opbeurend woord tot haar moeder te spreken, ofschoon haar hart ertoe gedrongen werd het te doen. Zij wist niet wat zij moest zeggen, daarom nam zij de kleine Jozef bij de hand, en haar moeder goede morgen wensend, begon zij haar wandeling.

De morgen was koud en vorstig. Jozef klaagde over zijn voeten. Zij poogde zijn gedachten van de pijn af te leiden door hem te zeggen hoe blij hun vader zou zijn, als hij hen zou zien, en hoe hij met haar door de straten van Bedford zou gaan, en al de bezienswaardigheden zou zien.

"Maar ik Ga liever niet mee Mary, ik wil in de gevangenis blijven."

"Neen, neen, Jozef, je moet met me meegaan, je weet dat ik niet zien kan, en je moet met me meegaan, opdat ik misschien niet verdwaal."

"Neen, ik zal de hele dag in de gevangenis blijven, antwoordde het kereltje met de vastberadenheid die alle kinderen eigen is. Je bent dikwijls alleen gegaan Mary, en waarom kun je dat vandaag niet doen?"

"Och, ik wil graag dat je met me meegaat, Jozef, omdat ik naar veel plaatsen zal gaan waar ik vroeger nooit ben geweest, en ik ben bang dat ik me zal bezeren."

"Maar ik Ga niet met je mee, ik zal de hele dag bij vader in de gevangenis blijven."

Mary zag in dat het het beste was hem zijn eigen gang te laten gaan. Verzet en smeking maakte zijn tegenstand alleen maar groter. Daarom zei ze slechts schuchter: "Welnu, dan zal ik alleen gaan."

Ze stapte stevig door, en spoedig hadden haar kleine voeten de hoogte bereikt die uitzicht bood over de oude brug met haar gevangenis. De ziel van Mary was vervuld met drukke gedachten. Een nieuw leven was bezig voor haar aan te breken. De eerste zwakke stralen begonnen juist haar horizon kleur te geven. Zij kende haar gevoelens, maar kon ze niet verstaan. Het waren geen ideeën die onder woorden gebracht konden worden. Het waren ontroeringen die op dat ogenblik haar hart deden trillen van een vreemde, geheimzinnige vervoering, die niet tot uitdrukking gebracht konden worden, die zij voor zichzelf niet kon omschrijven. De kracht was er, maar vanwaar zij kwam, of waartoe zij leidde, wist zij niet.

"Wat, zo gauw al weer hier kinderen? Jullie zullen me dood plagen, zei de norse cipier, toen Mary en Jozef verzochten om toelating. Ik wilde wel dat ze je vader naar huis stuurden om bij jullie te blijven en jullie hier vandaan te houden; jullie zijn zo lastig."

Mary had een teergevoelig hart, en bij deze ongevoelige woorden van de cipier begon zij te schreien. Jozef daarentegen voelde zich zeer heldhaftig, en zijn vaste gang

bezielde hem meer dan gewoonlijk. Hij keek de hulpbewaarder in het gezicht, toen deze brommerig zijn woorden uitsprak, en nadat hij was uitgesproken, antwoordde hij op zijn meest zelfstandige manier:

"Ik zou wel willen dat zij vader naar huis stuurden. Dan konden wij hem altijd zien, en we zouden het u ook niet meer behoeven te vragen."

"Houd je stil, jij blaag, zei de cipier, terwijl hij het kind bij de arm nam, en hem door de buitenpoort duwde. Je moest op die manier maar niet meer tegen me spreken."

Juist op dat ogenblik kwam de gevangene John Bunyan, op weg naar de cel van Bunyan, en toen hij de boze blikken van de cipier zag, en de barse woorden hoorde, vroeg hij wat er aan de hand was.

"Deze kinderen hier, van die gevangene John Bunyan, maken het me verschrikkelijk lastig. Zij zijn altijd hier en verlangen hem te bezoeken."

"Laat ze bij mij komen, zei de gevangene nogal verwijtend tot de cipier, ik zal voor hen zorgen. Hoe is je naam kind? zei hij tot Jozef. De naam van je zuster weet ik, kom Mary, volg mij."

"Mijn naam is Jozef, antwoordde het kleine kind, opgewekt opziende naar het gezicht van de gevangene. Ik mag die oude man niet, hij is niet goed voor kleine jongens, ik wou dat ik groot was."

"Waarom Jozef? Zei de gevangene, die de reden van die wens wel half vermoedde.

"Dan zou ik die oude, boze man aan zijn verstand brengen wat hij voor iemand was, en ik zou niet toelaten dat hij Mary aan het schreien bracht."

"Trek je er niets van aan, mijn kereltje, wij gaan je vader bezoeken. En de man leidde hem over de nauwe binnenplaats, daarna door de nauwe gang, en toen door de nauwe opening die naar de cel van Bunyan voerde.

"Hier is het, riep de kleine Jozef uit, toen zij bij de deur van de cel kwamen, vader is hier binnen, nietwaar? Ik wilde wel dat u hem naar huis liet gaan om bij ons te verblijven, hij raakt hier in deze oude gevangenis zo uitgeput."

"Ik zou je vader wel naar huis willen laten gaan om bij jullie te verblijven", antwoordde de goedgehartige man, toen hij de sleutel uit zijn zak haalde en de deur van slot deed.

"Och, kunt u dat niet mijnheer, kunt u vader er niet uitlaten?" vroeg Mary ademloos.

"Neen, mijn kind, de wetten van het land verbieden me dat te doen."

De deur ging open, daar zat de gevangene onder het kleine venster, zijn tang in de hand en zijn corsetveters op zijn knie; de stukjes koper, waarvan hij de "*nestels*" of tipjes maakte, lagen in een kleine doos naast hem. Zijn Bijbel en Concordance, en het Boek der Martelaren (de enige drie boeken die hij ooit in de gevangenis bij zich had) lagen op een kruk dicht bij hem. Zijn rozenstruik, waaraan hij, omdat deze verbonden was met zijn aangenaamste herinneringen uit de gevangenis, de gedachtenis had vereeuwigd in de volgende regels, stond dicht bij het kleine venster.

*"Dit struikje laat mijn ogen zien altoos
een fraaie, ja, bevallig rode roos.
Die roos buigt altijd 't hoofd naar mij,
en zegt: "Kom, pluk mij, 'k wil uw roosje zijn."*

Maar het schijnt dat zij, wanneer hij de *schuchtere* uitnodiging van zijn bescheiden gezellin wilde aannemen, dat zij haar stekelige doornen aan zijn grage vingers voorhield, voor welk bedrog hij haar op een speelse wijze berispte:

*"Toch, als ik tracht te plukkenroos of knop,
tien tegen een, de struik wil slechts mijn bloed.
Struik, waarom dan die roos, als niemand haar hebben mag?
Waarom biedt je haar aan, en krabt wie haar begeert?
Ben je zo nukkig? Speel je een dartel spel?
Of voert een kribbig' aard je op die weg?
"t Lijkt wel een valstrik of een val:
aanbieden, en toch grijpen wie haar hebben wil." 1)*

1) Uit deze regels is te zien, dat Bunyan zowel poëzie als proza schreef. Maar het was ongetwijfeld niet zozeer zijn taak. Hij kon veel beter redeneren dan rijmen. (Vert.)

Bunyan hief zijn hoofd op. Zijn kinderen stonden voor hem. Zijn tang en veters terzijde leggend, trok hij hen naar zich toe, en de kleine Jozef op zijn knie zettend, terwijl Mary een zitplaats vond op een bank naast hem, vroeg hij naar hun moeder, en Thomas, en Sara.

De gevangenvaarder keek naar de gevangene. Zijn edel gelaat was overspreid met het geluk dat zijn overvloedig hart vervulde. Tranen maakten zijn ogen vochtig. Het hart van de gevangenvaarder werd ontroerd. Hij was altijd erg vriendelijk voor Bunyan geweest, door hem veel voorrechten toe te staan, die hij andere gevangenen niet verleende. Hij bezocht dikwijls zijn cel om met hem een gesprek te voeren, want het uitnemend verstand van Bunyan en zijn algemene ontwikkeling maakte hem tot een aangenaam gezelschap. Hij was geliefd bij de gevangenen, behalve bij de slechtsten.

De gevangenvaarder was deze morgen gekomen om een gesprek met hem te voeren. Hij luisterde graag naar de openbaringswaarheden, zoals die door de gevangene op zijn bijzondere manier werden duidelijk gemaakt; en hij won graag zijn advies in over veel punten van zijn taak, want het gezond verstand en de hechte betrouwbaarheid van Bunyan maakten hem een veilig raadgever. Maar de kinderen eisten de aandacht van hun vader op, daarom zei de gevangenvaarder de gevangene goede morgen, en trok zich terug.

"En hoe gaat het thuis met alles, Mary? Vroeg Bunyan aan zijn blinde kind, toen de gevangenvaarder was vertrokken. Mary probeerde opgewekt te kijken toen zij antwoordde: "Wij maken het heel goed, vader."

"Dank God daarvoor, mijn kind. Ik ben erg bedrukt geweest, wanneer ik aan jullie allen dacht, omdat ik bang was dat jullie broodsgebrek zouden lijden. Maar jullie voorraad is toereikend geweest, nietwaar?"

"We hebben niets te eten gehad, vader, begon Jozef, voordat Mary kon antwoorden, omdat zijn gemoed, ontevreden over zijn blootvoetse wandeling, nog niet volkomen tot rust was gekomen. En ik had geen schoenen om aan mijn voeten te doen, en mijn voeten zijn zo koud."

De gevangene wachtte even en zuchtte. Kleine Jozef, die de uitwerking op zijn vader wel inzag, zette zijn klacht voort: En we hadden nauwelijks wat kleren, alleen maar twee of drie oude vadders, die moeder steeds weer dichtnaait. En Mary had ook geen schoenen, zij heeft nu de schoenen van moeder gekregen, en ik moest de hoed van Thomas dragen. Mijn oude hoed is zo aan stukken gescheurd dat moeder Thomas bewoog mij de zijne te lenen. Wij maken thuis een zeer moeilijke tijd door, vader. Mary wil u daarvan niets vertellen. Ik wou dat u naar huis kwam om ons wat te eten te geven, en ook wat kleren om te dragen."

Het was een donker ogenblik voor het geloof van Bunyan. Laat elk liefhebbend Christenvader zich zijn toestand eens indenken. De nacht was donker, de woestijn zonder weg, vijanden waren er aan alle kanten, en de "vuurkolom" was nauwelijks te zien.

Maar hij *moest* op God vertrouwen, ook al zou Hij hem doden. Hij dacht aan de Israëlieten bij de oevers van de zee. Hij riep zich het volk van God binnen in de woestijn, waar geen brood was. Hij dacht aan de uitverkorenen, zoals zij stonden te dorsten naar water, in de woestijn, met niets dan een harde rots voor zich. Hij herinnerde zich de beloften, en al ging hij ook door het Bakadal, toch stelde hij zich een bron van troost en hoop.

"Ik kan niet naar huis komen en bij jullie zijn Jozef, en je moet!"

"En waarom kunt u dat niet, vader, viel het kind hem in de rede.

"De koning wil mij niet loslaten. God zegt dat wij de koning moeten gehoorzamen, en de koning zegt dat ik hier moet blijven; en als ik hem ongehoorzaam ben, dan ben ik ook aan God ongehoorzaam. Zie je dat niet in, mijn kind?"

Jozef had tevoren nooit begrepen waarom zijn vader naar de gevangenis terug moest gaan, in plaats van thuis te blijven, wanneer hij daar eenmaal was. Hij zag geen kans een antwoord te geven op de vraag van zijn vader, omdat hij de reden zo duidelijk begreep, en toch niet bereid was toe te geven dat de koning het recht had om zijn vader uit zijn gezin te houden.

"Je ziet nu wel in waarom ik naar de gevangenis terug zou moeten, nietwaar, Jozef?"

"Ja, vader, zei hij aarzelend, maar zult u hier dan nooit uitkomen en naar huis gaan om bij ons te blijven?"

"Ik kan het niet zeggen Jozef. Het gebeurt precies zoals God het bepaalt."

"Goed, maar wij zullen niets te eten hebben als u niet naar huis komt, vader. Ik geloof niet dat God u hier moet houden en ons geen brood geven."

"God zal jullie brood geven, mijn zoon. Hij voedt de raven als zij roepen, en Hij zal ook jullie voeden."

"Zal Hij Mary ook schoenen geven, vader? Als Hij dat deed, dan kon ik haar oude nemen."

"Ja, Hij zal Mary ook schoenen geven, als het goed voor haar is die te hebben. Maar jij hebt geen schoenen nodig, Jozef. Je moet wat rondlopen, en zo je voeten warm houden. Kwam je veters halen om die te verkopen, mijn dochttertje?" Bunyan sprak tot zijn arm, blind kind op een tere toon, die hij nooit gebruikte wanneer hij zich tot een ander richtte. Zijn gebruikelijke manier van spreken had iets van bitsheid, dikwijls van strengheid.

"Ja vader, zo is het; als ik niet wat verkoop om brood daarvoor te kopen, zullen we weldra niets te eten hebben. Ons voedsel is bijna op."

"Goed, ik heb een flink partijtje voor je klaar, mijn kind, en moge God je vandaag zegenen. Ik heb nadat je moeder hier is geweest, hard gewerkt! Hier, zei hij, terwijl hij Jozef van zijn knie zette, en naar het andere einde van de cel ging, en daar enkele ogenblikken rondtastte. Daar, zie maar, deze heb ik allemaal gemaakt, en op die stoel liggen er ook nog wat; die heb ik vanmorgen gemaakt. Ik heb gisteren de gehele dag hard gewerkt, zelfs toen vrouw Gaunt en William Dormer hier binnen waren."

Toen deze namen werden genoemd, kwam er een trek van lichte ontroering op het gezicht van het blinde meisje. De vader sloeg er geen acht op, hij was te druk bezig met het uitzoeken en in orde brengen van zijn werk van die week.

"Geef me je mand, mijn kind. Hier Jozef, stoor die kruk niet om en gooi wat erop ligt niet door elkaar. Ik zal dit kleine hapje voor je in de mand doen om op te eten."

"O neen, vader, wij hebben het voor u meegebracht, ik heb wat brood gehad voor mij en Jozef, en ij haalde onder haar mantel een bolletje brood vandaan, en liet het hem zien. Dit moet uzelf opeten.

"Ik wil liever niet met Mary meegaan, vader. Ik wil bij u blijven, viel Jozef haar in de rede, toen hij hoorde dat zij zorgde voor zijn avondeten.

"Ik zou wel graag willen dat je bij me bleef, Jozef, maar je moet met Mary meegaan en haar de weg wijzen."

"Ik weet zelf de weg niet vader, ik wil niet met Mary meegaan, antwoordde het kind humeurig.

"Je wilt toch niet de hele dag, mijn kind, op deze donkere plaats blijven, wel?"

"Ik wil niet met Mary meegaan, ik wil bij de rivier spelen, onder de brug."

"Maar dan zul je meer kou hebben dan wanneer je bij Mary zou zijn, en je zou in de rivier kunnen verdrinken."

Het kind liet zijn hoofd hangen.

"Je moet met Mary meegaan Jozef, zei de vader op een vriendelijk bevelende toon, Mary heeft je nodig om haar voor gevaar te behoeden."

Het kind beseftte dat hij moest gehoorzamen, daarom pakte hij zijn hoed op, en zei, terwijl hij naar zijn vader opzag: "Goed, maar ik moet terugkomen om u weer te zien voordat ik naar huis ga."

"Ja, jij en Mary moeten vanavond terugkomen, en me laten zien wat jullie gedaan hebben. Je moet niet van haar weglopen, maar naast haar lopen en haar de weg wijzen. God heeft goede kinderen lief, " en hij legde zijn hand liefkozend op het hoofd van het kind.

Elk gevoel van onwil was weg. Vriendelijkheid had alle tegenstand overwonnen.

"Kom terug, nadat je dagwerk is gedaan, en laat me zien in hoeverre jullie zijn geslaagd. God make jullie weg voorspoedig, en geve de mensen vriendelijke harten jegens jullie, mijn kinderen."

Mary nam uit de hand van haar vader de mand aan, die was gevuld met de resultaten van zijn arbeid in deze week. Jozef pakte zijn hoed, en zette hem op zijn hoofd. Terwijl hij dat deed, begon hij te schreien.

"Wat scheelt je kind?" zei de vader, terwijl hij zich over hem heen boog, en hem beet pakte.

"De mensen zullen me uitlachen, omdat de hoed van Tom zo groot is."

De vader begreep nu goed de reden waarom het kereltje tegenstand had geboden om met zijn zuster mee te gaan.

"Kom, schrei maar niet, mijn kleine jongen, ik zal maken dat de hoed je past. Zie, ik zal een van deze veters nemen en die er omheen binden, zodat je hem heel goed kunt dragen."

Hij nam een van de onafgewerkte veters van de bank, en bond die om de hoed, maakte hem passend voor zijn hoofd, en bond hem vast.

"Nu ziet hij er goed uit, droog je tranen en Ga met Mary mee. En als iemand je uitlacht, moet je je er niets van aantrekken. Wees een man."

De kleine jongen stapte voort achter Mary, in het besef dat zijn vader het stellig beter wist dan hij, maar er niet geheel gerust over, dat de hoed paste zoals het behoorde. En nauwelijks had de cipier de binnendeur van de gevangenis gesloten, of hij zette hem af, en terwijl hij hem in zijn hand hield, onderzocht hij hem nauwkeurig. Hij zette hem weer op met een halfvoldaan gezicht, en Mary bij de hand nemend, gingen de twee de brug over en zochten de stad op.

Het is een droevig, en toch ook zeker een belangwekkend gezicht: deze twee ongelukkige kinderen, het ene blind en schuchter als een jong hert, het andere een

kleine jongen, nauwelijks zes jaar oud, blootsvoets, en maar dun gekleed, te zien zwerven van huis tot huis, met de kleine mand veters, die het enige middel was om levensonderhoud te bekomen voor een moeder en vier kinderen.

"Wilt u een paar van deze veters kopen, alstublieft, mijnheer?" vroeg een vriendelijke stem aan een man, die in de deur van zijn winkel de straat in stond te staren.

Hij keek een ogenblik naar de vraagster, en mompelde toen bij zichzelf: "De dochter van die lastige kerel Bunyan, en scherp antwoordde hij: Neen, Ga weg, ik heb geen veters nodig."

Het bloed steeg het meisje naar het bleke gezicht en naar de wangen, en de tranen kwamen haar in de ogen. Zij greep de hand van haar broertje stevig vast, en stond op het punt verder te gaan, gelijk was bevolen. Maar de kleine Jozef werd niet zo gemakkelijk bang gemaakt, en terwijl hij naar de man keek, zoals hij daar stond, en terwijl hij zijn handen wreef om ze warm te houden, zei hij: "Maar we hebben gebrek aan brood mijnheer. Wij hebben thuis niets te eten, wij allen moeder en Tom, en Sara, en wij. En als u de veters van Mary niet koopt, zullen wij allen honger lijden mijnheer."

De man keek het kind strak aan en aarzelde te antwoorden. Hij dacht aan zijn eigen vier kleinen thuis, zijn Mary en Sara; en hoewel hij bitter tegen de **nonconformisten** was gestemd, in zijn partijdige ijver wensend dat hij hen op zekere tijd de hoofden zou zien afhouden, waren toch de vaderlijke gevoelens in zijn hart sterk, en zij triomfeerden over de haat tegen de secten; daarom verzocht hij het blinde meisje hem haar mand te overhandigen, om naar haar veters te kunnen kijken.

Terwijl zij hem haar mand toereikte, keerde zij haar gezicht naar hem toe. Hij kon het geheel vanonder haar blauwe muts zien. Hij had nooit zo iets teder schoons, zo zwaarmoedig droevigs gezien. Het was de eerste keer dat hij haar gelaat geheel kon zien, hoewel hij haar dikwijls door de straten had zien gaan, en had vernomen dat zij het blinde kind was van John Bunyan, die hij hevig haatte. Haar liefelijke, droevige blik trof zijn hart, en medelijden met het kind kreeg op dat ogenblik de overhand over de haat tegen de vader.

"Wat is de prijs voor een bosje, kind?"

"Een stuiver voor de kleine bosjes, mijnheer, en twee stuivers voor de grote, antwoordde zij bescheiden, en toch opgewekt. De vriendelijke toon van de spreker had haar hart bemoedigd, en vervulde het met hoop. Het was het eerste verzoek dat zij had gedaan, en zij was opgetogen over het gunstig gevolg. Zij dacht aan de ernstige bede van haar vader, en zij had het gevoel dat God dat gebed zou verhoren.

"Neem er zoveel als u wilt, mijnheer, waagde zij te zeggen, toen de man bezig was de bosjes te bekijken, ik wil ze vandaag allemaal verkopen, want mijn moeder en de kinderen hebben geen brood." "Hier kind, ik zal deze zes kleine bosjes nemen, en deze drie grote."

Het hart van Mary sprong op van blijdschap, toen zij dacht aan het geld dat zij op het punt stond te ontvangen.

Hij ging zijn winkel in om het te halen.

"Wat nam hij er veel, niet? Zei Jozef glimlachend, terwijl hij zijn zuster aankeek. Wij zullen nu brood hebben, nietwaar, Mary?"

"JA Jozef, zei vader niet dat God ons brood zal geven?"

"God geeft ons dit brood niet, Mary, moeder zal het kopen."

Zij begon het uit te leggen, maar de voetstap van de winkelier deed haar ophouden.

"Hier is je geld, blind meisje, " en hij legde een nieuwe, blinkende shilling in haar hand.

Haar hart sprong op van verrukking, toen zij de mooie, nieuwe munt voelde. Zij wist, door haar te betasten, dat het iets moois was, en haar hoog ontwikkeld voorstellingsvermogen, samen met de levendige fijngevoeligheid, die alle blinden bezitten, omgaf haar (die munt) met duizend ongekende bekoorlijkheden. Zij wilde wel naar de gevangenis vliegen, om haar aan haar vader te laten zien. Zij stelde zich de blijdschap van haar moeder voor, wanneer zij haar zou zien. Zij had nooit tevoren, bij al haar verkoop, zo veel in een keer ontvangen. De enige gedachte die haar geluk bedierf was, dat de vriendelijke winkelier, nu hij er zoveel had, er nooit meer een zou nodig hebben.

"Goede morgen mijnheer, zei ze tot de winkelier, terwijl ze haar mand opnam, en haar weg voortzette. Jozef vergat in zijn blijdschap iets te zeggen.

Zodra hij ver genoeg van de deur verwijderd was om niet meer door die man gehoord te worden, zei hij opgetogen van blijdschap: "Mary, Mary, ik ben zo blij dat ik met je ben meegegaan! Ik zei tegen de man dat hij je veters moest kopen, nietwaar? Ik vertelde hem dat wij thuis geen brood hadden, en dat wij allen honger zouden lijden als hij het niet deed. Ik zal altijd met je meegaan, om je te helpen verkopen."

"Ik wil graag dat je met me meegaat Jozef, maar je moet goed beseffen dat God het was die het de man in het hart gaf ons zo vriendelijk te behandelen."

"Goed en best, maar ik bracht hem ertoe de veters te kopen, Mary. Je weet dat hij er niet naar keek, totdat ik hem vertelde dat wij honger moesten lijden. God maakte dat hij goed voor ons was, maar ik maakte dat hij de veters kocht."

"Neen, neen, Jozef, jij kon niet maken dat hij iets deed; het was het werk van God. Hij maakte dat hij vriendelijk was voor ons, want Hij maakt alle mensen A

"Hier, Mary, hier is nog een winkel: een man staat in de deur. Je zult eens zien of ik niet maak dat ook hij wat koopt."

"Waar, Jozef, breng me bij hem, en moge God maken dat hij vriendelijk is voor ons."

"Ja, en ik zal maken dat hij veters koopt. Dan zullen we twee grote geldstukken hebben om mee te nemen naar vader. Zal hij dan niet blij zijn?"

"Goede morgen, mijnheer, zei Jozef, terwijl hij Mary losliet, zo begerig was hij om zijn kracht te tonen. Wilt u niet wat veters kopen?"

"Wat kopen? Zei de man op een barse toon, terwijl hij zwaar zijn wenkbrauwen fronste.

"War veters mijnheer, antwoordde Jozef, zo vlug, als wilde hij Mary verhinderen antwoord te geven.

"Veters mijnheer, veters, vader heeft ze gemaakt."

"En wie is je vader?, bromde de man.

"Zijn naam is John Bunyan mijnheer. Kent u hem niet mijnheer? Ze hebben hem gevangen gezet, omdat hij wilde prediken."

"Ja, en ze moeten hem daar maar houden, hij is een gemene rustverstoorder."

Mary werd pijnlijk getroffen door de onvriendelijke woorden en de stem van de man, en zou hem maar liever voorbij zijn gegaan. Maar Jozef, al was zijn ijver wat gedoofd, besloot om het niet zo gemakkelijk op te geven. Daarom nam hij de mand van Mary, ging naar de man toe, en zei vrijmoedig: Hier zijn ze mijnheer, wilt u er niet een stuk of wat kopen?"

"Neen, ik heb geen veters nodig."

"Jozef, fluisterde Mary. Maar het kereltje, vol ijver om de waarheid van zijn pocherij te bewijzen, gaf op de zacht gesproken woorden geen acht.

"Wij hebben thuis geen brood meer, en moeder, en wij kinderen, zullen honger lijden als u de veters van Mary niet koopt, " en het ventje keek hem triomfantelijk aan,

omdat hij er zich van verzekerd voelde dat deze woorden hem zijn doel zouden doen bereiken.

"Het zou goed zijn als jullie honger zouden lijden. Jullie en je vader, en al zulk ontuig; dan zouden we vrede hebben in het koninkrijk. Ik heb geen van jullie veters nodig. Als jullie vader werd opgehangen, zou dat het volk ten goede komen."

Het kereltje stond verslagen, hij kon niets meer zeggen, maar hij barstte in schreien uit. Stille tranen liepen langs de gloeiende wangen van het blinde kind. Zij nam haar broertje bij de hand, en zij liepen schreiend weg de twee arme, lijdende, beledigde kinderen. De harteloze man keek hen na, terwijl hij tussen zijn tanden vervloekingen over hen en hun vader mompelde. Zij gingen een zijstraat in, en begaven zich naar de buitenwijken van de stad, waar enige arme Baptisten woonden.

"Zie je wel Jozef, zei Mary, terwijl zij verder liepen, dat God het was, Die maakte, dat die andere man vriendelijk voor ons was?"

Hij was er van overtuigd, maar toch niet genegen zijn overtuigd zijn te erkennen. Geen woorden zouden ooit zulk een sterk argument hebben kunnen aanvoeren, en hij leerde die dag een les die hij in later jaren nooit zou vergeten. Het was voor hem een bewijs van de soevereiniteit van God en van Zijn bijzondere voorzienigheid, dat geen logica op latere leeftijd ooit kon weerspreken.

Zij gingen in de voorsteden van de stad van huis tot huis om iets van hun kleine voorraad van de hand te doen, waar zij ook maar een afnemer konden vinden. Zij zwierven voort van de ene plek naar de andere, nu eens een stuiver ontvangend voor hun veters, en dan weer alleen een vriendelijke weigering totdat de dag goed was besteed. Toen gingen zij op de stoep van een oud, onbewoond huis zitten, en aten daar hun brood droog op.

"Als Tom net zo groot was als die jonge man uit Londen, kon hij werken om brood voor ons te verdienen, nietwaar, Mary?" zei Jozef tot zijn zuster, toen zij op de stoep van het vervallen huis zaten.

Het gezicht van Mary klaarde plotseling op en zachte blos verspreidde zich over haar bleke wangen.

"Ja, antwoordde het blinde meisje, terwijl ze haar tere hand, die de broodkorst vasthield, op haar schoot liet zakken. Hij zou brood voor ons kunnen verdienen, maar wij moeten vertrouwen op God dat Hij het ons zal geven, totdat Tom groot genoeg is." Mary sprak de woorden bijna werktuiglijk uit, want haar hart werd door een andere gedachte in beslag genomen. Zij trachtte zich in te denken, hoe groot de jonge man uit Londen was, en hoe hij eruit zag. Zij had zijn gezicht nooit gezien, maar zij wist, dat hij, wat de wereld noemt, knap moest zijn, want zijn stem was zo welluidend, en in zijn tred was iets dat haar de zekerheid gaf, dat hij edelmoedig was. Zij had zich hem voorgesteld, elke trek, elke uitdrukking, elke verandering van zijn gelaat. Maar hoe kon ze er zeker van zijn, dat ze het bij het goede eind had? Ze zou het Jozef vragen.

"Hoe ziet die jongeman uit Londen eruit Jozef? Is hij lang, en welke kleur hebben zijn haar en zijn ogen? Ik wou dat ik hem kon zien, zei ze bij zichzelf. Maar haar hart antwoordde: "Nooit, nooit."

O, hij is een grote man Mary, antwoordde Jozef geestdriftig, want de aandacht van William Dormer voor hem, tijdens zijn bezoek, had er toe bij gedragen om zijn hart te winnen en zijn warmste bewondering gaande te maken. Breed, net als vader, en zo aardig."

"Je bedoelt dat hij er knap uitziet, Jozef, antwoordde Mary, glimlachend om de ernst van het kind.

"Ja, hij ziet er erg knap uit, en ik houd ook van hem."

"En zijn ogen en haar, hoe zien die eruit?"

"O, hij heeft blauwe ogen, diep blauwe ogen, en haar als dat van vader. Het is zwarter dan dat van vader, maar het is niet zo zwart als dat van moeder."

Mary begreep ogenblikkelijk hoe zij hem moest voorstellen. Het was precies zoals zij had vermoed. Aan de hand van deze hoofdlijnen kon zij het beeld aanvullen, en dat deed ze, het zo volledig makend als haar eigen voortreffelijk voorstellingsvermogen dat kon doen.

Dit is een voordeel dat de blinden hebben boven hen, die kunnen zien. *Wij* zien overal onvolkomenheid, en kennen de dingen zoals zij in werkelijkheid zijn. *Zij* leven in een wereld van eigen schepping, en de wezens daarin zijn, of engelen, of duivelen. De laatsten verdrijven ze uit hun gezichtsveld: zij flitsen langs hun horizon als een afschrikwekkende spookverschijning, en zijn dan voor altijd verdwenen, terwijl de engelen steeds blijven, en het ideale land, dat zij hebben geschapen, vervullen met heerlijkheid en blijdschap.

Het beeld was in de ziel van Mary gegrift. Het ging nooit meer weg.

Hun maaltijd, als die zo kon worden genoemd, was afgelopen, en de kinderen hervatten hun arbeid. Zij gingen voort, totdat hun benen zeer deden. De gedachte aan de goedkeurende glimlach en de vriendelijke woorden van hun vader, en aan de blijdschap en dankbaarheid van hun moeder, hadden hen, wanneer zij bijna de moed lieten zakken, gesterkt tot hun arbeid.

"Kijk Mary, zei Jozef, terwijl hij zijn vermoeide benen voortsleepte, de zon is bijna onder. Ik zou graag naar huis gaan, ik ben zo moe."

"Wij zullen vader gaan vertellen wat wij hebben gedaan. Ik wenste wel dat we alle veters hadden verkocht. Maar hij zal er zo ook wel blij mee zijn."

"De meesten hebben we verkocht, Mary, jij en ik, nietwaar?"

Het blinde meisje liet haar hand vlug over de inhoud van de mand gaan. "Ja, we hebben nog maar vier grote bossen, en zes kleine."

"En we hebben heel veel geld, nietwaar Mary?"

"JA Jozef, nu kunnen we wat brood kopen."

"En kun je voor mij een nieuwe hoed zien te krijgen, en nieuwe schoenen, en jij ook?"

"O neen, nu niet, daarop moeten wij nog wachten. Kun je dat, terwille van moeder en kleine Sara?"

Het kereltje liet zijn hoofd hangen. Het was een hele strijd, hij wilde zo graag een nieuwe hoed.

"Ja, antwoordde hij aarzelend, maar we zullen spoedig weer komen, en dan zal vader een mand vol veters hebben; en misschien zullen we ze allen verkopen en volop geld ontvangen."

"Ik hoop het, was het weifelend antwoord.

De vader glimlachte toe de kinderen hem hun resultaat vertelden; maar zijn hart werd pijnlijk getroffen, toen Jozef hem de wrede woorden van de harteloze winkelier overbracht.

"God zegene jullie, mijn arme kinderen, " zei hij, terwijl hij hen aan zijn hart drukte en kuste.

De kinderen gingen door de buitenpoort en haastten zich, engelen van barmhartigheid als ze waren, om licht en blijdschap te verspreiden rondom de haard van het huisje in Elstow.

"Wil je naar Londen gaan Bunyan, vroeg de gevangenbewaarder, toen zij samen zaten te praten in de avondschemering. Je hebt er al zo dikwijls over gesproken, en je herinnert je, hoe je me gisteren zei dat je dacht te zullen gaan, en te zien wat er voor je zaak kon worden gedaan."

"Ja, ik zal gaan, ik moet niets ongedaan laten wat resultaat belooft. Mijn gezin kan zonder mij niet leven. Mijn vrouw en kinderen zullen broodsgebrek lijden."

"Goed, laat me weten wanneer je zou willen gaan, en dan zal ik ervoor zorgen dat je de gevangenis uit kunt komen. Ik zal op dit punt de wetten van het land riskeren."

"Er kan niets verkeers in liggen mijnheer, ik ben onwettig hierheen gebracht, en hier vast gehouden, en het is mijn plicht alles te doen wat ik kan om mijn vrijlating te verkrijgen. De volgende week zal ik gaan."

"Goed, ik hoop dat je slagen zult, antwoordde de gevangenbewaarder, toen hij de deur van de cel aantrok en die ongesloten liet."Als ik je kan helpen, zal ik dat doen, zoveel als in mijn vermogen ligt. Goede nacht."

"Goede nacht, zei Bunyan, terwijl hij zich naar het kleine venster keerde, om uit te zien naar de rustige hemelen, bezet met bleke, statige sterren.

16. De droom van het blinde meisje

De sterren houden stil de wacht aan de middernachtelijke hemel. De maan giet, als uit een volle vaas, een vloed van heldere, koude stralen over de rustige aarde. De aarde, gehuld in een doodse stilte, rust zacht in de vloed van het zilveren licht, dat van duizend heuvels en hoogten teruggekaatst wordt in de koude, frisse lucht. Het dorpje Elstow ligt verzonken in een ongestoorde rust. Geen geluid komt de diepe, ontzagwekkende stilte verstoren. Uit elk gehucht en uit elke hofstee is het rumoer van het drukke leven langzamerhand weggestorven, toen de engel van de slaap rondging, in zijn eigen stille domein uitsluitend wie de zojuist afgesloten dag hebben gehoopt, en gevreesd, en gezwoegd, en gezucht. En nu heeft een doodse geluidloosheid het voor het zeggen bij elke huiselijke haard.

Onder het gordijnloze venster, precies waar de stralen van de maan haar tengere gedaante en engelachtig gelaat lieten zien, ligt het blinde meisje te slapen. Het rolbed, waarop zij rust, is, evenals het venster, zonder gordijnen. Geheel het maanlicht komt binnen door het venster, en valt in stromen van heerlijk zilver over de vermoeide gedaante van de slaapster, en verder over de kale vloer, en het sluipt tegen de verder gelegen muur op, steeds hoger, totdat het met zijn schitterende stralen de hele kamer verlicht. In het stille huisje rust het gezin van de goede man, zij hebben zich toevertrouwd aan de wakende zorg van de grote Herder van Israël, Die waakt over allen, en Zijn lammeren teer aan Zijn hart drukt. Zij slapen zoet, want de arbeid maakt hun stille rust zoet. Naast zijn zuster ligt de kleine Jozef. Zij hebben zich de lieve lange dag moeizaam voortgesleept om levensonderhoud aan de moeder en de kinderen te verschaffen, en nu rusten hun pijnlijke ledematen op het zelfde smalle bed. Een schoon schouwspel voor de bewakende engelen om aan te zien.

Het blinde meisje droomt. Een onuitsprekelijke schone glimlach glijdt zacht over haar vermoeide gelaatstrekken en verwijlt liefelijk om haar rozerode mond. Haar lippen bewegen zich alsof zij spreekt. Zij voert een gesprek met de engelen. Temidden van die zich in een visionair panorama bewegende menigte, is er een, gekleed in een gewaad van licht, die haar blik boeit en vasthoudt. Zij glimlacht, weer bewegen zich haar lippen, zij spreekt zijn naam uit het is William Dormer.

De gehele dag is zij bezig geweest met zijn beeld als een welkome gast, en nu zij rust, komt hij in dromen tot haar, en verrukt staren de ogen van haar geest hem aan. Zij kon hem bij dag niet zien. De ziel was aan het lichaam onderworpen. Maar nu se slaap is gekomen, bevrijdde hij de ziel, en deze verheft onbelemmerd zich in de oneindige uitgestrektheid van het heelal, en vertoeft naar welgevallen bij de verrukkelijke tonelen die zich aan haar voordoen. Tijd en ruimte worden teniet gedaan, en de blinde ogen worden geopend.

Zij is niet langer een kind, maar zij wandelen naast elkaar langs beschaduwde paden, en bij zacht murmelende stromen, terwijl visioenen van een betoverende liefelijkheid zich telkens aan haar opgetogen blik vertonen. De gevangenis is weg, honger en gebrek zijn voor altijd gevloten. Haar vader is vrij, en moeder en de kinderen vergasten zich aan heerlijk voedsel. In het verre verschiet staat een huisje in Elstow, gevat in een schone omgeving. Zij is in een ander koninkrijk, waar alles vreugde en geluk is. Verdriet en beproeving, en lijden zal er voor haar niet meer zijn, maar eeuwige vrede en blijdschap. Zij is nu voorzeker zalig. Een diep geluk vervult haar wezen. Het visioen is te verrukkelijk; zij wordt wakker om tot de ontdekking te komen dat zij de arme, blinde Mary is van de gevangene een kind van smarten, liggend in haar lage rolbed, naast haar vermoeide broertje.

De bleke, zwijgende maan kijkt koel naar beneden. Het gezicht heeft een andere uitdrukking gekregen. De engelachtige glimlach is weg, de hemelse schoonheid is verdwenen van het bleke gelaat, en smart en teleurstelling tekenen zich af op de vermoeide trekken. Stille, verdrietige tranen komen in de blinde ogen, en lopen ongemerkt, behalve door de bewakende engel, langs haar magere, bleke wangen.

Ach, hoe bijzonder pijnlijk is het om zo uit de paviljoenen van de hemel te worden terug gerukt naar de sombere, diepe ellende van de aarde! Wij zouden graag het sterfelijke afleggen om aan de beproeving te ontkomen.

Lange, afmattende uren bijna tot het aanbreken van de dag ligt het arme kind daar, in haar gedachten het schone visioen nog eens doorlevend. Zij staat er met bijzonder genot bij stil. Zal het ooit voor haar werkelijkheid worden? Zij stelt zich die vraag telkens weer. Er komt voor haar slechts een vaag, onbevredigend antwoord. Zij is nu slechts een kind een arm, blind kind en haar vader zit in de gevangenis. Zij heeft gehoord dat in de hemel de blinden zien, en daar zal zij straks heengaan. "Ik moet wachten, totdat ik daar kom, " zegt ze bij zichzelf.

17. Bunyan bezoekt zijn gezin

Bunyan kreeg van zijn bewaker", in wiens ogen hij genade vond", toestemming, niet slechts om zo nu en dan naar zijn "kudde" te gaan en zijn gezin te bezoeken, maar ook om zich naar Londen te begeven, om van de Baptisten daar hulp te vragen, met het oog op zijn toekomstig verhoor, dat bij gelegenheid van de gerechtszittingen in 1662 zou plaats vinden.

Door zo aan Bunyan, dikwijls naar zijn eigen verkiezing, toe te staan heen en weer te trekken, overtrad de bewaker zeer zeker de bepalingen van de wet en stelde hij zich daarbij aan vervolging bloot.

Hij schijnt tot deze toegevendheid gedreven te zijn door de buitengewoon grote onrechtvaardigheid en strengheid van de rechters. Zij hadden van hun privilege misbruik gemaakt, door Bunyan te beledigen en hem zonder een eerlijk proces gevangen te zetten. Nu ging hij het zijne te buiten, door hem voorrechten te schenken, waartoe hij niet wettelijk bevoegdheid bezat om die te verlenen. Maar hij stond bij zijn overtreding aan de kant van de barmhartigheid. Karel, (Karel II, koning van Engeland en Schotland, 1660-1665. vert.) had proclamaties ten gunste van de Nonconformisten uitgevaardigd, en tegen deze proclamaties in hadden de rechters over Bunyan een vonnis uitgesproken. Door hem gunsten te verlenen openbaarde de bewaker daarom slechts zijn vertrouwen op de koning, en eerbied voor zijn beloften. De woorden van de koning, en de daden van de rechters waren wezenlijk met elkaar in tegenspraak. De bewaker gaf er de voorkeur aan zijn loyaliteit te tonen door de eerste te volgen, zelfs als hem dat blootstelde aan de haat en vervolging van de laatsten. Hij had een volkomen vertrouwen in de oprechtheid van zijn gevangene. Hij zag inderdaad tegen hem op met een bijna bijgelovig ontzag, dat door het volgende voorval nog groter werd.

"Het was aan sommigen van de vervolgende prelaten bekend, zei Ivimey, de geschiedschrijver van Bunyan, dat hij dikwijls buiten de gevangenis vertoefde, door de toegevendheid van de bewaker. Daarom besloten zij een ambtenaar te zenden om de zaak te onderzoeken, en met de bewaker over deze plichtsverzaking te spreken. Om hem gemakkelijker in de val te laten lopen werd aan de ambtenaar het bevel gegeven midden in de nacht in Bedford aan te komen. Die nacht was Bunyan naar huis gegaan om die in zijn gezin door te brengen. Maar hij kon niet slapen, er was iets dat hem scheen te zeggen dat hij moest terug gaan naar zijn cel. Hij stond op en zei tegen zijn vrouw dat hij onmiddellijk moest terugkeren. Zij verzette zich daartegen, maar hij hield voet bij stuk, en vertrok. "De bewaker berispte hem omdat hij op zulk een ongelegen uur binnenkwam." Ternauwernood was de dag aangebroken, toen de door de prelaten gezonden bode aankwam, en vroeg:

"Zijn alle gevangenen aanwezig?"

"Ja", antwoordde de bewaker, terwijl een lichte huivering hem beving bij de gedachte dat hij nauwelijks aan het gevaar was ontsnapt.

"Is John Bunyan aanwezig?" vroeg de bode, in de hoop dat hij de bewaker zou betrappen op de verzaking van zijn plicht.

"Ja", antwoordde de bewaker, verwonderd over de voorzienigheid die Bunyan te middernacht naar de gevangenis had teruggebracht.

Maar de bode is niet tevreden gesteld. "Laat me hem zien", zei hij, in de hoop dat hij niet te voorschijn kon worden kon worden gebracht. Maar hij *werd* te voorschijn gebracht, en alles was in orde.

De bode ging teleurgesteld heen. Toen hij was vertrokken, wendde de bewaker zich tot Bunyan en zei:

"Je kunt uitgaan wanneer het je goeddunkt, want je weet beter wanneer je moet terugkeren dan ik het je zeggen kan."

Dit voorval, dat zo uitstekend geschikt was om de ziel van de bewaker te vervullen met het geloof aan de bovennatuurlijke leiding, die John Bunyan bestuurde, had plaats, zoals we uit de oorkonde vernemen, voor zijn reis naar Londen. Het zou inderdaad zeer logisch lijken, te veronderstellen dat zulk een gebeurtenis er veel toe heeft bijgedragen om de bewaker ertoe te bewegen het verlenen van voorrechten uit te breiden.

Ter voorbereiding voor zijn vertrek naar Londen gaat Bunyan naar huis om de nacht door te brengen. Laten wij hem daarheen volgen. Hij heeft herhaaldelijk in de stilte en eenzaamheid van zijn cel zijn weg aan God opgedragen, en Hem om Zijn leiding en zegen gesmeekt over wat hij ging ondernemen. En nu wilde hij met zijn Elizabeth en zijn vier hulpeloze kinderen neerknielen, om samen hun smekingen op te zenden tot de troon der genade en der liefde. Hij gaat even zo goed terwille van hen als terwille van zichzelf; daarom wilde hij een gemeenschappelijk gebed opzenden voor het welslagen van zijn poging. Bovendien had hij de raad van zijn vrouw nodig, aan wier oordeel hij hoge waarde hechtte. Zij was daar voor hem geweest, en ofschoon zij geen resultaat had bereikt, kon hij toch voordeel hebben van haar ervaring.

De ondergaande zon zag Bunyan door de weiden tussen Bedford en Elstow wandelen met een ernstig, peinzend gelaat. De gehele dag had hij hard gewerkt om veters te maken. Zijn geest was vervuld geweest met opdringerige gedachten, terwijl zijn vingers ijverig bezig waren met zijn dagelijkse arbeid. Hij had de resultaten van zijn arbeid meegebracht, opdat het blinde kind die zou kunnen verkopen in het dorp Elstow en omgeving.

Hij had deze zelfde weiden en smalle landweg bewandeld, toen hij nog gehuld was in de mantel van zijn eigengerechtigheid; en, gesterkt door zijn berouw en zijn beloften aan God om het beter te doen", behaagde hij God ", zoals hij dacht", even goed als wie ook in Engeland". Hij was toen een "vlot spreker " over godsdienstige onderwerpen, vertelt hij ons zelf. Maar helaas, hij was alleen maar een spreker. Hij had nog nooit de genade van God gesmaakt, die ons wijs maakt tot zaligheid. Hij was een Farizeer, en hij versmaadde het kruis van de Heere Jezus Christus. Als hij in later jaren op deze periode van zijn leven terug ziet, toen de Geest van God hem een nieuw hart had gegeven, spreekt hij op deze wijze tot zichzelf: "Tot nu toe was ik niets dan een arme, schoonschijnende huichelaar, en toch had ik graag dat men over mij sprak, als over iemand die waarlijk godvrezend was. Ik was trots op mijn vroomheid, en ik deed inderdaad al wat ik kon om van de mensen gunstig gezien en gunstig beoordeeld te worden. Arme stumper die ik was, dit alles was ik, omdat ik onbekend was met Jezus Christus, en erop uit was mijn eigen gerechtigheid op te richten, en ik zou daarin zijn omgekomen, als God mij niet in Zijn barmhartigheid aan mijn natuurlijke staat had ontdekt."

En hij had deze zelfde weide bewandeld, toen de stem van de Sinaï in zijn oren bulderde, en de schuld zwaar op zijn ziel lag. Toen het gesprek van "drie of vier vrouwen van Bedford, die bij een deur in de zon zaten te praten over een nieuwe geboorte", de pijlen der overtuiging diep in zijn ziel hadden doen dringen, zodat hij er zijn werk van maakte om zich steeds weer in het gezelschap te begeven van deze vier vrouwen, breiend in de zon, want hij kon niet wegblijven, totdat zijn ziel zo op de eeuwigheid en op de dingen van het Koninkrijk der hemelen werd gevestigd, dat geen genoegens, geen voordelen, geen overredingen, en geen bedreiging haar ervan konden

losmaken, of doen loslaten. En hier had hij die grote vreugde ervaren, die hem deed verlangen te spreken van de liefde van God en Zijn gunst jegens hem, zelfs tot de kraaien, die in de omgeploegde landerijen voor hem zaten.

Deze weilanden en de landweg waren getuige geweest van zijn zwaarste worstelingen, en van zijn blijde en droevige dromerijen.

Terwijl hij op zekere dag over deze kleine landweg loopt, wordt hij in de verleiding gebracht om tot de plassen op het paardenpad te zeggen: "Wordt droog " , en tot de droge plaatsen: "wordt plassen". Dit om zijn geloof te toetsen: hij moet en zal een wonder doen om te bewijzen of hij geloof *heeft* of niet. Maar juist wanneer hij op het punt staat het bevel te geven, komt de gedachte bij hem op: "maar Ga onder gindse heg, en bid eerst dat God je ertoe in staat stelt." Doch hij wacht een ogenblik, want er brandt nog een gedachte in zijn ziel: "Wat moet ik, als ik bid en tracht het te doen, en ik er desondanks toch niets van terecht breng; moet ik er dan zeker van zijn dat ik geen *geloof* bezit, maar een verworpene ben en verloren ga?"

Terwijl hij voortgaat passeren al deze beproevingen en verzoeken snel de revue, en hij ziet daarin het werk van de duivel, die hem hier in voorbijgegangene tijden zwaar heeft aangevochten. Hij is nu langs de poel Mistrouten gereisd, maar hij is door het lijden niet volmaakt. Andere beproevingen zijn zwaar voor hem. Zijn geloof is nog niet voldoende gerijpt om de buitengewone grote en zekere beloften aan te grijpen en zich die toe te eigenen. Er komt een sluier tussenbeide. De hand van God wordt hem geopenbaard, maar Zijn bedoeling is verborgen.

Hij bereikt het kleine erf voor het huisje, juist als de zon aan de wester horizon ondergaat. De kinderen zien hem en snellen naar buiten om hem tegemoet te gaan. Zijn Elizabeth komt ook, maar haar tred is langzamer dan die van de kinderen. Niet dat haar hart minder warm is, maar zij toont haar liefde op een ernstiger manier. Ook haar gelaat is ernstig, evenals haar tred. Haar dagelijkse zorgen wegen haar zwaar, en verdriet ondermijnt haar vreugde. Vriendelijke groeten en hartelijke woorden worden gewisseld. De maaltijd staat aangericht, en samen gebruiken ze het eenvoudige voedsel. De goede man ziet dat de dis karig is voorzien. Zijn hart is verdrietig, maar hij laat het niet merken. Zij scharen zich om de haard, kleine Sara op de ene knie, en Jozef op de andere. Het blinde meisje zit naast hem, met haar hand op zijn schouder, en haar blinde ogen naar zijn gelaat gewend, terwijl haar oren gretig elk woord van hem indrinken. Hij ziet dat de uitdrukking van haar gelaat ook is veranderd; haar gedrag is matter dan ooit. Hij schrijft dit toe aan haar moeilijkheden.

Hij kan de vele gedachten niet lezen, welke *die* droom hebben wakker geroepen. Zijn trouwe Elizabeth zit aan de andere kant, haar ijverige vingers bezig met werk voor het kleine gezin. Tom zit in de hoek, vanwaar hij hen allen kan zien. De woorden van zijn vader bekoren hem, en hij wordt nooit moe hem vragen te stellen. De kinderen worden ten laatste slaperig en moeten naar bed worden gebracht. Maar voordat zij gaan, knielt de vader in hun midden neer, en vraagt de zegen van God over zijn gezin. Na een poosje wordt Thomas dommelig, en Mary voelt aan, dat vader en moeder verlangen alleen te zijn; daarom sluipt ze rustig weg naar haar kleine rolbed, waarin kleine Jozef ligt te slapen; en de twee worden achtergelaten om hun plannen voor de toekomst te regelen.

"Ik Ga morgen naar Londen, Elizabeth, ik moet zien of ik mijn vrijheid niet kan terug krijgen. Ik geloof, dat ik, als ik daar kon zijn, de Baptisten zou kunnen bewegen voor mij te bemiddelen. Ik wil de koning laten zien dat ik onbillijk ben behandeld, en misschien zal God het hem in zijn hart geven mij vrij te laten, of de rechters te noodzaken een nieuw onderzoek in te stellen. Ze zullen me op de eerstkomende

zittingen geen verhoor toestaan als ik niet voor mijn eigen zaak zorg. Zij zullen me opnieuw onrecht aandoen."

Zijn vrouw zuchtte, daar ze aan haar eigen vruchteloze poging dacht. Maar zij geloofde dat haar man voorspoediger zou kunnen zijn dan zij was geweest, en daarom raadde zij hem aan om te gaan.

"De Heere geve je voorspoed, mijn man, zei ze, toen hij ophield haar zijn plannen te ontvouwen, en Hij geve de koning barmhartigheid voor je. Deze wrede mannen kennen geen barmhartigheid. Zij zouden je je leven ontnemen om hun wraakzucht te bevredigen, je kunt uit hun handen niets goeds verwachten, en als het hart van de koning niet door medelijden wordt bewogen, zullen ze je in die oude gevangenis laten wegwijnen."

"Maar wij moeten bereid zijn om met de genade van God het ergste te verdragen, Elizabeth, en in alle dingen verdrukking te lijden als goede krijgsknechten van de Heere Jezus. Het zijn zware beproevingen die we doormaken, maar Hij, Die weet wat het beste is, legt ze ons op. Wij kunnen Zijn Wijsheid niet doorgronden, doch wij weten dat Zijn Liefde even ondoorgrondelijk is. Ik ben in deze zaak hoopvol gestemd, maar ik zou mezelf niets wijs willen maken. Laten we met blijdschap aanvaarden wat de Heere ons doet toekomen."

18. Bunyans bezoek aan Londen

De dageraad had nauwelijks de oostelijke horizon een gouden glans gegeven, toen Bunyan zijn reis begon. Hij had geen tijd te verliezen. Een groot werk lag voor hem. Een groot deel van de reis werd doorgebracht in gebed tot God om de leiding van Zijn Geest, en om een zegen over zijn onderneming. Enkelen, die hem op de weg naar Bedford tegenkwamen, kenden hem. Zij waren verrast hem in vrijheid te zien, maar zij zagen in hem slechts de arme John Bunyan, de ketellapper, gevangen gezet om de prediking van het Evangelie. Zij dachten er volstrekt niet aan dat daar een man liep die toekomstige geslachten zouden roemen en zalig prijzen; iemand, van wie een roep zou uitgaan in de gehele wereld, en zijn machtige daden tot aan het einde van de aarde. De Godvrezenden onder hen hieven ongetwijfeld hun ogen eerbiedig op naar de hemel, terwijl zij een dankgebed en een lofprijzing opzonden, omdat hun lot zoveel beter was als dat van de arme gevangene. De goddelozen daarentegen scholden, en wendden zich af van iemand die door hen een "verderfelijke kerel" en een "arme, krankzinnige ketellapper" werd genoemd. Maar hij was een roemrijke martelaar voor de Waarheid, zoals die in Christus Jezus is. Hij wist waarom hij leed. Hij kon de triomfantelijke resultaten van dat lijden nog niet zien, maar nu ontvangt hij het loon "geduldig volharden en weldoen" namelijk het eeuwige leven het leven, dat behoort bij de tijd, wanneer hij zou kennen, gelijk hij gekend was "en hij zal blinken als de sterren, altoos en eeuwig", want, heeft hij niet velen gerechtvaardigd?

Toen hij in Londen aankwam, zocht hij eerst Elizabeth Gaunt en William Dormer op. Door haar werd hij in aanraking gebracht met velen van de Baptisten in de stad, die later zijn persoonlijke vrienden werden, en die hem alle bijstand verleenden, dat in hun vermogen lag, niet slechts als smekeling om genade voor de rechtbank van de koning, maar ook als schrijver. Door mevrouw Gaunt leerde hij Henry Jessee kennen, een man, wiens talenten, geleerdheid en menslievendheid voor elke goede zaak meer gewicht in de schaal legden. Hij had een nieuwe vertaling van de Schriften gereed

gemaakt, en was zowel een weldoener van de arme Joden in Jeruzalem, als de invloedrijkste predikant van de gemeenten.

"Wij zijn blij u te ontmoeten, broeder Bunyan, zei deze getrouwe predikant, toen hij de gevangene de hand drukte, uw beproevingen en lijden terwille van de Waarheid zijn ons ter ore gekomen, en we verheugen ons dat u door de genade van God in staat zijt gesteld uw ziel in lijdzaamheid te bezitten, en daardoor getuigenis aflegt van Zijn liefde en goedheid; u lijdt voor een goede zaak."

"God heeft me zeer wonderlijk ondersteund in mijn beproevingen, Zijn Heilige Naam zij gedankt, antwoordde Bunyan, als Hij mij niet Zijn overvloedige genade had geschonken, die mij heeft gesterkt en staande gehouden, ik zou reeds lang onder mijn last zijn bezwaken."

"We hebben deze vertroostende zekerheid, broeder Bunyan, dat onze sterkte zal zijn als onze dagen. U hebt het zo ervaren, ik weet dat het zo is, want het is de belofte van God, Die niet kan falen. Het zijn hachelijke tijden voor deze natie, omdat de mensen felle verachters zijn geworden van hen die goed zijn, want zij hebben een gedaante van Godzaligheid, maar zij verloochenen de kracht daarvan. De ongerechtigheid wordt op de hoge plaatsen op de troon gezet, en het volk van God wordt ertoe gebracht om te murmureren vanwege de onderdrukker. De gevangenen zitten vol met getuigen voor de Waarheid, en de hand van de vervolging wordt gelegd op wie oprecht willen leven in het midden van dit krom en verdraaid geslacht. Hoe lang deze stand van zaken zal duren, God alleen kan het zeggen. Hij is bezig Zijn volk te zuiveren. Hij doet hen door de smeltkroes gaan, opdat Hij Zijn machtige arm kan ontbloten om hen uit de vlammen te redden. Maar Zijn kastijding is zwaar, en wij worden genoopt uit te roepen: "Hoe lang, o Heere, hoe lang nog, voordat Gij zult komen tot onze bevrijding?"

"Ons wordt gezegd, broeder Jessee, dat *allen*, die godzalig willen leven in Christus Jezus, zullen worden vervolgd, maar de bozen en bedriegers zullen tot erger voortgaan, verleidende en wordende verleid Deze dingen zijn voorzegd, daarom moeten wij er ons niet over verwonderen dat zij komen.

"Hoe staan uw zaken ervoor, broeder Bunyan, hebt u enige hoop dat u genade zult vinden in de ogen van de koning?"

"Ik heb enige hoop, maar ze is zwak. Ik ben naar Londen gekomen om te zien wat er gedaan kan worden om mijn vrijheid te verkrijgen. Ik ben onrechtvaardig gevangen gezet. God weet, dat het zo is. Mijn vijanden hebben me opgepakt en in de gevangenis gestopt. Zij zullen mij geen kans op vrijheid geven, en toen mijn vrouw voor hen verscheen om voor me te pleiten, overstelpten ze haar met ruwe woorden en ze wilden niet naar haar luisteren."

"Hoe maken de gelovigen het in het land, broeder Bunyan?. We horen vreselijke berichten over de behandeling, die zij ondergaan door de handen van hun vijanden."

"Ik weet er maar weinig van hoe het er met hen bijstaat. De gevangenis te Bedford zit vol met onze broeders, die luide hebben geroepen tegen de zonden van de moeder der hoererijen en haar kinderen."

"De omstandigheden hier, in deze zondige stad, zijn vreselijk, mijn broeder. Beroering en onenigheden en duivels verraad en boosaardig verraad heersen onder hen, die aan de macht zijn, en de rechtvaardigen worden vertrapt, en er is niemand om het hun aangedane onrecht goed te maken. De koning speelt tegenover de Dissenters de rol van een bedrieger. Onze burgemeester kwelt onze mensen op elke manier die zijn helse vindingrijkheid kan uitdenken. Het lijkt wel of satan is losgelaten om de kinderen van God te verdelen en verachting te brengen over het erfdeel van de Heere"

"En kan niemand de stem verheffen ter verdediging van de eigen uitverkorenen van God, wanneer hun bloed van de aarde roept? Is er niemand om hen te wreken? Ach, wanneer zal er aan deze dingen een einde komen?"

"Onze burgemeester is fel en wreed, mijn broeder, hij heeft er behagen in de kinderen van God te kwellen. Hij vervolgt hen als een leeuw zijn prooi. Zij kunnen aan zijn bloedige wraakzucht, en aan

zijn vastbesloten haat niet ontkomen. Hij vergast zich aan het bloed van de heiligen, omdat het zijn begeerte is hen van de aarde weg te rukken. Zijn naam is een bijnaam geworden voor wreedheid, zelfs onder hen die de Nonconformisten verachten. Zij zeggen: "De duivel is niet langer zwart, maar hij is **Brown** ("bruin) geworden."

"En steekt niemand een hand uit om de stroom van ongerechtigheid te stuiten? Het volk van God moest zeker opstaan, wanneer zijn vijanden als een vloed komen. O God, verwek een banierdrager, die het woord van waarheid en de gerechtigheid in het domein van de mens der zonde zal brengen."

"Er is een broeder, Henry Adis, die bezig is een donderslag voor te bereiden voor deze Brown, samen met de andere magistraten van de stad. Hij noemt die "donderslag voor Brown, de burgemeester, door een van de kinderen, die een Boanerges is geworden."

"En zal dat wat goeds uitwerken, zullen de magistraten er aandacht aan schenken?"

"Ik kan het niet zeggen, geve de Heere dat het veel goeds mag doen, om de ogen van deze mensen te openen, opdat zij het grote kwaad zien, dat dit land te schande maakt. Maar ze zijn zo verdwaasd in hun zonde, dat er maar weinig hoop is. God zij genadig, God zij hun genadig." En het gezicht van de oude predikant klaarde op door de kracht van de ontroering, die zijn hart vervulde.

"Ik zou deze broeder, voordat ik vertrek, graag eens bezoeken. God make hem in zijn werk voor

spoedig, en moge het dienstig zijn ter verijdeling van de plannen van allen die de Waarheid, zoals die in Jezus is, willen vernietigen."

"Amen, amen! wilt u met de koning spreken over uw zaak, voordat u vertrekt, broeder Bunyan?"

"Ik zou dat heel graag doen, als het mijn zaak ten goede komt. Ik zou niets onbeproefd willen laten om me van mijn vrijheid te verzekeren. Mijn vrouw en vier kinderen vergaan van de honger, terwijl ik gehuisvest ben in die koude, vochtige gevangenis daarin gezet en daarin vastgehouden door de vijanden van God. Maar ik zou graag daarover uw mening vernemen. Ik ben hier gekomen om mijn broeders te raadplegen. Ik wil graag de beste middelen gebruiken nu ik in verlegenheid verkeer. Ik weet niet hoe ik verder moet gaan."

"Als u bij de koning in audiëntie ontvangen kunt worden, kan dat goed zijn. Maar deze goddeloze monarch heeft zich zo overgeleverd aan zijn vermakingen en ondeugden, dat hij alle zorg voor zijn koninkrijk heeft verloren. Hij meent dat zijn vis in de meren en vijvers van oneindig meer waarde zijn dan de zielen van de Dissenters en Nonconformisten. En hij zou geen uur tennis willen verliezen, al stond het belang van zijn gehele koninkrijk op het spel. Zijn volkomen onverschilligheid voor de staatszaken is schandelijk en vreselijk."

"Denkt u dan dat er maar weinig hoop is om op zijne majesteit een beroep te doen?"

"U kunt het alleen maar proberen. De zaak is onzeker, hoewel het uw toestand niet kan verslechteren. Ik zal met u meegaan om onze verstandigste broeders te raadplegen, en wat dan ook maar het beste is, dat moeten we doen."

De twee mannen gingen van huis tot huis, om zo mogelijk de meningen en inzichten te vernemen van hen, die zij geschikt achtten om advies te geven. Het werd verstandig

geoordeeld om Na afloop van de raadpleging door twee van de vrienden van Bunyan aan de koning een petitie aan te bieden.

Men vreesde dat zijn eigen aanwezigheid misschien gevoelens van weerstand zou opwekken, als men bemerkte dat hij zonder toestemming de gevangenis had verlaten en naar Londen was gekomen. Sommigen van de Baptisten in de stad moesten worden beschermd. Zij stonden onder verdenking, en daarom was het voor Bunyan nodig zeer omzichtig te zijn in zijn bewegingen, opdat het niet bekend zou worden dat hij met hen verenigd, of op enige manier met hen verbonden was. Jammer genoeg waren enkelen van hen "mannen van de vijfde monarchie"¹⁾

1) "Fifth Monarchy men", een secte in de 17e eeuw, die meende dat de tweede komst van Christus nabij was, en die het als haar plicht beschouwde Zijn Rijk met geweld te vestigen. (Vert.)

en zij werden natuurlijk door het hof en het kabinet verfoeid. Zij brachten ook de gehele gemeente onder verdenking, daar haar beweging met argusogen door de vijanden van de Nonconformisten werd nagegaan.

Bunyan was er spoedig van overtuigd door zijn omgang met zijn broeders, en door de inlichtingen zoals hij die toevallig kon verkrijgen dat het hof in zulk een toestand van losbandigheid verkeerde en dat er zulk een haat heerste tegen allen die de overheersende godsdienst niet aanvaardden, dat het nutteloos voor hem zou zijn in eigen persoon een verzoek te doen, om verandering, of verzachting van het vonnis, waaronder hij had te lijden. Hij had geen invloed op het hof. Zijn aanwezigheid daar zou, zo veronderstelde men, een ongunstige werking hebben op zijn zaak. Hij zou worden beschouwd als iemand die elke wet veracht, en spot met de handelingen van hen die zich houden aan de regels. Karel was volstrekt geen ijveraar voor gezag en orde, maar omdat hij de dupe was van intrigerende lieden, en de slaaf van zijn eigen nukken, was men bang dat de aanwezigheid van Bunyan aanleiding zou geven tot de een of andere gril, waardoor zijn bedoeling volkomen zou worden verijdeld.

Bunyan voelde zich vreselijk teleurgesteld over het schijnbaar noodwendig gevolg van zijn reis. Hij was zo vervuld met het gevoel dat zijn zaak rechtvaardig was, dat hij ertoe was gekomen om te geloven, dat, als hij slechts de gelegenheid kon krijgen zijn zaak zelf aanhangig te maken, het resultaat daarvan moest zijn al wat men maar wensen kon. Hiermee gaf hij blijk van zijn onwetendheid aangaande de toen bestaande toestand in het koninkrijk. Hij had slechts de "proclamaties" van Karel gelezen. Hij kende die man niet zoals hij in werkelijkheid was overgeleverd aan het toegeven aan iedere hartstocht, buitensporig in uitspattingen levend, walging wekkend en verdorven.

Na veel beraad en gebed werd besloten dat William Kiffin en Richard Pelgrim aan de koning een verzoekschrift zouden aanbieden, op een tijdstip dat het best zou lijken om verzekerd te zijn van een goede uitslag voor hun zaak. William Kiffin was een Baptistische predikant, een welgesteld en invloedrijk man, en in hoog aanzien bij alle standen. Hij was het middel geweest tot het verkrijgen van uitstel van executie van twaalf personen, die te Aylesburg ter dood waren veroordeeld. Daarom veronderstelde men dat aan een verzoekschrift van hem aandacht zou worden geschonken. Richard Pelgrim, ofschoon van de groep van het duizendjarige rijk, was alsnog te weinig bekend om enige verdenking te wekken. Hij was een fijngevoelig man van beschaafde manieren, en om die reden werd hij uitgekozen om de heer Kiffin te vergezellen.

"Hoe staat het ermee, heeft de Heere vandaag uw zaak gunstig doen verlopen, broeder Bunyan, vroeg mevrouw Gaunt, toen hij Na een dag van zware arbeid bij haar binnentrad, is uw verzoekschrift al naar de koning gegaan?"

Neen, de broeders hebben besloten een gunstiger gelegenheid af te wachten dan die er nu is. De koning heeft het zo druk met zijn partijen en spelen en losbandigheden, dat hij voor andere dingen geen tijd heeft."

"U gaat zeker niet naar huis voordat u weet wat er van terecht zal komen, wel?"

"Ik moet morgen gaan, mijn tijd is om."

"Wat!, terug gaan, broeder Bunyan, en dat onverrichter zake? U moet nog een poging doen, zo niet meer."

"De broeders zeggen me dat het niets uit zou richten als ik mezelf bij de koning zou aanmelden, het zou hem alleen maar boos maken."

"En wilt u in het geheel niets doen om uw vrijheid te verkrijgen?"

"Ik heb alles gedaan wat ik kon. Ik moet het overige aan de broeders Kiffin en Richard Pilgrim overlaten."

"En zo gaat u dus terug, zoals u gekomen zijt? Wat zal dat een droevig nieuws zijn voor uw arme vrouw en kinderen!"

"Wij moeten op God vertrouwen, zuster Gaunt, al deze dingen liggen in Zijne handen. Als Hij het goed acht me in de gevangenis te houden, dan is dat voor een wijs doel. Als banden en gevangenis mijn deel zijn, moet ik leren roemen in verdrukkingen. Ik ben een man, omringd met zwakheden, en soms wordt mijn geloof zwak, maar de Geest bekwaamt me om me te sterken met de beloften, totdat ik tenslotte een vertroostende zekerheid uit de hand van God ontvang in al mijn verdrukkingen, en dan is alles goed met me, zolang als dat vertrouwen voortduurt."

"Maar u zult toch niet terug gaan naar de gevangenis, wanneer ge huiswaarts gaat, broeder Bunyan?"

U zult toch wachten, totdat deze zaak voor u is afgewerkt?"

"Ik wil terug gaan naar de gevangenis en daar blijven, totdat de kwestie is beslist. De vriendelijke bewaker, die me de vrijheid gaf om naar Londen te gaan, moet ik niet in gevaar brengen."

"u wilt teruggaan, welnu, dat is goed. Wij moeten bereid zijn om ons getuigenis met ons bloed te bezegelen. De Heere geve u genade om Hem te volgen op al Zijn wegen." Het hart van de gevangene was zeer zwaarmoedig toen hij uit de hoofdstad vertrok. Vanaf een verhoging op de weg, waar hij even bleef stilstaan, zag hij terug op de stad de zetel van zonde en ongerechtigheid, van allerlei onreinheid en bandeloosheid. Bittere gedachten vervulden zijn gemoed, en dezen zijn bloed koken, als hij dacht aan de schande en het lijden, de smaad en ontering, waaraan de kinderen van God van dag tot dag werden blootgesteld, om de wrede haat en de onbeteugelde ongerechtigheid van een losbandige koning en zijn harteloze hovelingen te bevredigen."Hoe lang, o Heere, hoe lang!" riep hij uit, zal de boze zegepralen? Hoe lang zullen de moeder der hoererijen en haar onrechtvaardige kinderen het bloed van de heiligen drinken? Haast U, o Heere, om ons te verlossen! Ontbloot Uw arm voor de ogen van de natie! O, het behage U ons te helpen, en dat zeer haastig! O, verlos Uw uitverkorenen uit de hand van de onderdrukker! Bevrijd Uw geliefde van het verderf!"

Bunyan was diep teleurgesteld, en zijn moedig hart, gewoonlijk zo dapper, zo vol kracht en durf, bezweek in hem. Zijn lichaamskracht was verzwakt. Streng opsluiting en een ongezonde voeding hadden op zijn van nature krachtig gestel een nadelige invloed gehad. De hoop, die zijn afnemende geestelijk krachten had gesterkt, had volkomen schipbreuk geleden. Alle koude rillingen van een opsluiting in de winter drongen zich aan hem op, en het lijden en de ontbering, waaraan zijn gezin moest worden blootgesteld, vulden de bittere beker, die hij nu tot op de bodem moest ledigen, zelfs tot aan de rand.

Er was een straaltje licht dat door het duister heen flikkerde. Kiffin en Pilgrim zouden kunnen slagen met hun verzoekschrift. Als dit zo was, zou hij zich verheugen over zijn geleden beproevingen, want hij beseftte dat deze een goed werk in hem hadden gewrocht, daar zij aan gematigdheid geduld hadden toegevoegd, en aan het geduld Godsvrucht zodat hij in de kennis van onze Heere Jezus Christus niet dor of onvruchtbaar was. Hij woog zorgvuldig alle waarschijnlijkheden af tegen de onwaarschijnlijkheden, en kwam tenslotte tot de conclusie, dat zijn vooruitzicht nog steeds gunstig was. Hij kende zijn onschuld zo goed, dat hij het gevoel had, dat het onmogelijk was dat de koning niet zou worden overtuigd van het grote onrecht dat hem was aangedaan.

Hoe dikwijls redeneren we op deze wijze, maar hoe bedrieglijk is deze redenering. Bunyan kende Karel niet, en hij vertrouwde op de gunstige proclamaties die hij had uitgevaardigd. Hij beseftte niet, dat die voorzieningen alleen maar getroffen waren met de bedoeling om hun bedrieglijke uitvaardiger te vaster in zijn macht te bevestigen.

De weg scheen de reiziger lang en vermoeiend toe. Hij droeg in zijn hart de last van een diepe teleurstelling. Toen hij zijn woning bereikte, las zijn trouwe vrouw op zijn gelaat de mislukking van zijn reis. Zij deed allerlei pogingen om hem tot rust te brengen en te troosten. Terwijl haar eigen ziel werd doorboord als met duizend pijlen, trachtte zij tot haar man opbeurende woorden te spreken.

De volgende dag ging Bunyan terug naar de gevangenis. Toen hij bij de buitenpoort kwam, ontmoette hij zijn bewaker. Hun ogen ontmoetten elkaar en zij lazen in elkanders gelaat een droevig verhaal. De bewaker overhandigde hem een dokument; hij bleef staan en keek het door.

"God weet dat het laster is dat ik naar Londen ben gegaan om een opstand te beramen of verdeeldheid te zaaien."

"Ja, dat is een leugen, mijnheer Bunyan, ik weet het, zei de medelijdende bewaker, maar u ziet wat zij hier in deze voorschriften zeggen: "Hij mag niet meer buiten de deur komen", als ik hun nu ongehoorzaam ben, zal ik mijn leven verliezen."

De bewaker sprak op een toon van het diepste medelijden. Hij hield van de gevangene en had eerbied voor hem, en hij zou hem graag de vrijheid hebben gegeven.

"Er is maar een hoop overgebleven, riep Bunyan uit, met een verdriet dat hij tevoren nooit had gevoeld het was op dat ogenblik bijna wanhoop en dat is, dat mijn naam wordt geplaatst op de lijst van misdadigers voor de eerstkomende rechtszittingen, om een verhoor te mogen ondergaan. Dat is alles wat er nu nog voor mij is overgebleven." En deze poging om verhoord te worden op de rechtszittingen van 1662 was de laatste die Bunyan in het werk stelde om zich te bevrijden van het onrechtvaardig vonnis van zijn harteloze rechters.

19. Het blinde meisje in Londen

De gevangenisdeuren zijn gesloten en het zegel van de tirannie is erop aangebracht. Bunyan kan zijn kleine gezin niet langer bezoeken, of in het geheim onder zijn broeders in hun gebedssamenkomsten begeven. Tien lange, eenzame jaren moeten elkaar vermoeiend opvolgen, voordat hij weer uit zijn donkere, kille cel naar de vrijheid en vreugde zal terugkeren.

"Een hard lot!" roepen we uit, maar God heeft het in Zijn Wijsheid beschikt. Zijn besluiten zijn onveranderlijk, en Hij werkt alle dingen "naar de Raad van Zijn Wil." Wat doet het er toe, waar we zijn, of wat we ondergaan, als we worden gevonden in Christus Jezus? Alle dingen, hoe ellendig ook, werken voor ons mede ten goede. We vervullen de opdracht van Hem, Die vanaf het begin het einde kent, en bezig is door zijn kinderen, als zwakke instrumenten, de heerlijke tijd haastig te doen komen", wanneer de koninkrijken van de wereld zullen worden de koninkrijken van de Heere en Zijnen Christus, en Hij voor eeuwig en altoos zal regeren." "Laten daarom allen, die vervolging en beproeving hebben te ondergaan, hun zielen in lijdzaamheid bezitten, ja, roemen in de verdrukkingen, wakend en biddend uitziende en zich haastend naar de komst van de Dag van God."

"Zalig is hij, die waakt, en hij, die de verzoeking verdraagt, want als hij beproefd zal geweest zijn, zo zal hij de kroon des levens ontvangen, die de Heere beloofd heeft aan hen, die Hem liefhebben."

We moeten voor een tijd van Bunyan afscheid nemen. We zullen weer terugkomen om hem te zien

in zijn afschuwelijke cel, om hem daar bezig te vinden met het schrijven van het boek, dat, naast de Bijbel, alle volgende geslachten heeft onderricht in de dingen die tot het eeuwige leven behoren.

Het is 1665. Karel heeft vijf jaren op de troon van zijn vaderen gezeten. Deze jaren zijn getuigen geweest van wreedheden, gewelddaden, van uitpattingen, ongeëvenaard in de gehele voorafgaande geschiedenis van het koninkrijk. Het hof, dat het voorbeeld van de losbandige monarch volgde, had zich overgegeven aan onbeperkte losbandigheid en misdaad. Het genot is de godin van het koninkrijk, en zij heerst oppermachtig. Haar aanbidders verdringen zich in het paleis en het parlement, en beheersen elke klasse van samenleving. Londen wordt overstelpt door hen, die zich, begerig om het voorbeeld van een populaire monarch te volgen, hebben verzameld om zich over te geven aan welk verdorven vermaak ook dat zijn aanzien vermaard heeft gemaakt. Hij heeft maar te spreken, en duizenden vangen zijn woorden op, om die door het land te laten weerklinken. Nooit tevoren was er een monarch geweest, en nooit is er daarna een geweest, zo machtig in zijn zwakheid, zo willekeurig in zijn veronachtzaming van de regering, als Karel II van Engeland dat was. Nooit heeft de wereld een hof en een natie gezien, die zich zo overgaven aan overdaad, wulpsche dwaasheid en ondeugd als het hof van de heilige Jakobus, en de Engelse natie dat deed gedurende zijn regering.

Het is Londen. Londen met zijn vele tienduizenden, zijn rijkdom en armoede, zijn blijdschap en ellende, zijn godsdienst en zijn verdorvenheid, zijn overvolle hoofdstraten, waarin de grootheid zich beweegt in koninklijke sieraad, en zijn lage, vochtige stegen van misdaad, waar verdierlijking en gebrek, en ellende wonen, de vertrouwde huisgenoten van menig krot.

De rumoerige geluiden van het drukke leven en van activiteit stijgen voortdurend op uit de talloze duizenden, die zich verdringen in zijn straten, en zich ophopen in zijn tienduizenden verblijfplaatsen.

Het blinde meisje staat even stil, als het geraas van de geweldige stad haar gevoelig afgestemd oor treft. Zij kan het niet zien, maar zij *voelt* het de kracht en de omvang ervan overstelpen haar ziel. Het is dezelfde plek waar haar moeder drie jaar vroeger stond, om een laatste blik te werpen op de stad waarin zij woonde, die de gevangenisdeuren voor haar man op slot hadden gedaan, en hadden geweigerd die te openen, omdat hij een verkondiger was van het Evangelie van de Zoon van God. Het blinde meisje is geen kind meer, de bloes van vrouwelijkheid ligt op haar wangen, en de aanwezigheid daarvan kan worden gezien aan haar volle vormen en haar slank, bekoorlijk figuur. De zwakke tederheid van het kind heeft plaats gemaakt voor de kracht en evenredigheid van de rijpere jaren, en de buitengewone fijngevoeligheid, die haar bij elke aanraking deed terug deinzen, was langzamerhand verdrongen door een besef van haar eigen krachten en verantwoordelijkheden. Maar toch aarzelt zij nog. En als zij de uitgestrekte hoofdstad voor zich voelt, blijft zij plotseling stilstaan, en grijpt zij de hand van de landman naast haar stevig vast. Met een uitdrukking van verwondering, gemengd met vrees, wendt zij het blinde gezicht op naar de zijne. De kleur stijgt haar naar de slapen en verspreid zich over haar marmerblank gelaat. Haar wezen trilt van wilde en vreemde gevoelens. Maar aan haar geopende lippen ontsnapt geen geluid.

Buurman Harrow spreekt kalmerende, vriendelijke woorden, om haar opgewonden hart gerust te stellen. Zij grijpt zijn hand steviger vast en drukt zich dichter tegen hem aan. Haar strak passende muts onttrekt haar schoon gelaat, met zijn steeds veranderende kleur, aan de ogen van de voorbijgangers. Haar zakdoek is sneeuwwit, en de edelman, die voorbij snelt, draait zijn hoofd om, te kijken naar die evenredige gedaante, zo eenvoudig, en toch zo zedig gekleed, die met een bescheiden, damesachtig voorkomen, gelijke tred hield met de ruwe landman naast haar.

De zon schijnt zacht neer vanuit het westen en werpt een gouden licht over het landschap, als de vermoeide reizigers afdalen van de lange heuvel, die naar de voorsteden van de geweldige stad leidt. Haar stralen worden in een verblindende schittering weerkaatst in de talloze torenspitsen en vergulde torentjes. Het avondbriesje strijkt zacht voorbij en streelt met een aangename koelte de blozende wangen van het blinde meisje. Het is een lieflijk schouwspel. Mary voelt zijn schoonheid, maar ze is te opgewonden om er bij stil te staan. Buurman Harrow heeft maar weinig smaak voor zulke dingen. Hij had de zon zo dikwijls zien schijnen, zoveel landschappen aanschouwd, waarover de godin van de dag in overvloedige pracht haar stroom van gouden heerlijkheid uitgiet, dat zijn hart volkomen onberoerd blijft door het uitzicht om hem heen. Hij denkt aan Londen, niet aan de natuur en haar bekoorlijkheden. Het is vele lange jaren geleden sedert zijn voeten de straten van de grote hoofdstad betraden, en hij staat verwonderd over de veranderingen die zijn aangebracht, nadat met de veerkracht en de vurigheid van de jeugd zijn weg vond door haar voornaamste hoofdstraten. Zijn stap is niet veerkrachtig meer, zijn hart voelt de kilte van zijn leeftijd, en een onbestemd gevoel van de grote verandering bij hemzelf trekt door zijn boezem. Maar hij koestert het slechts een ogenblik. Hij is in feite een oude man, en hij kan geen tijd vinden van overpeinzingen en oude herinneringen.

Nog een uur en onze reizigers zijn in Londen, de weg vragend naar het huis van William Kiffin, de prediker. Mary drukt zich dicht tegen buurman Harrow aan, als zij de drukke markten betreden. Haar kleren zijn in een vierkante doek gebonden, die zij

gedurende de reis nu en dan had gedragen om de vriendelijke, oude man, die als haar bewaker optrad, wat te verlichten.

Na veel vragen en met veel moeite wordt de straat gevonden, en de twee reizigers staan, bestoven en vermoeid, voor een van de beste huizen in Londen. Daar zien de voorbijgangers hen aan voor bedelaars, maar dat zijn ze niet. Zij hebben het gevoel dat zij aanspraak mogen maken op de goede man, die zij gaan opzoeken. Zij behoren met hem tot dezelfde grote broederschap, en vanwege deze verbondenheid menen zij zich te mogen beroepen op zijn aandacht. Zij weten maar weinig van de conventies van de samenleving, van het onderscheid, dat de rijkdom maakt. Zij weten dat William Kiffin geen koning is, geen lid van het Hogerhuis, maar een Baptistenprediker, evenals John Bunyan, die lang opgesloten heeft gezeten in de gevangenis te Bedford.

Zij staan voor de aanzienlijke en goede Kiffin, die hen met woorden van de warmste vriendschap ontvangt, en er bij hen op aandringt zijn woning tot hun tehuis te maken.

Maar zij kunnen aan zijn vriendelijke verlangens niet voldoen. Zij moeten Elizabeth Gaunt opzoeken, want vrouw Bunyan heeft Mary gezegd dat daar haar tehuis moest zijn zolang zij in Londen verblijf hield. Het rijtuig van de goede man staat voor de deur. Hij stapt in, en vergezelt hen op zoek naar mevrouw Gaunt. Hij kent haar goed, als een nederige, oprechte discipelin van haar Heere en Meester. Zij is lid van een kerk waar hij zo nu en dan preekt, en haar plaats in het Huis Gods is nooit leeg, behalve wanneer ziekte haar verhindert. En hij heeft haar ook dikwijls ontmoet bij zijn bezoeken aan de armen en behoeftigen van de Baptistenbroederschap. Haar werken van weldadigheid en liefde zijn hem welbekend, en haar lof is op zijn lippen.

Eindelijk vinden zij haar in haar kleine woning, eenvoudig en armoedig, in de Drury Lane. De weg daarheen wordt hun gewezen door iemand die lange tijd van haar vriendelijkheid, en van haar woorden van hoop en bemoediging had genoten. Hij is een arme Baptistenbroeder, wiens gezin, arm en zonder vrienden, was voorbijgezien, en waarvoor door de onvermoeide inspanning en oplettendheid van deze zeer uitnemende vrouw, die "lust had in de dingen van de Heere" was gezorgd. Zij kent de goede heer Kiffin, en is zeer verheugd hem te zien. Zij kent Mary niet, want het is drie jaren geleden sedert zij elkaar hebben ontmoet, en in die tijd is het blinde meisje uitgegroeid tot een jongedame. Haar voorkomen is veel veranderd, maar dezelfde lieve, droevige glimlach verlicht haar gelaat. Mevrouw Gaunt herinnert haar zich ogenblikkelijk, als het jonge meisje haar door de predikant wordt voorgesteld. De twee worden met alle blijken van genegenheid en vriendelijkheid ontvangen. De uren gaan voorbij en de theetijd breekt aan. Mary verwachtte elk ogenblik dat William Dormer zou binnenkomen. Gedurende drie lange jaren was zijn beeld zorgvuldig in de verborgen tempel van haar hart bewaard. Haar lippen hebben zijn naam maar zelden uitgesproken, maar haar wezen trilde wanneer die naam van andere lippen in haar oor klonk. Zijn stem, vol en helder, was kostelijke muziek voor haar ziel, en zijn afscheidswoorden leefde onuitwisbaar in haar herinnering voort. En dan de handdruk ten afscheid! Ach, zij voelde die nog elk ogenblik in haar smalle, tere hand, zolang hun scheiding had geduurd. Zij had hem gezien met de scherpe blik van het geestelijk gezichtsvermogen van haar ziel, in elk slapeloos ogenblik, sinds hij voor het eerst te Elstow in de huisdeur stond als gast onder hun nederig dak. En in haar nachtelijke dromen, wanneer de blinde ogen werden geopend, had zij hem met opgetogen verering aangestaard, terwijl ze hand in hand door het rijk van schoonheid en gelukzaligheid wandelden. Behoeven wij te vragen, welke gedachten haar gemoed overheerste, toen haar vader haar had verzocht naar Londen te gaan, en ten behoeve van hem de koning te bezoeken? Zelfs het hoofddoel van haar opdracht werd soms uit het gezicht verloren door dat ene gevoel dat haar ziel beheerste dat zij opnieuw die

stem hoorde en dat geluk voelde, die in het diepst van haar wezengevoelens hadden gewekt, die de hand van de dood slechts het zwijgen kon opleggen.

Een stap als van een man wordt gehoord op de stoep voor de deur. Zij springt op en luistert gespannen. Het bloed stijgt haar naar het gezicht en de slapen. Zij beeft van zalige verwachting. Nog een ogenblik, en dan zal zij die stem haar naam horen uitspreken. Onrustig draait zij zich om in de richting van de deur. Het is de bakkersjongen maar, die het brood kwam brengen voor het avondeten.

De moeder begeeft haar. Ach, wat een wrede teleurstelling! Bergstromen in de Alpen zijn weldadige zomerbuien, vergeleken met uw ijzige, bittere golven. Toch is er nog een straaltje hoop; hij kan nog komen. Hoe verlangt zij ernaar dat mevrouw Gaunt zijn naam uitspreekt, en toch is ze er ook bang voor. Hij is misschien dood, hij kan buiten de stad zijn, en naar zijn moeder en zuster zijn gegaan. Hoe knagend onzekerheid ook is, toch is zij soms beter dan hopeloze zekerheid. Zij zou het zelf graag vragen, maar zij zou haar lippen niet vertrouwen als ze zijn naam noemde; zij zouden haar geheim verraden. Zij verwonderde zich er over dat buurman Harrow niet naar hem informeerde.

Buurman Harrow en mevrouw Gaunt voerden een aanhoudend gesprek over de dingen van het Koninkrijk van de Verlosser in hun verschillende woonplaatsen. Mary antwoordt onrustig op de vragen die mevrouw Gaunt stelt over haar vader, haar moeder en de kinderen.

De thee is klaar, de jongeman verschijnt niet, zijn naam is niet genoemd. Mary kan maar weinig eten. Haar goedhartige vriendin dringt erop aan dat zij vrijmoediger gebruik zal maken van haar sobere maaltijd, maar zij moet bedanken zij kan niet eten.

Vermoeid en neerslachtig trekt Mary zich terug om te gaan rusten. De slaap is van haar ogen geweken, haar hart wordt terneer gedrukt onder een last van bittere teleurstelling. Ook voelt zij zich zo eenzaam, weg van huis, en temidden van vreemden; en de levendige hoop die haar ziel sterkte tot de beangstigende onderneming, en die haar ondersteunde onder de vermoeienissen van de reis, is verdwenen. Waarheen kan zij uitzien naar sterkte en hulp? Dan verrijst voor haar de donkere, koude cel, en de gedaante van haar lieve vader, nu bleek en uitgeput door vijf jaren opsluiting in de gevangenis, en daarna het beeld van thuis haar moeder en broertjes, en de kleine Sara, die zich van dag tot dag aftobben te midden van armoede en leed. Zij is er zich van bewust dat zij alle hindernissen *moet overwinnen*, opdracht moet vervullen. De nacht is ver gevorderd voordat zij in slaap

valt, en dan komen akelige dromen haar verontrusten en verschrikken. Zij wordt 's morgens wakker om te ontdekken dat zij nog steeds vermoeid en gespannen is. Na het ontbijt ontvouwd zij haar plannen voor mevrouw Gaunt, die haar beloofd te helpen bij haar poging om de koning te bezoeken. Maar zij besluiten een gunstiger gelegenheid af te wachten dan die van dit ogenblik. Zij begeren ook de heer Kiffin te raadplegen omtrent de beste koers die zij kunnen volgen. De opdracht die Mary van haar vader ontving is: "bij mevrouw Gaunt te blijven, totdat zij de koning kan bezoeken, en haar verzoekschrift aanbieden."

Buurman Harrow denkt aan zijn kleine bedrijf en maakt zich gereed om naar Bedford terug te keren. Mary neemt met een kloppend hart afscheid van hem. Zij houdt van mevrouw Gaunt, maar ze is tevoren nooit van huis geweest, en er komt een gevoel van eenzaamheid over haar, als zij de hand vasthoudt van de goede, oude man, die haar in haar kinderjaren heeft verzorgd, en over haar en het gezin met zulk een liefde en zorg heeft gewaakt, nadat hun vader van hen was weggenomen. Zij geeft hem veel boodschappen mee terug om over te brengen naar Bedford. "Maar vertel aan vader,

zegt zij tenslotte, dat ik alles zal doen wat ik kan, en ik hoop dat de koning naar mij zal luisteren."

De goede, oude man beveelt haar aan Gods Leiding aan, en terwijl hij haar hand met de zijne warm vastgrijpt, neemt hij afscheid van haar. Dan pakt hij zijn luttele bagage bijeen, en keert terug naar zijn huis.

20. Het blinde meisje wendt zich tot de koning

Het is een rustige zomeravond. De zon, die de hele dag haar hete stralen over de stad heeft uitgegoten, daarbij schadelijke en dooduitwasemende dampen verwekkend, en die nu in het westen neerdaalt, verlicht elke torenspits en elk torentje, en elke berghoogte met gouden heerlijkheid. De stad, badend in een fonkelende glans, vertoont de aanblik van weergaloze luister, zoals wij die ons indenken als een kenmerk van het nieuwe Jeruzalem. Door haar vele kronkelende straten haast zich de stroom van een druk leven aanhoudend voort, en vanuit haar talloze werkplaatsen klinkt onophoudelijk het geluid van de hamer van de ambachtslieden, en van spoel van de wevers. In de drukke bezigheden van het leven van alle dag hebben de mensen daar vergeten dat er een hoger en heiliger leven is, waarheen het verlorene streven van deze natuur steeds uitgaat met verlangens die de aarde niet kan bevredigen. De koning en het hof hebben zich de ganse dag bezig gehouden met een voortdurend afwisselend vermaak. Vrolijkheid en wijn, gekkernij en onzedelijke liederen hebben de tijd en de gedachten in beslag genomen van hen, die geschapen zijn naar het Beeld van de Oneindige. Hoe diep is de menselijke natuur onder de vloek van de zonde weggezonden. De mensen kunnen alles bezitten wat de wereld aan rijkdom en eer kan schenken, ja, zij kunnen verstandelijk hoog begaafd zijn, en toch wat zijn ze zonder de kracht van Gods genade om hen te leiden en te beteugelen? Laat het hof van Karel II, van Engeland, het antwoord geven.

De koning heeft zich tot vervelens toe vermaakt te midden van de schoonheden van zijn hof. Zijn zedeloosheid, die gemeengoed was geworden, is even onbeteugeld geworden als zij schandelijk en verdorven was. Oververzadigd van de overdaad, die hem overal was tegengekomen, had hij daarvan verpozing gezocht in de tuinen die het paleis omringden, want een van zijn geliefkoosde vermaken was het voederen van eenden en ganzen en andere watervogels, die hij had ondergebracht in de vijvers van de paleistuinen.

De koning is niet alleen. Een lieflijk wezen leunt op zijn arm. Het is lady Castlemaine die vrouw van zulk een ongeëvenaarde schoonheid en "schandelijke vermaardheid". Karel staart haar in het heerszuchtig gelaat, en let op haar bevelende woorden met zoveel onderdanigheid, alsof hij haar page was. De slanke figuur, in een los golvend gewaad, heeft zich in haar volle lengte opgericht, en haar linkerhand heeft zij opgeheven, als wilde zij meer nadruk leggen op de woorden die zij spreekt.

Zij is bezig de koning te verzoeken, of liever, te *bevelen*, om de toekenning van een groot land goed, waarop zij bij hem aanspraak maakt. Hij maakte daartegen bezwaar vanwege de abnormaal hoge eis, waarna zij in een slecht humeur is geraakt en hem uitscheldt voor een "gierige, minne kerel, die te arm is om royaal te zijn". Vanonder haar neergeslagen oogleden, met hun lange, zijden wimpers, spreekt uit haar flikkerende ogen de grimmige vastberadenheid van haar ziel. Haar neusgaten zijn opengesperd, en haar lippen krullen zich van minachting. Zij zal geen afwijzing dulden. De koning ziet dat een weigering nutteloos is, de eis moet worden ingewilligd, alvorens de vrede kan worden hersteld, want de heerszuchtige is onverbiddelijk.

De koning stemt toe: hij durft er zich niet aan te onttrekken. Terstond spreidt zich een glimlach over de uitermate fijnbesneden gelaatstrekken, en een houding van zachte tederheid komt over de gedaante, die slechts kort tevoren bevelen gaf als Bellona. (Een oorlogsgodin; Vert.)

De volle, rode lippen, zo pas nog aanmatigend gekruld, zijn nu zo zoet en aanlokkelijk als een zomerroos. Zij komen bij de kleine vijver, overschaduwde door een groep oude

bomen, die thans, nu de zon in het westen wegzinkt, hun verlengde schaduwen over het zachte, stille water werpen, en verder op het groene grasveld, dat zich als een zacht, groen tapijt in het rond uitstrekt. Ze leunen op de lage omheining, en de koning fluistert woorden van liefde in de oren van zijn schone minnares. Ze neemt die liefdesverklaringen vriendelijk in ontvangst, omdat hij zojuist een belangrijk verzoek van haar heeft ingewilligd. Een page komt met brood, dat de koning aanneemt, en terwijl hij tedere, zachte woorden fluistert in het ongevoelige hart van Lady Catlemaine, werpt hij achteloos voedsel naar de begerige vogels, die er met elkaar om wedijveren hun aandeel van zijn mildheid te bemachtigen. De danme kijkt hem smachtend aan, en glimlacht heel lief tegen hem, en antwoordt hem met woorden van diepe genegenheid. Zo verdrijven zij de tijd met verliefde darterheid, totdat de koning voorstelt terug te keren. De heerszuchtige schone stemt in met zijn voorstel, en terwijl ze de kanten sjaal, die van haar marmerblanke schouders is gevallen, weer omslaat, en van haar schoon gelaat het zachte, golvende haar wegstrijkt, leunt ze teder op zijn arm, en de twee keren terug naar het paleis.

Ze gaan onder de schaduwen van de oude bomen vandaan, en zetten hun weg in stilte voort. Wanneer zij in de buurt van het paleis komen, gaan hun in verschillende gedeelten van de tuinen groepen van hoffelijke heren en vrolijke dames voorbij. Daar zij niet gestoord wensten te worden, richtten zij hun schreden naar een minder druk bezocht gedeelte van het park. Wanneer zij een hoek omgaan, en te voorschijn komen vanonder een groep heesters, ontmoetten zij twee vrouwelijke gedaanten. De koning en Lady Castlemaine staan op het punt het paar achteloos voorbij te gaan, wanneer de oudste een weinig naar voren treedt, en zegt:

"Wil uwe majesteit zo goed zijn een ogenblik naar ons te luisteren?"

"En wat is je wens, vrouw? Antwoorde de koning ongeduldig.

"Dit arme, blinde meisje zou u graag een dringend verzoek willen doen voor haar vader, sire."

Mary beefde van top tot teen, toen zij hoorde dat zij werd genoemd. De stem van de koning klonk haar pijnlijk in de oren. Zij ging naast mevrouw Gaunt staan, en drukte zich tegen haar aan. Hierdoor kwam zij recht tegenover de koning te staan. Karel, die altijd onder invloed van schoonheid

kwam, bleef staan, terwijl zijn oog rustte op het liefvallig, peinzend gelaat voor hem. De zachte stralen van de avondzon verleenden een frisse liefelijkheid aan het bleke gelaat, die het niet altijd vertoonde. De ogen waren neergeslagen, en werden overschaduw door de lange wimpers, zodat de koning eerst niet bemerkte dat zij blind was.

"En wat is er met je vader aan de hand, mijn meisje?" vraagt Karel, op die vertrouwelijke toon, zo stuitend voor hen, die aan het decorum van het hof gewend waren, maar die de arme, bevende Mary klinkt als de belichaming van de goedhartigheid zelf. Haar hart is terstond weer gerustgesteld. Zij neemt het verzoekschrift van haar boezem, en biedt het de koning aan.

"Is het Bunyan?, zegt de koning, terwijl hij het verzoekschrift bekijkt, John Bunyan! Ben je de dochter van Bunyan, meisje?"

"Ja, om u te dienen, majesteit, antwoordt het bevende meisje, zonder haar ogen op te slaan naar het gelaat van de koning.

"Zo, zo, en wat is er met je vader, meisje? Roept Karel uit, terwijl hij tevergeefs tracht het handschrift van Bunyan te ontcijferen.

"Hij zit in de gevangenis, antwoord Mary met bevende stem, zij hebben hem in de gevangenis gezet omdat hij een prediker is, en ze hebben hem daar bijna vijf jaren vastgehouden. Zoudt u hem eruit willen laten, sire? hij doet niemand enig kwaad."

"En wat predikt hij, meisje?"

"Hij predikt niets anders dan het Evangelie, sire."

"Wat voor Evangelie?" vraagt de koning, bekoord door de bescheiden houding en de lieve stem van het meisje.

"Het Evangelie van de Bijbel, sire. Het Evangelie van de Heere Jezus Christus, " antwoord Mary, die door de vriendelijke woorden van de koning steeds vrijmoediger wordt.

"Verspil toch geen woorden aan dat plattelandsmeisje, " fluistert Lady Castlemaine, geprikkeld doordat Karel zoveel belangstelling toont voor een boerenmeisje. Zij geeft hem een teken om te vertrekken, maar de koning blijft vastbesloten staan. Een donkere, dreigende blik vertoont zich op het gelaat van de koninklijke schoonheid. Zij wil absoluut niets horen over de Heere Jezus Christus. Hij is geen welkome Gast.

"Zo, zo! Houdt je ogen niet zo op de grond gericht. Een aardig meisje, zoals jij, kan wel omhoog zien. Kom, kijk me eens aan!" De koning steekt bemoedigend zijn hand uit.

"Ik ben blind, sire, antwoord Mary op een zachte, ontroerende toon. Ik kan niet zien, sire."

Blind, zeg je?" herhaalt de koning, en dan overhandigt hij het verzoekschrift aan mevrouw Gaunt, en geeft een teken dat ze weg moeten gaan.

Mary voelt het teken.

"Mijn vader"mijn vader sire! Is er geen mogelijkheid dat hij uit de kerker komt?" snikt het angstige meisje vurig, terwijl zij zich aan mevrouw Gaunt vastklemt om hulp.

"Goed, ik zal het eens bekijken, meisje, " en dan wendt de koning zich van haar af.

"Mijn vader, o mijn vader, sire! Zeg me dat hij uit de gevangenis mag komen! Hij heeft nu vijf jaren in de gevangenis gezeten, en mijn moeder en de kinderen lijden honger. Mag hij eruit komen, o, mag hij eruit komen?" roept Mary schokkend, terwijl ze probeert haar woorden tot de koning te doen doordringen.

Haar pogingen zijn tevergeefs. De verdwaasde monarch loopt door naar de tonelen van werelds vermaak, en laat het meisje wenend achter.

21. De pest

Het jaar 1665 staat in de geschiedenis van Engeland bekend als het tijdvak van twee verschrikkelijkste rampen, die ooit over Londen zijn gekomen de pest, en de grote brand. De ene vernietigde ongeveer zeventigduizend mensenlevens, de andere alle woningen, die bevonden op een terrein van vierhonderd en zes en dertig acres. (Een acre is 4047 vierkante meter; Vert.)

Het scheen dat God, vertoornd op de schepselen, die Hem elke dag uitdaagden en Zijn Naam lasterden, de schalen van Zijn en brandende toorn uitgoot. De natie werd in rouw gedompeld, want de dood verwoestte in zijn meest verschrikkelijke gedaante het land in zijn lengte en breedte. De ongerechtigheden van een losbandige koning en zijn liederlijk hof waren opgeklimmen voor de Troon van God, en het roepen en zuchten van de uitverkorenen, die door de vervolging en de tirannie dagelijks werden vertrappt, waren tot het oor van de eeuwige Rechter doorgedrongen. En nu werd de maat, die door de onderdrukkers en folteraars aan de heiligen werd toegemeten, op haar beurt aan henzelf toe bedeed.

Wie kan bestaan voor de vreselijke wraak van een vertoornd God? Voor Hem zijn de volken van de aarde slechts een stofje van de weegschaal, en Hij werpt de eilanden heen als dun stof. Laat een mens er zich voor wachten tegen de Allerhoogste God op te staan. Laat hij liever "de Zoon kussen, opdat Hij niet toorne, en gij op de weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden."

Het hart van de mensen is hoogmoedig en opstandig geworden. Er is geen vreze Gods voor hun ogen. Zij lachen, en spotten, en praten, en dartelen op de wegen van het vermaak. Zinnelijk en laag geven zij zich, temidden van overdadige pracht, over aan beestachtige buitensporigheden, terwijl ze alle eisen van de samenleving, en de nog hogere eisen van de Godsdienst, verwaarlozen. Ze zijn diep gezonken, verdwaasd, dierlijk, gehuld in het gewaad van de zonde. Dan komt plotseling de pestilentie, die in de donkerheid wandelt, en het verderf, dat op de middag verwoest, over hen, en jammerkreten en rouwklagen stijgen op uit paleis en hut, want de engel des doods gaat rond, om niet alleen de eerstgeborenen van elk gezin neer te slaan, maar ook alle leeftijden, rangen en standen. De beker van Gods gramschap is vol. De tijd van vergelding is nabij.

De dampkring hult de stad als in een loodzwaar lijkkleed. De lucht is onbeweeglijk. De bleke stralen van de middagzon worstelen zich zwak door de donkere mantel die de aarde omhult. De moed van de mensen begeeft hen, wanneer zij angstig om hen heen, en naar boven zien. Verschrikkelijke voorspellingen grijpen hen aan als zij op de onmiskenbare voortekenen zien.

Plotseling worden er in de stille, drukkende lucht, de doordringende kreten gehoord van diepe smart. De mensen beven en hun hart wordt moedeloos, wanneer zij door de straten gaan, en vragen naar de reden van het gejammer. Het is de pest!

Het monster is in hun midden en maait met zijn dodelijke zeis de mensen, jongens en meisjes en grijsaards neer. De hele stad is ten prooi aan een ademloze ontzetting. "*De pest! De pest!*" gaat van mond tot mond, terwijl elk hart stukt van bange ontzetting. De nood wordt groter. Elke dag voegt slechts nieuwe ontsteltenis toe aan de reeds ontzettende verwoestingen van de epidemie. Elk uur sterven er honderden mensen. Alles spreekt van een afschuwelijke ellende. Zij, die medelijden hebben met de lijdende mensheid, worden tot het uiterste op de proef gesteld. Uit alle delen van de grote hoofdstad klinken de klachten van de zieken en de stervenden.

Mevrouw Gaunt rust overdag en 's nachts nauwelijks van haar zware arbeid. Temidden van tonelen van diepe ellende, waar de doden wachten op de roep van de karreman, of de stervenden tevergeefs om verlichting roepen van hun folterende pijnen; waar de moeder weent om haar dode kind, of uitgehongerde kinderen zich tegen de borst drukken van de moeder, wier hart stilstaat in de dood overal, overal waar hulp kan worden geboden, treft men haar aan als een engel van liefde en barmhartigheid, bezig alle bijstand te verlenen, waartoe zij met haar schaarse middelen in staat is. Enkelen van haar kennissen smeken haar op zichzelf te passen, opdat ook zij misschien niet ten offer valt aan de vreselijke plaag.

"Wat mij aangaat: "Het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin, zou zij antwoorden, een beker koud water in de Naam van mijn Meester dat is alles wat ik kan doen. Ik zal die geven, en het resultaat aan God overlaten."

Men heeft Mary vertelt dat de koning de stad uit zou gaan. Zij besluit bij zichzelf nogmaals een poging te doen voor de vrijheid van haar vader, maar de vraag is hoe zij naar het paleis zal komen. Zij wil mevrouw Gaunt, de arme vrouw, niet lastig vallen, zij is er bijna aan toe om nu te bezwijken onder haar drukkende plichten. En alleen kan zij niet gaan. Dan schiet haar een gedachte te binnen. Er is een meisje dat in het belendende huis woont, en dat haar heel wat over Londen heeft verteld. Zij zal haar vragen met haar mee te gaan. Zij gelooft dat de koning, nu hij zo geschrokken is van de pest, haar zeker zal aanhoren, en aan haar verzoek zal voldoen. Arm meisje! zij weet niet dat de laffe koning al lang van het toneel van gevaar is weggevlucht naar een veilige schuilplaats, waar ellende en lijden zijn leven van zingenot niet kunnen verstoren.

Zij zal Margaret Purdy vragen met haar mee te gaan. Dit is haar conclusie, wanneer zij alleen in de kleine kamer aan de straat zit te wachten op de terugkomst van mevrouw Gaunt.

Zij zal op dit ogenblik nog binnenstappen en Margaret opzoeken. Dan kan ze op weg gaan naar White Hall, het toenmalig koninklijk paleis, (Vert.), zodra mevrouw Gaunt er weer op uitgaat. Mary weet dat zij dat zal doen, zodra zij een hapje eten heeft genuttigd.

"Ja, dat zal ik: met je meegaan om de koning te bezoeken. Hij zal je vader nu wel uit de gevangenis laten. Ik weet goed de weg, en die kant uit heerst de pest niet."

"Zal je moeder je laten gaan, Margaret?"

"O ja, ik weet dat zij dat zal doen. Vanmorgen zei ze tegen me dat ik ergens moest gaan wandelen. Zij zei dat ik zou sterven als ik zoveel rondom het huis zit. Wij kunnen naar de Strandstraat gaan, en dan de Whitehallstraat in, en dan komen we nergens waar de pest heerst. Maar wanneer wil je gaan, Mary?"

"Wanneer mevrouw Gaunt weer uitgaat."

Vermoeid en ziek keerde mevrouw Gaunt van haar ronde naar huis terug. Gedurende haar morgenronde had zij tonelen aangetroffen, vreselijker dan die zij ooit tevoren was tegengekomen. De pest breidde zich beangstigend uit.

"U moet vanavond rust nemen, zei Mary, toen de vermoeide vrouw zich in een stoel liet vallen.

"Neen, mijn kind, ik kan niet rusten, er is veel te doen. Overal zijn zieken en stervenden. De pest woelt vandaag heviger dan ooit. Ik zal een kop thee nemen en wat brood, en dan zal ik het gezin van meneer Cromey bezoeken. Het zijn Baptisten, en ik hoor dat de vreselijke vijand in hun huis is gekomen."

Mary huiverde, toen zij hoorde van de omvangrijke verwoestingen van de vreselijke plaag. Daar zij in Drury Lane woonde, toentertijd dichtbij de buitenwijken van de stad (want de tijd waarover wij schrijven was tweehonderd jaar vroeger), had zij zich niet

ten volle rekenschap gegeven van de verschrikkingen van de vreselijke plaag, die elke dag haar weg westwaarts voortzette naar Whitehal en Westminster.

Mevrouw Gaunt gebruikte enkele sobere verversingen, en ging op weg naar haar liefdewerk.

De twee meisjes maakten zich gereed voor hun wandeling naar Whitehall. Ze liepen met haastige en driftige stappen de Strandstraat door. Spoedig bereikten zij Charing Cross, en gingen de Whitehallstraat in naar het paleis.

"Waar gaan jullie heen, kinderen, " vroeg een oude man, die zij tegenkwamen, juist toen zij de Pall Mallstraat waren overgestoken.

"Wij zijn op weg naar Whitehall, antwoordde Mary schuchter, we willen de koning bezoeken."

"Arm, arm kind, je kunt de koning niet bezoeken. Hij is enige dagen geleden naar het land gegaan, hij kon het bij de pest niet uithouden. Kinderen, jullie konden maar beter zo spoedig mogelijk naar huis gaan. Zien jullie die groep huizen daarginds?, en de oude man wees met zijn vinger naar een blok eenvoudige huizen dichtbij daar is de pest uitgebroken, en elk uur sterven er mannen, vrouwen en kinderen."

De twee meisjes verstijfden bijna van schrik; zij draaiden zich om en keerden op hun schreden terug. Juist op dat ogenblik kwam er een kar aanrollen, en de voerman, die stopte voor een van de huizen met het vreselijke rode kruis erop, riep met een grafstem: "Breng uw doden naar buiten."

Een kille huivering deed het lichaam van Mary beven, toen deze vreselijke woorden haar oor troffen. Zij kon het verschrikkelijke rode kruis op de deuren van de gesloten huizen niet zien, noch de verwilderde blik van hen die het blauwe lijf naar de deur brachten, noch ook de wanhopige gelaatsuitdrukking van de moeder, toen zij het niet gekiste lichaam van haar zoon op de dodenkar zag tillen het eerste van een aantal lichamen, die hetzelfde lot op de afgrijselijke begraafplaats moesten delen; maar zij voelde dit alles, en haar buitengewone fijngevoeligheid schilderde het ontzettend toneel zelfs levendiger af dan een natuurlijk gezichtsvermogen het aanschouwde.

Margaret werd bleek van schrik, en terwijl ze de smalle, bleke hand van Mary, nu koud en bevend van angst, stevig vastgreep, haastten de twee zich naar de binnenstad. Ze liepen de Strandstraat in, zich van niets anders bewust dan van het verlangen om een veilige plaats te bereiken. Onverwacht komen ze een dodenkar tegen, waarvan een afgrijselijke stank opstijgt.

"Waar zijn we, waar zijn we? Riep Mary, terwijl ze schokkend de hand van haar gezellin vastgreep.

"Breng uw doden naar buiten." roept de stem van de voerman op holle toon, wanneer de dodenkar stilstaat voor een woning, waarop zojuist het rode kruis was aangebracht.

"Stil maar, Mary, riep Margaret, terwijl de afschuwelijke woorden in haar ziel klonken. Stil maar, en kom mee, Mary, we zijn bijna thuis."

"O, ik ben zo blij, bracht het blinde meisje hijgend uit.

De twee meisjes haasten zich voort, voort, terwijl de vreselijke roep hun nog steeds in de oren klinkt.

Margaret blijft plotseling stilstaan.

"We zijn verdwaald, we zijn verdwaald, Mary! En ginds komt de dodenkar naar ons toe." Margaret sprak met een wanhopige onstuimigheid.

Toen het voertuig van de dood kwam aanrollen, grepen ze elkaar nog steviger vast, en ze haastten zich voort. Zij durfden nergens te blijven staan, want het teken van de dood bevond zich op elke deur. Zij haastten zich voort, voort met trillende benen, en een bezwijkend hart.

"Blijf hier staan, Mary", en Margareth liet het blinde meisje los. Mary stak haar hand uit om haar te grijpen, het was te laat, de twee meisjes waren gescheiden. Ze hebben elkaar nooit meer ontmoet. Binnen vier en twintig uur stopte de dodenkar voor een huis in het oude Drury. "Breng uw doden naar buiten", riep de voerman, toen hij het nieuwe rode kruis teken op een oud gebouw opmerkte. De deur ging open, en het koude lichaam van Margareth, getekend door de vlekken van de pest, werd naar buiten gebracht, en bij de anderen gelegd van hetzelfde gebouw en de kar rolde voort. Mary ging op een deurstoep zitten en wachtte, vreselijk geschrokken, op hulp; maar die kwam niet. "Ik moet sterven, zei ze bij zichzelf, ik zal mijn huis nooit meer zien. O, Heere, heb medelijden, heb medelijden met me."

De avond brak aan, en zij zat daar maar. Dodenkarren ratelden door de overigens verlaten straten.

"Ik zal hier zeker sterven", zei ze, en met de onwillekeurige huivering om alleen te zijn, die het hart van allen kwelt, stond zij op, en legde haar hand op de deurknop, en ging naar binnen. Ze strekte haar hand uit; ze lag op het koude gezicht van een lijk. Gillend wendde zij zich af en vluchtte de straat op.

Zij ging verder steeds sneller; ze wist niet waarheen zij haar schreden richtte.

Machteloos en vermoeid zette ze zich neer op de rand van de stoep. Haar hart had bijna opgehouden te kloppen. Een diepe, luide klacht klonk uit een huis dichtbij: "O, mijn zoon, mijn zoon."

Dit was alles wat ze kon horen. Zij sprong opnieuw overeind, en terwijl ze voort snelde, hoorde zij steeds weer de roep: "Breng uw doden naar buiten."

De Heere helpe je. Arm kind, Hij alleen kan je nu bijstaan.

22. Een vriend in nood

In ons vorige hoofdstuk hebben we Mary eenzaam en wanhopig achtergelaten, in wilde waanzin ronddwalend op Ludgate Hill, naar de St. Pauluskerk, terwijl het afschuwelijk geroep: "Breng uw doden naar buiten! Breng uw doden naar buiten!" haar oor trof en met een vreselijk geluid door haar moedeloze ziel weerklonk. Dodenkarren ratelden door de nu vrijwel lege straten, en het geluid van menselijke stemmen werd alleen gehoord in de vreselijke oproep van de voerman, en in de jammerkreten van een moeder, of zuster, of echtgenote, wanneer zij aan hem de thans afschuwelijke overblijfselen overdroegen van hen die nog maar enkele uren daarvoor hun vreugde en trots waren geweest.

Mary haastte zich voort, zonder te weten waarheen zij bekommerde er zich eigenlijk nauwelijks om, zo groot was haar ontzetting. Zij wist dat het een zekere dood betekende, wanneer ze bleef waar ze was. Ze voelde dat de stinkende atmosfeer, als het ware vol met de kiemen van de pest, zwaar op haar drukte. Het scheen haar toe, dat de vleugel van de engel des doods de verstikkende lucht, die haar benauwde en neerdrukte, in beweging had gebracht.

"Ik moet sterven, en mijn vader zal nooit te weten komen wat er met mij is gebeurd", zei ze bij zichzelf, terwijl ze tastend haar weg zocht door de straat, tevergeefs trachtend iets te doen om zich in veiligheid te stellen. Zij haastte zich voort met onstuimig voor zich uit gestoken handen, waarbij haar muts van haar schouders viel, terwijl haar gezicht doodsbleek was, toen ze plotseling haar voet tegen een steen stootte en voorover viel. Ze gilte van angst. Ze kon niet opstaan de schrik had haar machteloos gemaakt.

"Ik moet hier sterven, ik moet sterven. O God, mijn arme vader! Mijn lieve vader! En mijn moeder, en de kinderen! Ik moet hen allen verlaten! O God, heb medelijden met me!" riep ze uit, toen ze neerlag, niet in staat om op te staan.

Een hand raakte haar arm aan. Zij sprong op en schreeuwde het uit: "Ik ben niet dood, ik ben niet dood", bracht ze schokkend uit. Zij dacht dat het de lijkbezorger was.

"Ik zie dat je niet dood bent, maar je zult het spoedig zijn als je hier blijft, antwoordde de man met een volle, luide stem, sta op, sta op, wil je op de kar geworpen worden?" Ze huiverde van top tot teen, toen ze die woorden hoorde. Heb je geen tehuis? Waar woont je moeder, zeg het me, dan zal ik je thuis brengen."

"Mevrouw Gaunt in Drury", stamelde Mary onsamenhangend.

"Goed, kom mee, we zullen er spoedig zijn." Getroffen door de gedachte dat zij spoedig buiten gevaar zou zijn, sprong Mary overeind, en greep de hand van de man, die hij op haar arm had ge-

legd, vast. Maar hij had haar woorden niet goed verstaan. Hij dacht dat ze Jewrey zei, en in plaats van haar naar het huis van vrouw Gaunt, in Drury Lane, te brengen, dat in die tijd van de plaag betrekkelijk vrij was van de pest, bracht hij haar naar Old Jewry, waar zij in de grootste hevigheid woedde.

Terwijl het blinde meisje voortstapte, met een stevige greep de hand van de man vasthoudend, snikte zij luid van ontroering en van dankbaarheid voor haar redding.

Zij gingen steeds verder in de dichter wordende duisternis van de schemering, terwijl Mary luid schreide en de man haar haastig naar Old Jewry bracht.

Wat scheelt eraan, arm kind?" vroeg een vriendelijke stem. Mary kon geen antwoord geven.

"Ze is verdwaald, en ik breng haar naar huis", antwoordde de man haastig.

"En waar woon je kind?" vroeg de oude man, die hen in de rede viel. Er was iets in zijn toon, zo zacht en vriendelijk, dat het hart van Mary gerust stelde en haar hoop gaf. Zij onderdrukte haar snikken, en ze was in staat om met een zekere kalmte te antwoorden.

"Ik woon in Elstow, mijnheer. Nu verblijf ik bij mevrouw Gaunt, die in Drury Lane woont."

"Drury Lane, meisje?" zei haar begeleider met verbazing, ik dacht dat je zei dat je in Jewry woonde. Ik heb je van huis gebracht in plaats van je erheen te brengen. Waarom heb je me dat niet gezegd? Kon je niet zien dat ik je meenam in een verkeerde richting?

"Ik kan niet zien, mijnheer, ik ben blind," antwoordde zij bedeesd, alsof zij liever niet met een vreemde over haar ongeluk sprak.

"Blind! Wonen in Elstow?" herhaalde de oude man met een zachte stem, alsof hij tot zichzelf sprak. En hoe heet je, kind?" vroeg hij nieuwsgierig.

"Mary Bunyan, mijnheer. Mijn vader zit in de gevangenis te Bedford."

"De Heere zij geprezen! Riep de oude man geestdriftig uit. Kom met me mee, kind. Ik wil voor je zorgen terwille van je vader. Hij lijdt om het getuigenis van Jezus, en zijn kind zal nooit lijden, zolang als ik haar kan beschermen. Maar we moeten ons haasten om van deze vreselijke plaats weg te komen. De pest woedt hier met grote hevigheid. Kom gauw, geef me een hand."

Toen de (andere) man merkte dat hij haar in een verkeerde richting had meegenomen, was hij blij dat hij van zijn taak was ontslagen, en hij wenste hun haastig een goede avond, en terugkerend op zijn schreden, haastte hij zich terug naar de St. Paul.

"Breng uw doden naar buiten!" klonk het op een heftige, holle toon in de stille, walgelijke lucht. Mary huiverde toen zij de roep van de karreman hoorde. Onwillekeurig drong ze zich dicht tegen de oude man aan.

"Kom, mijn kind, zei de oude man tegen haar, terwijl hij haar haar muts opzette en haar hand greep, kom, we hebben nog een hele wandeling voor ons, en het is laat; maar jij kunt het niet zien, mijn arm kind", voegde hij er op een medelijdende toon aan toe, toen hij eraan dacht, dat ze had gezegd dat ze blind was. De twee haastten zich voort naar de GraceChurchstraat. Er werd geen woord gesproken, totdat zij de Londense brug bereikten.

"Dit is de brug", zei de oude man tegen Mary, toen zij die vanaf de straat betraden, ik woon in Southwark, en wij moeten de rivier oversteken."

Mary kon de zware, oude brug niet zien, zoals die zich met haar rijweg en haar voetpaden over de trage Theems uitstreckte, maar zij voelde de vrees haar bekruipen, toen haar de doodse, holle klank opsteeg van de voetstappen van hen, die haar noodgedwongen op dit uur overstaken. De lampen verspreiden een zwak licht toen de oude man en het meisje haastig voortgingen.

"Daar is de dochter van onze beste broeder Bunyan, van Bedford, Jane", zei de oude man tot zijn vrouw, toen hij, Mary aan de hand leidend, hun deur binnenging in Southwark. De goede vrouw sprong moedeloos op.

"Is broeder Bunyan in Londen, Brown? Waar heb je het arme kind gevonden? Kom maar kind, neem plaats. Arm ding, je ziet er bleek en angstig uit. Waar heeft hij je gevonden? Zeg me, Brown,

waar heb je dit kind van onze broeder Bunyan ontmoet?"

"Op straat, Jane, terwijl ze niet wist waar ze heen ging. De Heere heeft mij tot haar geleid. Een paar stappen verder, en zij zou een andere kant zijn uitgegaan, en ik zou haar geheel zijn misgelopen. Het was een goedgunstige beschikking dat ik daarheen werd gestuurd, voordat zij Jewry inging."

"O, lieve hemel, was zij daarheen op weg? Logeer je daar, op die nare plaats, mijn arme kind, waar de verschrikkelijke pest zo vreselijk heerst?"

"Neen, mevrouw. De man begreep niet wat ik tegen hem zei. Ik zei tegen hem Drury, maar hij dacht dat ik Jewry zei, en ik kon de weg niet zien om het hem wat duidelijker te zeggen."

"Ach ja, het was zo donker, je kon het niet zien, en je was zo bang. Ja, ja, ik begrijp hoe dat komt, je was ook zo ver van huis."

"Ik kan niet zien, zei Mary, zich tot de goede vrouw wendend, ik ben blind."

"Och, arm kind, is het zo gesteld? Hij leidde je naar de dood, en je wist het niet. Dank God dat Hij je op Zijn Eigen goede wijze heeft gered."

"Kom, zet je muts af, mijn kind, en drink dat glas bier op, dat zal je Na je lange wandeling goed doen. De goede Heere zij geprezen, dat Hij je naar ons toegestuurd heeft. En waar logeerde je in de stad, mijn kind?"

"Ik ben bij Elizabeth Gaunt geweest, die een keer bij moeder thuis, in Elstow, op bezoek is geweest."

"O ja, zuster Gaunt is een lieve, goede vrouw, mijn kind. Zij doet heel veel goeds voor de armen en lijdenden van het Koninkrijk van Christus. Zij gaat rond, evenals onze lieve Meester altijd goed doende. Je hebt dus bij haar gelogeerd; ik ben blij te horen, dat je zulk een goede vriendin had."

"Ja, mevrouw, zolang ik in de stad ben geweest."

"En waar woont deze goede vrouw? Ik heb haar wel eens gezien in de kerk van broeder Kiffin. Ik heb haar een paar maal gesproken bij een oude zuster, juist aan deze kant van de brug in de High Street, maar ik heb nooit gehoord waar zij woonde."

"Ze woont ergens in Drury Lane, zoals het daar heet; maar ik weet niet waar."

"En zij was in de buurt van de St. Paul, Brown? Och, arm kind! Waarom dwaalde je zo ver van huis?"

Mary vertelde de goede vrouw alles. Hoe zij besloten had de koning een tweede maal te bezoeken ten behoeve van haar vader, en dit te doen zonder mevrouw Gaunt lastig te vallen. Hoe zij en Margaret alleen op weg waren gegaan. Van de grote ontzetting, die zij hadden doorgemaakt toen ze Charing Cross bereikten. Van hun terugkeer en hun haastig voortgaan, totdat Margaret ontdekte dat ze waren verdwaald. Hoe zij alleen op straat werd achtergelaten en had geprobeerd iemand te vinden om haar thuis te brengen. Hoe zij een huis was binnengegaan en haar hand had gelegd op het gezicht van een dood mens. Daarna van haar wanhoop, totdat een man haar aansprak, toen zij voorover op de straat laf, in de verwachting dat zij zou omkomen.

"Arm kind, zei de goedhartige vrouw, terwijl ze haar ogen afveegde, en met een uitdrukking van diep medelijden naar het bleke, onschuldige gelaat voor haar keek. De Heere Zelf heeft je gered."

"En hoe houdt je beste vader zich onder zijn lange, afmattende leven in de gevangenis? Hij heeft er nu vijf jaren gezeten."

"Kent u vader?" vroeg Mary nieuwsgierig.

"O ja, en we weten van zijn zwaar lijden, en van de ellende in zijn gezin, en van de wreedheid van de vervolger. Maar de Heere Zelf zal Zijn onschuldige kinderen, die alles terwille van Zijn Naam verdragen, wreken. Hij was enige jaren geleden in Londen om de koning te spreken. Hij wilde zich toen zo graag uit de gevangenis bevrijden. Hij is in ons huis geweest. O, wat hielden wij van hem! Hij vertelde ons over jou: je naam is Mary, en hij noemde je zijn lieve, blinde kind; ook vertelde hij ons over je moeder, en je broertjes, en het kleintje kleine Sara noemde hij haar, geloof ik. O, zijn hart was geheel gebroken, toen hij ontdekte dat hij bij de koning niets kon bereiken. Zijne majesteit is zo lichtzinnig. Hij wil er nooit tijd voor nemen om het

onrecht, zijn onderdanen aangedaan, te herstellen. De Heere alleen weet, wat er van ons zal worden. Wij worden wreed behandeld door hen die over ons regeren. Je begrijpt dit alles nu nog niet, lieve kind, maar later zul je dat wel. Heere, wanneer zult U komen om ons te wreken?" en de vriendelijke, oude vrouw sloeg haar ogen smekend naar boven.

"Hij zal komen op Zijn Eigen juiste tijd, Jane, om het licht uit de duisternis te doen opgaan en die tijd is zeer nabij, zelfs voor de deur. Wat is de bedoeling van deze verschrikkelijke pest? Is het niet om de weg voor de Heere recht te maken, en Zijn wegen te bereiden, zoals de Profeet zegt?"

"Gramschap en verwoesting moet worden uitgegoten over Zijne vijanden, namelijk op de antichrist en de vrouw die op het beest zit. De maat van haar ongerechtigheden is vol. Dan zal de Heere komen met macht en grote heerlijkheid om de boze te verdelgen met de glans van Zijn komst, en Hij zal ons, die verlangen naar Zijn verschijning, een nieuwe hemel en een nieuwe aarde geven, waarin gerechtigheid woont". We gaan die tijd haastig tegemoet, hij is, Gode zij dank, niet veraf. Dan zullen de levenden in een oogwenk veranderd worden, en de rechtvaardigen zullen worden opgewekt om met Hem te regeren, eeuwig en altoos. De Heere Zelf heeft het gesproken." 1)

1) Deze broeder Brown was een van de Fifth Monarchie" mensen die in de tijd van Karel II voortdurend uitzagen naar de tweede komst van Christus "zonder zonde (of: offer voor de zonde) tot redding."

"Ja, prijs de Heere", viel de oude vrouw hem geestdriftig in de rede, wij wachten en vertrouwen op Zijn komst. Toen mijn arme John stierf, tien jaar geleden, ging zij Na enkele ogenblikken van stilzwijgen voort, John was mijn enig kind, Mary, en ik hield heel veel van hem toen hij stierf, was ik erg verdrietig. Het leven scheen mij onmogelijk. De hele wereld was zo leeg en donker. Ik vroeg me verwonderd af waarom God me zo had bedroefd. Ik merkte dat het erg moeilijk was, o zo erg moeilijk, omdat ik slechts die ene had, en o, wat had ik hem lief, maar nu zie ik dat alles goed is geweest. John zou vandaag misschien in de gevangenis gezeten hebben in plaats van in de hemel te zijn. John zou misschien hebben geleden, en gefolterd en gemarteld zijn, maar nu is hij, Gode zij dank, gelukkig o zo gelukkig! Mijn zwakke tong kan het niet zeggen, en hij is eeuwig voor de Troon van God en het Lam, om Hen eeuwig en altoos te prijzen. En ik zal hem en mijn Zaligmaker spoedig ontmoeten op de wolken van de hemel. Dank, o God, dank, o God! Voor de buitengewoon grote en dierbare beloften van het Evangelie van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus!"

"Amen, Ja amen, antwoordde de oude man vurig.

"Mijn kind, zei mevrouw Brown tot Mary, op een toon van moederlijke genegenheid, je bent zwak en vermoeid, Ga hier op dat kleine bed liggen en rust wat, totdat je wat te eten krijgt."

Mary voldeed aan haar verzoek en was spoedig in een onafgebroken slaap verzonken. Mevrouw Brown ging zich bezig houden met het klaarmaken van wat eten voor haar man en Mary.

"Wat ziet het arme meisje er lief uit, zei de vrouw tegen haar man, terwijl ze, bij de kleine wastafel staande, naar Mary wees, die lag te slapen met haar hoofd op de ene, magere, tere hand geleund, terwijl de andere rustig naast haar lag op de blauwe spreij. Het haar viel voor een deel over haar bleek, droevig gezicht, dat in gebroken lijnen de kalme trekken liet zien. Haar lippen waren een weinig geopend, want door de grote vermoeidheid, zowel van het lichaam als van de ziel, was ze in een diepe slaap verzonken. Haar witte halsdoek, gedeeltelijk los, liet haar sneeuw witte en sierlijk gevormde hals zien. Haar ademhaling was diep en langzaam. Het vermoeide lichaam trachtte zich te herstellen.

"Het is een lief, aardig kind, antwoordde de oude man, terwijl hij ernstig naar haar keek, ik wou dat wij zo'n meisje hadden, Jane."

"Zou je haar willen hebben als ze blind was?"

"Ja, Jane net als dit lieve kind van broeder Bunyan is. Ze is zo onschuldig en zo vriendelijk. Ik zou haar willen grootbrengen en verzorgen, al mijn levensdagen. Ze is zo zachtmoedig en aardig."

"Hoe zullen we doen met de samenkomst vanavond, John? We kunnen dit kind hier niet alleen laten, en ze zal te moe zijn om met ons mee te gaan."

"Wanneer ze wakker wordt zullen we haar zeggen hoe het gesteld is, en als ze niet kan meegaan, kunnen we Ellen Carter laten komen om hier bij haar te blijven."

Mevrouw Brown ging naar de keuken om voor de thee te zorgen. De oude heer zat bij de deur, en gaf zich over aan zijn gedachten. Hij zat op een plaats vanwaar hij het slapende meisje kon zien, en telkens rustte zijn blik op het bleke, rustige gelaat, terwijl zijn ogen vochtig werden, en dan liepen dikke tranen langzaam langs zijn gerimpeld gezicht.

23. Gods verscholenen in de kleine bovenkamer

Zolang de vervolging woedde, waren de Nonconformisten genoodzaakt verborgen plaatsen te zoeken voor hun kerkdiensten, opdat de onverzadelijke vijand hen niet zou opsporen, en hen aanbrengen bij het gerecht. Ook werden zij gedwongen hun samenkomsten te houden op *zulke tijden*,

waarin het oog van de haat hen niet kon ontdekken. Een donkere bovenkamer, een zolder en een schuur, de middernachtelijke duisternis van het woud, een nederige, onopvallende boerenwoning, het middernachtelijk uur, de prille dageraad dat waren de plaatsen en tijden, waar en wanneer de opgejaagde, vertrapte kinderen van God samenkamen om Zijn Naam aan te roepen, en elkanders moedeloze harten te bemoedigen bij het bewandelen van het doornig pad van hun plicht.

Voordat het strenge vonnis was uitgevaardigd, dat "hij niet buiten de muren van de gevangenis mocht komen", was Bunyan dikwijls gedwongen geweest zich te vermommen als een karren

voerder, en te verschijnen met een karrenmanszweep in de hand, om in de gelegenheid te zijn samen te komen met de kleine kudde en voor hen het brood van het eeuwige leven te breken. Dikwijls moest hij binnenkomen door de achterdeur, en ontsnappen langs dezelfde weg, om te ontkomen aan de waakzaamheid van de bloedhonden die hem steeds op de hielen zaten.

In Londen hadden de "**Fifth Monarchy men**", d. w. z. zij, die de onmiddellijke komst van Christus verwachtten, zich zowel bij de staat als bij de kerk bijzonder gehaat gemaakt. Zij waren gedwongen samen te komen onder dekking van de nacht, en elke voorzorgsmaatregel te nemen die de diepste geheimhouding zou verzekeren. Hun schreden werden door de agenten van de wet nagegaan, met de bedoeling "deze ellendelingen bij de justitie" aan te brengen. En wanneer zij werden ontdekt, zoals dat soms geschiedde door deze vervolgers met hun argusogen, dan moesten zij hun Bijbels op geheime plaatsen verbergen, die voor dat doel waren gereed gemaakt, en zij moesten zich neerlaten door trapluiken, of, evenals de Apostel Paulus, door vensters ontsnappen, om niet misschien in handen te vallen van de gloeiende wraak van vijandelijke haat en kwaadaardigheid.

Wij, die leven in de tegenwoordige tijd van godsdienstige verdraagzaamheid en vrijheid van kerkelijke rechtspraak, kunnen ons maar een zwakke voorstelling vormen van de beproevingen en het lijden van diegenen van onze voorvaders in het geloof, die standhielden als getuigen van de Waarheid, zoals die in Christus Jezus is, toen de bloedige hand van de vervolging hen allen naar de gevangenis, de brandstapel en de galg verwees.

Bijna tweehonderd jaar geleden was een klein gezelschap van mannen en vrouwen samengekomen in een bovenkamer van een oud gebouw in Southwark, om een dienst te houden. Het huis stond zeer dicht bij het tegenwoordige terrein van de New Parkstraat kapel.

Het is een gedenkwaardige plaats voor de Baptisten.

Meer dan een eeuw later, dan de tijd waarover we schrijven, stond hier John Gill, die man Gods, pal als een getuige van de waarheden, waarvoor John Bunyan, de Hewlings, Elizabeth Gaunt, en vele anderen, gevangenis en doodsstaf ondergingen. En later stond er op dezelfde plek Spurgeon, om dezelfde onveranderlijke waarheden van het Evangelie te verkondigen en te verdedigen.

Het begin was klein. Enkele personen kwamen samen in Zijn Naam, in een kleine bovenkamer van een oud gebouw van hun eer beroofd, vervolgd, mishandeld. Thans

staat daar vlak bij dezelfde plek een aanzienlijk nieuw gebouw, waarin duizenden van Sabbat tot Sabbat samenkomen om te luisteren naar het eeuwigdurend Evangelie, en de allerhoogste God te dienen in de schoonheid van Zijn Heiligheid. Heeft de machtige arm van de HEERE niet een grote overwinning behaald? En moeten wij, acht gevend op deze feiten, niet met een krachtiger geloof bidden om het aanbreken van die heerlijke periode, waarin "de koninkrijken van deze wereld de koninkrijken zullen worden van onze Heere en van Zijn Christus, en waarin Hij zal regeren voor eeuwig en altoos?

De nacht was heel ver gevorderd. Het rumoer en de bedrijvigheid van de verstreken dag waren tot zwijgen gebracht. In de kleine bovenkamer van het oude gebouw, waarvan we melding hebben gemaakt, was een klein gezelschap van discipelen bijeengekomen tot gebed. Zij waren zo laat samengekomen om te kunnen ontgaan aan het oog van de opspoorder. Het was een eenvoudige, onbewoonde kamer, gelegen boven aan een trap, die door een nauwe, donkere steeg, waarin geen lantaarn haar zwakke schijnsel wierp, met de straat in verbinding stond.

Een voor een waren de broeders en zusters bij elkaar gekomen, om de Schriften te verklaren en om te bidden. Er waren oude en jonge mensen, grijze oude vrouwen en jonge meisjes allen gedreven door dezelfde Geest, aangespoord door dezelfde beweegredenen, en zich haastend naar hetzelfde doel namelijk het eeuwige leven aan de rechterhand van God. Het was een ontroerend schouwspel deze trouwe discipelen van de Zaligmaker zo in het middernachtelijk uur in deze kleine bovenkamer vergaderd te zien, zonder dat de mensen het wisten, om God te kunnen dienen, zoals zij dachten dat het Hem welgevallig was om Hem veilig en in waarheid te kunnen volgen op de wegen die Hijzelf wees. Laten we hen wat nader beschouwen.

In de ene hoek van de kamer, waarin de zwakke lamp een sober licht verspreidt, zit het blinde meisje tussen haar bejaarde vrienden. Haar gezicht, een poosje geleden nog zo bleek, gloeit nu van spanning. Maar niemand schenkt aandacht aan haar, en ook al zouden zij dat doen, dan zou ze er zich maar weinig van aantrekken. Haar blinde ogen zouden het niet ter kennis brengen van haar gevoelig, ineenkrimpend hart. Niemand merkt dat zij een vreemdelinge is. De aandacht van alle aanwezigen is gericht op een man van middelbare leeftijd, die dicht bij een van de lampen zit, met een Bijbel in zijn hand. Een van het aanwezige gezelschap gaat naar de deur, en Na haar aan de binnenkant stevig gegrendeld te hebben, keert hij terug en neemt zijn plaats in. Zij worden gedwongen alle voorzorgsmaatregelen in acht te nemen. De man van middelbare leeftijd staat op en spreekt de kleine vergadering toe. Zijn woorden zijn vol broederlijke liefde en bemoediging. Hij leest de gezegende woorden van onze Zaligmaker: "Uw hart worde niet ontroerd; Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij." (Joh. 14:1) Op een zware, ernstige toonleest hij het veertiende hoofdstuk van Johannes, terwijl hij het, al voortgaande, verklaart. Zijn opmerkingen hebben een geruststellende uitwerking op de luisterende vergadering.

Het kleine gezelschap knielt neer, en een vurig gebed klimt op tot God, om Zijn tegenwoordigheid in hun midden, om Zijn leiding en bijstand in de zware beproevingen en onderdrukking die hen nu omringen, en om overwinning van het vlees, de wereld en de duivel. Een lied wordt gezongen, en dan staat een broeder op om de aanwezigen aan te sporen tot verdubbeling van hun ijver om hun roeping en verkiezing vast te maken, en tot een geduldig voortgaan in weldoen, opdat zij het eeuwige leven beërven. Hij spreekt over zijn worstelingen, over vijanden van binnen en van buiten, en dan staat hij op een ontroerend tedere toon stil bij de liefde Gods de ontferming van onze Heere Jezus Christus, Die om onzentwil arm werd over de hemelse vreugde over de zekerheid van de beloften totdat elk hart wordt bewogen, en

elk gelaat, badend in tranen, er stralend uitziend van blijdschap, die alle verstand te boven gaat.

Het hart van Mary is onrustig. Zij heeft een gevoel dat zij tevoren nooit heeft gehad. De tranen vloeien uit haar blinde ogen maar het zijn geen tranen van blijdschap, het zijn geen tranen van berouw. De Geest werkt in haar hart. Zij heeft gezondigd tegen de hoge en Heilige God, en deze zonden", rood als karmozijn", staan haar nu in een vreselijke orde voor ogen. Niemand slaat acht op haar; ieder wordt zo in beslag genomen door wat hemzelf aangaat, dat het bescheiden meisje onopgemerkt aan hun aandacht ontsnapt. Zij probeert haar tranen te onderdrukken zij poogt haar smart te verbergen. Satan strijdt om elke duimbreed van het terrein. Hij wil niet overwonnen worden. Maar Hij, Die werkt, zodat niemand het kan keren", heeft Zijn Heilige Geest opgedragen verder te gaan met het overtuigen van zonde. Wie zal de overhand verkrijgen?

De een Na de ander staat op om te getuigen van Jezus. Het is een uur van belijdenis en smeekgebed. Vijanden zijn er van buiten, en de vijand is er inwendig. De vreselijke pestilentie wandelt op de middag. Vrienden en kennissen vallen aan alle kanten. De tijden zijn gevaarlijk! Wanneer zal er hulp komen?

De tijd wordt doorgebracht met gezang en gebed, en schuldbelijdenis. Een arme zuster, een van de getrouwen van de Heere, gaat staan om de voorbede te vragen voor haar onbekeerde zoon. Hij wandelt alle dagen op de paden des bozen, slaat elke goede raad in de wind, en stoort zich niet aan bestraffing. Maar ze denkt aan de beloften van God "die Ja en amen zijn in Christus Jezus", en daarop zal ze vertrouwen. Een andere zuster heeft een goddeloze en onverschillige man. "Bidt voor mijn beste man, roept ze, opdat hij niet in het eeuwige vuur mag terecht komen."

"Gedenk mijn vader, smeekt een meisje, bidt God dat hij niet mag omkomen in zijn zonden. Hij is een onbeschaamde Godslasteraar. O Heere, wees hem genadig" roept ze uit, terwijl haar hart bijna breekt van smart.

"En bidt voor mij, zegt Mary, terwijl ze ging staan, ik ben een arme, verloren zondares. O, vraag God of Hij mij vergeving wil schenken." Haar stem, zacht en lieflijk, wordt gebroken door haar snikken. Haar ogen vloeien van tranen, en haar handen worden smekend uitgestrekt.

"Dit is de dochter van broeder Bunyan, zegt de oude broeder Brown, terwijl hij opstond en de hand van Mary vastgrijpt, ik vond haar in de straten van Londen, toen het al bijna nacht was, rondzwervend zonder enig onderdak, en nu heeft God Zijn Geest gezonden om haar ziel terug te roepen van haar afdwalen op de paden van de zonde. Geprezen zij Zijn Heilige Naam! Laten wij God smeken, mijn broeders, ten behoeve van haar. O, laten wij Hem ervoor danken dat Hij Zich aan Zijn kinderen openbaart, zoals Hij dat niet aan de wereld doet. Ere zij Zijn Heilige Naam! Hij is in staat, en bereid, om zalig te maken."

"Geprezen zij Zijn lieve Naam de dierbare Naam van Jezus", roept zuster Brown uit, terwijl zij haar armen om Mary heenslaat en naast haar neerknielt.

De oude man roept tot de Heere om Zijn barmhartigheid voor het lieve kind. "Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent", is de strekking van het gebed. Aan elk afzonderlijk wordt gedacht voor de troon van de Almachtige Genade de zoon, de echtgenoot, en de vader, het arme, blinde kind van de lijdende broeder, en voor elk van hen klimt een ernstige, hartelijke smeekbede naar Boven. Het geroep stijgt op tot het oor van de God der heerscharen, Die hoort en verhoort, telkens wanneer Zijn kinderen in het geloof tot Hem roepen.

En nu staat het kleine gezelschap op het punt uiteen te gaan. Ze zijn samengekomen in de Naam van hun gezegende Heere en Meester, en Hij is in hun midden geweest.

"Welgelukzalig is het volk welks God de HEERE is, zij zullen Hem voortdurend prijzen."

Allen verzamelden zich rondom Mary. Ze is de dochter van Bunyan, van wie ze hebben gehoord. Zij hebben haar lief terwille van haar vader, en ze verlangen haar te wijzen op het Lam van God, dat de zonden van de wereld wegneemt, opdat zij in het geloof vrede en vreugde mag bezitten.

"Zie op Christus, mijn kind, onze gezegende Heere en Zaligmaker, Die is gestorven, opdat zondaars konden leven. Zoek vergeving door Zijn Bloed, Hij wil en kan die geven. Hij heeft duizenden zondaren zalig gemaakt, mijn kind, die net zo slecht en ongelukkig waren als jij bent, en Hij kan jou ook zalig maken. Vrees niet om tot Hem te gaan, Hij zal je niet uitwerpen. Hij is in de wereld gekomen om te zoeken en zalig te maken wat verloren was. Vertrouw op Hem. O, Gij gezegende Zaligmaker Gij Jezus van Nazareth Die stierf voor arme, verloren zondaren, ontferm U over dit arme kind, en vergeef haar zonden. Och, dat mijn zoon tot Jezus wilde komen! Och, dat hij zich een zondaar voor God kon voelen", en de arme, oude vrouw, bijna uitgeput door haar tranen en

geroep, vouwt haar handen in diepe smart, en zendt, onderbroken door tranen en zuchten, een gebed op voor Mary en haar dwalende zoon.

Het is de moeder van William Dormer. William heeft zich nog niet tot God bekeert. Dag aan dag, nacht op nacht verhief het hart van de moeder zich in een vurig gebed, of God har zoon genadig wilde zijn. Hij is nu haar enige hoop, haar dochters zijn allen gestorven. Zij zijn heengegaan in het overwinnend geloof van het Evangelie. De vader zit nog in de gevangenis, en zij is naar Southwark geweest, om bij haar zoon te kunnen zijn. Zij verlangt de rest van haar dagen op aarde te besteden aan het waken over hem, en het bidden voor hem.

Het kleine gezelschap zingt, met zachte, gedempte stem, een lofzang, en daarna spreekt de dienaar van God de zegen uit.

"Dit is de dochter van onze beste broeder Bunyan, zuster Dormer, " zegt de oude zuster Brown tot de lieve, oude vrouw, die zojuist heeft gebeden.

Mary springt overeind als ze haar naam hoort.

"Uw man zit in dezelfde gevangenis als haar vader de oude gevangenis in Bedford "hervat mevrouw Brown, die de ontmoeting van Mary niet opmerkt.

"Ja, mijn arme, oude man is daar, omdat hij het Evangelie van Christus wilde prediken. En is dat werkelijk de dochter van broeder Bunyan? Arm, lief kind, hoe ben je hier gekomen en dan nog blind ook. Arm kind!"

Mevrouw Harrow maakt haar de zaak duidelijk.

"Ach, lief kind, de Heere is met je geweest! Hij alleen kon je redden, en Hij bracht je hier, waarheen ook Zijn Geest was gekomen om aan je hart te kloppen. Bedroeft Die Geest niet, maar nodig Hem uit om binnen te komen en je Gast te zijn. Geef het zoeken nooit op, mijn kind, voordat je ontdekt dat Christus je ziel dierbaar is. Ach, dat mijn arme William ertoe gebracht mag worden om zichzelf, evenals jij, als een zondaar te zien."

Deze woorden deden het gehele wezen van Mary trillen.

"Ik verlang ernaar om naar mevrouw Gaunt te gaan, zei ze met kinderlijke eenvoud tot mevrouw Brown, toen ze bij de deur kwamen, ze zal zich verwonderd afvragen waarom ik niet thuis kom; is er niemand die mij naar haar toe wil brengen?"

"Je kunt vannacht niet gaan, antwoordde de oude man teder, we weten niet waar zuster Gaunt woont."

"Ze woont in Drury Lane", viel Mary hem heftig in de rede.

"Maar we kunnen haar nu niet vinden, en het is bovendien een eind lopen. Vannacht kun je niet gaan."

"Wil dan iemand mij morgen erheen brengen?, vraagt zij smekend, ik moet gaan, ze zal zich zo bezorgd maken over mij."

"Als we de weg kunnen vinden, mijn kind; je weet dat je zelf niet kunt zien om het ons te zeggen."

Broeder Dorrow, zei de man, zich tot de prediker wendend, weet u waar zuster Gaunt woont zuster Elizabeth Gaunt, de vrouw die zoveel voor de armen en behoeftigen doet?"

"Neen, broeder Brown, ik weet het niet. Ik heb heel veel over zuster Gaunt gehoord, en ik heb haar twee of drie keer gezien, maar ik weet niet waar ze woont."

De vraag werd gesteld aan allen van het kleine gezelschap die waren samengekomen, maar niemand wist waar ze woonde. De enige persoon, die enige inlichting had kunnen verschaffen, de eenzame mevrouw Dormer, was weggegaan. Arm kind, het scheen dat haar van alle kanten teleurstelling wachtte. Zij verlangde de toevlucht te nemen tot mevrouw Gaunt, om haar alles te kunnen vertellen wat er in haar omging. Zij kon haar gevoelens niet vrij uitspreken tegenover vreemden. Zij geloofde dat mevrouw Gaunt haar tot de Zaligmaker kon brengen. Kon zij haar hart luchten voor haar eigen, lieve vader kon zij alles wat zij had te lijden hem maar vertellen, en vragen voor haar te bidden. Het scheen haar toe, dat dan de schuldenlast van haar zou worden afgenomen, en dat zij zich zou kunnen verheugen in de vergeving van haar zonden.

Ze moest iets doen om zich bij God aangenaam te maken, iets waardoor zij zich van Zijn Gunst zou verzekeren, en Hem bereid zou maken om haar vergeving te schenken. Deze verzoeking was het, waarmede satan haar nu bestormde.

Helaas, hoevelen hebben in alle eeuwen van de wereld de strijd moeten voeren tegen dezelfde listen van de duivel; iets doen om de Gunst van God te verdienen, terwijl we toch alles wat we kunnen doen dit is: te gevoelen dat wij *niets* kunnen doen dan ons in de uitgebreide armen te laten vallen van onze grote Verlosser, Die onze zaligheid bewerkte onder tranen en zielsangst op de Calvariëberg. Mary geloofde, dat zij, of mevrouw Gaunt, of haar vader iets moesten doen, voordat zij met God kon worden verzoend. Iets om haar geschikt te maken voor aanneming in het gezin van van de Allerhoogste. Zijn kon niet inzien, dat "al de geschiktheid, die Hij eist, bestaat in het gevoel dat

wij Hem nodig hebben." De ogen van haar verstand waren niet geopend. De vijand van de zielen stelde hardvochtig zijn listen in het werk om haar terug te houden van de ware kennis van de weg. Zij kon nog niet zeggen:

"In mijn hand breng ik niets mee

Aan Uw Kruis slechts houd ik vast.

Het overige van de nacht werd door het blinde meisje besteed aan vurig gebed en overdenking. Zij zocht Jezus, Hem, van Wie "Mozes en de profeten hebben geschreven; Hem, Die voor Zij volk alles in allen is, en voor de "wedergeboren" zondaar "de Voornaamste onder tienduizend en gans begeerlijk".

De vroege morgenstond vond Mary onrustig en angstig. Ze poogde haar gevoelens te onderdrukken en te verbergen, maar zij *kon het niet*. Dit was een andere inblazing van de vijand van haar ziel; hij deed een beroep op de hoogmoed van haar hart. O, gij, aartsvijand, wat staat ge altijd gereed om de kinderen te bedriegen van de moeder, die gij aanraadde van de verboden vrucht te proeven!

De bedreigingen van de Sinaï luidden door het ontwaakte geweten van Mary de doodsklok voor al haar hoop. Zij had de wet overtreden, die "Heilig, Rechtvaardig, en

Goed" was, en, wie een van de minste van deze geboden zal overtreden hebben, is schuldig aan allen." Hoe zou ze kunnen ontkomen aan de straf, die aan de overtreding is verbonden, namelijk de eeuwige verdoemenis! "Vervloekt is een ieder, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het Boek der Wet om dat te doen." Zij had dit vreselijk vonnis uit de mond van haar vernomen, en uit die van de "heilige Gifford", maar tot nu toe schenen zij maar weinig betekenis gehad te hebben. Nu klonken zij door haar ontwaakte ziel in vreselijke, veroordelende klanken. Hoe kon zij door God worden aangenomen? Hoe zich in Zijn Gunst herstellen? Hoe meer zij in haar hart keek, des te volkomener zag zij, dat zij een slavin was, verkocht onder de zonde. Hoe zou zij zich kunnen bevrijden van deze verschrikkelijke slavernij? Ze moest iets doen om zich te verzoenen met een vertoornde HEERE, Die ten allen dage toornst op de goddeloze, en Die de zonde geenszins kan gedogen. In haar diepe angst vergat zij, dat "Christus ons heeft verlost van de vloek der Wet, een Vloek geworden zijnde voor ons." "Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en gij zult rust vinden voor uw zielen." Zo hoorde zij de stem van de Geest haar toeroepen, maar hoe kon zij tot Hem komen, ellendig en zondig als zij was? Zij moest wachten, totdat zij kon inzien dat ze een recht had ontvangen. Ach, arm kind, hoe blind ben je!"

Mary zat alleen in de kamer, die op de straat uitzag. Ze was bleek en vermagerd, en de sporen van geestelijke smart waren zichtbaar op het neerslachtige gelaat. Haar hoofd rustte op haar hand. Haar gehele houding drukte diep nadenken en verdriet uit. Niemand, die een ogenblik naar haar keek, kon zich daarin vergissen. Het haar hing los over de schouders. Zuchten ontsnapten aan haar zwoegende borst, en zo nu en dan kwamen de tranen haar in de blinde ogen, en rolden langs haar marmerwitte wangen. Ze was gekleed zoals we haar hebben beschreven op de vorige avond. De schone, witte, driehoekig gevouwen zakdoek zat vastgespeld over haar donker, nauwpassend keurslijf. Zij zat te denken over haar verloren toestand.

De voordeur, die op een kier stond, ging open, en er kwamen mensen binnen. Het geluid van hun voetstappen trok haar aandacht. Ze schrok, en keerde zich om, om de kamer te verlaten.

"Blijf staan, mijn kind, zei een vriendelijke stem. Ik heb William meegebracht om je te bezoeken. Loop niet weg."

Mary bleef staan, toen ze de stem van mevrouw Dormer herkende. Ze zag er verbijsterd uit. William stond voor haar. Blozend en verlegen stak zij haar hand uit, toen zij de jongeman en zijn moeder naderbij hoorde komen.

"Hoe gaat het met je, Mary?"

Het was dezelfde, mannelijke stem, dezelfde aangename stembuiging. Het hart van Mary sloeg snel en hevig. De afwisselende kleur van haar wangen nu eens een zachtroze tint, en dan weer zo bleek getuigde van haar diepe ontroering. De jongeman nam haar bij de hand, en bracht haar naar de stoel, die ze zojuist had verlaten.

Mevrouw Dormer glipte ongemerkt de keuken in, om mevrouw Brown te bezoeken.

Arme, verschrikte duif, haar hart klopte hoorbaar en haar gehele lichaam beefde. Ook William Dormer had een kleur op zijn wangen, en een zacht, tedere blik in zijn ogen, toen hij keek naar de broze gedaante en het blozend gelaat voor hem. Maar Mary wist dat niet. Toch sprak de gedempte, zo trillende stem, die vriendelijk informerende woorden uitte, veel duidelijker tot haar scherp gehoor en gevoelig hart dan een afwisselende gelaatskleur dat voor het volmaaktste gezichtsvermogen zou kunnen doen. Zij vloede haar ziel binnen in golven van de heerlijkste harmonie, maar zij was niet krachtig genoeg om de onrust uit haar hart te verdrijven.

Ze zat met neergeslagen ogen en een bevend lichaam te wachten op een opmerking van William.

, Je kunt nu naar huis gaan, mijn kind, zei mevrouw Brown, toen zij de kamer binnentrad, waar Mary en William zaten, waarbij haar lief, vriendelijk gezicht door een glimlach werd overstraald, je kunt nu mevrouw Gaunt gaan opzoeken, want William hier weet waar zij woont, en zijn moeder zegt dat hij wel met je mee kan gaan. Ik heb haar zojuist verteld, dat je vannacht, Na de samenkomst, wilde gaan."

"En wil je naar Drury Lane gaan, Mary, vroeg William haar, terwijl zij daar zat, haar gezicht, dat nu straalde van hoop, opgeheven in de richting vanwaar de stem van mevrouw Brown klonk, de pest is daar ook uitgebroken."

"O, maar dan moet je hier bij ons in Southwark blijven" riep mevrouw Dormer uit, waarbij haar ogen, gevestigd op het beminnelijke meisje voor haar, een uitdrukking van diepe bezorgdheid vertoonde.

"Laat me alstublieft gaan", zei Mary.

De toon was zo lief en smekend, dat de twee oude vrouwen er geen verder bezwaar tegenin konden brengen.

"Laat me alstublieft nu gaan! zei Mary, in de stilte die op haar ernstige smeekbede volgde. William,

wil je me nu meenemen?" vroeg zij de jongeman, die over haar heengebogen stond, terwijl het bloed haar naar de slapen steeg en haar stem beefde. Ik moet naar mevrouw Gaunt gaan, zij weet niet waar ik ben. Margaret kan het haar niet zeggen, want zij is me op straat kwijtgeraakt."

"Arme Margaret, voegde zij eraan toe, toen de herinnering aan haar gezellin haar door de gedachte schoot. Ik ben benieuwd of ze thuis is gekomen."

"Wie Mary, vroeg William, Margaret Purdy?"

"Ja, zij verliet me gisteren op straat. We waren verdwaald, en ze zei dat ze iemand wilde gaan zoeken om ons naar huis te brengen. Ik heb haar daarna niet meer gezien. Ik hoop dat de een of ander haar naar Drury Lane heeft gebracht."

"We zullen het te weten komen, wanneer we daar aankomen", antwoordde William.

Mary zette haar muts op om te vertrekken. De twee goede, oude vrouwen bevalen haar aan in de zorg van God.

"Misschien zien we elkaar op aarde nooit weer, Mary, zei mevrouw Brown, terwijl ze het blinde meisje bij de hand greep, en de tranen langs haar oude wangen vloeiden, maar laat niet los het goede werk dat de Geest van God in je hart is begonnen, dan zullen we elkaar Na een poosje in de Hemel ontmoeten. Ga, mijn kind, en moge God met je zijn." Meneer Brown, die zojuist was thuisgekomen van een bezoek aan een zieke broeder, voegde zijn zegen bij die van zijn vrouw en van mevrouw Dormer, waarop Mary en William vertrokken.

"God zegene je, lief kind, zei de oude man, terwijl hij haar nakeek, en God zegene haar terwille van haar vader."

"En ook om haars zelfs wil, voegde zijn vrouw eraan toe, ze is een goed, lief meisje."

De twee stapten op de High Street haastig voort naar de oude brug, waarvan de holle klank het hart van Mary met schrik vervulde. Ze zei geen woord. Geen van beiden wisten hoe ze het diepste stilzwijgen moesten verbreken. Juist toen ze de Fleet Street overstaken. Reed er een lijkwagen voor hen uit, en de voerman riep op een koude, holle toon: "Breng uw doden naar buiten!" Mary werd plotseling bleek en ze greep de hand van William steviger vast. Hij trok haar dicht tegen zich aan, en terwijl hij haar met een arm ondersteunde, versnelde hij zijn toch al vlugge tred.

Ze gingen door Lincoln's Hill, nu verlaten door de vroegere bewoners, die naar een veiliger schuilplaats waren gevlucht, en dat nu verzamelpaats was geworden van de laagste klassen van de samenleving, die onderdak zochten in deze geriefelijke stadswijk. Mary drong zich onwillekeurig tegen haar begeleider aan ter bescherming,

toen ze de gemene grappen en de grove vloeken hoorde, vermengd met de zuchten en kreten van smart, die uit deze bonte menigte van beklagenswaardige wezens op klonken.

William, die zich in zijn sterk verlangen om Mary te beschermen, volkomen onbewust was wat hij deed, holde voort naar Lincoln's Inn Fields, dat toen een open, en merendeels niet afgesloten ruimte was. Toen hij tot zichzelf kwam, snelde hij noordwaarts in de richting van Holborn. Toen hij zijn vergissing bemerkte, keerde hij terug en sloeg de weg in naar Drury Lane. Het geroep van "Breng uw doden naar buiten", klonk hem bij elke stap tegen. De plaag nam elke dag in hevigheid toe, maar zij had nog niet haar hoogtepunt bereikt.

Mary was bijna buiten adem van ontzetting en vermoeidheid, toen ze de deur van het huis van mevrouw Gaunt bereikten. Ze vonden die gesloten. William, die op de hoogte was van de manier, waarop zij, als ze uitging, de deur sloot, liep om het huis heen, en deed open om Mary binnen te laten.

Ze waren niet lang binnen geweest, toen mevrouw Gaunt binnentrad. Zij brak uit in een stortvloed van dankbare tranen, toen ze Mary zag.

"Arm kind, riep ze uit, ik dacht dat je was verdwaald. Ik was er van verzekerd dat je een ongeluk was overkomen. Waar ben je geweest, Mary? Ik ben je in de stad wezen zoeken. O, het is onmogelijk te zeggen, mijn arm kind, hoe ongerust ik ben geweest. Ik was bang dat je door de pest was omgekomen. Gode zij dank, Gode zij dank, je bent ongedeerd, mijn kind! Waar is Margaret Purdy! Is ze met je meegekomen? Haar moeder is bijna waanzinnig. Jane Swellens zei dat ze jullie samen heeft zien weggaan, en wij waren bang dat jullie allebei als slachtoffer waren gevallen. Gode zij dank, dat jij ongedeerd bent, maar waar is Margaret?"

Mary vertelde haar de gehele geschiedenis, zo goed zij kon. Toen zij toekwam aan het punt waarop Margaret haar alleen op straat had laten staan, riep mevrouw Gaunt uit, niet in staat om langer te wachten: "En heb je haar daarna niet meer gezien, Mary?"

"Neen, mevrouw, ik heb daarna niets meer van haar vernomen. O, het is zo vreselijk, als zij verdwaald is, mevrouw Gaunt."

"Ik moet gaan kijken of zij is teruggekomen. Ik bid dat het zo mag zijn. Haar arme moeder is bijna krankzinnig om haar."

Arme Margaret! De ogen van haar moeder zullen haar in deze wereld niet meer aanschouwen. Ze worstelt nog met het wrede monster, dat geen acht geeft op de doordringende kreten van een moeder. Een paar uur later, en dan zal die zo beminde dochter een bewoner zijn van het lijkenhuis een afzichtelijk lijk op een hoop geworpen met de velen die een onbekende rustplaats hebben gevonden.

Mevrouw Gaunt keerde terug en bracht de moeder van Margaret met zich mee. Arme vrouw, ze verlande ernaar alles te horen wat Mary had te zeggen, opdat ze zo mogelijk een aanwijzing mocht ontdekken naar haar vermiste dochter. Maar al haar navragen was tevergeefs. Mary kon haar geen betrouwbare inlichtingen verstrekken. Ze kende de straten van de grote stad niet bij name, en zij kon, doordat zij blind was, de weg niet beschrijven. De moeder moest naar haar eenzame huis terug keren met een gebroken hart. Ze kon geen informatie krijgen over haar vermiste dochter.

"Ik moet naar huis gaan, mevrouw Gaunt", zei Mary tot de goede vrouw, toen zij buiten zaten te praten met William Dormer, nadat de spanning enigermate was afgenomen. Ze sprak op een zeer ernstige toon, die aan het vlugge begrip van mevrouw Gaunt wat meer verried dan de vrees voor de pest.

"Waarom, Mary?, vroeg ze, je bent toch niet bang, wel?"

"Ik wil graag mijn vader opzoeken, antwoordde het meisje, blozend van opwindning, ik moet met hem spreken, mevrouw Gaunt."

"Is er iets aan de hand, meisje", vroeg de goede vrouw, ietwat ongerust over de houding van het blinde meisje. Zij dacht niet anders dan dat zij de koorts had, die een voorbode van de pest was,

"Ben je ziek, mijn kind?"

O, neen, het is niet omdat ik ziek zou zijn dat ik hem wil bezoeken, en toen aarzelde zij een ogenblik, maar ik *moet* naar huis gaan. U moet niet langer in deze vreselijke stad blijven, u zult sterven, als u dat doet."

"Goed, ik wil sterven in de dienst van mijn Meester, als ik hier blijf, Mary, en Hij zal mij mijn loon geven. Het doet er maar weinig toe, waar en hoe ik heenga."

William verzekerde dat zijn moeder hen zou vergezellen. Zij had al geruime tijd verlangt haar man te gaan bezoeken. Afgesproken werd, dat zij, bij leven en welzijn, de volgende dag op weg zouden gaan.

William vertrok om zijn moeder op te zoeken, en haar van het plan op de hoogte te stellen. De arme vrouw was blij in het vooruitzicht, dat zij haar man zou weerzien. Maar zij wist niet van al het goede, dat haar bereid was, anders zou haar oude hart zijn opgesprongen van vreugde. Haar gebeden zouden spoedig verhoord worden. Haar zoon stond aan de vooravond van de "nieuwe geboorte".

24. De doop van Mary

Mary en haar vrienden bereikten veilig Bedford. Het eerste wat ze deed was, haar vader opzoeken in zijn lage, vochtige cel, en voor hem al haar droefheid uitstorten.

"Geprezen zij de Heere, God Almachtig", riep hij uit, toen hij naar haar woorden luisterde. "Geprezen zij Zijn Heilige Naam, voor de gunst die Hij mij bewezen heeft. Nu weet ik dat Hij de Heere is, mijn Verlosser, en dat Hij de stem van mijn smeking heeft gehoord."

Tranen van blijdschap en dankbaarheid vloeiden langs zijn bleke wangen, toen hij naast zijn blinde kind neerknielde en vurig bad, dat Jezus Christus Zich aan haar wilde openbaren als de "Voornaamste onder tienduizend, en gans begeerlijk." Hij dacht eraan, hoe de donderslagen van de Sinaï haar ziel tot aan de rand van de wanhoop hadden voortgedreven, en toen hij naar de ingevallen wangen en het bedroefde, lijden gelaat van zijn dierbaar kind keek, brak zijn hart bijna uit tedere bezorgdheid over haar. Nooit stortte een sterfelijk mens voor het oor van de oneindige HEERE een ernstiger gebed uit, dan John Bunyan dat deed, toen hij naast zijn blinde, en over haar zonden bedroefde Mary neerknielde. En zijn gebed bleef niet lang onverhoord. Jezus, Die vol ontferming is, Wiens hart de Liefde Zelf is, boog Zich uit de hemel neder om te luisteren naar het smeken van Zijn getrouwe dienstknecht, en Hij gaf aan Mary een antwoord van vrede en blijdschap. Terwijl de vader nog sprak, openbaarde Jezus Zich aan Mary als De Zaligmaker, Die haar kon en wilde verlossen van haar zonden. Zij wierp zich aan Zijn hart. Dat was alles wat zij kon doen. En haar zonden, die waren als scharlaken, werden witter gemaakt dan sneeuw.

Er was een samenkomst in het huisje te Elstow. Maar de vader was er niet. De stenen muren van de gevangenis hielden hem vast. Maar er waren vele aanwezigen, met wie hij had gebeden, geweend en zich verblijd. De heilige man Gods, de heer Gifford, was er, die, vanaf het tijdstip van zijn hoogst merkwaardige bekering, tot aan de dag van zijn dood, het Licht van het Aangezicht van God niet ontbeerde zelfs geen uur." Ook buurman Harrow en de goedige vrouw Harrow waren er. De Londense vrienden waren eveneens aanwezig, samen met andere van de getrouwe gunstelingen van God in Elstow en Bedford.

Aan deze godvrezende vergadering, samengekomen om God te dienen, vertelde Mary, met een kloppend hart en een stralend gezicht, wat de Heere aan haar ziel gedaan had. Haar verhaal was eenvoudig, duidelijk, en overtuigend. Het was een blij ogenblik voor de verachte discipelen. Hun hart greep opnieuw moed. De "heilige Gifford", die de schreden van de vader had geleid, toen deze wankelend en wanhopig voort ploeterde door de donkerste nacht van die zeer verwonderlijke ervaring, totdat hij vrede had gevonden door het geloof in het Bloed van de Heere Jezus Christus, verwelkomde nu in de kleine gemeente de dochter, die deelgenote was van dat zelfde dierbare geloof, en die nu gereinigd en gezuiverd was door Datzelfde kostbare Bloed.

Het was een "Eben-Haezer" voor de kleine gemeente in Elstow. God zegende deze gelegenheid, tot opbouwning in geloof en liefde van Zijn bedroefde heiligen, en ook door het hart van William Dormer te overtuigen, die als een zwijgend, maar zeer belangstellend toeschouwer van het blijde gezelschap erbij zat.

Terwijl deze tonelen zich afspeelden in het huisje, was de gevangene in zijn afschuwelijke cel bezig, evenals Paulus en Silas in Filippi, tot God te bidden en Hem te loven. Hij was een vrij man, want Christus had hem vrijgemaakt, ofschoon zware muren het daglicht voor hem buitensloten. Hij was erfgenaam van de rijkdommen van het heelal, want Christus was van hem, ofschoon hij niets had op aarde dat hij het

zijne kon noemen, dan zijn Bijbel, zijn Concordantie, zijn Boek der Martelaren, en zijn rozenstruik.

De morgen brak aan. Die morgen zou Mary worden gedoopt. Het was zo geregeld, dat zij niet konden worden gestoord door de bevolking, of worden aangebracht door hen die hun ondergang zochten. De ganse lange nacht had de vader, evenals de Psalmist", vanaf zijn legerstede tot God geroepen".

Het zwakke, grauwe morgenlicht vond zijn weg naar de cel van de gevangene. Hij stond op en bad. De zon, die opsteeg langs de heuvelhellingen, begon haar eerste zachte stralen van heerlijkheid over de aarde te werpen.

De gevangene zat bij zijn getralied venster. Het licht van een zalige hoop en een vreugdevolle verwachting, deed zijn, door zorgen gerimpeld gezicht, stralen. Hij had zijn beste kleding aangetrokken, want het was een feestdag voor hem. Zijn Bijbel lag op zijn knie. Hij had Zijn heerlijke beloften gelezen, en daarover nagedacht, totdat zijn hart met blijdschap vervuld werd; totdat hij in de volle vrijheid van een onverduisterd geloof kon uitroepen: "Abba, Vader, mijn Heere en mijn God!" Zijn Concordantie en het Boek der Martelaren lag op een bank naast hem. De rozenstruik, die voor hem vanaf die vreselijke dag, waarop de gevangenisdeuren alle vrijheid uitsloten, een schone metgezel was geweest, stond bloeiend naast hem, en verspreide in de bedompte, vochtige lucht van de cel een zachte geur, die de morgenkoelte verwekte. Zijn lange haar was van zijn brede voorhoofd naar achteren gestreken, en viel, naar de trant van die tijd, over zijn brede en mannelijke schouders. Met een blik van diep verlangen tuurde hij door de zware tralies van het smalle venster. De "kleine Ouse" lag voor hem, wier kristalheldere wateren zacht murmelend hun weg zochten naar de zee. Jaren tevoren was hij in deze zelfde wateren door de doop met Christus begraven. Dat schouwspel verrees levendig voor zijn verbeelding, en met de snelheid van de bliksem overzag hij de tijd, die er lag tussen die gedenkwaardige gebeurtenis en het tegenwoordige uur. En langs de gehele weg, in duisternis en licht, zag hij de hand van God, Die hem onschatbare zegeningen schonk. Maar *dit* was de grootste gift van alle zijn Mary verlost van de schrik voor de tweede dood. "Wat zal ik U vergelden, o God, voor al Uw weldaden aan mij bewezen?" riep hij uit, en zijn hart sprong op van verrukking.

Er is een vrede en een vreugde, die de wereld niet kent. Zij kan die niet geven, zij kan ze ook niet ontnemen. Die vrede wordt gevonden in het geloof in de Heere Jezus Christus.

Op dit ogenblik zag hij een klein gezelschap voortgaan langs de helling naar de oevers van de stroom. Hij keek scherp zoekend naar het midden van hen. Spoedig ontdekte zijn nieuwsgierig oog zijn lieveling Mary, voortgeleid door de dominee en buurman Harrow. Zijn Elizabeth en William Dormer liepen achter hen. Hij meende een blik van heilige blijdschap op het gelaat van zijn geliefden te zien. Zijn hart sprong op in hem. Hij boog zich verlangend naar voren. Hoe vurig begeerde zijn ziel om Mary in zijn armen te nemen, en lof en dank op te zenden tot Hem, Die haar had wit gewassen in Zijn Eigen Bloed.

Maar de muren van de gevangenis hielden hem tegen. Hij kon er niet uitkomen, en satan kwam hem verzoeken. "O God, mijn God, Uw wil geschiedde, " riep hij uit, toen de gedachte aan zijn vreselijke toestand zijn ziel kwam bestormen. "Ik wil niet opstandig zijn of murmureren onder Uw bestel. Geef me de kracht die ik nodig heb."

Hoe spoedig, ach, hoe spoedig werd zijn lofprijzing veranderd in een gebed. Nog maar enkele ogenblikken tevoren was zijn ziel, vervuld met een verrukkelijke zaligheid, bezig zijn vele zegeningen Na te gaan, nu worstelde hij geweldig met de verzoeken van satan.

"De wereld, het vlees, en de duivel!" Welk een complot tegen het kind van God. Kan hij ooit deze drievoudige macht overwinnen? Ja! Dank zij Hem, Die ons de overwinning geeft. Hij is bij machte alle vijanden te overwinnen, ook al is hun naam Legio, en hun macht satanisch.

De discipelen bereikten in stilte de oever van de rivier. Geen lofzang en danklied liet merken waar ze heengingen. Hun vijanden bevonden zich rondom hen, en ze durfde zich niet te verraden aan de haat van de goddelozen.

Ze kozen een plek uit, waar zij vanuit het venster van de gevangenis goed gezien konden worden. Zij konden de gevangene niet zien, maar ze wisten dat hij naar hen keek. Ze knielden neer, en de man Gods bad om de Goddelijke goedkeuring over wat ze op het punt stonden te doen.

Het was een schoon en treffend schouwspel. Enige vertrapte, verachte volgelingen van de Heere Jezus, neerknielend bij het kristalheldere water in de grauwe morgenstond, om Zijn zegen in te roepen over een handeling, die een afbeelding was van Zijn begrafenis en opstanding. Wat zou verhevener, treffender, belangwekkender geweest kunnen zijn? Menselijke ogen aanschouwden het niet. Maar de Heere van het licht, en de stralende engelen, bogen zich als getuigen over de heilige plek, en in de hemel werd deze handeling van geloofsgehoorzaamheid te boek gesteld.

Het gebed was geëindigd. Mary stond op, en een smetteloos witte zakdoek werd om haar hoofd gebonden. Daarna werden haar schoenen uitgedaan, en leunend op de arm van de dominee, de heer Gifford, daalden de twee af in het wijkende water. En daarin werd Mary, in de Naam van de Heilige Drie-eenheid, met haar Heere en Zaligmaker begraven in de doop. Toen zij opstond, zei ze liefelijk, terwijl haar gelaat er onuitsprekelijk beminnelijk uitzag: "Loof de Heere, mijn ziel, en al wat binnen in mij is Zijn Heilige Naam."

De gevangene staarde door de tralies van het nauwe venster naar het plechtige schouwspel. Zijn gezicht was nat tranen, maar het waren tranen van heilige verrukking. Zijn hart sprong op door een gevoel van dankbaarheid en liefde, en woorden van dank en lof lagen op zijn tong.

De blinde ogen, vloeiend van tranen, werden hemelwaarts gericht, toe de twee zich naar de oever begaven. Er werd geen woord gesproken. Alles was stil als het graf, behalve het kabbelen van de parelende stroom. De een Na de ander greep haar hand en drukte haar aan de borst.

Toen de morgenzon, verrijzend boven de heuveltoppen, met een stroom van heerlijkheid over het schouwspel doorbrak, beklom het kleine gezelschap de oever.

Een hart in die vergadering was ter aarde gebogen, onder het besef van zonde.

Dat was William Dormer.

God had hem door Zijn Heilige Geest overtuigd, en hem de "alles te boven gaande slechtheid van de zonde" laten zien, en de gerechtigheid van Zijn rechtvaardige Wet. Maar Christus had geen gestalte in hem als de hoop op de heerlijkheid hij had Hem nog niet leren kennen als de Weg, de Waarheid en het Leven, en zijn ziel zond voortdurend de kreet naar omhoog: "Hoe zal een mens gerechtvaardigd worden voor God?" Hij hoopte de gunst van God door gebeden en tranen te verwerven. Hij moest iets doen om zich bij de Oneindige aangenaam te maken. Ach, welk een dodelijke vergissing! Arme, door de zonde zieke ziel, ge kunt niets doen dan vluchten in de armen van Jezus. Daar, en daar alleen wordt hoop gevonden.

En zo zag William eindelijk de weg. Hij was evenals de verlostten voor hem hadden gedaan, en allen die gered zullen worden tot aan het einde van de wereld zullen doen gekomen in de armen van de Zaligmaker.

Enige dagen later werd hij overgeplaatst in het Koninkrijk van onze Heere Jezus Christus.

En toen de volgende week de kleine groep weer samenkwam, onder soortgelijke omstandigheden, om getuige te zijn van de doopplechtigheid, staarden ander ogen dan die van Bunyan door de tralies van de gevangenis.

25. De werkzaamheden van Bunyan in de gevangenis

Bunyan was in de gevangenis geen leegloper. Zijn krachtige, werkzame geest moest iets te doen hebben. En bij dit alles werd hij genoodzaakt hard te werken voor het karig deel, waarmede een vrouw en vier kinderen hun kommervol bestaan voortsleepten. Met zijn tang, oude stukjes koper, en band, slaagde hij erin een karig loontje te verdienen, door van de vroege morgen tot de avond te werken.

Wij moeten eraan denken, dat Bunyan gedurende de eerste twee jaren van zijn gevangenschap van de cipier, op wie hij spoedig een grote invloed kreeg, verlof ontving om telkens, wanneer hij dat begeerde te doen, zijn gezin te bezoeken, en tegenwoordig te zijn bij de samenkomsten van zijn broeders; en we bezitten geen gegevens dat hij gedurende die tijd ook maar iets heeft geschreven. Het schrijven werd later voor hem een ontspanning. Maar zolang hij afwisseling voor de verveling in de gevangenis kon vinden door zijn dierbaar gezin te bezoeken, en door de aangename omgang met zijn geliefde broeders, zocht hij niets anders.

Hoe wordt ons hart geroerd door medelijden en droefheid, wanneer we de bewaker tot hem horen zeggen, Na zijn vermoeide tocht naar Londen: "Meneer Bunyan, ik heb een bevel ontvangen, dat luidt, dat u niet langer de deur uit moogt." "God weet, antwoordde de verbijsterde man, dat het laster is, dat ik naar Londen ben gegaan om een complot of een opstand te verwekken, of om verdeeldheid te zaaien." Maar deze onschuld baatte hem niet. Het vonnis moest ten uitvoer worden gebracht. Bunyan nam afscheid van zijn gezin, zijn vrienden, de groene velden, en het heerlijk daglicht.

Vanaf die tijd begint zijn letterkundige arbeid, en vanaf dat jaar 1663 tot aan de tijd van zijn vrijlating, vroeg in 1673, schreef hij verscheidene boeken, onder welke zijn onnavolgbare Christenreize. Als het niet was geweest vanwege zijn strenge vonnis, zou het hoogstwaarschijnlijk zijn geweest, dat Bunyan dit werk nooit tot stand zou hebben gebracht, dat, naast de Bijbel, de troost en gids van de Christen in alle volgende eeuwen is geweest.

God had een bedoeling met zijn kerkerstraf, een goede bedoeling voor Zijn volk. En Zijn volk zou Hem ervoor prijzen, dat Hij zo wonderlijk had voorzien in hun geestelijke behoeften. Hoeveel harten hebben vrede en vreugde gevonden door het lezen van de Christenreize. Hoe werd hun geloof versterkt, hun hoop verlevendigd, hun ijver aangewakkerd, door Christen te volgen op zijn reis naar de heilige stad.

Na een nauwkeurig onderzoek van oude stukken is niet gebleken dat het Bunyan vanaf het voorjaar 1663 ooit werd toegestaan zich buiten de muren van de gevangenis te begeven. Hij hield zich in deze vijf sombere jaren alleen bezig, zoals we hebben gezegd, met de bestudering van de Schriften en het vervaardigen van schoenveters. Het is uit de verslagen in het kerkeboek te Bedford gebleken, dat hij gedurende het jaar 1668 driemaal werd aangewezen om ongeregelde gemeenteleden te bezoeken. De bewaker moet hem die gunst hebben verleend tegen de Wet en de Conventikel-Akte. Zijn naam komt voor in de notulen van de gemeentevergaderingen van 1669, 1670 en 1671. Hij werd in dit laatste jaar, terwijl hij nog in de gevangenis zat, beroepen om de zorg van de gemeente te Bedford op zich te nemen, en in het ambt bevestigd.

Het verslag van het oude kerkenboek luidt als volgt: "Op de 29ste augustus, 1671, werd de gemeente opgewekt het Aangezicht van God te zoeken, in verband met de verkiezing van broeder Bunyan tot het ambt van ouderling en herder, tot welk ambt hij werd geroepen op de 24ste van de tiende maand, in hetzelfde jaar, waarin hem door de ouderlingen (of herders) de hand der gemeenschap werd gegeven. (Zie voor de uitdrukking "de hand der gemeenschap geven" Gal. 2:9, Vert.)

Toen hem na zijn bevestiging, door de goedheid van zijn bewaker, werd toegestaan om met zijn kudde, en soms met de broeders van andere gemeenten, samen te komen waarbij hij zijn tijd nauwkeurig indeelde, en zijn letterkundige werkzaamheden tot op zekere hoogte onderbrak hield hij niet op met schrijven. Het was voor hem een aangename en heilzame bezigheid geworden. Het was de enige manier waarop hij de onder het volk heersende dwalingen van die tijd kon aanpakken. En dan zien wij, dat hij binnen enkele maanden Na zijn bevestiging, vanuit de gevangenis, dat moedige en besliste antwoord op het werk "Ontwerp van het Christendom" van dr. Fowler deed verschijnen.

We beschikken niet over nauwkeurige aanwijzingen om het juiste aantal van zijn in de gevangenis geschreven werken vast te stellen. We weten, dat er van zijn producten zestig volledige werken zijn gepubliceerd een voor elk jaar van zijn leven want hij was precies zestig jaar oud toen hij stierf. Twee van die zestig, nl. "De Waarheden van het Evangelie verklaard", en een "Verdediging

werden gepubliceerd, het ene vier jaren, en het andere drie jaren voor zijn gevangenschap. Verscheidene werken werden geschreven Na zijn vrijlating uit de gevangenis in 1673, want hij bleef een nauwgezet navorser tot het tijdstip van zijn dood. Zestien van zijn werken werden gepubliceerd Na zijn dood, die plaats vond in 1688, vijftien jaren Na zijn vrijlating.

Zo zien wij, dat deze goede en grote man onder alle omstandigheden een arbeider was in de wijngaard van zijn Heere. Niets hield hem af van zijn groot oogmerk: Het winnen van zielen voor Christus. Zijn kanselarbeid werd opmerkelijk gezegend. Zijn rondreizen door de aangrenzende graafschappen Cambridge, Northhampton, Buckingham, Huntingdon en Hetford waren talrijk, en ze werden gezegend voor de uitbreiding van het Koninkrijk van de Heere Jezus Christus. Zijn devies was: "Als ik zielen uit de klauwen van de duivel kan rukken, doet het er voor mij niet toe, waar zij heengaan om te worden opgebouwd in hun heilig geloof."

Over zijn beproevingen en vervolgingen, nadat hij uit de gevangenis kwam, zullen we in een volgend hoofdstuk spreken.

26. Het werk van Bunyan na zijn vrijlating

Twaalf jaren gevangenschap! Twaalf lange, afmattende jaren opgesloten in een stadsgevangenis! Welk een gedachten aan ellende, eenzaamheid en wanhoop roept dit wakker! En al deze vrijheidsberoving, al dit lijden, omdat Bunyan *het Evangelie van onze Heere Jezus Christus wilde prediken*.

Dit was zijn overtreding! en niet anders, Welk een blijk van de geest van die tijd! Welk een bewijs van de macht van de vorst van de lucht, werkende in de kinderen der ongehoorzaamheid.

Maar de man Gods was geduldig geweest in de verdrukkingen, door de genade van God, Die hem sterkte, en terwijl zijn lichaam zat opgesloten binnen kille, akelige muren, genoot zijn ziel van de verrukkelijke heerlijkheden van de onzichtbare wereld. De kandelaar van de Heere verspreide haar licht in het rond en maakte de dikke duisternis heerlijk.

Dag en nacht had hij hard gewerkt voor voedsel voor zijn vrouw en kinderen en bovenal om zich een beproefd arbeider voor God te betonen een, die zich niet behoefde te schamen. De dageraad vond hem ijverig bezig met zijn tang om veters te maken het middernachtelijke uur zag hem met zijn Bijbel en zijn pen, studerend en schrijvend, om geestelijk voedsel te kunnen geven aan de kinderen van God, en om zondaars waarschuwend aan te sporen de toekomende toorn te ontvlieden.

Hij vond het heerlijk te corresponderen met zijn broeders, die leden als hijzelf; en ook met zijn "geestelijke kinderen", zoals hij hen noemde, die tot zijn eigenlijke gemeente behoorden; en met allen, die, door middel van hem, tot God bekeerd waren.

Op een morgen, toen hij bij zijn smalle venster zat Na te denken over de beproevingen van zijn broeders, en over wat de kleine kudde te Bedford had te verduren om Christus wil, kwam bij hem de gedachte op om aan hen een troostbrief te schrijven. En hij spreekt als volgt:

"Kinderen, de genade zij met u. Amen.

Nu ik uit uw gezelschap ben weggenomen en zo gebonden dat ik niet de taak kan vervullen die God mij ten behoeve van u oplegt, en voor uw verdere stichting en opbouw in geloof en heiligheid opdat ge moogt weten, dat mijn ziel toch een vaderlijke zorg en begeerte koestert voor uw geestelijk en eeuwig welzijn; en ik nu opnieuw, als tevoren van de top van de Sinear en de Hermon, zo nu vanuit de leeuwenkuil en vanaf de bergen van de luipaarden, toch over u allen bezorgd ben, zeer verlangend uw veilige aankomst in de begeerde Haven te aanschouwen. . . zend ik u hierbij ingesloten een druppel van de honing die ik uit het geraamte van een leeuw heb genomen. Ik heb er zelf van gegeten, en ik ben er zeer door verkwikt." Na hen eraan te hebben herinnerd wat God voor hen in verleden tijden had gedaan, na hun in krachtige, en toch tedere bewoordingen hun tegenwoordige beproevingen te hebben voorgehouden, deed hij een beroep op hen om op God te vertrouwen, daar Hij hen uit de wereld had geroepen, en Zich aan hen had geopenbaard, zoals Hij dat niet aan de wereld had gedaan."

Hij gaat verder:

"Moet ge nooit eens terugdenken aan een heuvel Moeilijkheid? Hebt ge de binnenkamer, het melkhuis, de stal, de schuur en dergelijke, vergeten, waar God uw ziel heeft bezocht? Denk ook aan het woord, het woord zeg ik, waarop de Heere u

heeft doen hopen. Indien ge hebt gezondigd tegen beter weten in, indien ge wordt verzocht om God te lasteren, indien ge verdrinkt in wanhoop, indien ge meent dat God tegen u strijdt, of indien de hemel is verborgen voor uw ogen, denk er dan aan, dat het met uw vaders ook zo is geweest: "Maar uit die alle heeft de Heere mij gered." Mijn geliefde kinderen, melk en honing wachten ons na deze woestijn. God zij u genadig, en geve u, dat ge niet traag zijt om het land in bezit te gaan nemen.

John Bunyan."

Eindelijk kwam de vrijlating. De gevangenisdeuren sprongen open, en de enge, donkere cel werd verwisseld met het vriendelijke huisje; en haar eenzaamheid en somberheid met het gelukkige gezelschap van een geliefde en liefhebbende vrouw, en het aardig gebabbel van schatten van kinderen

Het werd hem opnieuw vergund zich onder zijn broeders te begeven, en metterdaad voor hen in en uit te gaan als een onderherder, daar hij, zoals we al eerder hebben gezegd, was bevestigd in 1671, op zijn minst een jaar voor zijn definitieve vrijlating. Dit was een bron van grote blijdschap voor hem. Hij wilde graag Christus, de Gekruisigde, *prediken*, en zondaars de weg wijzen naar het eeuwige leven.

Zodra hij uit de gevangenis kwam, aanvaardde hij onmiddellijk zijn taak als herder ten behoeve van de kudde, waarover hij was beroepen de leiding op zich te nemen. Bovendien maakte hij uitgestrekte rondreizen door al de aangrenzende graafschappen. Het was de lust van zijn hart de boodschap van het heerlijk Evangelie van de Zoon van God te verbreiden. Het was zijn gewoonte jaarlijks een bezoek aan Londen te brengen, om te prediken en de dingen van het Koninkrijk van zijn Meester te regelen.

Zijn faam ging hem overal vooruit. "Als er een dag werd aangekondigd, zegt Southey, waarop hij in Londen zou komen preken, dan kon het bedehuis in Southwark, waarin hij gemeenlijk preekte, de helft van de mensen niet bevatten." En zijn vriend Charles Doe zegt in zijn "Rondschrijven":

"Ik heb, volgens mijn berekening, ongeveer *twaaalfhonderd* personen naar hem zien luisteren bij een morgenpreek, op een werkdag in de donkere wintertijd. Ook heb ik berekend, dat ongeveer *drieduizend* hem kwamen horen in een bedehuis aan de buitenkant van de stad, zodat de helft wel moest teruggaan wegens plaatsgebrek, en hij moest toen zelf door een achterdeur bijna over de mensen worden heengetild om de preekstoel te kunnen beklimmen.

Maar terwijl hij zo in beslag werd genomen door herderlijke werkzaamheden en nuttige rondreizen, vergat hij zijn pen niet, maar hij wijdde al zijn vrije tijd aan studeren en schrijven. Hij bleef niet vrij van de vijandschap van hen, die hem haatten om zijn leer, zelfs toen hij uit de gevangenis was gekomen. Soms ontsnapte hij nauwelijks aan hun felle vervolgingen. Maar, zoals Doe het zo schoon zegt: "Het behaagde de Heere hem te redden uit de handen van zijn vijanden in de zware vervolging aan het einde van de regering van koning Karel, hoewel zij hem dikwijls zochten, en op de loer lagen, en hem bijna te pakken kregen."

Dit verklaart alles het onthult de geheimen van al zijn ontsnappingen op het kantje af. "De Heere redde hem uit de handen van zijn vijanden."

27. Een liefdesverhaal

De twee wandelden samen van Bedford naar huis William Dormer, en het blinde meisje. Ze was nu geen zwak kind meer. Vertrouwelijkheid had haar rijper bekoorlijkheden en volkomener bevalligheden geschonken. Het was twaalf jaren geleden, sedert William Dormer voor de eerste maal dat lieve, peinzende gelaat en die tengere gedaante had aanschouwd. Het gezicht was veranderd en de gedaante had vrouwelijke vormen aangenomen, maar het eerste had niets van zijn bekoorlijke liefalligheid, zijn diepte en zuiverheid van denken en uitdrukking verloren, noch de tweede de zachte, liefelijke bevalligheid, die blij gaf van haar gevoelige, inwendige natuur.

William was gekomen om zijn vader een bezoek te brengen, en, zoals dat zijn gewoonte was, logeerde hij in het huisje te Elstow. Hij had het gezin vergezeld naar de kerkdienst te Bedford. Bunyan was nu vrij, en als de geliefde herder van de kleine kudde te Bedford, diende hij haar in de heilige dingen. De donkere schaduw, die gedurende twaalf lange jaren boven dat verlaten huis had gehangen, was nu weggenomen, en het zonlicht van de liefde van een vader, en van de aanwezigheid van een vader, scheen nu met een blijde schoonheid over de vredige drempel.

Het was een rustige herfstavond, waarvan we spreken. Het zachte licht van de nederdalende zon viel in stromen op de hoofdweg en over de weiden, waardoor het pad naar hun huis liep. Koeltjes, zo zacht als het strelen van engelenvleugels, stoeiden met het groene gras, en bliezen het haar weg van het schone gelaat van het meisje.

William leidde haar keurig aan de hand, terwijl hij haar voetstappen voor elk gevaar behoedde, en met zijn stralende ogen en met een ernstige, tedere blik haar aankeek. Het bloed steeg naar zijn mannelijk gelaat, en zijn edele hart klopte onstuimig, wanneer de klanken van haar liefelijke stem zijn oor troffen. Ze waren wat achtergebleven bij de vader en de moeder, toen ze zich van de hoofdweg af naar het weiland keerden.

William had haar verteld over het lijden van zijn vader in de gevangenis, en de raadselachtige beschikking die hem daar liet blijven, toen anderen werden vrijgelaten. Hij sprak over de smarten die zijn goede, oude vader had geleden, voordat de hand van de wet zijn ijzeren greep op hem had gelegd. Twee zoons waren hem van het hart gescheurd, om hun bloed te storten op het slagveld. Een andere was door een vreemd en ernstig ongeval, op twaalfjarige leeftijd, van zijn verstand beroofd, en jarenlang weggekijnd, totdat de dood hem uit zijn lijden kwam verlossen. Een knappe en schone dochter, door het hart van de vader verafgood, was door de tering geveld, juist toen ze een vrouw begon te worden.

"Ik herinner me haar goed, Mary, zei hij, mijn zuster Jane. Ze leek veel op jou, Mary, vriendelijk, oprecht. We hielden allen van haar, ze was zo lief en aardig."

"Ze was niet blind, is het wel, William?" vroeg het meisje schuchter, maar toch dringend. Zij dacht, dat misschien dat droevig gesprek had gediend om zijn broederhart inniger aan zijn verloren zuster te verbinden; en als hij om die reden zijn zuster inniger had liefgehad, waarom, ach waarom zou hij *haar* dan niet liefhebben?

"Neen, Mary, ze was niet blind, haar ogen hadden dezelfde kleur als die van jou."

"Maar zij kon zien, William, en ik niet", viel het blinde meisje hem in de rede.

William drukte de hand, die hij in de zijne hield, krachtiger, en de tranen sprongen hem in de ogen, toen de bevende woorden, zo vol hopeloosheid, zijn oor troffen, en in zijn hart doordrongen.

"Als zij blind was geweest, zoals jij, zou ik haar inniger hebben liefgehad. Ze zou me, juist om haar hulpbehoevendheid, nog dierbaarder zijn geweest."

Mary sprong op toen hij zo sprak. Een nieuwe gedachte schoot haar door de ziel. Zou iemand beminnelijker kunnen zijn, omdat hij blind was? Ongetwijfeld meende William dit niet. Hij moest haar woorden verkeerd hebben begrepen. Maar hoe kon zij zich vergissen? Zei hij niet: "Ze zou me juist om haar hulpbehoevendheid te dierbaarder zijn geweest?" Vreemde gevoelens, aangenaam door hun spanning, vervulden haar hart. Ze werd, blind als ze was, misschien toch door hem bemind. Deze gedachte joeg haar zelfs het bloed naar de slapen, en deed het rustige gelaat met een stralende, hoopvolle blik opklaren. Bemind te worden om haar blindheid, en dat nog wel door William Dormer! Het was een te groot geluk.

Mary zei niets, ze was niet in staat de woorden aan haar stamelende lippen toe te vertrouwen. Haar hand beefde in die van William. Hij bemerkte het, en vermoedde terstond de reden.

"Denk je, Mary, vroeg hij, dat niemand de blinden kan liefhebben?"

"O ja, ik veronderstel dat dit mogelijk is, maar ik kan niet zeggen waarom men hen meer zou liefhebben *omdat* zij blind zijn. Het is zulk een zware beproeving, William. Maar zei je niet, dat je je zuster nog heel wat beter had kunnen liefhebben als zij blind was geweest?"

"Ja, Mary, dat zei ik, en ik moet je vertellen dat dit een van de redenen is waarom ik jou zo innig heb liefgehad. Juist je blindheid heeft mijn hart getroffen, en ik gevoel, dat het levenslang mijn grootste vreugde zal zijn je tot ogen te zijn om je te leiden en te beschermen."

Het meisje gaf geen antwoord.

"Ik heb van je gehouden, Mary, sedert we elkaar voor het eerst hebben ontmoet sedert ik je voor het eerst zag in de deur van je eigen huisje. Jij was toen een kind, en ik een jongeman. Nadien heb ik veel gezien, Mary, maar je beeld is nooit uit mijn ziel geweken. Ik heb het met me omgedragen, dag aan dag, en uur na uur, totdat het een deel van mezelf was geworden. Lang geleden heb ik een wederkerige genegenheid willen vragen, maar onder de toenmalige omstandigheden durfde ik dat niet. Mijn vader in de gevangenis, en mijn moeder zwak en afhankelijk, zonder enige beschermer behalve mij, en ik arm, zeer arm, Mary. Ik kon God niet verzoeken. Ik kon je toestand niet slechter maken. Maar God heeft het nodig geacht, mijn goede moeder van me weg te nemen, Mary. Ze is heengegaan, en ik ben alleen achtergebleven. Als jij me niet liefhebt, is er niemand anders in de wijde wereld van wie ik meeleven en genegenheid kan verwachten. Zeg me, Mary, wil je meer voor me zijn dan een moeder en zuster meer dan de rest van de hele wereld? Ik heb je niets aan te bieden dan een warm, liefhebbend hart. Maar met Gods hulp zal ik een liefhebbend beschermer voor je zijn, een trouwe vriend, zolang als het leven zal duren. Zeg me, Mary, wil je jezelf aan mijn leiding en bescherming toevertrouwen?"

De bron, die gedurende lange jaren in haar hart gesloten was, werd plotseling geopend. Zij had nooit durven denken aan de mogelijke vervulling van haar innig gekoesterde verwachtingen. Maar nu was dat geluk haar deel. Ze werd bemind door hem, die ze vanaf haar kindsheid vereerde met al de ernstige, vertrouwende liefde van haar warm, overvloeïend hart. Ze kon zich nauwelijks voorstellen, dat het waar was. Het leek haar als een van die mooie dromen, die in het diepst van de nacht op bed tot haar waren gekomen. En zij had het gevoel, dat het, evenals die vluchtige visioenen, voorbij moest gaan.

"Je geeft me geen antwoord, Mary, sla je het aanbod van mijn liefde af?"

William trok haar kap opzij, om haar aan te kijken. Haar gezicht baadde in tranen. Ze keerde haar blinde ogen naar de zijne. Hij had geen woorden nodig om hem te zeggen dat zij hem liefhad. Hij las het in elke lijn van dat gloeiende gelaat, in de glanzende stralen van de blinde ogen, en in het trillen van haar half open lippen. Dit alles sprak in zijn zwijgende welsprekendheid een taal van oprechte, duurzame genegenheid.

Hij drukte haar aan zijn hart, en kuste haar bonzend voorhoofd. Mary was gelukkig. De wereld scheen haar vol leven en schoonheid. Er was slechts een droevige gedachte om haar zalige verrukking te bederven: ze zou hem, die ze liefhad, nooit kunnen zien. Het was maar een voorbijgaande schaduw. Waarom zou zij vergen hem met haar natuurlijk gezichtsvermogen te zien, wanneer elke trek, elk licht en elke schaduw van dat knappe gezicht in haar ziel was gegrift?

Droom maar voort, arm meisje, onder de verrukkelijke blijdschap van je pas ontdekte geluk. Droom maar voort, we zullen je niet wakker maken. Je zult, helaas, de werkelijkheid maar al te spoedig leren kennen. Het zou wreed zijn, ja, erger dan wreed, je te zeggen, dat de vreugden van de aarde zijn als de morgendauw, de zomerwolk, de broze, liefelijke bloem. Droom maar voort, lief meisje. We zijn allemaal dromers. En het is goed voor ons, dat het zo is.

28. De scheiding

Het is een zeer koude, gure winteravond in december 1674. De sneeuw wordt haastig opgejaagd over het kale veld en het weiland. En de hevige stoten van de noordenwind werpen, als hij in zijn onstuimige woede komt aanstormen, de reiziger bijna tegen de grond, als deze huiverend door die doordringende adem, zijn zware mantel dichter om zich heen slaat. De hemelen zijn bedekt met donkere, grauwe wolken, die elke lichtstraal van maan en sterren tegenhouden. God helpe de arme zeeman op de door de storm opgezweepte oceaan, en de arme reiziger op de door de wind gestriemde vlakke. In het kleine huisje te Elstow is het gezin verzameld rond de brandende haard. Rust en gezelligheid heersen daarbinnen, want de vader is thuis.

De dagelijkse arbeid is afgelopen. Het eenvoudige avondeten is opgediend. "Bunyan's Elizabeth" zit rustig met haar naaiwerk bij het vuur. Een glimlach van diep geluk verspreidt zich over haar moederlijk gelaat. Mary zit naast haar vader, met haar gezicht naar het zijne gekeerd; het glanst van een stralende schoonheid, en het spreekt van de diepe bronnen van blijdschap in haar binnenste. Sara is geen kind meer. Ze is slank, en haar volle lichaamsvormen en lachend gelaat toont meer gezondheid en opgewektheid dan bevalligheid en teergevoeligheid. Ze vormt een volkomen tegenstelling met de blinde zuster naast haar, en toch zijn het beide lieve meisjes. De jongere kinderen, John en Elizabeth, vermoeid van hun dagelijkse spel, liggen rustig te slapen op hun bedje onder het venster dezelfde plek, waar jaren geleden Mary, toen nog maar een kind, die droom had gedroomd over William Dormer en het prachtige land. Thomas en Jozef zijn nu groot genoeg om voor zichzelf te zorgen, en omdat zij op hun eigen arbeid voor levensonderhoud zijn aangewezen, hebben zij hun thuis ergens anders gevonden.

Bunyan vertelt zijn Elizabeth, en de dochters van zijn jongste reis naar Buckingham. Hij spreekt met al de vurigheid van zijn ziel, want die ziel is vervuld met dankbaarheid jegens God voor Zijn vele barmhartigheden en rijke zegeningen. Hoe hangen de vrouwen aan zijn lippen! Het naaiwerk ligt op hun schoot, terwijl de ogen van de vrouw op het stralend gelaat van haar man zijn gericht. De hand van Mary ligt op de knie van haar vader (zoals zo dikwijls), terwijl haar gezicht naar hem is opgeheven, om elke klank van die rijke, volle stem te kunnen opvangen. De arm van Sara ligt op

de schouder van Mary, en zij houdt haar gezicht dicht bij het hare, terwijl haar grote, donkere ogen

en blozende wangen, waarin kuiltjes verborgen liggen, bewijzen dat ook zij vol aandacht is voor de woorden en gevoelens van haar vader. Ook Sara is een kind van God.

Buiten buldert en loeit de hevige wind. En terwijl het luide, lange gehuil rondom het vredige huisje klinkt, huiveren de bewoners. Gode zij dank dat zij allen veilig thuis zijn. Maar zij denken eraan, dat menig medeschepsel juist nu, bij gebrek aan een schuilplaats, in gevaar kan zijn.

Er wordt een bons op de deur gehoord.

De vader staat op om die open te doen.

De vreemdeling stapt binnen. Het is William Dormer.

Hij vertoont een uitdrukking van heftige, sterke opwindung. Zijn stem treft het oor van Mary. Ze springt overeind en plotseling vloeien er tranen. Ze kent die stem, maar die is mat en hees, alsof vrees en ongerustheid het levensbloed had doen stollen.

"Ik kan niet blijven, zei hij, ik kom van u allen afscheid nemen; ze zijn me nu op het spoor, en als ze me achterhalen weet ik niet hoe het met me zal aflopen. Ik heb geen tijd om het uit te leggen. Maar wanneer ik een schuilplaats bereik, zal ik u alles daarover berichten."

Het gezin staat verbijsterd. Mary liet zich in een stoel vallen. Bunyan was, met al zijn gewone moed en zelfbeheersing, sprakeloos.

"Ik heb niets kwaads gedaan, het is allen de wraakzucht van de vijanden."

Hij ging naast Mary staan, en terwijl hij zijn armen om haar sloeg, liet hij haar hoofd op zijn borst leunen, en sprak hij haastig wat troostwoorden, en hij beloofde dat hij terug zou komen. Het arme meisje was bijna bewusteloos van angst. Ze begreep dat er iets vreselijks was voorgevallen, maar ze kon niet zeggen wat. Ze zei niets, want ze had geen macht om dat te doen. Ze bleef zo bewegingloos zitten, alsof het leven uit die gebogen gedaante was geweken.

"Je moet niet zo verdrietig zijn, Mary; zo God wil, zul je alles binnen veertien dagen vernemen. Vertrouw op Hem, mijn dierbaar meisje, alles zal goed aflopen." Hij streek het haar van de blanke slapen naar achter, en staarde, als kon zijn ziel er niet genoeg van krijgen om naar die gebeeldhouwde gelaatstrekken te kijken, die nu zo stil en bewegingloos waren.

"Kerkelijke zaken?, voeg Bunyan.

"Ja", was het antwoord.

"Zeg wat tegen me, Mary, voor ik wegga, ik moet me haasten, anders ben ik verloren." Hij boog zich opnieuw voorover en kuste haar. Die kus scheen haar tot leven te wekken. Ze hief haar hoofd op, en zei: "William, William. Mijn God, wat betekent dit alles?"

William nam afscheid van hen allen. Hij drukte Mary lang en teder aan zijn hart, en kuste haar telkens weer, en toen snelde hij de deur uit.

De luid huilende wind smoorde het geluid, dat zijn voetstappen maakte in de krakende sneeuw.

De engel van de smart overschaduwde zet zijn zware vleugel het kleine huisje te Elstow.

29. Onzekerheid

De schone zomer van 1675, vol leven en liefelijkheid, en blijdschap, lachte de aarde toe. De sporen van de drie grote rampen, de "pest", de "grote brand", en de "Hollandse invasie", die in de hoofdstad, en eigenlijk in het gehele koninkrijk, grote ontsteltenis hadden teweeggebracht, ware tot op zekere hoogte uitgewist; en welvaart, voorzover die een volk kon ten deel vallen, dat door een slappe en losbandige soeverein en een intrigeren en wreed parlement werd geregeerd, kenmerkte de natie, en beloofde haar wel wat goeds voor de toekomst.

De koning en zijn hovelingen hadden zich teruggetrokken naar Hampton Court, om aan het rumoer en de warmte van de stad te ontkomen. De leefwijze van koning Kerel en de adel was volstrekt niet verbeterd. Rampen, de plotselinge en opmerkelijke bezoeken van de hemel hadden niets uitgericht om deze slaven van het genot tot rede en tot de gewetensvolle vervulling van hun plicht te brengen. De losbandigheid, zedeloosheid, in een woord: verdorvenheden van de ergste soort heersten volop over de zielen en harten van allen die met gezag waren bekleed. Ze waren tot slaven gemaakt, in boeien geklonken. De vorst van de macht der lucht leidde hen naar zijn wil in gevangenschap. Ze hoopten hoeveelheid toorn en verbolgenheid op, niet slechts voor zichzelf persoonlijk, maar ook voor de natie in haar geheel.

"De vorsten der aarde stellen zich op, en de vorsten beraadslagen te samen tegen de Heere en tegen Zijn Gezalfde." "Die in de hemel woont, zal lachen, de Heere zal ze bespotten."

Lady Castlemain, nu hertogin van Cleaveland, was nog steeds de heersende schoonheid van het hof, en de heerszuchtige wil van deze beginselloze vrouw was wet voor de geestelijk zwakke monarch. Zij beval hij gehoorzaamde met een kruiperigheid, die zelfs hen, die evenals hij in genotzucht en verdorvenheid waren verzonken, tegen de borst stuitte. Wanneer haar eisen zelfs zijn royale perken te buiten gingen, zoals dat soms het geval was (want ze was hebzuchtig in haar begeerten), en de koning, verbitterd door haar zelfzucht en tirannie, haar in het openbaar beledigde en haar toegang tot het hof verbood, dan maakte haar aanvallen van hevige woede en razernij, en haar grove bedreigingen, allen, die van haar waanzin getuigen waren, verbaasd en verschrikt. Ze had haars gelijke niet, zelfs niet in dat rijk van tomeloze hartstocht en ontoelaatbare scheldpartijen. En ze faalde nooit in het bereiken van haar doel. De lafhartige koning kon haar aanmatigende wil niet weerstaan, en zij was er zeker van dat hij tenslotte berouwvol en smekend aan haar voeten zou liggen. Ze kende zijn zwakheid goed, en ze maakte er gebruik van om haar doel te bereiken, zowel in de zaken van de staat, als die van het hof. Een zuchtend land kenmerkte ten volle het gruwelijk wanbestuur van een vorst, die zich meer overleverend aan vrouwen, slimheid, en wijn, dan aan wijsheid, oordeel en gerechtigheid.

Maar voor het volk van God waren de tijden wel veranderd ten goede, sedert de dag, waarop John Bunyan zonder onderzoek werd veroordeeld tot de gevangenis, en daarin door wrede onrechtvaardigheid werd vastgehouden. De wetten waren nog streng, maar de dienaren van de regering waren er niet zo op belust om mensen op te sporen en te veroordelen, wier enige zonde was, dat zij aanspraak maakten op het recht om God te dienen in overeenstemming met de leer van Zijn Heilig Woord. En de ketellapperprediker, die werd opgepakt en uit het midden van zijn gezin voor een onverschillige, hatelijke rechtbank werd gesleept, en vandaar naar de kerker, louter omdat hij "Jezus wilde prediken", mocht thans samenkomen met zijn kudde te Bedford, en in vrede en betrekkelijke veiligheid voor haar het Brood des levens

breken. De bloedhonden van het gerecht waren verzadigd, en daardoor waren de kinderen van God voor een tijd vrij van hun vreselijke vervolging.

Het was een rustige, mooie dag in de zomer van 1675. Bunyan was met zijn mensen bijeen geweest om de dingen, die tot het huis van God behoren, te regelen, en om voor hen de Schriften te verklaren. Zijn trouwe Elizabeth, en Mary, en Sara, hadden hem vergezeld. Welk een visioenen van lange, sombere dagen van kwellende vrees, van onheilspellende voortekenen, van afmattende nachtwaken, wanneer zijn hart brak van verdriet bij de gedachte aan de ellenden van zijn lijdend gezin, en van de vreselijke verzoeking van satan, die hem tot wanhoop zouden gebracht hebben, flitsten door de geest van de vader, toen zij bij hun terugkeer naar huis, voorbij de oude gevangenis kwamen. Daar had hij zielenmart gekend, diepe zielenmart, en de herinnering daaraan was om niet te vergeten.

Maar in al dat kwade lag iets goeds. Zijn beproevingen hadden hem geleerd het leed van een ander te voelen. Ze hadden hem geschikt gemaakt om volkomener de leringen van het Goddelijk Woord te onderwijzen. Hij had ervaring opgedaan, en daarom kon hij met vertrouwen spreken over de genade van God, Die in het donkerste uur genoegzaam was gebleken. God was een Vader van oneindige Liefde en tederheid. Dit wist zijn ziel heel goed. En er was geen smart, geen beproeving onder zijn mensen, waarvoor hij geen balsem, en waartegen hij geen kracht kon vinden in de gezegende Schriften.

Hij had nu veel om dankbaar voor te zijn, veel om moed te vatten en door te zetten. De zwarte nacht was voorbij gegaan, en er was een stralende dag van vreugde en rust op gevolgd. Maar deze dag was niet zonder wolken. Er lag nu zelfs een schaduw over zijn hart, en de donkere kleuren daarvan voorspelden aan zijn vaderliefde een sombere en droevige toekomst.

Sinds die vreselijke avond, toen William Dormer zo onverwacht het kleine huisje te Elstow was binnengetreten, om aan het kleine gezelschap bij de haard het verschrikkelijke nieuws van zijn haastig vertrek naar het vasteland mee te delen, had Mary, het liefste kind van haar vader, haar hoofd laten hangen als een lelie, in wier steel een dodelijke worm huist. Haar opgewektheid was veranderd in een ontroerende droefheid, en de lieve, opgeruimde glimlach, die de liefde aan dat schone gelaat had verleend, was nu een zwakke, zeldzame glimlach van hopeloosheid en droefgeestigheid. Mary was veranderd, o zo veranderd.

Ouders en vrienden bemerkten het, en vreemden keken naar dat peinzende gelaat, en zeiden: "Ach, arm kind, ze is blind, en ze beseft het diep." Ach neen! Het was niet omdat de hemelse zonneschijn voor haar ogen was verborgen. De veel heerlijker zon van de liefde was in haar hart verduisterd, de zon, die bij haar opkomst een eeuwige dag van zaligheid had beloofd.

Acht maanden zijn sedert die vreselijke decemberavond voorbij gegaan, en er was nog steeds geen bericht van de afwezige ontvangen. Geregeld postverkeer was er tweehonderd jaren geleden niet, zoals dat nu het geval is. En ook het onderwijs was niet zo algemeen verbreid, zoals het in deze negentiende eeuw is. Toen William Dormer de kusten van Engeland verliet om naar Holland te gaan, kon hij zijn eigen naam niet schrijven.

De vader zag zijn dochter dag aan dag bezwijken onder het gewicht van haar smart en teleurstelling. Hij trachtte door de hoop te bemoedigen. Maar de liefde houdt vast aan haar eigen vermogens om te onderscheiden en vooruit te zien. Mary had in alle andere dingen een volledig vertrouwen in het oordeel van haar vader, behalve op dit punt. In al het andere was hij haar kracht. Hij wees haar op de beloften van God (hij wilde haar

niet bedriegen met een berekening van menselijke mogelijkheden), en hij smeekte haar, te vertrouwen op Zijn onwaardeerbaar Woord. En door het geloof hield zij zich in hoge mate vast aan de rijke en overvloedige vertroostingen van het Evangelie, maar ze had een zwakke natuur, en ze wankelde, zelfs in haar ernstigste pogingen, dikwijls viel zij, verzwakt en vermoeid. Weken achtereen had zij iedere dag verwacht iets te vernemen van hem, die ze liefhad. Maar de winter was voorbij gegaan, de lentebloemen ontloken en bloeiden, en de vogels zongen liefelijk voor hun makers onder de doornheg, en nog steeds waren er geen berichten van hem, die ver weg was. Toen verzwakte de hoop, en elk uur dat voorbij ging, droeg ertoe bij die nog zwakker te maken, totdat tenslotte, toen de blozende lente in de schoot van de zomer was neergezonken, de hoop tot een vreselijke bezorgdheid was gekomen.

Mary probeerde haar knagend verdriet te verbergen, niet omdat ze zich zou schamen het te laten blijken, maar omdat zij haar vader het geringste leed wilde besparen. Maar de liefde van de vader ontdekte het, ondanks haar ijverigste voorzorg. Ja, lang voordat zij de vreselijke waarheid toegang verleende in haar eigen hart, had hij die maar al te duidelijk gelezen op het bewolkte voorhoofd, en het lieve, droevige gelaat, en in de trage tred en de onderdrukte zucht. Hij kende de hevigheid van haar smart, en kon die naar waarde schatten, want hij was volkomen vertrouwd met met de smartelijke diepten van haar gevoelige natuur. Bunyan beseftte, dat zijn arme, blinde Mary, liefhad, zoals maar weinige mensen ooit liefhebben. Haar sterke en krachtige genegenheid, die haar, doordat haar liefde werd beantwoord, tot een nieuw mens maakte, was nu een verterend vuur, dat erger dan lavastroom, elke hoop en elke vreugde verschroeide.

Terwijl Mary met haar ouders van de kerk naar huis wandelde, dacht zij zwijgend na. Toen ze de oude brug overstaken, overvielen de gedachten aan hem, op wiens arm ze zo dikwijls veilig had geleund, wanneer ze het smalle voetpad betrad, met vreselijke kracht haar ziel. Hij was in haar gedachten verbonden met elke schrede op de weg van Bedford naar Elstow. Dikwijls hadden zij samen de weg en de lachende weiden betreden, terwijl haar hart gloeide van opgetogen blijdschap.

Het kleine gezelschap voetgangers keerde zich vanaf de hoofdweg naar het weiland het weiland, waar William voor de eerste maal zijn liefde aan Mary *in woorden* had bekend gemaakt, en waar hij, zelfs vanuit deze blinde ogen, een volledig, vrijwillig antwoord op zijn vurige verklaring had waargenomen. Hoe heerlijk schoon toen hoe eenzaam en doelloos nu.

In een kort jaar had Mary een mensenleeftijd van smart doorgemaakt. Hoevelen kunnen, zelfs in minder maanden, hetzelfde droevige verhaal vertellen.

30. Het bezoeknieuws van William Dormer

Terwijl het gezin van Bunyan op de avond van de dag van de kerkdienst, waarvan we hebben gesproken, in het schemeruur bij de voordeur van hun huisje zat, zagen ze over het weiland een vrouw het huis naderen. Ze liep voort met moeizame schreden, daar ze in haar hand een bundel kleren droeg.

"Ik kan niet zeggen, wie het is, Elizabeth, zei Bunyan, in antwoord op de vraag van zijn vrouw, terwijl hij tegelijkertijd zijn ogen inspande om door de avondschemering heen te turen, het is misschien een van de buurmeisjes, die de avond bij ons komt doorbrengen; of wellicht de een of andere zuster, die op reis is en onze hulp nodig heeft."

"Dan zal ze welkom zijn", zei de vriendelijke vrouw, met haar rustige, moederlijke glimlach, terwijl ze de kleine Elizabeth op haar knie zette, en de heldere, warme wangen van het kind kustte.

Het is niet een van de buurmeisjes, vader", zei Sara, die in de deur stond en in de dieper wordende duisternis staarde, het is een vreemde, en toch lijkt het me toe dat ik haar eerder heb gezien."

Mary zat te luisteren; haar hoofd, licht voorover gebogen, rustte op haar hand. Haar gezicht stond droevig. Haar gedachten waren bij William op zijn eenzame zwerftochten. Bij de opmerking van Sara sprong ze op. Er ging haar een licht op dat haar gezicht deed opklaren.

"Misschien is zij het", zei ze onwillekeurig tot zichzelf.

Op dat ogenblik stapte de vrouw over het overstapje, dat naar de tuin leidde. Het was te donker om zelfs van zo nabij haar gelaatstreken te herkennen.

"Goede avond, vrienden, ik geloof dat u me niet herkent."

Mary sprong op van haar stoel, en snelde naar voren om haar tegemoet te gaan.

"Mevrouw Gaunt! Mevrouw Gaunt! Riep ze uit, ik wist dat zij het moest zijn!", en ze sloeg haar armen teder om de hals van de vrouw, en barstte uit in een vloed van tranen. .

"We heten u welkom in ons huis, zuster Gaunt", zei de vader, terwijl hij haar de hand toestak, we zijn er blij om dat we u op aarde nog eens weerzien. Hoe is het met u?"

"Goed, broeder Bunyan", antwoordde de Christenvrouw, Gode zij dank, Zijn Genade heeft mij veilig op mijn weg geleid."

Vrouw Bunyan begroette haar met haar vriendelijke, lieve glimlach en haar aangename welkomstwoorden, zodat de zuster in de Heere zich onder Zijn volk spoedig thuis voelde.

Een gezonde en verkwikkende maaltijd werd voor haar vlug opgediend door Sara, die nu zowel haar moeder als Mary in de regeling van huishoudelijke zaken had vervangen.

Terwijl de bezoeker van hun vriendelijk onthaal genoot, vertelde zij hun over haar reis van die dag, en over de toestand van de broeders in Londen, en zij verhaalde voor hun gretig luisterende oren enkele van de beproevingen en ontberingen, die het volk van God in de stad had geleden.

Mary was bijna wild van verlangen om haar iets te vragen over William Dormer. Of ze wist, waarom hij de stad had verlaten, en of er ooit nog iets van hem was gehoord. Maar zij durfde zijn naam niet te noemen. Haar hart stond stil van spanning, en haar wangen waren zo wit als Perzisch marmer. Ze boog zich nieuwsgierig naar voren om iedere stembuiging van mevrouw Gaunt op te vangen.

O, als ze de naam van Wiliam maar eens noemde! als haar vader of moeder iets over *hem* zeiden!

Ze verlangde zelf te informeren. Eenmaal probeerde ze het te doen, maar de woorden stokten in de keel, en ze zweeg.

"En William Dormer is ook onder de slachtoffers", merkte mevrouw Gaunt op.

Mary sprong op, alsof er een elektrische schok door haar zwakke lichaam was gegaan. Het bloed steeg hoog naar haar bleke slapen, en haar hart bonsde, alsof het uit haar bevende borst zou spring en. Ze hield haar adem in om te luisteren. Haar hand, die rustte op het hoofd van de kleine John, naast haar, schudde, alsof ze plotseling door een koortsaanval was getroffen. Het kereltje keek op, verwonderd over dit vreselijk beven.

"Hebt u enig nieuws van William, zuster Gaunt?" vroeg Bunyan, wiens scherp inzicht de verlangens van het hart van zijn dochter had begrepen.

"Ja, en goed nieuws ook, dat is mijn voornaamste reden om u te bezoeken."

"Wat is het? Wat is het, mevrouw Gaunt?" riep Mary uit, terwijl ze van haar stoel opsprong en haar armen heftig voor zich uitstak. Die was haar gewoonte, wanneer ze hevig opgewonden was.

Haar aangeboren schuchterheid, en haar verlangen om haar gevoelens te verbergen, weken terug bij de gedachte dat ze wat van William zou vernemen.

"Hij is gezond en hij maakt het goed", antwoordde mevrouw Gaunt haastig, om Mary van haar knagende bezorgdheid te bevrijden.

"En waar is hij, mevrouw Gaunt, in Londen?"

"O, neen, Mary, je weet dat hij verleden winter van daar is vertrokken."

"Ja, viel Bunyan haar in de rede, hij kwam verleden winter op zijn vlucht hier langs. Maar we dachten dat hij misschien was teruggekomen."

"O neen, broeder Bunyan, William kan niet naar Londen terugkeren tenminste, *nu* niet", voegde ze eraan toe, toen ze bij het flauwe licht een glimp van het bleke gezicht van Mary opving. Het zou zijn dood betekenen, als hij in deze tijd terug kwam. De lieden, die hebben gezworen hem het leven te benemen, loeren op hem, en als hij in hun handen zou vallen, zou het met de beste jongen zijn afgelopen."

Toen ze deze vreselijke woorden hoorde, ging er een huivering door het lichaam van Mary, en een bleke lijkkleur trok over haar somber gelaat. Ze drukte de hand tegen haar voorhoofd, alsof zze de kwellende gedachten wilde terugdringen. Een diepe zucht ontsnapte aan haar borst.

"De hand van God is in dit alles, mijn dochter, zei Bunyan tot Mary, vertrouw op de Heere HEERE; Hij heeft een eeuwige Kracht, en Hij zal alle dingen met wijsheid en liefde voor Zijn kinderen beschikken. Vertel ons waar William nu is, zuster Gaunt, en vertel ons, welke de reden was waarom hij moest vluchten. Toen hij hier was had hij geen tijd dat te doen, en we hebben daarna nooit meer van hem gehoord."

"William was twee maanden geleden in Leeuwarden, een kleine plaats in het noorden van Nederland, (Dit was 300 jaar geleden. Vert.) en hij maakt het goed. Ik heb verleden week een man ontmoet die hem had gezien en gesproken. Hij zegt dat hij er goed uitziet, en het goed maakt, en dat hij bezig is te leren schrijven, om aan Mary een brief te kunnen schrijven. Hij gaf heel veel boodschappen mee aan meneer Leeber voor al zijn vrienden, en hij liet hem beloven, dat hij, als hij in Londen kwam, mij zou opzoeken, en alles aan mij zou mededelen, zodat ik het aan Mary kon gaan vertellen. Hij zei dat zij de moed niet moest opgeven. Hij zou weer terugkomen, zodra hij zou vernemen, dat het gevaar geweken was, en dan zouden ze samen gelukkig zijn. Hij gaf voor mij de boodschap mee, haar te vertellen, dat hij elk uur van zijn leven aan haar dacht. Ze was voortdurend in zijn gedachten, en hij zag met een levendige hoop uit

naar de tijd, wanneer hij naar Engeland zou kunnen terugkeren en haar de zijne noemen. En, Mary, je moet niet wanhopen, God zal alles in orde brengen, mijn kind; vertrouw op Hem. Je herinnert je nog wel hoe Hij je in Londen voor de vreselijke pest heeft Bewaard, toe die Margaret Purdy naast je neervelde; en hoe Hij je, toen je was verdwaald en de weg niet kon vinden, redding zond. Hij is in vorige tijden goed geweest. Zijn liefdevolle goedheid heeft je nooit teleurgesteld. Grijp dus moed, en vertrouw voor de toekomst op Hem, want Hij is onveranderlijk, en Zijn tere barmhartigheid is nog altijd over je. Zijn wegen zijn niet als onze wegen, maar Zijn goedertierenheid duurt eeuwig. Hij begeeft en verlaat je nooit."

"De Heere HEERE is de Sterkte van Zijn volk; Hij zal hen verlossen uit al hun benauwdheden", antwoordde Bunyan op de opmerkingen van mevrouw Gaunt.

"Maar vertel ons eens, zuster Gaunt, waarom William uit Londen moest vluchten, informeerde vrouw Bunyan, terwijl ze de kleine Elizabeth op haar knie in slaap zat te sussen, we hebben van alles bedacht om te proberen er een reden voor te vinden. Hij had nog net de tijd om ons te zeggen dat het om de Godsdienst was."

"Ik kan u niet alle bijzonderheden verschaffen, zuster Bunyan, ik was in die tijd niet in Londen, omdat ik naar Hertford was gegaan om een zieke zuster van Gaunt te bezoeken, die er ernstig aan toe was. Toen ik, een paar weken nadat het gebeurde, terugkeerde, kon ik niemand vinden die me de juiste toedracht kon vertellen. Maar het schijnt dat William en de broeders waren samengekomen in de kleine bovenkamer in Southwark, toen ze eruit werden gezet en gestoord door een bende niets ontziende kerels, die zich met goedkeuring van de gerechtsdienaars hadden verbonden, met de bedoeling de samenkomsten van alle Nonconformisten te verstoren. Deze vreselijke troep bandieten drong de kamer binnen, en met verschrikkelijke vloeken verklaarden ze, dat ze iedere man en vrouw, en elk kind, waarop zij de hand konden leggen, voor de rechter zouden brengen. William nam, samen met een andere aanwezige jongeman, daadwerkelijke maatregelen om de uitvoering van hun wrede bedreiging te verhinderen, en tenslotte konden zij hen teruggedrijven, en hen in bedwang houden, totdat de bejaarde mannen en vrouwen door de trapdeur konden ontsnappen. William was zo ongelukkig om in de wanhopige worsteling een van de jonge mannen van de trap naar beneden te gooien en hem ernstig te verwonden; en de hele bende verklaarde toen en daar, dat zij hun kameraad zouden wreken met gevaar voor hun eigen leven. De bewusteloze toestand van de kerel leidde hun aandacht van de aanval af, en de jonge broeders maakten dat zij weg kwamen. Twee van hen, die bij dit gezelschap bandieten bekend zijn, ontkwamen met William naar Nederland, en zijn nu met hem in dezelfde fabriek te Leeuwarden."

"Maar kunnen deze bandieten dan niet voor het gerecht worden gebracht, vroeg Sara, terwijl ze de borden stond af te drogen, kan het gerecht hen niet dwingen om zich behoorlijk te gedragen?"

"het gerecht keurt hun gewelddadige handelingen goed, mijn kind. De wet zal allen, die partij kiezen tegen de Nonconformisten, beschermen. Deze vreselijke kerels voeren het bevel uit van de gerechtsdienaren, en er is geen hoop."

"Maar zou hij niet terug kunnen komen, en gaan wonen in een ander deel van Engeland, mevrouw Gaunt?" vroeg Mary bedeesd.

"Er is nu geen hoop, mijn kind, antwoordde haar vader, terwijl hij haar teder aanzag. We moeten erop vertrouwen dat God ons helpt. Het is een geofende bende, en ze hebben overal hun handlangers. Het zij spionnen, en het is onmogelijk dat iemand, die in Engeland woont, aan hun oog ontsnapt. William moet in het buitenland blijven, totdat God in Zijn Wijsheid aan de tegenwoordige toestand van tyrannie een einde

maakt. Laten wij vertrouwen op Zijn Goedertierenheid en Hem ervoor danken dat William in veiligheid is."

Mary sprak niet. Het was een zware beproeving voor haar ziel, maar in de donkere onheilen, die haar weg Na haar elfde jaar hadden omringd, had zij geleerd steeds stand te houden en niet te murmureren. Ze moest lijden, ja, bijna tot hartbrekends toe, maar ze zou niet klagen, daar de God, Die de raven voedt, haar God was. Ze was bereid zich volkomen te leren onderwerpen aan Zijn Goddelijke Wil, en Zijn Genade afsmecken om haar in het donkerste uur te ondersteunen. Het ging William voorspoedig, en hij was bezig om te leren schrijven, en ze zou spoedig weer wat van hem horen. En dan kon haar vader zijn brieven beantwoorden. O, wat een troost! Het was de heerlijke zonneshijn die de donkere wolk kleurde, die zo lang boven haar had gehangen.

De vrienden zaten een tijdlang te spreken over onderwerpen die betrekking hadden op het Koninkrijk van de Verlosser. Tenslotte werd de Bijbel voor de dag gehaald, en het gezin en de Christengast verzamelden zich rondom de tafel, en de man Gods las bij het zwakke kaarslicht de

negentigste Psalm voor: "Heere, Gij zijt ons geweest een Toevlucht van geslachte tot geslachte."

Zoals zijn gewoonte was, gaf Bunyan, terwijl hij voorlas, een verklaring, en hij spoorde zijn gezin aan om op God te vertrouwen, vanwege Zijn grote Macht en Goedheid. Toen hij bij het zestiende vers kwam: "Laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden, en Uw Heerlijkheid over hun kinderen", richtte hij zijn opmerkingen tot zijn blinde dochter, en hij spoorde haar aan te steunen op God, en Zijn hand te zien in alle gebeurtenissen van haar leven.

In het gebed dat volgde, beval hij elk lid van zijn gezin bij God met name aan. Met toegenegenheid sprak hij over de geliefde zuster, die uit liefde voor hen, omdat zij broeders en zusters in Christus Jezus waren, haar huis had verlaten om het blijde nieuws van de beminde afwezige over te brengen. "Uw Wil, o Heere, God der heerscharen, geschiedde, gelijk in de hemel, zo ook bij ons, " voegde de dienaar van God er vurig aan toe.

*"Het is een korte, simp'le bee,
maar z' is des Christens kracht,
in wisselende zorg en wee,
tot aan zijn stervensnacht;
als hij in 's levens woestenij
kalm rondzwerft, altijd weer,
blijft dit gebed in strijd hem bij:
Uw Wil geschied' o Heer!"*

Die nacht sliep Mary bij haar vriendin, en zij sprak in haar oor al haar beproevingen, haar smarten en teleurstellingen uit.

"Deze beschikkingen zijn duister, Mary, zeer duister, ik weet het. Wij kunnen de bedoelingen van God slechts in zoverre begrijpen, als Hij die aan ons belooft bekend te maken, maar we moeten op Hem vertrouwen. We moeten bouwen op Zijn eeuwige beloften, die Hij ons in Christus Jezus heeft gegeven. We zijn als kleine kinderen, we weten niet wat het beste voor ons is, maar onze Vader weet het, en Hij doet ons juist datgene toekomen wat tot ons bestwil is, want Hij doet alle dingen medewerken ten goede voor Zijn kinderen. Dit is mijn steun en hulp geweest in de donkerste uren van mijn pelgrimsreis. Wanneer mij de weg scheen afgesneden en ik geen mogelijkheid

zag om te ontkomen, dan kwam de Heere zelf, en ontsloot een weg van bevrijding, en met Zijn hulp heb ik de reis voortgezet."

"Maar denkt u, mevrouw Gaunt, dat William ooit thuis zal komen? Maar o. Het is zo moeilijk, te weten dat hij een zwerver is in een ver land, en dan, o, dan, als hij eens zou sterven?"

Ze huiverde, toen ze dat laatste woord uitsprak, en ze sprong op in bed, alsof het afschuwelijke droombeeld van haar fantasie werkelijkheid was.

"Dat zou erg verdrietig zijn, Mary, maar zelfs als het zou gebeuren, moeten wij op God vertrouwen."

"O, spreek me er niet van, mevrouw Gaunt, mijn hart zal breken."

"Het is het beste, Mary, op het ergste voorbereid te zijn. De dood hebben we allen voor ons, en hij moet vroeger of later komen. En er is geen andere manier om hem tegemoet te gaan dan door te leunen op de arm van Jezus. Hij alleen kan ons kracht geven om afscheid te nemen van hen die we liefhebben."

Het jonge meisje kreunde. Haar hart brak bijna van vreselijke bezorgdheid. Ze keerde zich naar mevrouw Gaunt toe, en terwijl ze haar armen uitstreekte, riep ze plotseling en heftig uit:

"William is dood, mevrouw Gaunt, u weet het, zei ze onstuimig, terwijl ze krampachtig haar hand vastgreep, o, waarom hebt u het mij niet gezegd, " en ze gilte van angst.

"Nee, nee, mijn kind, William is niet dood. Houd je kalm. Je bent opgewonden, Mary. Ik zeg je: hij is niet dood, maar hij maakt het goed, en God geve dat hij spoedig naar ons terug mag komen."

"God geve het", antwoordde het snikkende meisje.

"Ik zei je alleen maar, Mary, dat het altijd het beste is, ons voor te bereiden op wat komen kan, zelfs op het allerergste. Ik drong daarop bij je aan als op een Christenplicht. Begrijp me niet verkeerd, en denk ook niet dat ik je wil bedriegen."

"En denkt u dat gauw wat van hem zal horen?"

"Ik denk het wel. De jonge heer, die hem heeft gesproken, vertelde me dat hij bezig was te leren schrijven, om je een brief te kunnen sturen. Het is twee maanden geleden, sinds hij Leeuwarden heeft verlaten, en je weet, Mary, dat William zeer handig is, en wanneer hij bezig is iets terwille van jou te doen, zal hem dat nog ijveriger maken om zijn doel te bereiken. Terwille van jou, zowel als voor mezelf, hoop ik, dat het niet vele weken zal duren. William voelt voor mij evenveel als een zoon, en mijn hart was diep bedroefd toen ik van Hertford terugkeerde in Londen, en ontdekte wat er gebeurd was, en dat hij was weggegaan. Maar ofschoon ik niet kan zeggen met welke bedoeling dit is gebeurd, wordt ik gedwongen te zeggen dat het alles goed is."

"Ja, mevrouw Gaunt, ik *weet* dat het alles goed is, maar het is zo moeilijk het te *gevoelen*! Zo *moeilijk*, herhaalde zij bedroefd. Als wij ons maar altijd aan de Wil van God konden onderwerpen, zouden we hier op aarde slechts weinig verdriet hebben. Ik wou dat ik tot al deze dingen bereid was maar ik ben zo zwak, dat me dat onmogelijk is."

"Het vlees is inderdaad zwak, Mary, we kunnen niets goeds denken, tenzij de Geest het ons geeft. We zijn slechts stof en ellendige zondaars in Zijn ogen, tenzij we in Jezus gevonden worden. Dan zijn we erfgenamen van de hemel, en verheven boven de engelen en de aartsengelen. Mijn beproevingen zijn zwaar geweest, Mary, en ik weet niet wat me nog te wachten staat. Maar dit weet ik, dat hoe dieper de smart is, God des te dichter bij ons is."

Ach, waartoe die uitspraak: "Ik weet niet wat me nog te wachten staat". Toegewijde vrouw! als zij de sluier terzijde had kunnen schuiven, en de loop van de jaren

overzien, dan zou ze midden op haar levensweg een gevangenis hebben gezien, en een brandstapel te midden van hopen brandende takkenbossen. God was zelfs bezig haar daarop voor te bereiden, maar ze wist het niet.

Zo spraken de twee over de beproevingen van deze wereld en de betrouwbare bescherming van de HEERE voor al Zijn kinderen, totdat de nacht ver was verstreken. Mary was getroost. Haar ziel werd rustig onder de weldadige woorden van de ervaren Christin.

Daartoe overgehaald door Bunyan (die zag dat haar gezelschap een grote steun was voor zijn arme, blinde Mary), bleef mevrouw Gaunt tot de herfst.

Altijd bereid goed te doen, levend voor haar Meester, en niet voor zichzelf, ging zij de kleine kudde te Bedford rond, overal troost en blijdschap brengend. Ze bezocht de zieken en bedroefden, en terwijl ze de kwalen van het lichaam verlichtte, voedde zij de ziel met het Brood van get eeuwige leven, en wees ze het bonzend hart naar de Bron van levend water. Ze sprak met hen die bekommerd waren over de redding van hun ziel, en wees de zoekenden de weg naar Sion. Ze werd in Elstow en Bedford even zeer geacht en bemind als in Londen.

Gedurende haar verblijf te Elstow ontving Mary een brief van William, vol bemoediging en hoop. Hij sprak over de toekomstige vreugde, en hij verzocht haar sterk en opgewekt te zijn, want er lagen nog schitterende jaren voor hen. Hij stelde geen tijd vast voor de terugkeer naar zijn geboorteland. Hij kon dit niet doen. Maar hij vertrouwde erop dat God voor hem een weg zou openen om terug te keren in het midden van hen die hij liefhad.

Het hart van de ouders waren verblijd door het geluk van de dochter. De glimlach keerde terug op haar lieve gelaat, en de veerkracht in haar tred.

Helaas, alle aardse vreugden vlieden heen als de kleuren van de regenboog, of een avondwolk in de zomer. Een donkere bui daalde neer op het kleine huisje. Spoedig zou ze haar woede op de vreedzame bewoners laten neerkomen.

Bunyan was te populair geworden. Het groenogige monster Afgunst had hem bestemd als prooi. En spoedig werd hij geroepen nog een zwaardere beproeving door te maken. God houd Zijn kinderen in de smeltkroes, maar, dank zij Zijn Heilige Naam, zit Christus erbij als een Zuiveraar van het zilver. Wanneer zij Zijn Beeld volkomen weerspiegelen, dan bevrijd Hij hen, maar eerder niet.

31. Alleenspraak van de heer Lane, de predikant

"Hij zal zijn loon ontvangen, als ik leef dat zal hij! De onbeschaamde, verwaande Dissenter! Hij zal op die manier nooit de baas over mij spelen! Neen, neen; hij moet en zal een toontje lager zingen. Ha, ik zal het klaar spelen! Ik zal het klaar spelen!"

De spreker was een lange, schrale man, met licht haar en een gezicht als een arend. En de hevige kracht van zijn donkere ogen was vreselijk om aan te zien. Terwijl hij sprak, stond hij op en liep snel de kamer op en neer, als iemand die zich over een wanhopig plan heeft gebogen. Hij sloeg de gebalde vuist van zijn rechterhand heftig in de open palm van zijn linker, alsof hij erop uit was zijn slagtoffer een dodelijke slag toe te brengen. Zijn ogen fonkelden en schoten vuur, en zijn samengeperste lippen spraken meer dan zijn woorden van de wraakgierigheid van zijn hart. Zijn gehele houding verried de hoogste staat van een zenuwachtige opwindung, en de uitdrukking van zijn smalle gezicht sprak van zijn vastbesloten wraak. Het was vreselijk om te zien, dat iemand, die beweerde de heilige dienst te verrichten, op zulk een manier zich overgaf aan zulk een duivelse hartstocht. Iemand ook, die voor het oog van zijn medemensen de grootste liefde en vriendelijkheid voorwendde. Zij, die hem zagen omgaan met de mensen, zouden nooit hebben vermoed dat de man, van zulke beschaafde manieren, van zulk een innemende houding, achter de schermen werkelijk de rol van een duivel kon spelen.

Hij liep met grote stappen snel de kamer op en neer, terwijl hij bij zichzelf boze, wraakzuchtige woorden mompelde. Zijn oog doorzocht flikkerend elke plek en hoek van het vertrek, alsof hij zijn gehate vijand wilde opsporen.

"O ja! Zei hij op een luider toon, terwijl zijn boosaardigheid, doordat zij zichzelf voedde, steeds groter werd. O ja! Ik zal maken dat hij er veel spijt van heeft. Hij zal inzien wat het betekend mij in mijn eigen gemeente dwars te zitten! Ik zal hem leren zich met zijn eigen zaken te bemoeien! En deze populariteit, die hij zo onrechtvaardig heeft gewonnen, zal ik het middel maken hem in het hart te steken. Ja, ik zal het doen! Maar ik moet mijn plan nauwkeurig beramen, opdat ik er niet in word teleurgesteld. Ha, het zal voor hem een dure rit worden, die rit naar Gamlingay! Ik zal maken dat die zijn ondergang wordt. Hij dacht er te weinig aan, toen ze zo trots voortreden, dat dit was tot zijn schande en zijn volkomen nederlaag. De kracht van zijn haren moet afgeschoren worden. Zijn Delila zal zijn verraadster worden."

Een zacht, duivels gegrinnik klonk door de kamer, terwijl hij in woeste verrukking zijn handen wreef, en in zijn buitensporige vreugde met zijn lippen smakte, waarbij zijn donkere, diepliggende ogen fonkelden van een wild, boosaardig genot.

Hij ging een ogenblik zitten en nam zijn pen, als om een werkplan te ontwerpen. Maar voordat hij een regel had, wierp hij die terzijde en begon opnieuw haastig heen en weer te stappen, tegelijkertijd tot zichzelf op een zachte, hese toon sprekend. Zijn dunne, lichte haar was van zijn gefronste voorhoofd wild naar achteren geworpen, en zijn verhitte bloed joeg heftig door zijn slapen. Telkens streek hij zijn handen door zijn haar en trok er zeer hevig aan. Toen sloeg hij zich voor het hoofd en wreef zijn handen snel over zijn gezicht.

Hij leek wel een waanzinnige. Een toeschouwer zou hebben verklaard dat hij een patiënt was, rijp voor opname in een krankzinnigeninrichting. Hij was waarschijnlijk een monomaniak (dat is een waanzinnige, bij wie een waandenkbeeld overheerst) inzake vernietiging van zijn gehaat slachtoffer.

En wat had dit slachtoffer gedaan om zich deze onverzadelijke haat op zijn hals te halen? Wat?

Hij had het Woord van God in zijn zuiverheid gepredikt, ernstig en krachtig, en daardoor zielen voor Christus gewonnen. Was dit een genoegzame reden voor wraak? Ach ja; de man, wiens boosheid meende dat het streed met zijn eigen populariteit en zelfzuchtige belangen, was vast besloten om, ten koste van alles, te heersen. Ook deze man was een prediker van het eeuwige Woord; iemand, die in en uitging voor een gemeente, om aan hen het Brood des levens uit te reiken, en hen te leiden op de weg der waarheid en gerechtigheid. Een zeer afschuwelijke gedachte!

"Maar hoe, ja, *hoe* zal ik mijn doel bereiken zonder mezelf schade te doen? Hoe zal ik deze ellendige te gronde richten, deze ketellapperprediker, zonder mezelf te verraden? Dat is de vraag. Hoe kan ik bewerken dat die rit naar Gamlingay hem volkomen te schande maakt? Ik moet een gerucht in omloop brengen; ha, ha, dat is het! Een gerucht brengt door zijn verspreiding altijd winst. Ik heb slechts een verdachtmaking rond te strooien en deze rit als een bewijs daarvoor aan te voeren, en de zaak onder mijn mensen op gang te brengen, en mijn doel wordt bereikt. Maar hoe moet ik beginnen? Laat ik eens zien; heb ik niet wat tegen zijn karakter horen fluisteren?" en hij krabde op zijn hoofd als om uit zijn opgewonden brein iets op te delven voor zijn afschuwelijke onderneming. O ja, nu herinner ik het mij, en hij sloeg zijn handen ineen en wreef ze in zijn overdadige verrukking. O ja, dat verhaal dat ik hoorde over hem, en over iemand van zijn gemeente! Het was een zaak van geen betekenis, maar ze zal dienstig zijn voor mijn doeleinden, en ik zal maken dat het betrokken wordt op dat meisje die Agnes Beaumont. Nu heb ik hem te pakken! Hij kan niet ontkomen, ha, ha, ha! , Wie zichzelf verhogen, zullen vernederd worden." Ja, hij zal het stof lekken, te schande worden; en in plaats van de lof van alle mensen zal hem hun verachting ten deel vallen. Een trek van duivels genoeg, vermengd met een uitdrukking van sombere boosaardigheid, kwam op zijn opgewonden gezicht. Maar wacht laat ik eens zien. Wat zal ik doen als mij naar mijn bron wordt gevraagd? Ik moet ervoor zorgen om alle verantwoordelijkheid van mijn eigen schouders te werpen.

Het zal nooit goed voor me zijn als ik hem zelf beschuldig. O neen, het moet nooit bekend worden dat *ik* zijn beschuldiger ben. Dat zou al mijn plannen verijdelen, en de schande op mijn eigen hoofd doen neerkomen. Hij haalde zijn schouders op, fronste zijn wenkbrauwen, streek over zijn haar, en wreef met zijn handen heftig over zijn gezicht, terwijl iedere zenuw in hem door de sterke opwinding gespannen stond. Ik moet het zo aanleggen, dat deze rol van mijn spel door iemand anders wordt gespeeld. Het zal me geen goed doen, als ik onder verdenking zou staan. O neen, ik, William Lane, van Bedford, herder van de grote gemeente in Edworth, moet in deze zaak niet bekend worden. Ik zal het werk voor hem doen, maar het moet onder mijn leiding gebeuren. Laat ik eens zien wie zal voor mij dit werk doen? Kan ik niet de een of ander te pakken krijgen om dit gerucht in omloop te brengen? Als ik dat kan, dan is de zaak voor elkaar, mijn doel wordt bereikt, deze verwaande prediker voor altijd tot zwijgen gebracht, en men zal er mij nooit van verdenken dat ik hierin de hand heb gehad. Dat is het! Dat is het! Ha, ha, ha!" En hij lachte luid om de veronderstelde mogelijkheid van zijn eigen plan. Maar nu de man om dit uit te voeren, zei hij, terwijl hij op zijn lippen beet, en zijn handen vlug door zijn haar haalde. Wie zal die man zijn? Ik denk aan twee of drie. Ik zal hen eerste voorzichtig benaderen, en als de zaak bij hen niet lukt, zal ik het bij iemand anders proberen. Ik weet, dat ik iemand kan vinden. Ja, ja, daarvan ben ik zeker."

Er werd op de deur geklopt.

"Wie kan dat zijn? Ik ben benieuwd of men mij heeft kunnen horen. Ik moet niet opgewonden lijken, om geen verdenking te maken. Waar is mijn Bijbel? Het moet de schijn hebben dat ik zit te lezen."

Hij greep zijn Bijbel, en legde hem open op de tafel, naast zijn stoel. Toen wierp hij een blik in de kleine spiegel, die aan het andere einden van zijn boekenkast hing, streek met zijn handen zijn haar glad, en op het geluid van een tweede klopp begaf hij zich langzaam naar de deur en deed die open.

"Goede morgen meneer Farry, goede morgen meneer! Blij u te zien. Kom binnen, en Ga zitten. Hoe is het vanmorgen met uw gezondheid? Ik ben erg blij u te zien. Maar Ga zitten."

32. Het overleg tussen Lane de predikant en Farry

De predikant schoof een stoel bij de tafel, waarop de open Bijbel lag, en wenkte de bezoeker te gaan zitten, terwijl hij tegelijkertijd zijn eigen stoel omdraaide, zodat zij tweeën, wanneer zij gezeten waren, zeer dicht bij elkaar zouden zitten.

De gast verschilde in sommige opzichten volkomen van de predikant. Hij was klein, niet zo stevig gebouwd, hij had zeer zwart haar, en ogen waarvan de uitdrukking getuigde van rustig nadenken en een zekere vastberadenheid. Zijn voorhoofd was breed, maar niet hoog; zijn verstandelijke vermogens waren aardig goed ontwikkeld, terwijl het geheel en al aan zedelijk inzicht ontbrak. Zijn mond was klein en omgeven met een zekere mate van stugheid, die een onbuigzame wil verried. Hij was lid van de gemeente van de heer Lane, en een heftig tegenstander van Bunyan.

Beiden hadden dikwijls met elkaar de man Gods voor een opschepper en een verleider van het volk uitgemaakt; een pocher, die het hoofd van allen op hol bracht, en hen volstopte met allerlei ouderwetse praatjes. Zij waren het er over eens, dat als zijn ideeën ingang vonden (en het leek waarschijnlijk dat dit het geval zou zijn), hun opvattingen totaal afgewezen zouden worden.

De bezoeker schoof onrustig op zijn stoel heen en weer, en zijn gedrag sprak van een ongewone mate van opwinding.

"Wat is er aan de hand, meneer Farry? vroeg de predikant, u schijnt helemaal niet op uw gemak vanmorgen. Is er iets voorgevallen dat uw rust verstoort? Is er iets verkeerdsg gegaan in uw werk? Ik hoop dat u geen tegenslag heeft getroffen."

"Helemaal niet meneer, helemaal niet, antwoordde de bezoeker kalm, ik ben alleen maar verontrust door het ontstellend nieuws dat me een paar minuten geleden ter ore kwam. Ik kan er niet over uit."

"En wat is dat? zeg het mij, gaat er wat verkeerd met onze mensen? Is de ketellapper prediker weer aan de gang om al onze plannen in de war te sturen?"

"Hebt u dan niet het nieuws gehoord, meneer, van de plotselinge dood van de oude heer Beaumont?"

"Geen woord ervan meneer, geen woord ervan! Ik ben de hele dag in huis geweest, en ik heb niemand gezien. Maar vertel me eens, stierf hij aan een beroerte of zo?"

"Vergiftigd, meneer, vergiftigd!"

"Hoe is het mogelijk! Door wie? Wie kon er zo laaghartig zijn om die achtenswaardige oude man te vergiftigen?"

"Het is niet bekend, maar men zegt dat Agnes, zijn dochter, de enige was die op het ogenblik van zijn dood bij hem in huis was."

"U doet me versteld staan, meneer Farry! Hebt u een ogenblik het vermoeden dat de dochter haar vader het leven zou hebben benomen? Wat voor een doel kon zij daarmee beogen? Wat zou haar ertoe gebracht kunnen hebben die walgelijke daad te doen?"

"Het is moeilijk te zeggen, antwoordde de advocaat, voorzichtig om zich heen kijkend, wat een kind ertoe zou kunnen brengen haar vader te vergiftigen. Ik kan me niet indenken dat zij het uit eigen beweging zou kunnen gedaan hebben. Ik heb Agnes Beaumont lang gekend. Ik heb er wel eens aan gedacht haar tot vrouw te nemen, en ik kan niet geloven dat zij deze afschuwelijke daad ertoe gebracht zou kunnen hebben die walgelijke daad te doen. Ik ..."

"Maar het is een feit dat de oude man dood is, en werd vergiftigd", viel de predikant hem in de rede.

"Er is volstrekt geen twijfel aan. Ik heb het lijk gezien. Hij ging de vorige avond naar bed, zo gezond als hij maar kon zijn, en voor middernacht was hij dood."

"Hoe is het mogelijk! En u zegt dat alleen zijn dochter bij hem in huis was?"

"Ja."

"Wel, dat is verdacht, werkelijk. Maar waarom heeft zij deze afgrijselijke daad verricht?"

De advocaat schoof zijn stoel dichterbij, en terwijl hij een loerende blik door de kamer wierp, om er zeker van te zijn dat niemand het kon horen, bracht hij er half fluisterend uit: Ik vermoed dat prediker Bunyan er de hand in heeft gehad."

"Wat!" zei Lane, van zijn stoel opspringend, en zijn handen wrijvend, terwijl er een uitdrukking van duivels genot over zijn gelaat trok. Wat! Dekt u dat Bunyan er werkelijk de hand in heeft gehad?"

"Ik zou er niet in het minst door verrast zijn."

"Ik ook niet. Bestond er kort geleden geen verdenking tegen hem en dit meisje? Verleden zaterdag heb ik haar zelf achter hem naar het lagere einde van Gamlingay zien rijden. En ze zat zo dicht mogelijk bij hem, en hij voerde een ernstig gesprek met haar."

"Hebt u dit zelf gezien? Misschien hebt u zich vergist."

"O neen, ik kan me niet vergist hebben. Ik zag hen beiden, en heb met hen gesproken. Ik ken Agnes Beaumont goed."

"En was er niemand bij, meneer Lane?"

"Haar broer en haar schoonzuster zaten op een ander paard, op enige afstand achter hen, zodat zij niet konden horen waarover de twee spraken."

"En hebt u dat zelf gezien?"

"JA meneer, ik verzeker het u; en toen dacht ik aan alles wat mij in het oor was gefluisterd. Het is vreemd, meneer, het is vreemd! En nu de vader van het meisje door vergiftiging om het leven is gekomen, en dat zo spoedig daarna, lijkt het zeer verdacht, inderdaad zeer verdacht."

"Vreemd meneer, vreemd", viel de advocaat hem in de rede.

"Het is een krachtige bevestiging van wat ik zojuist heb gezegd, dat de schurk de hand moet hebben gehad in de dood van de arme, arme man."

"Het is vandaag woensdag, en u zegt dat hij de vorige nacht, voor middernacht is gestorven; en het was verleden zaterdagmorgen dat ik hen nog heb gezien. De daad had niet eerder gepleegd kunnen zijn. Ach, die man, die ellendige man! Niet tevreden met het onteren van de dochter, moest hij ook nog de vader vergiftigen. Hij zal zeer zeker in de diepste kuilen van de schande wegzinken, meneer. Zijn zonden hebben hem eindelijk achterhaald. En wat zal er nu worden van zijn goede naam? de pocher, de bluffer!" en de eerwaarde heer Lane grinnikte van duivels genot. En wordt er veel over deze zaak gepraat? vroeg hij zijn bezoeker nieuwsgierig.

"Over de plotselinge dood van de oude man spreekt men overal, maar niemand heeft het erover dat ik weet van verdenkingen tegen Bunyan en het meisje."

"Maar iedereen moet het weten, meneer Lane. Arm meisje, men moet medelijden met haar hebben Maar die schandelijke schurk, die haar op een dwaalspoor heeft gebracht, en haar toen heeft aangezet haar vader het leven te benemen hij behoort te worden opgehangen. Hij verdient de verwensingen van de gehele mensheid. Laat zijn naam de wereld ingaan als de verderver van de deugd, en als een moordenaar. Hij verdient de brandstapel, en mijn woord erop, dat hij die nog wel eens zal bestijgen."

"Maar hoe kunnen we deze dingen bewijzen, meneer Farry?"

"Ontbied de lijkschouwer, en laat hij het lichaam onderzoeken. Ik ben er zeker van, dat het al vergiftigingsverschijnselen zal vertonen. Dat deed het vanmorgen reeds, toen ik daar was."

"Ja, ja, juist ongetwijfeld; zo moet het, naar alles wat u me hebt verteld. En die ellendige *ketellapper* zit er achter. Nu zal hij krijgen wat hem toekomt. Maar hebt u met niemand over uw vermoeden gesproken?"

"Nog niet, ik meende dat ik eerst u moest gaan bezoeken, om te vernemen wat u over de zaak had te zeggen, voordat ik te ver zou gaan."

"Heel goed, heel goed. De mensen moeten het weten. Die schurk moet worden ontmaskerd. Hij heeft ons lang genoeg bedrogen. En de enige manier om hem te pakken te krijgen is, dat de zaak wordt uitgezocht. U laat onmiddellijk de lijkschouwer komen, voordat het arme meisje de tijd heeft om te ontsnappen, en ik twijfel er niet aan, of u kunt het hele verhaal terstond uit haar krijgen. Maak haar een beetje bang. Maar het zal misschien beter zijn haar eerst apart te nemen om haar ertoe te krijgen alles te vertellen, en het dan op te schrijven. Ons doel moet zijn: die man te grijpen. Wij maken ons niet zo druk om dat arme schepsel. Hij heeft haar ertoe gebracht om dit alles te doen. U ziet, meneer Farry, dat we deze zaak op de juiste manier moeten aanpakken, opdat die gemene misdadiger voor de rechter wordt geleid. Ja, ja, nu zullen we hem hebben. Ditmaal kan hij niet ontkomen. Ha, ha, ha!"

"En denkt dat het het beste zal zijn Agnes te bezoeken om haar ertoe te brengen haar misdaad te belijden?"

"Ongetwijfeld. Beweeg haar ertoe alles te vertellen wat Bunyan met de zaak te maken had. Hij is de voornaamste misdadiger. En hoe spoediger het wordt uitgezocht, hoe beter."

"Ik zal het deze avond nog bekijken!" riep de advocaat uit, terwijl hij opstond om heen te gaan.

"Ja, doe dat. Maar kijk hiervoor uit, dat u, wat u ook doet, *mijn naam* niet noemt. Houd mij er buiten. U moet voor mij waken als voor uw eigen leven. Vergeet dit niet het is een belangrijk punt Het zou me geen goed doen, er iets over te weten. De mensen zouden misschien zeggen dat het afgunst was, omdat die schurk juist nu populairder is dan ik. Hoort u het, Farry? Noem me niet, al zou het uw leven kosten."

"Ik zal voor uw belangen werken, twijfel niet aan mij", en de advocaat sloot de studeerkamerdeur, terwijl zijn ophitser binnen bleef om zich te verkneuteren in zijn laaghartige kuiperijen, en in het vooruitzicht van de altijd durende schande van iemand, die hij haatte, omdat hij goed was en God zijn pogingen om het Koninkrijk van de Verlosser uit te breiden, had gezegend.

"Ja, nu is het voor elkaar, herhaalde hij triomfantelijk, toen de deur achter zijn medeplichtige dicht ging. Ha, ha, de zaak is op gang! Een schurk en een moordenaar! Ik geef geen cent voor zijn goede naam, ook al brengt hij het er het leven af. Hij zal inzien, dat hij beter in de gevangenis had kunnen blijven om te suffen boven zijn boeken, dan eruit te komen en dit mee te maken. (Zijn geweten fluisterde: misschien is deze man onschuldig. Welk recht hebt u om te geloven dat hij schuldig is?)

Onschuldig of schuldig, wat gaat dat mij aan? Laat hij vernederd worden; hij is in elk geval een laaghartige schurk; de wereld moet van hem worden verlost. Hij moet in elk geval op een afstand van alle fatsoenlijke mensen gehouden worden met zijn oude, versleten opvattingen, en zijn luid geroep tegen de zonde. We hebben geen behoefte aan zulke predikers, ik veracht hen hartgrondig. Maar wie zou het voor mogelijk hebben gehouden, dat de zaken zo gunstig voor mij *konden* verlopen? Moord gevoegd bij het andere! O, dat moet hem voor altijd te gronde richten! De verwaande ketellapper, pocher, moordenaar! Ik zal hem laten zien wat het betekent zich met mijn

werk te bemoeien." En de eerwaarde heer Lane glimlachte, streek zijn haar naar achteren, en wreef zich de handen in de verwachting van een resultaat, waarnaar hij gedurende een lange tijd vurig had verlangd.

33. Bunyans zware beproeving

Met een meer bezwaard hart dan hij ooit tevoren had gekend, sedert God door Christus tot zijn ziel had gesproken in de vergeving van zijn zonden, betrad John Bunyan, van Elstow, de grote weg tussen Bedford en zijn kleine woning, op die avond van de 12e december 1678. Hij was die dag naar Bedford gegaan om enkele kleine benodigdheden voor zijn gezin te kopen. Daar had hij de heer Wilson ontmoet, de herder van Hitchen, die hem onder tranen en droefheid had verteld van de geruchten, die zich in zijn buurt juist tegen hem begonnen te verspreiden.

"God weet, broeder Wilson, dat ik aan deze dingen onschuldig ben, antwoordde Bunyan, toen hij zijn droevige onthulling had beeindigd, het is het werk van de een of andere vijand, die mijn ondergang zoekt. En ik kan niet zeggen wat iemand tegen me heeft. Ik heb beslist genoeg geleden om zelfs de wreedste vijand te ontwapenen. God weet dat het zwaar valt, als er op zo'n manier tegen je gesproken wordt, maar het is heerlijk, te weten, dat niet schuldig bent. Ik ben echt wel een man van veel smart; ik wordt vervolgd; zwaar vervolgd, vertrap. God weet wanneer er een einde aan smarten komt."

De dienaar van God, de heer Wilson van Hitchen, probeerde de arme, ongelukkige man te troosten.

"Deze dingen zijn zeer verdrietig, maar zij overkomen ons niet zonder dat God er van af weet, mijn broeder. Hij laat ze toe met een wijze bedoeling, die wij nu niet zien. Ze dienen tot ons bestwil en tot eer en verheerlijking van Zijn Naam. Ofschoon we nu nog niet inzien hoe dat mogelijk is. Onze kracht is zo klein, we zijn zo zwak in het geloof, dat we niet kunnen bouwen op de beloften van God, terwijl het ons voorrecht is dat te doen. De mensen kunnen u niets doen zonder de toelating van God. De harten van alle mensen zijn in Zijn handen, en Hij neigt ze, waarheen Hij maar wil. Het is alles goed, broeder Bunyan, ook al is het moeilijk te dragen. God moge u genade schenken om het te verduren."

"Ach, het is moeilijk, moeilijk! Gevangenschap is er niets bij. Toen wisten mijn broeders, dat ik leed om der gerechtigheid wil, en ik had hun medeleven en gebeden. Maar misschien zal de boze het nu bij sommigen van hen in het hoofd praten om deze dingen te geloven. Van de wereld trek ik me niet aan, broeder Wilson, maar ach, verdachte te worden door mijn broeders, door hen, met wie ik vertrouwelijk omging dat is meer dan ik kan dragen! O, God! Waarom wordt ik zo geplaagd?, riep hij uit in ondragelijke smart. Is er geen ontkoming aan het net van de vogelvanger, zal ik door de vijand worden verslonden?"

"God is getrouw, broeder Bunyan, God is getrouw, zie op Hem."

"Ja, ik weet dat God getrouw is, maar de mensen zijn trouweloos en bedrieglijk. Wanneer zal ik worden verlost van hen die mijn ondergang zoeken?"

"Onze weg is voor ons afgebakend, mijn broeder. Onze Vader, Die van het begin af het einde kent, ziet dat langs de hele weg, zelfs voordat wij die als pelgrims gaan betreden. Hij plaatst juist datgene op onze weg wat het beste voor ons is. Soms is dat ziekte; soms de dood van onze geliefden; soms lichamelijke kwellingen, kwalen, verlies van eigendom; soms gevangenschap, en soms de vervolging van lasteraars. Hij doet dat alles. Daar liggen ze op het smalle pad, dat wij moeten bewandelen juist op de plaats waar zij tot ons bestwil moeten liggen. En we kunnen er niet overheen springen, we kunnen er niet omheen lopen. We kunnen niet onze ogen sluiten en er onkundig van blijven. We moeten er dwars doorheen, en soms moeten we de zwaarste last dragen, en de smalste, rotsachtigste weg betreden, voordat we er toe gebracht

kunnen worden, onze ogen te richten naar de bergen, vanwaar onze kracht komt. We moeten de hand kussen, die ons kastijdt, voordat onze striemen worden genezen. Het is de weg van God, en die is goed en rechtvaardig. Juist deze beproevingen, die u nu ondergaat, zullen u dichter naar het Kruis toe drijven; ze zullen maken dat u zich daaraan vastklemmt, en uw ziel zal zich voeden met Jezus en Zijn beloften. U kunt boven de wereld leven, mijn broeder, zelfs wanneer ze u bedreigt."

"Ik zou graag God verheerlijken in alles wat ik doe, maar ik kan niet inzien, hoe dit kan dienen tot Zijn eer en verheerlijking."

"Het kan in latere jaren dienen om de een of andere arme broeder vertroosting te schenken, wanneer hij wordt geroepen om door dezelfde engten te gaan. God zal u eruit leiden als u onschuldig bent. Waarheid is een Deel van Zijn Natuur, en Hij zal Haar tot het einde toe verdedigen."

"Ik ben onschuldig! God weet dat ik onschuldig ben! Voor niets ter wereld zou ik deze dingen kunnen doen. Maar hoe moet ik mijn onschuld bewijzen? Ik zie geen weg om te ontkomen. U vertelt me dat deze arme, oude man werd vergiftigd, en dat zijn dochter Agnes dat heeft gedaan; en de mensen zeggen dat ik er de hand in gehad moet hebben, omdat ik haar heb verleid, en zij verleden zaterdag bij mij achterop meereed naar Gimlingay. Ik had medelijden met haar en liet haar achterop meerijden, omdat zij zo verlangde naar de samenkomst te gaan. Ik verlangde niet dat zij dat deed, want ik trof haar bij haar broer in huis, en ze smeekte me haar een zitplaats te geven, omdat zij niet door de sneeuw kon lopen, en omdat haar broer geen paard voor haar had om op te rijden. Ik heb met haar de hele tijd over de dingen van God gesproken, terwijl ik voortreed met haar broer en zuster, die op dezelfde weg waren. Ik zou wel eens willen weten, wie er zo slecht geweest is om daarin iets kwaads te zien. Wij hebben onderweg niemand ontmoet dan de zoon van buurman Harrow, en de oude broeder Pipes met hun kinderen, en ik ben er zeker van, dat niet een van hen zulk een vreselijk praatje over mij zou vertellen. Ja, ik zag, voegde hij er Na een korte pauze aan toe, ja, ik zag meneer Lane, juist toen we hem aan het einde van de stad voorbij gingen, en nu herinner ik mij dat hij me boos en lang aankeek, maar hij sprak op een vriendelijke manier. Ik vraag me af, of hij me dit grote kwaad zou willen aandoen. Ik weet dat hij me niet bijster vriendelijk gezind is, maar hij zou toch zeker niet zo kunnen liegen. Weet u wie men het eerst over deze zaak heeft horen spreken, broeder Wilson? Wie zeggen dat zij Agnes bij mij achterop naar Gimlingay hebben zien rijden?"

"Ik weet het niet, ik heb alleen maar gehoord dat dit gerucht de ronde doet, en ik ben naar u toegekomen om het je te laten weten, opdat je er tegenin kunt gaan, op een manier die je het beste lijkt."

"Ik moet het in de handen van God overlaten. Ik weet niet hoe ik het moet uitleggen om mijn onschuld te bewijzen. Ik zal mezelf verdedigen zo goed als ik kan. Ik moet mijn last op God werpen, en het aan Hem overlaten, want ik zit erg in het nauw, en in grote verlegenheid. Bid voor mij, broeder Wilson. Vraag God of al mijn benauwdheden mogen strekken tot Zijn eer en tot mijn bestwil. Ik begeer te zijn als een gespeend kind in Zijn handen O God, heb medelijden met me, en help me"

Met woorden van Christelijke liefde en troost bemoedigden deze twee beproefde strijders van het Kruis elkander. Ze namen afscheid, de een om naar zijn gelukkig gezin te gaan, waarop geen zichtbare schaduw rustte; de ander, met een neergebogen geest en een beproefd geloof, om zijn weg te vinden naar hen die hij liefhad, en aan wie hij het nare nieuws moest medelen, dat deed zijn hart bijna breken.

Aanschouw hem, als hij met gebogen lichaam en neergeslagen ogen het pad betreedt, dat leidt naar zijn hartsbeminden, boven wie zich een wolk van hevige toorn donker samenpakt.

"O God, HEERE, verlos mij van mijn vijanden. Zij, die mijn leven zoeken, leggen mij strikken, en zij, die mijn schande zoeken, spreken kwaad van mij, en bedenken de ganse dag leugens. O God, mijn God, hoe lang zullen mijn vijanden voorspoedig zijn, hoe lang zullen zij, die mijn ondergang zoeken, triomferen? Al mijn wegen zijn bij U bekend. Uw ogen slaan op die allen acht. En Gij, o Vader, weet, dat ik onschuldig ben aan deze zonden, die zij mij boosaardig te laste leggen. Zal ik openlijk te schande worden gemaakt? Zal er schande komen over mijn arme vrouw en kinderen, en zal hun naam als slecht verworpen worden? Als Gij me niet te hulp komt, zullen mijn vijanden mij van de aarde wegvagen. De hulp van mensen is ijdel. Als Gij niet tussenbeide komt, om me te redden, zal mijn leven verzwolgen worden. Mijn weg voor mij is donker; mijn kracht schiet te kort. Ik kom om zonder U."

Zo riep Bunyan tot God om hulp, terwijl hij bedroefd de weg naar huis betrad. Nooit tevoren had de wereld hem zo donker geschenen. Hij zag; en er was geen ontfermer; hij riep; en er was geen helper. Hoe zou hij ontkomen aan de strikken die zij hem hadden gelegd? Veronderstel dat Agnes hem erin zou betrekken. Wat zou het worden, als satan haar in de verleiding zou brengen de misdaad op hem te schuiven. Zou ze wat met hem voor gehad kunnen hebben, zaterdag, toen zij er zo beslist op stond bij hem achterop mee te rijden naar Gimlingay? En had zij werkelijk haar arme, oude vader vergiftigd? Dat kon Agnes beslist niet gedaan hebben. Hij had haar gekend vanaf dat ze een kind was een klein kind op de knie van haar moeder, want ze was jonger dan zijn Mary. Ook had hij ernaar geluisterd, dat zij rekenschap gaf van haar overgang uit het rijk van de zonde en satan naar de heerlijke vrijheid van de kinderen van God, en hij gevoelde dat hij zich niet kon vergissen ten opzichte van de waarachtigheid van haar overgang. En hij kon niet geloven, dat God zou toelaten, dat een van Zijn kinderen zo zou vallen. Toen dacht hij aan David en zijn zware zonde, en daarna sloeg hij een blik in zijn eigen hart, en dacht hij terug aan zijn vele zware verzoeken en zijn zwakheid; en toen hij zich dit alles herinnerde, voelde hij zich bevreesd dat dit grote kwaad het arme meisje had overvallen. En als zij dit kon doen, zou ze hem dan niet kunnen aanklagen als haar ophitser, met de bedoeling om zelf de straf re ontgaan?

Toen verrees daar voor zijn levendige verbeelding het beschamende verhoor, de gevangenis en de galg. En daarna het nog donkerder beeld van een te schande gemaakt, lijdend gezin. En terwijl hij bij die gedachte stil bleef staan, werd het toneel steeds donkerder, totdat zijn ziel dreigde te bersten van diepe smart. De Heilige Geest van God scheen hem te verlaten, en hij werd voor een ogenblik overgeleverd aan de zwaarste verzoeken.

Ach, hoe donker was dat uur! Het op een punt samengetrokken hevige lijden van de Zaligmaker, toen Hij aan het Kruis hing, was dit; dat God Hem had verlaten. Hoe moeilijk is dan het ogenblik, wanneer een arm, zwak mens gevoelt, dat de liefdevolle goedgunstigheid van God schoon weg is. Hebben wij het niet nodig ieder uur te bidden: "Neem Uw Heilige Geest niet van ons?"

Het leven van Bunyan scheen een lichtloze leegte, toen hij zijn huisje naderde. Geen blijdschap in het verleden, geen belofte voor de toekomst.

Zijn Elizabeth bemerkte de verandering in zijn voorkomen en informeerde naar de oorzaak daarvan

"Je moet het wel erg moeilijk hebben, man. Ik heb je nooit zo zien kijken, nadat je uit de gevangenis bent gekomen.

De arme man wist niet wat hij zeggen moest. Hoe kon hij haar vertellen dat hij van twee van de afschuwelijkste misdaden werd beschuldigd? Het zou haar even neerslachtig maken als het hem had gedaan. En hoe kon hij voorkomen dat het haar ter ore kwam? Zij moest het wel binnen korte tijd te weten komen, en zij kon het beter van zijn eigen lippen vernemen.

Ze gingen met hun tweeen in de hof, om zich van het gezin te kunnen terugtrekken, en daar deelde Bunyan aan zijn bevende vrouw voorzichtig het vreselijke verhaal mee. Ze huiverde en snakte naar adem, toen zij het hoorde. Ze begreep, met alle spanning van haar natuur, wat de gevolgen moesten zijn voor haar dierbare man, haarzelf en de kinderen. Zij geloofde dat haar man onschuldig was, ze *wist* dat hij dat was. Maar hoe zou hij het kunnen bewijzen? En zelfs, als hij het bewees, zouden toch nog velen bereid zijn te geloven dat hij schuldig was zo groot is de liefde van sommige geesten voor slechtheid en gemeenheid. Ze schreide alsof haar hart zou breken. Ze wist, dat elke traan en elke zucht alleen maar de reeds ondragelijke last van verdriet van haar man vergrootte; toch zou haar hart breken als zij geen lucht gaf aan haar ontroering. Ze kon niet spreken, ze kon niet denken. Ze kon slechts voelen, God alleen weet hoe diep. En welke troost kon zij de arme man bieden? Hij kon haar slechts van zijn onschuld verzekeren, en daarvan was zij volkomen overtuigd!

O, welk een last van diepe smart! Hoe kan het arme, menselijke hart die dragen zonder te breken?

Godzelf ondersteund ons, maar wij allen zijn van Zijn tegenwoordigheid niet bewust. Hij ziet ons door de donkere wolken heen, wanneer onze verduisterde ogen geen glimp van Hem kunnen opvangen. Hij laat toe, dat Zijn kinderen in deze uiterste engten worden geleid, opdat Hij Zijn Kracht kan openbaren, door hen te redden van de dood. Hij zal bewerken dat Hij aan alle mensen bekend wordt, doordat Hij Zijn kinderen verlost van het vuur en de vloed van de vervolging.

"We hebben geen helper dan God, mijn man, zei de vrouw, zodra ze haar stem kon beheersen, en als Hij niet komt om ons te redden, zijn we verloren, want onze vijanden hebben het op onze ondergang gemunt, en er is voor ons schijnbaar geen weg ter ontkoming."

Het is bijna een wonder, zoals dat dikwijls het geval is. Bunyan stond op uit de diepten van ellenden, waarin hij door het verhaal van meneer Wilson was neergestort, als de trooster en de ondersteuner van zijn vrouw. Hij moest zich beroepen op de beloften van God om haar te bewaren voor wanhoop, en door dit te doen werden die zijn eigen voedsel en kracht.

De manier voor Christenen om hun zorgen kwijt te raken, is het op te nemen voor God bij een ander, die bedroefd en terneergeslagen is.

"Laat het verdriet je niet overstelpen, mijn Elizabeth, zei hij tot zijn wenende vrouw, God Zelf zal ons verlossen. Hij is een soeverein God, en Hij staat Borg voor de veiligheid van Zijn volk. Hij leidt hen dikwijls door diepe wateren, door machtig bruisende wateren, die op het punt staan hen te verzwelgen, maar dan maakt Hij Zijn onveranderlijke belofte waar: "Wanneer gij door het water gaat, zal Ik bij u zijn. Hij zal altijd zorgen voor een weg ter ontkoming voor Zijn volk. Denk aan de kinderen van Israël bij de Rode Zee. Wie kon ook maar enige hulp voor hen ontdekken"? En toch verloor God hen niet met de rechterarm van Zijn Macht, en overwon Hij hun vijanden. Hij gaf de overwinning aan de legers van Israël, toen zij tot Hem riepen. Hij heeft nooit nagelaten Zijn volk te redden. En je weet, mijn Elizabeth, dat Hij ons door wonderlijke beproevingen heeft heengeleid. Laten wij erop vertrouwen dat Zijn Genade en Liefde ons veilig door deze benauwdheid zal brengen."

"Maar hoe konden zij zo slecht zijn om je deze dingen ten laste te leggen?"

"Mijn vijand heeft dat gedaan."

"O, hoe schandelijk! Wie kon zo gemeen zijn? En wie is de vijand, die zulk een wrok tegen je koestert?"

"Ik ken er maar een: meneer Lane, de predikant. Als hij dit niet heeft gedaan, dan weet ik niet wie dan wel. Ik kan niet zeggendat hij het is. We moeten geduldig afwachten, ziende op de Heere, Die zal het openbaar maken, en zal laten zien dat ik rein ben van die duivelse beschuldiging."

"O, die goddeloze man! Hoe kon hij zoiets schandelijks doen?"

"Hij denkt dat ik hem in de weg sta, Elizabeth. Ik ben bang dat hij hoogmoedig en eierzuchtig is, en dat hij meer zijn eigen voordeel zoekt dan de eer van Christus. Maar we moeten wachten, totdat hij zichzelf bloot geeft. Als hij dat heeft gedaan, zal het bij hem wel aan het licht komen. Hij kan het niet altijd verborgen houden, God zal het aan het licht brengen."

Zo trachtte Bunyan zijn terneergeslagen vrouw te troosten, door haar op de onveranderlijke rechtvaardigheid en liefde van God te wijzen. En toen zij zich die avond om het altaar van het gebed verenigden, begon hun geloof omhoog te zien. Ze konden hun bekommernis op Jezus werpen, want ze gevoelden dat Hij voor hen zorgde.

De Godvruchtige man Gods smeekte om genade, die hen zou staande houden onder de moeilijke strijd die hij vlak voor zich zag liggen. Met tranen en zuchten riep hij om hulp. Hij wist dar er geen medelijdend oog, en geen verlossende arm was dan die van Jezus; en hij vertrouwde op Zijn rechterarm, die redding zou brengen, en zijn beminde zou verlossen uit de kuil van de leeuwen. Het is een donker uur, een uur van hevige beproeving. *"Hoe lang nog, o Heere, hoe lang?"*

34. Het bezoek van de heer Wilson aan Bunyan

Toen de dominee van Hitchen, de heer Wilson, de geruchten ten ongunste van de goede naam van Bunyan had vernomen, waarvoor schijnbaar achtenswaardige mensen instonden, besloot hij bij zichzelf naar Elstow te rijden om met Bunyan over het onderwerp te spreken, in de hoop de waarheid van de zaak te ontdekken. Hij gevoelde een innige belangstelling voor zijn vriend, en een nog groter zorg voor de zaak van Christus, Die vanwege de kwaadwillige laster had te lijden.

Terwijl hij langzaam voortreed en de zaak overdacht, nam zijn vrees toe. De omstandigheden waren donker, zeer donker voor zijn medebroeder in de bediening. Het scheen hem toe dat er een ernstige reden voor verdenking was. Toch hoopte hij dat alles een leugen zou blijken, en hij was te rechtvaardig om hem te veroordelen zonder een volledig verhoor.

Het was donderdagavond, twee dagen Na de plotselinge en vreselijke dood van de oude heer Beaumont. Die morgen had meneer Wilson in Bedford Farry, de advocaat, ontmoet, die hem de hele geschiedenis had verteld, maar die zijn zegsman niet wilde noemen, hoewel hij beweerde dat het iemand van een hoogst achtenswaardig karakter was. Hij deed de heer Wilson mededeling van het plan van enkele personen, om het lichaam van de oude man, voordat het werd begraven, nauwkeurig te laten onderzoeken, terwijl hij zijn mening herhaalde dat er geen twijfel bestond over het feit dat hij door zijn dochter was vergiftigd, en dat zij tot die daad was aangezet door Bunyan.

"Ik kan het me niet indenken, mijnheer Farry, zei de verontruste man, toen de advocaat zijn mededelingen besloot, er moet hierbij een vergissing in het spel zijn. Ik kan niet geloven dat broeder Bunyan aan zulk een onmenselijke daad zou schuldig staan. Ik heb hem, nadat hij uit de gevangenis is gekomen, al die tijd gekend, en ik heb steeds geloofd dat hij een man Gods was."

"U kunt er zeker van zijn, mijnheer Wilson, antwoordde de boosaardige advocaat, dat de eerste beschuldiging waar is. Ik heb het van iemand vernomen, aan wiens woord niet getwijfeld kan worden. En wat de omstandigheden bij de dood van de oude man betreft, ben ik bereid daarvoor in te staan. Hij stierf door vergif. En u moet zelf toegeven dat het er voor de predikant Bunyan donker uitziet. Het lichaam zal worden onderzocht, en dan zal de hele zaak worden beslist, en de schuldige zal een rechtvaardig loon ontvangen. Maar ik moet u goede morgen wensen, mijnheer, want ik moet me op weg begeven naar mijnheer Hatfield, de burgemeester. De zoon van de oude man wil dat hij vanavond het lichaam komt onderzoeken. Hij heeft zijn vermoedens, hoewel hij die nooit tegenover zijn zuster heeft uitgesproken. Goede morgen, mijnheer Wilson, goede morgen."

Bedroefd en verdrietig richtte de prediker zijn schreden huiswaarts. Veronderstel dat men tot het besluit zal komen, dat de oude heer Beaumont door schandelijke middelen de dood had gevonden; dan moest de conclusie uit alle gegevens zijn, dat Bunyan een medeplichtige van de dochter was. Welk een schande zou zulk een ontdekking aan de zaak van Christus toebrengen. Wat zouden de vijanden van waarheid en gerechtigheid zegevieren, en hoe zou Sion rouwklagen over haar schande!

Hij uitte zijn vrees en verdriet tegenover zijn vrouw; hij vertelde haar van zijn besluit om naar Elstow te gaan, om van Bunyan zelf de waarheid aangaande de hele affaire te vernemen.

"Ik was eerst van plan Agnes te gaan bezoeken, maar ze is diep bedroefd, het arme meisje, en vanavond zal de dokter er zijn om het lichaam te onderzoeken, en om Na te

gaan of hij enige sporen van vergif kan ontdekken. Ik zal tot Na de beslissing wachten, voordat ik het arme kind Ga bezoeken."

Met een pijnlijk voor gevoel reed de pastor van Hitchen weg om zijn medebroeder in de bediening te bezoeken. Hij had vol vertrouwen aan de onschuld van Bunyan geloofd, toen de geruchten hem voor het eerst ter ore kwamen, en pas nadat Farry, de advocaat, hem zo ten volle had betuigd dat het zo moest zijn, was zijn mening gaan wankelen. Farry nam in de gemeente een goede plaats in. Hij werd beschouwd als een knappe man, zij het dan wat hebzuchtig, en hij stelde de schuld van de dochter, en de onmiskenbare medeplichtigheid van Bunyan zo duidelijk in het licht, dat het moeilijk was het mysterie te verklaren zonder hem erin te betrekken.

Bunyan ontving de bezoeker met een bedroefd gelaat. Gedurende de paar laatste dagen waren de vreselijke beschuldigingen hem telkens tegengekomen. Buurman Harrow was juist vertrokken, Na hem de hele geschiedenis in haar meest overdreven vorm te hebben voorgelegd. Hij had zijn onschuld en zijn vertrouwen op God aan de vriendelijke oude buurman betuigd, die hem op zijn eenvoudige, ongekunstelde manier aan de Troon van de genade van God opdroeg.

Beiden wandelden de hof in, en gingen daar op het overstapje van het hek zitten, en op een tedere toon en met vriendelijke woorden maakte Wilson aan Bunyan zijn vrees kenbaar, dat hij op zijn minst getroffen was door het gerucht, want volgens wat hij had gehoord was er een sterk bewijs tegen hem. Daarna vertelde hij hem het verhaal van Farry.

"God weet dat ik aan deze vuige lasteringen onschuldig ben, zei Bunyan, toen zijn vriend zijn verhaal besloot, ik heb dat meisje niet verleid, en ook heb ik haar niet aangespoord om haar vader te vergiftigen, zo het al waar is dat hij is vergiftigd."

"Is zij verleden vrijdag bij u achterop meegereden naar Gamlingay, naar de samenkomst?"

"Ja, dat is zo, maar dat was niet van mij uitgegaan. Ze had geen rijdier, en ze wilde heel graag heen gaan. Ik had er bezwaar tegen dat ze bij mijn achterop ging zitten, maar ze vond het zo erg als ze niet kon gaan, dat ik tenslotte zei, dat bij mij achterop erheen mocht gaan, maar dat ik haar niet terug kon brengen. En ik heb dit tegen haar broer gezegd, in wiens huis ik haar aantrof."

"Hebt u onderweg de een of andere predikant ontmoet?"

"Zoals ik u zopas nog vertelde, hebben we Lane ontmoet, juist toen we het einde van destad binnenkwamen. We hebben verder niemand ontmoet."

"Hoe gedroeg hij zich, toen hij u zag?"

"Ik heb op dat moment niets opmerkelijks in zijn gedrag waargenomen, maar nadat die gemene laster over me werd verteld, geloof ik nu dat hij opgewekt scheen en lachte, toen hij met me sprak."

"Reed het meisje met beide armen om je heen, en waren haar broer en zuster Ja ver vooruit?"

"Neen, het meisje legde haar armen geen keer om me heen; ze hield alleen mijn mantel vast, en wanneer de weg goed was, hield ze zich helemaal niet vast. En wat ze zeggen over haar broer en zuster, dat die ver vooruit waren dat is een leugen. Zij waren vlak naast me, want juist toen Lane was voorbijgegaan zei ik tot hen dat hij in een uitstekend humeur scheen te zijn, en dat ik had gehoord dat hij een geweldig spreker was. De vrouw zei, dat zijn gezicht haar niet aanstond, en dat zij hem nooit in een kerkdienst had gehoord. Ik herinner me deze dingen nauwkeurig, en de broer en zuster van Agnes weten dat ze waar zijn."

"En waar heb je haar voor die tijd gezien?"

"Niet meer nadat ik bij u in Hitchen verleden augustus heb gepreekt. Ik was gewoon om dikwijls naar het huis van haar broer te gaan, en soms ging ik bij haar vader aan, als ik erheen of terug voorbij kwam. Maar Farry, de advocaat, heeft een wrok tegen me opgevat, en hij stopte de ziel van de arme, oude man vol met vooroordelen tegen mij, totdat ik er niet langer kon heengaan, daar ik begreep dat mijn bezoeken niet in de smaak vielen."

"Maar neem eens aan, dat men tot de conclusie zou komen, dat de oude man werd vergiftigd, en dat Agnes het had gedaan, welke verklaring zult u dan geven om u te zuiveren van die schandelijke beschuldiging? Laat ik u zeggen, mijn broeder, dat de zeker er donker, zeer donker voorstaan. Maar als u onschuldig bent, en ik hoop dat het zo is, dan zal God uw gerechtigheid doen voortkomen als het licht, en uw recht als de middag; uw vijanden zullen het zien en te schande worden."

"Ik ben onschuldig, dat weet God, en ik reken erop dat Hij mij zal verlossen. Hij heeft me ingesloten, Hij heeft mijn ziel bedroefd. Hij heeft me verscheurd. Maar ik weet dat Zijn beloften onfeilbaar zijn. Ik weet dat Hij Zijn Israël liefheeft, en hoewel Hij me zwaar heeft gekastijd, zal ik niet worden verdeld; al zou Hij me doden, zal ik toch op Hem vertrouwen, want Zijn liefdevolle vriendelijkheid en tedere barmhartigheid kunnen ten aanzien van Zijn uitverkoren volk nooit falen."

"Het is goed zulk een geloof te bezitten, broeder Bunyan. Ik ben blij te zien dat u uzelf voedt met de kostelijke beloften. Zo Christus voor u is, wie zal over u zegevieren? Houd vast aan uw oprechtheid, dan zult ge nooit te gronde worden gericht. En blijf ervan verzekerd, mijn broeder, dat ik u alle hulp en troost zal bieden die me mogelijk is; en als het arme meisje schuldig zal worden bevonden aan de moord op haar vader, dan zal ik alle pogingen in het werk stellen om aan te tonen dat u bij deze zaak niet betrokken zijt. Maar ik moet u zeggen, mijn beste broeder, dat het u veel moeite zal brengen."

"Ik heb verstand van deze materie. Ik weet dat ik voor een tijd zal moeten lijden, zelfs als dat arme schepsel onschuldig zal worden bevonden. Maar ik lijd terwille van de gerechtigheid, ik moet het met blijdschap op me nemen. Mijn hart wordt wel bijna verscheurd, als ik denk aan de schande die over mijn vrouw en kinderen wordt gebracht; maar Gode zij dank, dat ik enigszins de overwinnig over mijn vrees heb behaald. Terwijl ik vanmorgen in gebed was, kwam Christus tot mij met Zijn dierbare beloften, en sterkte mij door Zijn Macht, zodat ik nu kan zeggen: "Ik zou niet vrezen, wat zou een mens mij doen; in al hun benauwdheden was Hij benauwd; Christus heeft de met Zijn Bloed gekochten niet vergeten, en Hij zal niet dulden dat zij openlijk te schande worden gemaakt."

"Het verheugd mijn hart, broeder Bunyan, dat ik u zo zie bouwen op het Evangelie. Welk een kracht geeft de genade van de almachtige God! Hoezeer maakt Hij het ons mogelijk ons boven de beproevingen van dit leven te verheffen, en ons te koesteren in de heerlijkheid van wat komt! Ik kwam naar u toe met een bezwaard hart. Ik was zwak, en ik vreesde dat u had gezondigd. Maar Gode zij dank, Gode zij dank, nu weet ik dat u aan deze grote overtredingen niet schuldig bent! En ik zal voor u bidden, voegde hij eraan toe, terwijl de tranen langs zijn wangen stroomden. Bid God dat Hij u zal ondersteunen, en u zal verlossen van hen, die strikken spannen voor uw voeten. Morgen zal ik Agnes bezoeken, om van haar het gehele verhaal te vernemen; en ik zal u de uitslag van het onderzoek komen vertellen. Als gebleken is dat zij vals beschuldigd is, dan zal uw onschuld worden bewezen door de hare. Maar als zij schuldig zal worden bevonden, dan moeten we, mijn broeder, op het ergste zijn voorbereid. Goede dag. God zegene u, en Hij bekwame u, en zuster Bunyan, om steeds onwankelbaar op Hem te vertrouwen."

35. Het onderzoek

De stad Edworth was in een staat van de grootste opwinding, toen de burgemeester, vergezeld van twee of drie vrienden, op weg ging om het lichaam van de oude heer Beaumont te onderzoeken. Alle bezigheden werden vergeten, alle ander onderwerpen van gesprek werden opgeslokt door dit ene. Nooit was er ook maar iets zo belangrijks geweest volgens de herinnering van de inwoners, sinds de arme, oude heer Dreckworth zich had verdronken in een riviertje dichtbij, ongeveer twintig jaren geleden.

"Kleinigheden, zo vluchtig als de lucht" werden nu "een bevestiging, zo krachtig als woorden van de Heilige Schrift" tegen de beschuldigden. Iedereen kon zich iets herinneren, dat hij of zij had gezien of gehoord, en dat naar voren werd gebracht om de zekerheid van hun schuld te bewijzen.

Hij was plotseling gestorven, en onder zeer eigenaardige omstandigheden. Het gerucht met zijn duizend tongen had het verhaal overgenomen, en nu werd het overal als een ontwijfelbaar feit staande gehouden, dat hij was vergiftigd door zijn dochter Agnes, en dat prediker Bunyan haar had aangespoord dat te doen, en haar het vergif had versterkt. Welk een voedsel voor de verdorven begeerten van de vijanden van de prediker! Zij namen het praatje over, en met een stem als een trompet, verbreiden zij het door het land.

"Ik moet vertrouwen op mijn onschuld, zei Bunyan, wanneer de een of andere hem vroeg wat hij wilde doen, God weet dat ik nooit heb gedroomd van die zondige daad, die ze mij ten laste leggen."

Gehuld in het schemerdonker zat Lane alleen in zijn studeerkamer, peinzend over het slagen van zijn plan. Als iemand hem had kunnen gadeslaan, dan zou hij een woedender kracht in zijn ogen hebben gezien dan zelfs voor hem gewoon was, en hij zou een glimlach van satanische vreugde over zijn mager gezicht hebben zien spelen.

"Ik zal wraak nemen. Morgen zal alles bekend zijn, zei Farry hardop, toen hij in de avondschemering naar het huis van Lane reed, twee jaar geleden, toen dat hoogmoedige creatuur de door mij aangeboden hand afsloeg, zou ik er maar weinig aan gedacht hebben dat ik zo spoedig bij machte zou zijn me te wreken. De wraak is zoet, zei hij, terwijl zijn gelaat een duivelse uitdrukking aannam. De dokter is besproken, en hij zal zijn werk nauwkeurig verrichten. Het plan staat vast. Morgen! morgen. Het lijkt goed, ha, ha, ha! Eindelijk gepakt! Hij zal me geen moeite meer veroorzaken. Hoe is de held gevallen!, mompelde hij, een woord uit de Heilige Schrift gebruikend om zijn duivels genot uit te drukken. Ik dacht wel dat ik de hoogvliegende adelaar zou neerhalen! Hij wordt verpletterd tegen de grond, waarop hij een dood, stinkend geraamte zal worden! En hij zal de boogschutter niet kennen, die zijn opwaartse vlucht verhinderde! O neen! Ik heb het goed geregeld! Ik heb Farry tussen mij en het gevaar geplaatst. Ik heb een stoutmoedig spel gespeeld. Ik heb een groot risico gelopen. Maar het is gelukt, ik ben winnaar! Ha, ha, ha!"

En de gemene man, die zich verkneuterde in de gedachte aan de ondergang van het slachtoffer van zijn afgunst en jalouzie, streek snel zijn handen door zijn dunne haar. Hij sprong overeind en liep haastig, met grote stappen, de kamer op en neer. De dokter, die was geroepen, onderzocht het lichaam zorgvuldig, en met klaarblijkelijke bedoeling vergif te ontdekken, als dat daarin verborgen was. Niet dat hij enig verlangen had het arme meisje erbij te betrekken, maar er was een overeenkomst tussen hem en Farry, waarin de advocaat beloofde hem ruim te belonen, als hij het

middel zou zijn om de moordenaars (zoals hij Agnes en Bunyan noemde) voor het gerecht te brengen. Hij paste al zijn proeven toe, en beschouwde het resultaat van elke daarvan met de grootste nauwkeurigheid. Maar er was geen blijk van vergif te vinden, en dat was zijn beslissing.

Toen het rapport werd uitgebracht aan Farry, barstte hij los in een vlaag van woede, en verklaarde:

"de schurk heeft niet zijn *plicht* gedaan. Hij weet, dat de oude man door vuile middelen aan zijn eind is gekomen. Al de burens weten het. En de wet zal niet worden ontdoken. Hij zal de volgende dag een lijkschouwer en een jury hebben. Dat lichaam zal nooit worden begraven, voordat de waarheid aan het licht gebracht is. De schurken zullen aan de kaak worden gesteld."

Zo raasde en schold hij, terwijl hij met grote stappen over de vloer van de studeerkamer op en neer liep.

De twee pleegden overleg. De morgen kwam. Op een vroeg uur verlieten de lijkschouwer en de jury Gamlingay, en kwamen aan bij het huis waar het lijk lag. De vervolger liet zich niet zien. Hij had zich opgesteld bij het dichtstbijzijnde huis in de buurt, om terstond het resultaat van het onderzoek te kunnen vernemen. De lijkschouwer en de jury gingen het huis binnen. Bij de haard, omringd door enkele Christenvriende, die uit Gimlingay waren gekomen om met haar te bidden, en haar te troosten in dit voor haar zo angstige uur, zat het slachtoffer van de wraakzucht van Farry haar hart vertrouwd op God, en haar gelaat klaarde op door de vrede, die het verstand te boven gaat. Wie weet, of God niet zou kunnen toelaten, dat de duivel en zijn werktuigen zouden zegevieren? Neem eens aan, dat ze zou worden geroepen om door het vuur te gaan! Ach, zou ze? Hoe vreselijk is de gedachte, als die door haar hart vliegt! Maar ze stilt haar opkomende vrees: "Wanneer gij door het vuur gaat, zal Ik bij u zijn." Dat is genoeg. Ze is in staat te vertrouwen op die gewisse belofte, en geen kwaad te vrezen.

De lijkschouwer komt naar haar toe om haar te ondervragen over haar aanwezigheid in het huis, op de tijd van de dood van haar vader. Rustig en onversaagd beantwoordt ze alle vragen.

De man kijkt haar streng aan, en gaat naar de achterkamer, waar het lijk ligt. Ze beeft niet. Steunend op de arm van haar eeuwige Vader voelt zij zich veilig. Van het gehele aanwezige gezelschap is zij alleen kalm. Zuchten ontsnappen aan ontroerde harten, en tranen vloeien uit ogen, die niet gewoon zijn te wenen. Vreesachtige en verschrikte blikken worden gewisseld, en blikken vol medelijden en medeleven vallen op het lieve gelaat van Agnes, die, als zij getuige zijn van haar kalmte, in blikken van bewondering veranderen.

De lijkschouwer en de jury verzamelen zich rondom het dode lichaam. Het laken wordt verwijderd. Daar ligt het lichaam van hem, die zij allen jarenlang hebben gekend, wiens gelaat in de dood de blauwe kleur van worging draagt. Waarom schudden zij hun hoofd? Ze denken dat er een vals spel is gespeeld. De vensters worden geopend om beter licht, en het onderzoek neemt een aanvang. Zorgvuldig en langzaam zetten zij het voort, van punt tot punt, van proef tot proef. Hun vrees en twijfel verdwijnt. Als hun werk is voltooid, lopen ze door de kamer en gaan eruit. Geen woord wordt gesproken. Maar de harten kloppen hevig van bonzende vrees, terwijl ze langzaam weggaan. Iedereen verlangt iets te vragen, maar niemand durft.

Agnes wordt ontboden. De lijkschouwer neemt de eed af, en begint haar te ondervragen. Sterk is de kracht van de Heere, en door Zijn Genade ondersteund, antwoordt zij duidelijk en zonder de minste aarzeling op elke vraag. Zij staat tegenover haar aanklager, die men heeft laten roepen, zonder de minste angst.

Nadat dit is gebeurd, trekt zij zich terug, en zij gaan ertoe over een uitspraak te doen. Hun vrienden wachten erop met een verlangend, angstig hart. Tenslotte komt die.

"Niet schuldig." Het woord wordt opgevangen en gaat van mond tot mond. "Dank God, dank God", berst het uit menig opgelucht hart. Het edele meisje blijft even onbewogen onder de vrijspraak als zij was onder de beschuldiging. Ze had erop vertrouwd dat God haar onschuld aan het licht zou brengen, en Hij had het voortreffelijk gedaan.

Haar valse beschuldiger sluipt weg uit de tegenwoordigheid van eerbare mensen, terwijl het vuur van de wraak door zijn nederlaag te krachtiger in zijn boezem brandt.

36. Het verhaal van Agnes, zoals ze aan haar dominee vertelde

De heer Wilson woonde de begrafenis bij. Hij vroeg van Agnes een eerlijke weergave van het vreselijke verhaal, dat hij te nadele van haar had gehoord.

"Vertel me de waarheid, kind, opdat ik de vuige laster kan weerleggen. Begin bij het begin, en deel het me tot in bijzonderheden mee."

"Ik zal u alles vertellen. Voor de waarheid van het meeste ervan kan mijn broer getuigenis afleggen. Hij heeft veel gezien van wat er tussen mij en mijn vader is voorgevallen. U weet, dat vandaag een week geleden in Gamlingay een dienst gehouden werd. Ongeveer een week daarvoor heb ik veel gebeden, in het bijzonder om twee dingen. Het ene was, dat de Heere het hart van mijn vader ertoe wilde neigen om mij erheen te laten gaan, de andere bede hield in, dat de Heere met me wilde gaan, en dat ik aan de avondmaalstafel veel van Zijn tegenwoordigheid mocht genieten, zodat deze, evenals vele malen in het verleden, een verzegeld sacrament voor mijn ziel mocht zijn. Het behaagde de Heere me mijn bede te schenken. Toen ik de dag ervoor het mijn vader vroeg, scheen hij eerst niet bereid, maar ik smeekte hem, en zei hem, dat ik 's morgens, voordat ik wegging, al het werk zou doen, en dat ik 's avonds naar huis zou terugkeren. Eindelijk stemde mijn vader toe. Toen de vrijdag was aangebroken, maakte ik alles gereed om op weg te gaan. Mijn vader informeerde wie me zou meenemen. Ik zei hem, dat ik dacht de heer Wilson, van Hitchen, daar hij mijn broer de dinsdag daarvoor had verteld dat hij zou aankomen. Mijn vader gaf geen antwoord.

Ik ging naar het huis van mijn broer, wachtte af in de gedachte dat ik u daar zou ontmoeten. Maar u kwam niet, en dat deed me veel leed, omdat ik bang was dat ik niet zou kunnen gaan, en ik barstte in tranen uit, want mijn broer had me verteld, dat al zijn paarden aan het werk waren, en dat hij er geen kon missen, behalve de twee die hij en mijn zuster zouden berijden, en ik kon er niet heen lopen, omdat de sneeuw zo hoog lag."

"En wat deed je toen, Agnes? Vroeg de oude dominee, geroerd door haar eenvoudig verhaal.

"Ik wachtte, zeer verlangend uitkijkend, en met een bedroefd hart. O, dacht ik, mocht de Heere het iemand in het hart geven om deze kant uit te gaan. Zo wachtte ik maar steeds, mijn hart vol vrees. Eindelijk kwam, geheel onverwacht, broeder Bunyan. Toen ik hem zag, veroorzaakte dat een gemengd gevoel van blijdschap en verdriet beide. Ik was blij hem te zien, maar bang dat hij niet bereid zou zijn om me bij hem achterop te nemen, en ik wist niet, hoe ik hem moest vragen. Tenslotte verzocht ik mijn broer om het te vragen, wat hij ook deed. Maar toen mijn broer het hem vroeg, antwoordde meneer Bunyan nors: "Neen, ik wil haar niet meenemen." Deze woorden deden me veel leed, en maakten dat ik bitter ging schreien. Mijn broer, die mijn verdriet zag, zei tegen hem: "Meneer, als u haar niet wilt meenemen, zult u haar hart breken". Maar hij antwoordde: "Ik wil haar niet meenemen, uw vader zou erg boos zijn als ik dat deed."

"Ik wil het erop wagen", zei ik. En Na veel aandringen werd hij er eindelijk toe gebracht me mee te nemen. Spoedig, nadat we op weg gingen, kwam mijn vader naar het huis van mijn broer, en informeerde naar de man, bij wie ik achterop meereed. Ze zeiden: "meneer Bunyan". Toen mijn vader dat hoorde, ontstak hij in hevige toorn. Hij rende de tuin door, denkend dat hij me kon inhalen en van het paard aftrekken, maar we waren buiten zijn bereik gekomen. Ik had niet ver gereden, toen mijn hart zich begon te verheffen van trots, bij de gedachte, dat ik bij deze dienaar van God achterop

reed, en ik was ermee ingenomen als iemand ons nakeek, wanneer we langs reden. Maar mijn trots kwam spoedig ten val, want toen we Gamlingay binnenreden, ontmoetten we meneer Lane, die ons beiden herkende. Hij keek ons streng aan toen we hem voorbij reden. En ik geloof zeker dat hij deze schandelijke kwaadsprekerij aan de gang heeft gemaakt, hoewel God weet dat het gelogen is."

"En heeft broeder Bunyan je thuis gebracht, Agnes?"

"O neen, meneer, dat weet mijn broer heel goed."

"Neen, ze is niet bij hem achterop teruggekeerd, maar ze heeft achterop gezeten bij een meisje, die een halve mijl bij het huis van mijn vader vandaan woont."

"En hoe ben je vandaar thuis gekomen? Heb je die dag broeder Bunyan nog weer gezien?"

"Neen meneer, ik heb hem niet meer gezien voor zondag, want ik ben zaterdag niet naar de samenkomst gegaan. Het meisje heeft me afgezet bij de poort van zuster Pruden, vanwaar ik me, omdat ik geen sneeuwschoenen had, door de modder naar huis haastte, in de hoop, thuis te zijn voordat mijn vader naar bed was. Toen ik bij de deur kwam, vond ik die op slot, met de sleutel erin

Er was geen licht in het huis, en de moed ontzonk me, want ik begreep wel wat me zo dadelijk te wachten zou staan. Het was een gewoonte van mijn vader de sleutel uit de deur te nemen, en me die door het raam aan te geven. Ik stond te beven. Eindelijk riep ik uit: Vader, vader." Wie is daar? antwoordde hij. Ik zei: Ik ben het vader, nat en modderig thuis gekomen. Laat me alstublieft binnen."

"Ik laat je niet binnen", zei hij bars, waar je de hele dag bent geweest, kun je ook vannacht naar toe gaan. Inderdaad een mooie slet, om bij die Bunyan achterop mee te rijden. Je wist goed genoeg dat het tegen mijn zin was dat je met die gemene ketellapper iets te maken zou hebben. Hoe durfde je me ongehoorzaam te zijn? Je binnenlaten? JA zeker. Je zult nooit meer binnen deze deuren komen, tenzij je me zult beloven dat je nooit meer achter die man aan zult gaan=. Ik bad en schreide, en smeekte hem me binnen te laten. . Maak dat je wegkomt, tenzij je me beloofd dat je nooit meer iets tegen die schurk zult zeggen. Maak dat je wegkomt, of ik zal opstaan en je de tuin uitzetten. Hoor je me? Toen stond ik een ogenblik sprakeloos, en de gedachte drong door in mijn hart, wat het zou zijn, als ik aan het einde zou komen, en de deur gesloten zou zijn, en Christus tot mij zou zeggen: "Ga heen." Eindelijk, toen ik zag, dat mijn vader me weigerde me binnen te laten, werd het me in het hart gegeven die nacht door te brengen in het gebed. Ik wilde naar het huis van mijn broer gaan, waar ik een goed maal en een warm bed kon krijgen. Neen, dacht ik, ik zal in de schuur gaan en de hemel aanroepen, dat Jezus Christus me niet zou buitensluiten op de laatste dag, en ook, dat ik enkele nieuwe blijken van liefde mocht ontvangen voor mijn ziel. Ik heb van nature een vreesachtige aard, en veel verschrikkelijke dingen kwamen me voor de geest, zoals dat ik misschien voor de morgen zou worden vermoord, of zou sterven van de kou. Toch gaf de ene Schriftplaats Na de andere mij moed. Deze kwamen me voor de geest: "Bid uw Vader, Die in het verborgen is, en uw Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden", en "Roep tot Mij, en Ik zal u antwoorden, en Ik zal u bekend maken grote en vaste dingen, die gij niet weet."

"En heb je inderdaad de nacht in de schuur doorgebracht, Agnes, in die koude, bittere nacht?"

"Ja, werkelijk, meneer, ik was nauwelijks in de schuur, of satan viel me opnieuw aan. Maar nadat ik van de Heere en Zijn Woord kracht had ontvangen, sprak ik, en zei: "Satan, mijn vader hebt ge geketend, maar mij kunt ge geen kwaad doen." Hierna behaagde het de Heere alle vrees uit mijn hart te bannen. Hij was me op een

wonderlijke wijze nabij. Het vroom hard, die nacht, maar ik voelde geen kou, hoewel des morgens de modder in mijn schoenen bevroren was. Terwijl ik in de schuur me bezig hield met gebed en overdenking, kwam me deze Schriftplaats met grote kracht voor de geest: "Geliefden, houdt u niet vreemd over de hitte der beproeving onder u." Toen de morgen aanbrak, gluurde ik door de retsen van de schuur om erop te letten wanneer mijn vader de deur zou open doen. Op dat oogenblik kwam hij naar buiten en deed haar achter zich op slot, wat me erg ongunstig leek, want daaruit begreep ik, dat hij had besloten, dat ik niet binnen zou gaan. Maar dat woord "geliefden" weerklonk nog steeds in mijn hart. Weldra kwam hij de schuur binnen, met een vork in de hand, en toen hij me in mijn rijkleren zag, bleef hij voor me staan. Goede morgen vader, zei ik opgeruimd tegen hem. Ik heb hier een koud nachtverblijf gehad, maar God is goed voor me geweest, anders zou ik er slechter aan toe zijn geweest."

"Dat doet er voor jou niet toe, jij ongehoorzame slet." "Wilt u me binnenlaten, vader? Ik wil graag deze vuile kleren uitdoen. Ik hoop, vader, dat u niet boos meer op me bent."

"Ga uit mijn ogen, ik wil je niet binnenlaten, Ga weg, en blijf maar waar je gisteren bent geweest, en mijn vader ging de koeien voeren. Ik volgde hem daarbij, en smeekte hem me te vergeven en me in huis te laten. Maar hoe meer ik hem smeekte, des te groter werd zijn toorn tegen me."

"Ik zeg je, slet, dat je nooit meer in mijn huis zult komen, tenzij je me belooft, dat je, zolang als ik leef, niet meer naar een samenkomst zult gaan. Wil je dat beloven?"

"Ik *kan* u dat niet beloven, vader, zei ik beleefd, mijn ziel is me teveel waard om dat te doen. Kunt u in mijn plaats op de grote dag verantwoording afleggen? Zo ja, dan zal ik u in deze eis gehoorzamen, zoals ik dat in alle andere dingen doe." Mijn vader wilde echter niet naar me horen, maar ging voort me te verzoeken dat ik nooit meer naar de samenkomst zou gaan, zolang als hij leefde, wat ik niet durfde te doen. Eindelijk waren sommigen van de knechts van mijn broer op het erf gekomen, en daar ze zagen wat er met mij aan de hand was, vertelden ze, toen ze thuis kwamen, dat hun oude baas Agnes buiten de deur had gezet. Toen mijn broer dit hoorde, kwam hij naar vader toe, en trachtte hem te overreden zich met mij te verzoenen. Maar vader werd op hem nog bozer dan op mij, en hij weigerde tenslotte naar hem te luisteren. Toen zei mijn broer: Ga met mij mee naar huis, zuster, je zult sterven van de kou" Maar ik zei: Neen broer, ik wil toch nog eens rustig met vader praten. . Ik bleef hem volgen op het erf, waarbij ik zijn arm beetpakte, en schreide, en hem vasthield, terwijl ik zei: Alstublieft, laat me binnengaan, vader, laat me alstublieft binnengaan. Ik heb het zo koud. Nu verwonder ik me erover hoe ik zo stoutmoedig durfde te zijn, daar mijn vader een driftig karakter heeft, zodat zijn boosheid er dikwijls oorzaak van was dat ik blij was als ik uit zijn ogen kon verdwijnen, ofschoon hij, wanneer zijn driftbui over was, een goedaardig man was. Maar het was me niet mogelijk hem te overreden, en daar ik koud en moedeloos werd, ging ik op de stoep voor de deur zitten. Maar mijn vader bleef over het erf lopen, en ik zag al gauw, dat hij niet van plan was het huis binnen te gaan, terwijl ik daar was. En ik wilde hem niet in de kou houden, daarom ging ik naar het huis van mijn broer, waar ik wat eten en warmte kreeg. Omstreeks de middag gingen mijn zuster en ik naar huis om met vader te praten. We vonden hem thuis, en de deur op slot. We gingen naar het raam om met hem te spreken."

"Nu vader, zei mijn zuster, ik hoop dat uw boosheid over is, en dat u onze zuster wilt binnenlaten. Verzoen u met haar, ze wilde u niet beledigen."

"Ik wil haar niet binnenlaten. Ze moet gaan waar ze is geweest, en iemand anders opzoeken om voor haar te zorgen. Ongetwijfeld zal die ketellapper dat wel doen. Ze

zal van mij geen penny krijgen, zolang als ik leef, en evenmin wanneer ik sterf. Ik zou mijn bezit eer aan vreemden nalaten

dan aan haar. Maak dat je wegkomt, maak dat je wegkomt, zeg ik je! Je hoeft niet te denken dat je me door je geschrei zilt overhalen. Uit mijn ogen!" Mijn zuster durfde geen woord meer te zeggen, zo woedend was mijn vader. Zijn bedreigingen waren scherp, en maakten me moedeloos. Wat moet er van me worden? zei ik, gaan dienen en hard werken is voor mij, die erg jong is, wat ongewoon. Wat moet ik doen? Toe waren deze woorden zeer gepast en vertroostend: "Wanneer mijn vader en mijn moeder mij verlaten, dan zal de Heere mij aannemen." Omdat ik inzag, dat de krachtige smeekbeden van mijn zuster alle vruchteloos waren, verzocht ik mijn vader me mijn Bijbel en sneeuwschoenen te geven."

"Je zult niets uit dit huis meekrijgen. Je krijgt geen penny, noch iets ter waarde van een penny, zolang als ik leef, en ook niets wanneer ik sterf. Pak je weg, zeg ik je. Ik wil je niet meer horen."

Toen ging ik met mijn zuster naar haar huis, bitter wenend, en ik trok me terug in haar kamer, waar de Heere me hoop gaf op een betere erfenis. O, nu was ik bereid om te gaan dienen, en om, terwille van Christus, van alles te worden beroofd. Ik zag dat ik een beter erfdeel bezat dan dat van zilver en goud en ik kon geloven dat ik nooit gebrek zou lijden. Tegen de avond voelde ik me opnieuw geneigd om naar mijn vader te gaan. Ik besloot deze keer alleen te gaan, omdat hij op mijn broer en zuster zo boos was. Toen ik bij de deur kwam, vond ik die ten dele openstaan, en omdat de sleutel er aan de buitenkant inzat, en mijn vader binnen was, duwde ik zacht tegen de deur, en ik zou juist naar binnen gaan, toen mijn vader, die dat bemerkte, haastig kwam aanlopen om haar dicht te doen, en als ik me niet gauw had teruggetrokken, dan had een van mijn benen tussen de deur en de drempel gezeten. Ik wilde niet zo onbeleefd zijn om mijn vader in zijn eigen huis op te sluiten. Maar ik pakte de sleutel met de bedoeling om, wanneer hij weg zou zijn, het te wagen naar binnen te gaan en te vertrouwen op zijn genade. Na een poosje kwam hij naar buiten en keek achter het huis, en toen hij me zag staan op een smal pad tussen het huis en de vijver, waar ik dicht bij de muur stond, nam hij me bij mijn arm, en zei: Slet, geef me gauw de sleutel, anders zal ik je in de vijver gooien=. Zwijgend en bedroefd gaf ik hem onmiddellijk af. Ik kon niet langer tegen mijn vader strijden. Hij was een en al wreedheid. Ik ging langs de omheiningen naar een rand van het bos, zuchtend en steunend, en met een hart vol verdriet, toen deze Schriftplaat me opnieuw in de gedachte kwam: "Roep tot Mij, en Ik zal antwoorden, en Ik zal u bekend maken grote en vaste dingen, die gij niet weet." Het was een donkere nacht, maar ik ging voort langs het bos, waar ik mijn ziel in vele tranen uitstortte. Toe vertroostte me ook dit woord in hoge mate: "De ogen van de Heere zijn op de rechtvaardigen, en Zijn oren open voor hun geroep". En op die tijd was ook dit een heerlijk woord: "In al hun benauwdheden was Hij mede benauwd." Ik bleef zo lang op deze plaats, dat het grote zorg baarde aan mijn broer en zuster, die een van hun knechts hadden gestuurd om te zien of mijn vader me had binnen gelaten, en toen ze begrepen dat hij dat niet had gedaan, begaven zij zich op weg om mij te zoeken, maar ze konden me niet vinden."

"En wat deed je toen, Agnes?, vroeg de dominee, tot schreiens toe bewogen door haar ontroerend verhaal.

"Ik legde mijn toestand voor aan de Heere, en ik besloot naar het huis van mijn broer te gaan, want ik voelde dat ik het verzoek van mijn vader niet kon inwilligen, ook al zou ik in de straten moeten bedelen om brood. Ik stond zo vast in mijn besluit, dat

naar mijn mening niets me daarvan kon af brengen. Toch was ik, helaas, evenals Petrus, een arm, zwak schepsel, zoals u aanstonds zult zien. De volgende morgen, dat was zondag, zei ik tegen mijn broer hier. Laten we bij vader aangaan, als we ons naar de samenkomst begeven. Maar mijn broer zei dat hem dit nog meer zou prikkelen, en daarom hebben we het nagelaten. Terwijl we naar de samenkomst gingen, zei mijn broer tegen me:

"Zuster, je wordt nu genoodzaakt om voor Christus uit te komen. Ik bid God dat Hij je helpt van Hem getuigenis af te leggen. Ik zou in geen enkel opzicht willen dat je met de voorwaarden van mijn vader instemde."

"Nee, broer, antwoordde ik in een vast vertrouwen, ik zou nog eer van deur tot deur gaan bedelen om mijn brood." Ik voelde dat niets mij van mijn besluit zou kunnen afbrengen om me aan Christus vast te klemmen, wat het me ook zou kosten."

Terwijl ik in deze samenkomst zat, werd mijn geest onrustig als ik mijn toestand overdacht. Op onze weg naar huis stelde ik mijn broer voor bij onze vader aan te gaan. Hij waarschuwde me opnieuw, hoewel ik besepte dat ik zijn raad in dit bijzondere geval niet nodig had. Hij sprak zachtmoedig met mijn vader, en smeekte hem zich te verzoenen, maar mijn vader wilde er niet van horen en verzocht mijn broer naar huis te gaan. Ik zei dat hij moest gaan. Niet zonder jou, zei hij.

Ik zal aanstonds komen, zei ik, en mijn broer vertrok. Nadat mijn broer was heengegaan, smeekte ik mijn vader: Vader, zei ik, ik wil u in alles dat in mijn macht ligt van dienst zijn, ik verlang alleen maar de vrijheid om het Woord van God te horen op Zijn Dag. Verleen me die, en meer zal ik niet vragen. Mijn vader keek me streng aan. Vader, vervolgde ik, u kunt van mijn zonden geen verantwoording afleggen, of in mijn plaats staan voor God. Ik moet acht geven op mijn eigen ziel, of voor altijd verloren gaan."

"Beloof me dat je nooit meer naar een samenkomst zult gaan, zolang als ik leef, en dan zal ik je in huis laten gaan en voor je zorgen als voor mijn eigen kind. Maar als je dat niet doet, zul je nooit meer een farthing van me ontvangen."

"Vader, zei ik bevend, ik durf het niet te zeggen, mijn ziel is meer waard dan al het andere, en ik durf u zulk een belofte niet te doen."

"Maak dan dat je weg komt, uit mijn ogen, slet", zei hij, in hevige woede ontbrand. Als je me dat niet belooft, dan zal ik heel goed weten wat me te doen staat. Beloof me dat je nooit meer naar een samenkomst zult gaan, zolang ik leef. Beloof me dat, en alles zal in orde komen. Wat zeg je? Antwoord me gauw. Wat zeg je? Als je nu weigert toe te geven, zal het nooit meer worden aangeboden en ik ben vast besloten, dat je dan nooit meer binnen mijn deur zult komen, zolang als je leeft."

Ik stond te schreien. Deze verschrikkelijke dreigementen benamen me bijna het leven. Goed vader, ik wil u beloven nooit meer naar een samenkomst te gaan, zolang als u leeft zonder uw toestemming." Daarop gaf hij me de sleutel en ging ik in het huis. Binnen korte tijd kwam mijn vader binnen, en gedroeg zich hartelijk. Hij verzocht me hem wat eten te geven, wat ik deed. Ook zei hij dat ik bij hem moest komen en met hem moest eten, maar het was een bittere maaltijd voor me. Nu mag ik, dacht ik, nooit meer het Woord horen. De maandag brak aan, en hij was nog steeds vriendelijk. Hij vertelde me, onder tranen, hoe bezorgd hij om me was geweest, in de nacht, waarin hij me buiten de deur sloot, zodat hij zelfs niet had kunnen slapen, waaraan hij toevoegde, dat mijn meerijden achterop bij John Bunyan hem boos had gemaakt. Het grootste gedeelte van de dag, dat was dinsdag, bracht ik door met wenen en bidden, daar ik bang was dat ik Christus had verloochend. Ik verootmoedigde me voor de Heere om wat ik had gedaan, en ik smeekte Hem, dat ik door Zijn Genade ervoor bewaard mocht blijven Hem en Zijn wegen in de toekomst te verlaten. En geprezen zij Zijn

Naam: voor de avond voerde Hij me uit de vreselijke kuil, en Hij zette mijn voeten op een rots, want Hij bekwaamde me te geloven in de vergeving van al mijn zonden, doordat Hij veel dierbare beloften aan mijn ziel bekrachtigde."

"En was dat de dag waarop je vader is gestorven?"

"JA meneer, hij stierf dinsdagnacht, hoewel hij de gehele dag er even goed aan toe was als gewoon lijk."

"Ik ben ervan overtuigd, Agnes, dat jij en broeder Bunyan schandelijk zijn belastend. Nu zie ik dat het eerste schandelijke gerucht, dat me ter ore kwam, niet waar is. Jullie bent allebei zo onschuldig als een kind. God helpe je om het te dragen, en Hij brenge je gerechtigheid voort als het licht, en je recht als de middag. Vertrouw op Hem, Hij kan je nooit verlaten. Ik ben ervan overtuigd dat uw zuster onschuldig is, zei hij tot de broer van Agnes, die erbij had gezeten, terwijl zijn gezicht zich baadde in tranen, gedurende haar eenvoudig, maar ontroerend verhaal.

"Maar vertel me, arm kind, als je kunt, iets over de ziekte en de laatste ogenblikken van je vader. Had hij berouw over zijn zonden? Ik wil dat wel graag weten, ook al om de waarheid te kunnen zeggen, wanneer er naar wordt gevraagd."

Bij de gedachte aan de dood van haar vader barstte het arme meisje uit in een vloed van tranen, en het duurde enige minuten voordat zij voldoende haar kalmte kon overwinnen om verder te gaan. Eindelijk kalmeerde ze en ging verder.

"Mijn vader was deze dag even goed als gewoonlijk, en hij gebruikte zijn middagmaal net zo smakelijk als ik dat ooit van hem heb gezien. Soms wilde hij nog wel eens blijven zitten bij het kaarslicht, terwijl ik aan het spinnen was, maar nu maakte hij de opmerking dat het een erg koude avond was, en dat hij vroeg naar bed wilde gaan. Na het avondeten rookte hij een pijp en ging hij naar bed in een schijnbaar volkomen gezondheid. Maar toen ik bij zijn bed zijn lakens over hem heen legde, kwamen mij de woorden in de gedachte: "Het einde is gekomen, het einde is gekomen, de tijd is nabij." Maar ik kon niet zeggen wat ik daarvan moest maken. Daarom ging ik, zodra ik de kamer verlaten had, tot de Troon der Genade, waar mijn hart wonderlijk werd heengetrokken, in het bijzonder, opdat de Heere aan mijn vader barmhartigheid zou betonen, en zijn ziel zou redden, waarop ik zo aandrong, dat ik niet wist hoe met smeken op te houden. En maar steeds bleef dat woord in mijn gedachte: "Het einde is gekomen." Nog iets, dat ik van de Heere smeekte, was, dat Hij me wilde bijstaan in elke moeilijkheid die ik zou moeten doormaken, niet wetend wat me die nacht, en de daarop volgende week, zou overkomen. Daarna ging ik naar bed, nadenkend over de vrijmoedigheid die God me had gegeven in het gebed. Maar ik had nog niet lang geslapen, toen ik een klagelijk geluid hoorde. Eerst dacht ik dat het op het erf was, maar spoedig bemerkte ik dat het mijn vader was. Omdat hij me kon horen riep ik hem, en zei: Vader, is u niet goed? Hij zei: "Neen", ik kreeg in mijn slaap pijn in mijn hart, en ik zal aanstonds sterven." Ik stond onmiddellijk op, trok wat kleren aan, ontstak gauw een kaars, en toen ik bij hem kwam, vond ik hem rechtop in bed zitten, roepende tot de Heere om genade, zeggende: "Heere, ontferm U over mij, want ik ben een arme, ellendige zondaar! Heere Jezus, was mij in Uw kostbaar Bloed", enz. Ik stond te beven, toen ik hoorde dat hij zo in nood verkeerde, en bemerkte dat hij er zo bleek uitzag. Toen knielde ik naast zijn bed, en wat ik nog nooit had gedaan ik bad met hem, waarmee hij zich zeer ernstig scheen te verenigen. Na dit gedaan te hebben, zei ik : "Vader, ik zal iemand gaan roepen, want ik durf niet met u alleen te blijven. Hij antwoordde: Je moet in dit uur van de nacht niet naar buiten gaan; wees niet bang, en terwijl hij nog steeds luid om genade riep. Kort daarna zei hij, dat hij wilde opstaan en zelf zijn kleren aantrekken. Ik legde haastig een flink vuur aan, en gaf hem wat warmes, hopend dat het hem misschien zou verlichten. O, zei hij, ik heb genade nodig

voor mijn ziel. Heere, bewijs mij genade, want ik ben een groot zondaar! Vader, zei ik, er is in Jezus Christus genade voor zondaren, de Heere helpe u om Die aan te grijpen. Antwoordde hij, ik heb je tegengewerkt in het zoeken van Jezus Christus; Heere, vergeef me, en reken me deze zonde niet toe.

Ik wilde graag dat hij wat warmes zou drinken, dat ik voor hem had klaar gemaakt, maar toen hij probeerde te drinken, begon hij hevig te braken, zodat zijn gezicht blauw werd. Ik ging bij hem staan en hield zijn hoofd vast, en hij leunde op me met zijn volle gewicht. Inderdaad een vreselijk ogenblik! Ik was bang, dat hij, als ik hem losliet, in het vuur zou vallen, en dat hij, als ik bij hem bleef staan, in mijn armen zou sterven, zonder dat er iemand bij ons was. Ik riep uit: Wat moet ik doen! Heere, help me! Toen kwam dat woord uit Jesaja 41:10 tot me: "Vrees niet, want Ik ben met u; wees niet verbaasd, want Ik ben uw God; Ik help u, ook ondersteun Ik u, enz. . Op dat ogenblik kwam mijn vader weer bij uit zijn flauwte, want ik geloof dat hij niet helemaal bewusteloos was; Hij herhaalde zijn smekingen als tevoren: "Heere, ontferm U over mij, want ik ben een zondig mens! Heere, spaar me nog een week, nog een dag!"

Doordringende woorden voor mij! Nadat hij een poosje had gezeten, voelde hij zich niet goed in zijn ingewanden, en vroeg hij om een kaars om naar de andere kamer te gaan. Ik zag hem wankelen toen hij over de drempel ging; en Na het vuur opgestookt te hebben, volgde ik hem spoedig, en vond hem op de vloer. Dit deed me uitgillen: "Vader, vader, " terwijl ik mijn armen onder zijn armen legde, hem optillend met al mijn kracht, eerst bij de ene arm, en toen bij de andere, schreiend en me inspannend, totdat mijn kracht totaal was uitgeput. Ik ging voort met tillen, totdat ik geen leven meer in hem kon bespeuren. Toen liep ik schreiend door het huis en deed de deur van slot om mijn broer te gaan roepen. Omdat het in het hartje van de nacht was, en er geen huis in de buurt stond, dacht ik, dat er misschien landlopers bij de deur waren, die me zouden willen vermoorden. Eindelijk deed ik de deur open en vloog naar buiten. Er was overvloedige sneeuw gevallen, die erg hoog lag. Omdat ik geen kousen aanhad, kwam de sneeuw in mijn schoenen, zodat ik weinig opschoot, en bij de overstap in de tuin van mijn vader stond ik mijn broer te roepen, zonder eraan te denken dat het voor iedereen onmogelijk was me te horen. Toen stapte ik er overheen, maar het sneeuwwater maakte dat mijn schoenen uitgleden, en terwijl ik blootsvoets naar het midden van het erf rende, verbeelde ik me plotseling dat er landlopers achter me waren, die van plan waren me te doden. Terwijl ik verschrikt omkeek, kwamen me deze woorden in de gedachten: "De engel des Heeren legert zich rondom degenen die Hem vrezen", wat me enigszins geruststelde.

Toen ik bij het huis van mijn broer kwam, ging ik onder het raam bitter staan schreien, tot schrik van het hele gezin, dat in hun middernachtelijke slaap lag. Mijn broer sprong uit bed, en riep uit het raam: "Wie ben je? Wat is er aan de hand?" O, broer, zei ik, vader is dood, kom gauw mee! O, vrouw, zei hij, het is mijn arme zuster, mijn vader is dood." Mijn broer rende onmiddellijk met twee van zijn knechts weg, en vond onze vader opgestaan van de grond, en op bed liggend. Mijn broer sprak tegen hem, maar hij kon niet antwoorden, op een paar woorden na. Toen ik terugkwam, wilden zij niet dat ik de kamer in zou gaan, want ze zeiden dat hij juist op het punt stond heen te gaan. O, droevige nacht! Als de Heere me niet wonderlijk had ondersteund, zou ook ik hebben moeten sterven van vrees en schrik die ik had doorgemaakt. De knecht van mijn broer kwam spoedig de kamer uit, en zei dat hij was heengegaan. Droevig bericht! Maar temidden van mijn verdriet had ik een heimelijke hoop dat hij naar de hemel was gegaan. Niettemin zat ik bitter te schreien, en ik dacht eraan welk een plotselinge en verrassende verandering het sterven had teweeg gebracht bij mijn vader, die gezond naar bed ging en te middernacht in de eeuwigheid was.

Het overige is u bekend, meneer. Bid God, dat ik genade mag ontvangen om Zijn Wil te doen deze beproeving te dragen als een goed strijdster van de Heere Jezus Christus. O, meneer Wilson, bid voor mij en voor hem, die ze zo vals hebben beschuldigd. Hij is even onschuldig als ik dat ben. God weet dat hij mijn vader in geen maanden heeft gezien, en dat hij geen woord over hem tegen mij gezegd heeft, toen hij naar Gimlingay ging."

De oude man was overtuigd. Hij knielde neer en bad met de bedroefde broer en zuster, waarbij hij hen beval aan de algenoegzame genade van God, en aan Zijn zorg en bescherming.

37. Dood van Karel II

Het was zondag avond, de eerste februari 1685. Karel en zijn hofhouding bevinden zich in Whitehall, omgeven door al de weelde en wuftheid, die de losbandige soeverein en zijn wellustige hovelingen steeds kenmerkten. Het was een buitengewoon vrolijk schouwspel. De eisen van de sabbat werden verwaarloosd. Onsterfelijke wezens hadden hun onsterfelijkheid vergeten, en speelde even lichtvaardig met hun eeuwige belangen als met hun onbeduidendste prullen. De plichten van de godsdienst, van de moraal, ja, van het fatsoen, werden terzijde gesteld, om zich te kunnen overgeven, zelfs aan dronkenschap, ondeugd, en walgelijke onzedelijkheid.

De koning was met vele dames en heren in de ruime hal van het paleis bijeen. Rondom met goud overdekte tafels zaten dronken hovelingen te kaarten. Tonen van zachte, amoureuze muziek ruisten in de avondlucht. Uitgelatenheid en pret heersten ononderbroken door het gehele paleis.

Plotseling klaagde de koning dat hij zich niet goed gevoelde. Op die bekendmaking volgde een grote opschudding. Maar omdat zijn gezondheid de laatste paar maanden wat zwak was geweest, was de ontsteltenis spoedig voorbij, en terwijl de koning, niet in staat aan de avondmaaltijd deel te nemen, zich terug trok om te gaan rusten, keerden de pretmakers terug naar hun spelen. Hij sliep die nacht maar weinig, maar toch stond hij, zoals zijn gewoonte was, de volgende morgen vroeg op. Hij was echter nauwelijks opgestaan van zijn bed, of zijn bedienden bespeurden in zijn voorkomen iets ongewoons. Zijn ogen hadden een wilde, vreemde uitdrukking, en, wanneer hij probeerde te spreken, merkte men dat zijn woorden onsamenhangend, en zijn gedachten verward waren.

Er werd alarm gemaakt, en spoedig door het paleis verspreid. Zoals dat in die tijd de gewoonte was, waren verschillende personen van rang bijeen gekomen om de koning des morgens te begroeten. Zij bemerkten met angst en vrees de veranderde houding van de vorst, die, schijnbaar onbewust van zijn toestand, vruchteloze pogingen deed om te lachen en een gesprek te voeren op zijn vrolijke manier. Spoedig wisselde hij van kleur, zijn gezicht werd grauw, zijn ogen stonden strak. Hij sprong op van zijn zetel, slaakte een doordringende kreet, wankelde en viel. Gelukkig werd hij, voordat hij op de vloer terecht kwam, opgevangen door de graaf van Salisbury, die hem met behulp van anderen wegdroeg en op een bed legde, waarop hij bewusteloos neerlag. Medische hulp werd ingeroepen. Besloten werd tot aderlating als het beste hulpmiddel. Maar men verzekerde, dat er in het paleis geen lancet aanwezig was, en daarom werd de arm van de koning haastig met een pennemes geopend. Het bloed vloeide overvloedig, maar Karel bleef buiten kennis.

Het nieuws van de ziekte van de koning ging spoedig van mond tot mond, totdat de stad er vol van was. Alle standen lieten het werk liggen, en verdrongen zich op de wegen naar Whitehall, om te informeren naar de gezondheid van de soeverein. De toeloop was zo groot, dat men genooddaakt was de poorten, die gewoonlijk open stonden, te sluiten. Toch werden velen toegelaten, die de bedienden van aanzien kenden, en weldra werden de galerijen, en hallen, en kamers, gevuld met mensen, die zorgelijk informeerden naar de toestand van de koning. Er werden onmiddellijk dokters bij hem geroepen. De koning had veel bloed verloren, zijn hoofd had met een roodgloeiend ijzer verhit, en een walgelijk zout, getrokken van mensenschedels, werd aangebracht in zijn neus, en met kracht in zijn mond gestopt. Deze afschuwelijke

middelen hadden het gevolg dat de koning weer bij kennis kwam, maar zijn toestand werd als zeer kritiek beschouwd.

Tot donderdagmorgen 5 februari trad er een lichte verbetering in, en de "Londen Gazette" deelde aan de duizenden belangstellenden mee, dat de dokters, die hem behandelden, van oordeel waren dat de koning buiten levensgevaar verkeerde. Het nieuws verspreidde zich als een elektrische schok

door de stad, en een zeer geestdriftig vreugdebetoon had plaats. De kerkklokken werden geluid, luid gejuich van blijdschap klonk uit ontelbare monden, voorbereidingen werden getroffen voor prachtige vreugdevuren; elk blijk van vreugde werd getoond, dat een volk, dat een soeverein verafgoodde, kon geven.

In de namiddag van dezelfde dag vernam men dat de koning weer achteruit was gegaan. Men zei dat de dokters weinig hoop op herstel hadden. Groot was de ontsteltenis die door dit bericht was teweeg gebracht. Droefheid verspreidde zich door de hoofdstad. De afgod van de natie lag op sterven. De koning maakte de vreselijkste doodsstrijd door. Hij zei dat hij het gevoel had alsof er een vuur in hem brandde. Het was vreselijk om van zijn kwellingen getuige te zijn. De koningin, die aanhoudend bij hem had gewaakt, viel in zwijm bij het aanzien van zijn lijden. Karel zelf toonde een kracht, die opmerkelijk was.

Men spoorde hem aan zich op het einde voor te bereiden, maar hij scheen slechts weinig aandacht aan die waarschuwing te schenken. Zijn ongevoeligheid, ten aanzien van de dood, was opvallend. Tenslotte sprak aartsbisschop Sonoraft ronduit tot hem. Het is tijd om te spreken, zei hij, zich tot de koning wendend, want u staat op het punt, sire, te verschijnen voor de Rechter, bij Wien geen aanzien van persoon is.

De koning sloeg op die raad geen acht, maar bleef onbewogen. De bisschop van Bath, die Karel boven alle ander prelaten hoogachtte, ging toen naar het bed van de stervende vorst, en spoorde hem aan zich voor te bereiden op de ernstige gebeurtenis, die hem te wachten stond. Zijn gevoelige en ontroerende smeekbeden bewogen de harten van velen die hem hoorden, tot schreiens toe, maar zijn woorden maakten op de koning geen indruk. Zijn onverschilligheid voor geestelijke zaken was verontrustend en onverklaarbaar. Sommigen "schreven dit toe aan verachting van de godsdienst", anderen "aan de ongevoeligheid, die dikwijls aan het sterven voorafgaat."

De hertogin van Portsmouth was de enige die de zielstoestand van de koning scheen te begrijpen. Zij kende de diepste geheimen van zijn hart. Zij wist dat de koning roomskatholiek van opvatting was. Nadat zij de franse ambassadeur Barillon had ontboden, maakte zij aan hem haar geheim bekend, en smeekte hem om onmiddellijk bericht te zenden aan de hertog van York, de broer van de koning.

Jakobus bevond zich in de slaapkamer, waar de ambassadeur hem opzocht. Hij was zozeer door staatszaken in beslag genomen, daar hij bezig was met het regelen van alles ter voorbereiding van zijn troonsbestijging, dat hij in het geheel geen aandacht had geschonken aan de geestelijk toestand van de koning. Toen hij de boodschap ontving, sprong hij op van zijn stoel. Hij beseftte voor eerste maal zijn afschuwelijke verwaarlozing van de heilige plicht, die hij zijn stervende broer schuldig was. Zijn geweten klaagde hem aan. Maar nu moest de vraag worden beantwoord, hoe het begeerde doel kon worden bereikt. Het zou niet goed zijn de opvattingen van de koning openbaar te maken. De veiligheid en de populariteit van Jakobus eiste geheimhouding. Verschillende plannen werden fluisterend besproken, maar ze werden allen, als onuitvoerbaar, verworpen.

Jakobus, die een standvastige rooms-katholiek was, en dat altijd al was geweest, besloot, om, ten koste van alles, zijn beginsel uit te dragen. Terwijl hij de menigte, die zich voortdurend in de ziekenkamer verdrong, een wenk gaf om terzijde te gaan,

boog hij zich over het stervende lichaam van de koning, en fluisterde hem iets in het oor.

"Ja, ja, van ganser harte", antwoordde Karel, zodat alle aanwezigen het hoorden, terwijl zijn gezicht met een blijde uitdrukking opklaarde.

"Zal ik een priester laten halen?", vroeg de hertog.

"Doe het broer, om Gods wil, doe het, en verlies geen tijd, antwoordde de koning ernstig. Maar neen, voegde hij er Na een korte pauze aan toe, je zult er moeite mee krijgen."

"Al kost het me mijn leven, ik zal een priester halen", antwoordde de hertog.

Karel glimlachte goedkeurend.

Maar het was moeilijk een priester te vinden om de dienst te verrichten, zelfs voor de stervende koning. De wet verbood aan iedereen om een bekeerling op te nemen in de boezem van de rooms katholieke kerk. Dat werd beschouwd als een misdaad, strafbaar met de dood. Na veel moeite werd er echter iemand gevonden die bereid was de gevaarlijke taak op zich te nemen. Het was John Huddleson, een benedictijnse monnik, die Na de slag van Worcester, met groot gevaar voor zichzelf, het leven van de koning had gered. Hij was bereid zijn leven ten tweede maal voor zijn vorst te wagen. Maar toen deed zich nog een moeilijkheid voor: de arme monnik was zo onkundig, dat hij niet wist wat er bij die gelegenheid moest worden gezegd. Dit struikelblok werd echter uit de weg geruimd, doordat hij van een Portugees geestelijk wat onderricht ontving. John werd heimelijk de achtertrap opgeleid door Chiffinch, een vertrouwd dienaar van de koning.

De hertog beval in naam van de koning alle aanwezigen de kamer te verlaten, behalve de graaf van Teverst, en de graaf van Bath.

De kamer werd ontruimd, terwijl de dokters zich met de anderen terug trokken. Een plechtige stilte heerste in de sterfkamer. De nauwe achterdeur, die in verbinding stond met de trap, werd voorzichtig geopend, en de monnik werd binnen geleid. Om hem te verbergen was een mantel over zijn schouders geworpen, en een lange, golvende pruik bedekte zijn kaalgeschoren hoofd.

De hertog bracht hem bij het bed van de koning.

"Hier, sire, zei hij, deze goede man heeft eens uw leven gered, nu komt hij om uw ziel te redden."

"Hij is welkom", antwoordde de koning zacht.

Diep neergeknield naast het bed luisterde de monnik naar de gefluisterde biecht van de koning. Toen deze ten einde was, sprak hij op plechtige toon de absolutie uit. Daarna bediende hij het laatste oliesel. De koning maakte de plechtigheid met duidelijke voldoening mee.

"Wilt u het avondmaal van de Heere ontvangen?", vroeg vader Huddleson aan de koning.

"Zeer zeker, als ik het maar niet onwaardig ben", antwoordde Karel. De hostie werd binnen gebracht. De stervende vorst probeerde op te staan en er voor te knielen. Maar hij was te zwak.

"Houd u rustig, sire, beval de priester, God zal de verootmoediging van uw ziel aannemen, en Hij eist niet die van het lichaam."

De koning gehoorzaamde. Langzaam en met opgeheven ogen naderde de priester het bed, met de gewijde hostie in zijn hand. De koning keek naar boven, als vroeg hij een zegen over wat hij op het punt stond te doen. De hertog en de graaf stonden bij hem. Het Sacrament werd hem toegediend. De koning kon het niet doorslikken, maar hij scheen in een poging daartoe te stikken. Men haalde wat water en gaf hem dat. Het maakte mogelijk dat hij zijn voornemen kon uitvoeren.

Alles was gedaan wat de kerk eiste.

De deuren werden opengeworpen, en opnieuw werd de sterfkamer vervuld met de bezorgde menigte.

"Breng mijn kinderen bij me, zei Karel, nadat hij wat tot rust was gekomen, ik wil ze graag zegenen."

Ze verzamelden zich om zijn bed. Op een vaderlijke, tedere toon sprak hij tot een ieder van hen. Zijn woorden waren zwak en gebroken, maar ze troffen het hart van de wenende groep.

Gedurende de nacht kon de koning niet slapen. Hij gaf zijn broer een wenk dichtbij hem te komen. Jakobus gaf aan het verzoek gehoor. Terwijl hij de hertog met een bijzondere tedere en ernstige blik aanzag, fluisterde hij: "Zorg voor de hertogin van Portsmouth en haar jongen, ik vertrouw hen aan u toe. En laat de arme henny geen honger lijden."

De koningin, die niet in staat was bij hem te waken, liet hem vergeving vragen voor elke belediging die ze hem mocht hebben aangedaan. Toen hij die boodschap ontving, toonde hij grote belangstelling. "Vraagt zij mij om vergeving! Arme vrouw, ik vraag die van haar met mijn ganse hart," antwoordde hij.

De nacht liep ten einde. De koning kon zelfs geen ogenblik slapen. Zij, die om zijn bed heen stonden, zagen dat het leven snel achteruit ging. Toen het morgenlicht de kamer begon binnen te sluipen, draaide de vorst zijn hoofd om, en zei tegen een van zijn bedienden: "Trek het gordijn wat opzij, opdat ik het daglicht nog eens kan zien. En het klokje, dat achter mijn rug staat, moet worden opgewonden. Ik heb u veel moeite veroorzaakt, zei hij tot de wakers, die de gehele nacht bij hem waren geweest, maar ik hoop dat u me wilt verontschuldigen. Ik ben een onredelijke tijd stervende geweest, maar dat moet u me vergeven."

Dit waren de laatste woorden die hij sprak. Spoedig begaf de spraak hem, en voor tienem had hij het bewustzijn verloren. Hij lag met gesloten ogen. Zijn ademhaling was ternauwernood merkbaar. Men deed geen poging meer om hem nog bij te brengen, want het was duidelijk dat zijn laatste ogenblikken waren aangebroken. Nog twee uur, en Karel ging zonder doodsstrijd of gereutel.

Zo stierf iemand, wiens leven een voortdurend schouwspel van dwaasheid en verdorvenheid was geweest, en wiens regering gekenmerkt was geweest door drie vreselijkste bezoeken die de engelse natie ooit hadden getroffen: de pest; de grote brand; en de inval van de Hollanders. Maar de engelse natie rouwde over de vorst, die hoewel overgeleverd aan allerlei ondeugd toch met zijn platte manieren en goedhartige vertrouwelijkheid voor hen een vreemdsoortige genegenheid koesterde.

38. De inval van Hertog Mon Monmouth

Niet zodra was Karel gestorven en Jakobus op de troon verheven, of roerige en onrustige geesten, zowel in Engeland als op het vasteland, begonnen zich voor te nemen, dat de hertog van Monmouth, (Monmouth was een onwettige zoon van Karel II en Lucy Walters; hij werd in 1649 te Rotterdam geboren. Vert.) uit zijn ballingschap zou terugkeren, en zijn aanspraak op de troon doen gelden. Het gewone volk had lang geloofd dat Karel in het geheim met Lucy Walters was getrouwd, van wie de hertog een zoon was, en dat het huwelijkscontract was opgeborgen in een bepaalde zwarte doos, waarvan bekend was, dat ze met grote zorgvuldigheid door de koning was bewaard. Dit werd in deze zaak als een belangrijk punt beschouwd, en zij, die gedurende zijn verblijf in Engeland trouwe aanhangers waren geworden van de hertog van Monmouth, om zijn verdediging van godsdienstige verdraagzaamheid, drongen er thans bij hem, met meer ijver dan oordeel en beleid, op aan, de aanspraak van zijn oom op de kroon te betwisten.

Bij zijn vertrek uit Engeland had Monmouth zich naar Holland begeven, waar hij bij de prins en de prinses van Oranje hoog in de gunst stond. Aan het hof werd hij altijd met de vriendelijkste en vloeiendste beleefdheid ontvangen. Zo bracht hij vele jaren van zijn leven door, steeds hopen dat zijn vader hem vergeving zou schenken, en dat hij door hem zou worden terug geroepen, (Hij zou in een complot betrokken zijn geweest. (Vert.) Maar toen werd meegedeeld dat Karel was gestorven, en dat de hertog van York de troon had bestegen, verloor hij alle hoop op de kroon; en daar hij wist dat zijn aanwezigheid aan het Nederlandse hof Holland beslist in moeilijkheden zou brengen, trok hij zich terug naar Brussel. Hier werden de voorstellen, die hem tijdens zijn verblijf in den Haag waren gedaan, herhaald, en bepaalde overwegingen met zulk een kracht en schone schijn bij hem aangedrongen, dat hij tenslotte werd overgehaald met het plan in te stemmen. zodra bekend werd dat een inval werd overwogen, zag Monmouth zich overstelpt met aanbiedingen van bijstand uit alle klassen van ballingen. Allen waren bereid zich om zijn standaard te scharen, want, omdat zij waren verbannen om het aandeel dat zij hadden gehad in godsdienstige zaken, haatten zij Jakobus in hevige mate. Bovendien waren ze de ballingschap moe, en bereid om, ten koste van alles, een poging te doen om naar hun geboorteland terug te keren. Alle soorten vluchtelingen verzamelden zich om de standaard van Monmouth. Onder hen was ook William Dormer, die al jaren had verlangd naar een gelegenheid om naar zijn geboorteland terug te keren.

Geheime onderhandelingen werden gevoerd tussen de ontevredenen in Engeland en Schotland en de uitgewekenen, totdat Monmouth en zijn strijdkrachten, toen hun plannen gereed waren, afvoeren van Amsterdam, en landden op de kust van Lyme, op de morgen van de 11e juni 1685.

De eerste daad van Monmouth bij de landing was, dat hij neerknielde en God dankte voor Zijn bescherming, zodra bekend werd met welke bedoeling hij was teruggekeerd, was de geestdrift van de bevolking niet te bedwingen. "Op Monmouth, op, Monmouth! Voor de Protestantse Godsdienst!" werd met onstuimig gejuich door ontelbare monden uitgeroepen, en de kreet verspreidde zich van gehucht tot gehucht, van dorp tot dorp, totdat hij was doorgedrongen in de lengte en breedte van het land. Een vlammend manifest werd aan de mensen van Lyme voorgelezen, en daarna door het gehele koninkrijk verbreid. Daarin werd verklaard dat de hertog van York Londen in brand had gestoken, Godfrey had gewurgd, Essex de keel had afgesneden, en wijlen de koning had vergiftigd. Jakobus werd tot een "dodelijke en bloedige vijand" verklaard, een tiran, een moordenaar, en een overweldiger." Wraak werd over hem

uitgeroepen, als de vijand van de vrijheid, en er werd besloten het zwaard niet in de schede te steken, voordat hij zijn rechtvaardige straf had ondergaan.

Overall waar Monmouth kwam, werd hij als de vriend en beschermer van de vrijheid begroet. In de westelijke graafschappen bestond de grote massa uit "rondkoppen." (Zo werden de aanhangers van Cromwell genoemd, Vert.). Vanaf de dagen van de Lord Protector hadden zij voor de staatkunde een diepe minachting gekoesterd. Bovendien waren velen van hen Dissenters, die hadden geleden onder de vreselijkste vervolgingen van het vorige koningschap. Dezen waren als een man voor Monmouth, omdat zij hem als een goed Protestant en een vijand van het pausdom beschouwden.

Bij elke stap verzamelden honderden zich om het vaandel van de hertog. In minder dan vier en twintig uur Na zijn landing te Lyme bevond hij zich aan het hoofd van vijftienhonderd man.

Monmouth trok op van Lyme door Devonshire naar Taunton, dat hij zonder tegenstand binnentrok. Hij werd hier met de geestdriftigste demonstraties van blijdschap en aanhankelijkheid ontvangen. De deuren en ramen waren met vedertooi versierd. Iedere man, die op straat op straat verscheen, droeg op zijn hoed een groene tak, het kenteken van de zaak van de hertog. Een gezelschap jonge meisjes, die een prachtig geborduurde vlag meedroegen, marcheerden hem tegemoet. De jonge dame, die aan het hoofd van de stoet liep, bood hem een kleine Bijbel aan. Hij nam hem op een allervriendelijkste wijze in ontvangst, en sprak duidelijk verstaanbaar: "Ik kom de Waarheden, die in dit Boek zijn vervat, te verdedigen, en om ze, als dat zo moet zijn, te bezegelen met mijn bloed."

De koningsgezinden kwamen haastig onder de wapenen. Er hadden verschillende schermutselingen plaats tussen de mannen van Jakobus en de strijdkrachten van koning Monmouth, waarbij vandaag de ene partij, en morgen de andere overwon. Monmouth behaalde enkele beslissende overwinningen. Aangemoedigd door zijn succes trok hij op naar Bridgewater, dat hij de 22e juni bereikte. Zijn leger bestond nu uit ongeveer zesduizend man, en als het niet aan wapenen en munitie had ontbroken, zou het tot het dubbele van dat aantal kunnen zijn vermeerderd. Zeisen en andere gereedschappen van het boerenbedrijf werden gerequireerd, maar aan de vraag kon niet worden voldaan, en honderden moesten naar hun huizen terugkeren, omdat zij niet van wapenen konden worden voorzien. Burgemeester en wethouders van Bridgewater gingen uit, hem tegemoet, gekleed in hun ambtsgewaad, en voor hem uitlopend gingen ze naar het Hoge Kruis, en riepen hem daar tot koning uit.

Monmouth was opgetogen over zijn succes. Hij besloot op te marcheren naar Bristol, maar werd daarin verhinderd door de soldaten van de koning, waarop ze hun schreden richtten naar Frome.

Onder hen, die met de hertog vanuit Amsterdam waren overgekomen, bevond zich William Dormer, die zijn zaak met een onbedwingbare ijver aanhing. Nadat hij in Engeland was aangekomen, had hij het leger willen verlaten om zich naar Bedford te haasten. Maar zijn vertrouwen op het slagen van de hertog, en zijn trouw, lieten hem niet toe zo verraderlijk te handelen. Hij had deelgenomen aan elke schermutseling, en hij hoopte vurig, dat nog een paar veldslagen Monmouth in het bezit zouden stellen van zijn rechtmatige aanspraken, en dan hoopte hij naar Mary te vluchten, en de rest van zijn dagen in rust en vrede door te brengen. Hij had haar door een bode, die hij in Lyme had ontmoet, bericht van zijn aankomst en van zijn plannen gezonden. Hoe klopte haar hart van vreugde, toen zij de bemoedigende woorden hoorde! Nog een paar weken, en ze zou naar de stem van William luisteren en zijn warme handdruk voelen. Dan zou hij haar niet meer verlaten. Zij nam het briefje, dat hij haar had

geschreven, en legde het, nadat haar vader het haar had voorgelezen, op haar hart. Het bevatte een haarlok een eenvoudige herinnering aan zijn blijvende liefde.

N"de vleiende ontvangst in Bridgewater begaf Monmouth zich met zijn groter geworden leger naar Bristol. Het was zijn bedoeling om die plaats in te nemen, voordat enigen van de soldaten van de koning konden komen om haar te verdedigen. Er lag alleen een garnizoen van de Gloucestershire schutterij, onder bevel van Beaufort, van wie Monmouth aannam, dat hij maar een onbeduidende generaal was. Beaufort was echter een vooruitziend en beslist man. In plaats van weggelokt te worden door de list, die Monmouth beraamde om hem te misleiden, bleef hij met zijn gewapend opgestelde mannen in de stad, en verklaarde", dat hij haar liever zelf in brand stak, dan te zien dat zij door verraders werd ingenomen."

Monmouth bleef de gehele middag van de 25ste juni bij de Keynsham brug, op een slechts geringe afstand van Bristol. Zijn bedoeling was om onder dekking van de nacht een inval in de plaats te doen, maar zijn plannen werden verijdeld door de komst van de troepen van de koning, en hij werd gedwongen voor het ogenblik van zijn voornemen af te zien.

Na overweging van verschillende voorstellen om voort te gaan, die alle onuitvoerbaar schenen, werd door de opstandelingen besloten om terug te keren naar Bridgewater, daar Monmouth had vernomen, dat daar een heel groot leger, dat hem gunstig gezind was, bezig was onder de wapenen te komen.

Toen William Dormer van de voorgenomen terugtocht hoorde, ontzoonk hem de moed. Zolang zij voorttrokken in de richting van Londen vreesde hij geen gevaar, deinsde hij voor geen verantwoordelijkheid terug. Hij werd gesterkt tot actie door de gedachte dat hij spoedig haar zou weerzien, die hij met vurige, onsterfelijke liefde beminde. Toen zij terugtrokken, was hij moedeloos en neerslachtig. Zijn kameraden plaagden hem om zijn droevig voorkomen, en probeerden zijn verflauwende moed door scherts en lied aan te wakkeren. Hij was zeer geliefd. Zijn manhaftige, oprechte geest en aangename omgangsmanieren bezorgden hem vrienden, overal waar hij kwam. Zijn wapenbroeders voorspelden hem een schitterende toekomst. Wanneer Monmouth overal zijn vijanden zou zegevieren, dan zou hij hun en hem voor hun goede diensten belangrijke functies opdragen. Maar het was tevergeefs, dat zij probeerden hem op deze manier te bemoedigen, namelijk door hem toekomstig voordeel af te schilderen. William Dormer kon zijn sombere teleurstelling niet van zich afwerpen. Ze was voor hem een angstig voorteken.

Op de 6e juli werd de laatste strijd, die de naam van een veldslag waard was, bij Bridgewater tussen de opstandelingen en de troepen van de koning gestreden, waarin de laatsten de overwinning behaalden, en Monmouth en zijn leger volkomen werden verslagen. Velen van zijn mannen werden gevangen genomen, terwijl hijzelf met Buyse, Grey, en een paar andere voorname vrienden smadelijk het toneel van de strijd ontvluchtten. Ze werden tenslotte ingehaald en voor het gerecht geleid.

Velen van de gevangenen werden onmiddellijk ter dood gebracht; sommigen werden de volgende dag opgehangen, en anderen werden in de gevangenis geworpen, om in de boeien te kwijnen.

Enigen van de soldaten ontsnapten naar de bossen en de moerassen. Onder deze laatste groep was William Dormer, die tijdens het treffen een schot in zijn linkerhand had gekregen. Hij ging, zo goed het hem mogelijk was, op weg naar Bedford, de hevigste pijn lijdend door zijn wond, die nu, doordat ze aan verontreiniging was blootgesteld, ernstig begon te ontsteken. Afgemat door zijn reis, en verzwakt door de ellende die hij had meegemaakt, stond hij stil bij een klein huisje aan de grens van Oxfordshire. De boerenvrouw ontving hem vriendelijk. Ze was de halfzuster van een

dissenter predikant, die om zijn geloof gevangenschap had ondergaan. Ze maakte een bed van stro voor hem gereed, verbond zijn wond, en samen met haar man drong zij erop aan, dat de arme vluchteling bij hen zou blijven, totdat hij in staat zou zijn de reis voort te zetten.

"Maar u zult uzelf in moeilijkheden brengen, antwoordde William op hun dringende verzoeken, als de politiedienaren te weten komen dat u me een schuilplaats biedt, dan kan dat u het leven kosten."

"God zal voor ons zorgen, antwoordde de man, we wonen hier afgezonderd, en ik zie niet in dat er enig gevaar bestaat. Bovendien is het een deel van onze godsdienst om de hongerigen te voeden, en

om de wonden van de lijdenden te verbinden. We zijn bereid het overige aan God over te laten. Daarom, mijn vriend, als u wilt blijven, dan bent u welkom."

De hand van William werd spoedig beter. De kruidenpap, die de arme boerenvrouw had gemaakt, trok er de ontsteking uit; en de zalf, die zij had bereid, genas haar. Binnen enkele dagen was hij sterk genoeg om zijn weg te vervolgen. Hij betuigde aan de vriendelijke vreemdelingen, die hem van ellende en de dood hadden gered, zijn hartelijke dank, en Na afscheid van hen genomen te hebben, begaf hij zich op het oneffen pad naar Bedford. Zijn hart was vervuld met dankbare gevoelens, en het klopte snel bij het blijde vooruitzicht. Binnen drie dagen, zo God het wilde, zou hij bij Mary zijn. Dan zouden zijn beproevingen ten einde zijn. Daar hij niet bang meer was voor ontdekking en gevangenneming waagde hij zich op de hoofdweg, in de hoop wat hulp te krijgen op zijn reis.

Het was tegen de avond van de dag, waarop hij de boerenhut had verlaten. Hij liep zo snel voort als zijn verzwakte kracht het toeliet. Zijn gedachten waren bezig met het verleden en de toekomst.

Hij hoorde het geluid van paardenhoeven, die met grote snelheid hem achterop kwamen. Hij keek achterom. Het waren de soldaten van de koning. Voordat hij verder kon denken, waren zij bij hem, en was hij hun gevangene.

39. Een vreemde ontmoeting

De zon vergulde met haar heerlijke morgenstralen de daken, en torentjes, en spitsen van de grote stad Londen, en wierp haar glans als een zee van gesmolten goud over de prachtige Teems. Het was de morgen van de 28e juli 1685, ongeveer twee weken Na de jammerlijke nederlaag van Monmouth.

Men zag omtrent zonsopgang een klein fregat de Teems opvaren. Niemand schonk er bijzondere aandacht aan, want het was volstrekt geen ongewoon gezicht. Langzaam voer het naar de aanlegsteiger.

Plotseling braken de kanonnen hun afschuwelijke knallen uit, die wijd en zijd weerklonken, en zelfs als het ware de fundamenteën van de stad deden schudden. De mensen stonden verbaasd. Wat was er met dat kleine fregat, dat het zulke vreugdeschoten liet horen? Spoedig legde het aan. Het nieuws verbreidde zich met elektrische snelheid van mond tot mond. Weldra losten de kanonnen nog een luid, langdurig salvo. En het volk nam het over: "Lang leve de koning! Dood aan de rebellen!" weerklonk het in juichende tonen van menigten zich daarmee vermengende stemmen.

Wat was de reden van deze grote demonstratie en dit vreugdebetoon? Wat? Dat kleine vaartuig had hen aan boord, die hadden gevochten voor Engeland en de protestantse Godsdienst, en die nu hun misdaad op het schavot moeten boeten. En de dwaze menigte stemde met luid geschreeuw ermee in dat hun medemensen moesten lijden en sterven. Ach, wat een lafheid van de laaghartige bende!

Maar er waren ook bedroefde harten in Londen, toen bekend werd wie de gevangenen waren. Oude ogen weenden bittere tranen, want grootvader en grootmoeder hebben Benjamin en William vanaf hun prille jeugd liefgehad. De moeder, wier bedroefde gelaat zegt dat zij de rouw over de geliefde, die zij had verloren, niet heeft vergeten, en de jonge en tengere zuster, wier hart met banden van de sterkste liefde aan haar broers is gehecht, weent smartelijk over hun droevig lot.

Het vaartuig legt aan. Op de kade staat een groepje ongelukkige, bedroefde mensen. Het zijn de bejaarde William Kiffin en zijn vrouw, en de moeder en de zuster van de twee jonge Hewlings. Gespannen zien zij toe, als kapitein Richardson met zijn helpers op het dek verschijnt. Ze treden voorwaarts, twee jonge mannen bewakend; de ene ongeveer twee en twintig jaar oud, en de andere nauwelijks twintig. O, welk een vreselijk gezicht, zo zijn geliefden te zien. Hun edele gedaante is in de ijzers geslagen en de handboeien aan hun polsen kletteren en rammelen, terwijl ze zich voortbewegen. De zuster schreeuwt het uit, en snelt naar voren om haar broer in haar armen te sluiten. Maar de bewakers beduiden haar om terug te gaan. Ze durft niet dichterbij te komen. Gillend valt ze ter aarde. De jonge mannen glimlachen en heffen hun ogen op naar de hemel, terwijl zij blikken van herkenning wisselen met hun grootouders en hun moeder. Het hart van de oude man breekt. Hij heeft deze kinderen verzorgd van de borst van hun moeder af. Ze zijn de enige zonen van hun vader, die God tot Zich nam, toen zij nog zuigelingen waren. O, het is smartelijk! Maar men moet rekening houden met de bevelvoerenden, en de treurenden kunnen er alleen maar bijstaan en verdrietig hun handen wringen.

De jonge mannen zijn helemaal niet moedeloos. Ze hebben gestreden voor vrijheid en godsdienst, en zij geloven in God. Ze weten op Wie ze hebben vertrouwd, en ze zijn bereid, ja, verheugd, om voor Zijn Naam te lijden.

Ze gaan verder, naar Newgate, begeleid door de soldaten; want, ofschoon bij hen het beste bloed van het land door de aderen vloeit, zullen zij nochtans worden bejegend

met al de schande en wreedheid voor gewone misdadigers. De zware grendels springen terug om hen binnen te laten. Het gejuw en het dwaze gejuich van de menigte dringen hun in de oren.

Er staat een compagnie soldaten van de koning te wachten bij de poort, totdat ze opengaat. In hun midden bevindt zich een gevangene, met touwen gebonden, maar niet in de boeien geklonken. Hij is bleek en vermagerd, en staat er met een bevend lichaam.

De gevangenen gaan naar binnen. Op hetzelfde ogenblik dat ze binnentreden, kijken ze naar elkaar. De broers herkennen het bleke, uitgeteerde gelaat van de andere gevangene: Het is William Dormer.

"Beste William! Ben jij hier ook? Roept Benjamin Hewling uit. De bewaker slaat hem op de mond en beveelt hem te zwijgen. Het is een door de vurige jongeman moeilijk te verdragen belediging. Maar hij denkt eraan, dat ook zijn Meester is geslagen en geselsd. En Zijn voorbeeld volgend doet hij zijn mond niet open.

De jonge Hewlings en William Dormer hadden elkaar dikwijls in de samenkomsten van de Dissenters gezien. Ze hadden elkaar ontmoet aan de Avondmaalstafel van hun Heere en Meester. Ze hadden elkaar ook ontmoet op het slagveld, en zij aan zij gevochten voor de zaak, waarvoor ze nu hun leven zouden offeren. Ze ontmoetten elkaar nu als gevangenen in Newgate. Ze zullen elkaar nogmaals ontmoeten voor de Troon van God. William Dormer glimlachte droevig, toen hij de herkenning van de jonge man beantwoordde. Zijn geloof in God was sterk, en hij kon onversaagd de dood tegemoet gaan. Maar Mary! Ach, zijn hart bloedde om haar! Hij vreesde de schok voor haar tere natuur. Om harentwil bad hij om bevrijding.

"William, mijn kind, mijn arme, lieve William!" riep een vrouwenstem uit, en men zag een al wat oudere vrouw naar de gevangene toesnellen.

"Ga achteruit, vrouw!" zei een van de soldaten, terwijl hij haar met zijn zwaard terugduwde.

"Ach, laat me nog een keer met hem spreken, mijn arme kind! Ik heb hem in vele jaren niet gezien Goede meneer, laat me deze ene keer nog met hem spreken."

De soldaat ging nors opzij, en Elizabetg Gaunt snelde naar voren en drukte William aan haar hart. De jongeman klemde haar in zijn armen, en beiden weenden luid. Geen van tweeën kon iets zeggen Zelfs de hardvochtigste soldaten werden ontroerd door het schouwspel, en tranen sprongen in de ogen van hen, die niet gewoon waren te wenen. Eindelijk kon William weer spreken. "Mevrouw Gaunt, Mary, Mary! O, vertel me eens wat van haar."

"Ze maakt het goed, mijn kind, ik heb haar verleden week bezocht."

"Ik zal haar nooit meer zien. Geef haar dit", en met zijn gebonden handen nam hij een briefje van zijn borst, dat hij van de soldaten had mogen schrijven, nadat hij was gevangen genomen.

"Ze zal je komen opzoeken, William. Ikzelf zal haar gaan halen."

"Maar we zullen slechts een paar dagen in Londen blijven. Ze staan op het punt ons te brengen naar Dorchester voor verhoor. Als ik haar nog eenmaal kon zien zou ik blijmoedig kunnen sterven."

"Komaan, maak dat je wegkomt, vrouw!, zei een van de beestachtige mannen, je hebt daar lang genoeg staan janken over die opstandeling."

Mevrouw Gaunt schonk geen aandacht aan zijn woorden, maar ze ging door tot William te spreken. De soldaat pakte haar ruw bij de arm, en beval haar: "pak je weg."

"Ik zal je weer bezoeken, mijn jongen, voordat je naar Dorchester gaat. Ze zullen mij wel toestaan om hier de zieken te komen bezoeken."

De soldaat wenkte haar om naar de poort te gaan. Een ogenblik later was zij buiten de muren verdwenen. De gevangenen werden naar hun sombere cellen geleid, waarin zij, nog steeds geboeid, werden ondergebracht. Maar God was bij hen, evenals dat het geval was bij Paulus en Silas, en zij kregen kracht om te zingen en Hem te prijzen. O, hoe voortreffelijk is de liefde van God, Die Zijn kinderen in staat stelt alles om Zijntwil te verdragen! wreedheid, gevangenschap, schande, oneer, ja, zelfs de dood. Zijn genade is *hun genoeg*. Wie, die Zijn liefde heeft gesmaakt, kan dat ooit betwifelen?

40. De bezoekers

De volgende morgen stonden op een vroeg uur voor de grote Oostpoort van de gevangenis een man en twee vrouwen, die dringend verzochten binnengelaten te worden. De vrouwen waren diep in de rouw en zwaar gesluierd. Hun gedaanten waren gebogen van verdriet. Ze hieven nauwelijks hun hoofd op. Het gezicht van de oude man droeg de sporen van pas geleden smart. Zijn zilveren lokken hingen over zijn schouders, en gaven hem een zeer eerbiedwaardig voorkomen.

Ze hadden al enige tijd staan wachten, voordat de cipier aan de buitenpoort verscheen. Hij zag hen streng aan. Toen keek hij naar het rijtuig met zijn koetsier, en zijn mooie span edele bruine paarden, daarna opende hij nors de zware deur en verzocht hen naar binnen te gaan. De aanblik van een gevangenis was voor hen volstrekt ongewoon, en het sombere, grimmige gezicht van de portier, en de dreigende muren van de donkere gevangenis vervulden hun hart met een vreselijke huivering.

Ze bleven op de binnenplaats voor de deur stilstaan, totdat die werd opengedaan. Terwijl ze zo stonden, kwam kapitein Richardson aan, die het toezicht over de jonge mannen had gehad, voordat ze vanaf het fregat aan wal gingen. Hij sprak hen op een ruwe toon aan:

"Wie zijn jullie, en wie wil je bezoeken?" vroeg hij bars.

"We willen graag toestemming om de jonge mannen te bezoeken, die gisteren gevangen werden gezet de Hewlings."

"En wie zijn jullie?"

"De moeder en de zusters van de jongens, en hun grootvader, die van de wieg af over hen heeft gewaakt."

"Heb je een vergunning om de jongens te bezoeken, oude man?"

"Ik heb er geen aangevraagd, omdat ik aannam dat ik zou worden toegelaten. Kunt u ons geen verlof geven, meneer, om binnen te gaan?"

"Ik neem aan dat ik dat wel zou kunnen", antwoordde de officier honend, zonder dat hij aanstalten maakte om het te doen.

"We zouden blij zijn als we binnen mochten komen. De dames willen liever hier niet aan het weer blootgesteld staan."

"Welnu, het heeft geen nut je nog langer te misleiden, oude man, je kunt niet naar binnen gaan."

"Och, laat ons alstublieft binnen, riep de moeder erbarmelijk smekend uit. Mijn arme jongens! Mijn dierbare kinderen! Och, meneer, laat me toe hen te bezoeken."

De man gaf geen antwoord, maar keek de smekeling spottend aan.

"Geef ons toestemming binnen te gaan, meneer, u hebt de bevoegdheid dat te doen. Het zal het hart van mijn arme dochter breken als ze haar jongen niet mag bezoeken."

"Haar jongens zijn opstandelingen van de ergste soort. Ik zeg je dat het misdadigers zijn, en hun vrienden kunnen hen niet bezoeken."

"Om Gods wil, meneer, riep de zuster uit, terwijl ze haar sluier ophief, en hem smekend aanzag, och, laat ons toe dat we mijn arme broers bezoeken. We zullen met hen niets bespreken, dan wat u kunt horen en wat de hele wereld mag weten. Och, laat ons toch binnen, bid ik u."

De tranen stroomden langs haar gelaat, terwijl ze sprak, en de snikken van de moeder waren boven haar woorden uit te horen. De oude man weende als een kind.

Het was een schouwspel om een hart van steen te doen smelten. Maar de officier bleef onberoerd, hij scheen te genieten van de ellende voor hem, en ruw antwoordde hij:

"Het zijn opstandelingen, meisje, tegen onze zeer genadige koning en de wetten van

zijn roemrijk land, en zij hebben elke aanspraak op medelijden verbeurd. Je kunt niet binnengaan, ze moeten voor hun misdaden worden gestraft. En ik zal hen in strenge hechtenis houden, totdat zij hun verhoor ondergaan."

Zij hebben gestreden voor de vrijheid van dit land voor de vrijheid om God te dienen", antwoordde de vrouw, terwijl ze zich in haar volle lengte oprichtte, alsof ze de belediging kwalijk nam, die haar met de woorden van de lompe kapitein was aangedaan. Ze hebben gedaan wat ze geloofden dat recht was wat de natie op zekere dag wil zien is het recht, en als ze daarvoor wreed moeten worden gestraft, dan zal God hen bijstaan, en hen wreken aan wie hen schandelijk uitputten en mishandelen."

De oude man beseftte dat het niet baatte. Zelfs smekingen waren niet in staat die wrede man te beïnvloeden. Toch wilde hij nog een poging doen.

"Neen, zeg ik je, verwacht het maar niet; maak dus dat je wegkomt."

De beide vrouwen weenden luid. De oude man zuchtte, en terwijl hij de vrouwen bij de hand nam, begaven de drie zich naar de poort en gingen naar buiten.

"Vervloekte oude Kiffin!, mompelde Richardson, toen de deur zich achter hen sloot, oude hond! Hij moest zelf opgehangen worden. Hij heeft meer voor deze duivelse dwepers gedaan dan alle andere mensen in Londen met elkaar. Hij verschaftte hun geld, invloed, en achting. Ik ben blij dat ik het in mijn macht had hem te dwarsbomen. Het spijt me voor het jonge meisje. Ze is een knappe, aardige meid, maar die opstandige jongens moeten worden gestraft, en die schijnheilige predikers ook."

Het kleine gezelschap had nauwelijks het buiten de poort staande rijtuig bereikt, toen een andere vrouw, van een heel ander voorkomen, toegang vroeg. Zij gedroeg zich als iemand, die aan de plaats gewoon was. Ze vroeg nauwelijks of ze binnen mocht gaan. De portier wierp de deur open en zij liep met een rustige, stevige stap naar binnen. In haar hand hield ze een pan met soep. Onder haar arm had ze een brood, en in een net, of een tas, droeg ze verbandlinnen en zalf om de wonden van de arme gevangenen te verbinden.

Kapitein Richardson stond nog op de binnenplaats toen mevrouw Gaunt binnentrad. Hij was aan haar dagelijkse bezoeken gewoon, en hij had geen voorwendsel bij de hand om haar nu te weigeren, anders zou zijn boosaardig humeur van dit ogenblik haar toen hebben weggejaagd.

"Wat wil je vrouw?, vroeg hij, alsof hij er plezier in had haar met zijn vraag te kwellen.

"Ik kom vandaag, zoals mijn gewoonte is, de zieken bezoeken en hun van het nodige voorzien."

"En wat verwacht je daarmee te verdienen?"

"Niets dan de voldoening die het me geeft, als ik weet dat ik mijn plicht doe."

"En wat heb je daar in je sauspan? Geef je de gevangenen zowel te eten als dat je hun wonden verbindt?"

"Een beetje soep, meneer, voor de arme man, wiens been in de strijd is gewond geraakt, en die, arm schepsel, in een bijna stervende toestand verkeert. Hij kan niet lang meer leven, meneer. Hij is schandelijk verwaarloosd. Zijn been is helemaal ontstoken, en ik geloof dat er al dagen geleden koudvuur in gekomen zou zijn, als hij niet wat van de goede zalf had gehad, die ik meebreng."

"Ga dan maar naar binnen met je soep en je zalf. Laten die arme schurken het zo goed mogelijk hebben, want hun tijd is kort. Nog een paar weken, en dan zullen allen, die hun wonden overleven, aan de galg bengelen."

De bewaker verleende de vrouw toegang. Ze deed haar gewone ronde, achter de begeleider, en bood troost en blijdschap overal waar ze kwam. Toen ze haar bezoeken

aan hen, die ze dagelijks verzorgde, had beëindigd, vroeg ze of er nog meer gevangenen waren.

"Er zijn gisteren drie nieuwe gekomen."

"En zijn ze ziek?"

"Een van hen ziet er ziekelijk uit, hij is zo wit als je muts, en hij kan zich nauwelijks voortbewegen."

"Wijs me zijn cel."

De man leidde haar door een donkere gang, die uitkwam op de achterkant van het gebouw. Halt houdend voor lage, nauwe cel, haalde hij de sleutel uit zijn zak en deed de getraliede deur van slot. De gevangene sprong op van zijn stoel in de hoek. Mevrouw Gaunt zei iets, ze wist dat William haar stem zou herkennen.

"Wie is deze arme man, die je in zulk een ellendig verblijf hebt gestopt?"

Bij het horen van de vertrouwde stem, sprong William overeind en kwam naar voren. Hij wist, dat voorzichtigheid was geboden, en daarom vertoonde hij geen verdere blijken van blijdschap.

"Ik weet niet hoe zijn naam is. Alles wat ik weet, is dit, dat hij een van de opstandelingen is, en dat hij daarom gevangen is genomen."

"En kan hij niet op een betere plaats worden ondergebracht dan deze? Het is wreed om hem in deze donkere, vochtige cel te laten wegwijnen. Ga heen, en breng de gevangenbewaarder, meneer Nardley, hier, en laten we eens zien wat er voor hem kan worden gedaan." De man draaide de sleutel om in de deur van William, en ging weg om aan het bevel van mevrouw Gaunt te voldoen.

"William, zei de goede vrouw, zodra de voetstappen van de man wegstierven, William, mijn arm kind, hoe gaat het met je?"

"Wat mijn ziel aangaat, goed, Gode zij dank, maar mijn lichaam is wel wat zwak. Ik kreeg een schotwond in de strijd, en hoewel de wond is genezen, ben ik van de gevolgen daarvan nog niet hersteld."

"Dat is nooit mogelijk op een plaats als deze, zonder licht en lucht. Maar je ziel is getroost, mijn kind, God is bij je in de kerker, en Hij spreekt van vrede en troost tot je ziel, en Hij zegt je: "Vreest niet voor hen, die alleen het lichaam kunnen doden."

"Ja, Jezus spreekt een zoete vertroosting tot me. Ik heb vrede met Hem en in Hem. Mijn enige zorg is Mary. Ik denk nacht en dag aan haar; een engel, die op deze lage, donkere plaats, tot mij kwam, en zei: "Vrees niet William, ik ben bij je, en Christus, onze gezegende Heere, is bij je." En ze gaf me in mijn gedachten een beker verfrissend water, en ze bette mijn bonzende slapen, en ze wreef mijn pijnlijke handen. Meer nog, mevrouw Gaunt, in mijn gedachten konden die blinde ogen zien, en hoe keken ze me aan! O, ik heb nooit zoiets hemels gezien! Ik was verrukt, en toen ik wakker werd kon ik een ogenblik niet geloven dat het een droom was. Ik strekte mijn armen uit om haar naar me toe te halen, maar ze grepen slechts in de lege lucht. Toen wist ik dat ik gedroomd had, want het zware gestamp van de stap van de bewaker was het enige geluid dat ik hoorde, en geen straaltje verlichtte de verschrikkelijke duisternis van deze afschuwelijke plaats. Ik probeerde weer te slapen. Ik hoopte dat ik zou dromen. Maar het was me onmogelijk, mijn gedachten wilden niet tot rust komen."

"Arm kind! Wanneer we in dat betere land komen, zal daar zulk een teleurstelling niet zijn. Dan zullen we niet dromen, want daar zal geen nacht zijn."

"En het zal niet lang meer duren, mevrouw Gaunt, voor ik daar kom. Mijn dagen lopen snel ten einde. De Hewlings en ik worden veroordeeld."

"Het is mogelijk dat je wordt begenadigd, William."

"Nooit, nooit, mijn beste vrouw, de galg is mijn lot. Maar ik sterf voor een heerlijke zaak. Als ik Mary niet achterliet, en u, die voor mij meer dan een moeder is, dan zou ik geen ogenblik weifelen. Ik ben nu bereid om heen te gaan."

"Iets zegt me, mijn lieve jongen, dat ik, Na niet lang behoeven te wachten, achter je aan zou komen; het is mogelijk, dat ik eerst heenga. Dit zijn tijden van vervolging en zwaard, en vuur, het gehele land door, en ik kan niet verwachten dat ik nog lang daaraan zal ontkomen. Ik behoor bij de verachte sekte, en mijn daden moeten bekend worden. Ik tracht de wil te doen van mijn Meester, om Hem te dienen in de personen van de discipelen, wanneer ze ziek en in de gevangenis zijn, en hun een beker koud water te geven in Zijn Naam. Wanneer dit de autoriteiten ter ore komt, welnu, dan moet ik lijden. Maar ik zal op mijn Zaligmaker vertrouwen en ermee voortgaan."

"Wilt u Mary gaan bezoeken, mevrouw Gaunt, en haar alles vertellen? U kunt haar beter dan iemand anders dat zou kunnen het droevige nieuws meedelen. O, als ik haar nog eenmaal zou mogen zien! nog eenmaal haar lieve stem zou kunnen horen, dan zou ik niets meer te wensen hebben."

"Je zult haar weerzien, zo God wil. Ik zal haar gaan halen en haar hier brengen, als je lang genoeg in deze gevangenis blijft; en als ze je wegbrengen, dan zal ik met haar naar die plaats gaan waar ze je naar toe brengen."

"Ze zijn van plan om de jonge Hewlings en mij naar Dorchester te brengen, om ons te verhoren, maar ik weet niet wanneer."

"Ik zal het uitzoeken, en dan zal ik beslissen wat ik doen moet."

Op dat ogenblik werden de stappen van de begeleider en de gevangenisbewaarder gehoord in de gang.

"Ik heb u laten halen, meneer Nardley, om Na te gaan of u deze arme man niet een betere cel kunt geven. Hij zal hier sterven, voordat zijn verhoor plaats heeft."

"Ja, mevrouw Gaunt, ik denk dat dit mogelijk is. Ik zal hem inschrijven voor een beter verblijf. Ik ben blij dat u er met me over hebt gesproken. Het is schande onze medemensen te laten lijden wanneer dat niet nodig is."

Meneer Nardley was een goedgehartig man. Het was door zijn invloed dat aan mevrouw Gaunt werd toegestaan de gevangenis te bezoeken, en de lijdende bewoners daarvan te verzorgen.

De gevangenbewaarder en zijn assistent gingen op zoek naar een betere cel, en opnieuw hadden William Dormer en mevrouw Gaunt de gelegenheid een paar woorden te wisselen. Afgesproken werd dat mevrouw Gaunt, indien mogelijk, zou trachten van de bewaker te weten te komen, of de gevangenen in Londen zouden worden verhoord, of dat ze naar het Westen zouden worden gezonden, en wanneer hun verhoor zou plaats vinden. Voor het overige werd het aan haar wijsheid overgelaten een plan te maken, en dat uit te voeren.

"Ik kan morgen niet terugkomen, William. Er is een arme, zieke zuster bij mij in de buurt die mijn aandacht nodig heeft. Ze kan niet lang meer leven, misschien niet langer dan twee dagen, en zal ik, als me dat het beste lijkt, naar Bedford gaan om Mary. Ik zou niet willen dat je bouwde op een valse hoop. Zoals je zegt, kent de wet geen genade. Vertrouw op God, en Hij zal laten geschieden wat het beste is voor je. Deze wereld is een toneel van beproeving en teleurstelling. Je weet niet, mijn arme jongen, hoezeer ik daarmee op de hoogte ben. Maar we zullen nu niet over haar zorgen spreken, maar aan betere dingen denken. Ik moet de Hewlings bezoeken, voordat ik wegga, als ze me dat toestaan. De gevangenbewaarder is op komst." Ze greep zijn hand vast. Het zal deze arme man goed doen, meneer Nardley, als hij een gemakkelijke cel kan krijgen. Hij heeft geen koorts, en goede voeding en een rustige

slaap zijn alles wat hij nodig heeft, met daarbij een beetje lichaamsbeweging. De assistent vertelde me over nog twee gevangenen, kan ik hen bezoeken?"

"Ze maken het goed, mevrouw Gaunt, en kapitein Richardson heeft bevolen dat niemand hen mag bezoeken."

"Wie zijn het?"

"Het zijn kleinzoons van de eerwaarde heer Kiffin, en ze werden hier opgesloten, omdat ze de wapenen hadden opgenomen tegen de regering. Ik weet dat kapitein Richardson de Dissenters haat en er behagen in heeft hen te straffen."

"Hoe zien de jongen mannen eruit?"

"Heel goed mevrouw, ik hoorde hen vanmorgen in hun cellen zingen en bidden, toen ik de ronde deed."

"Zitten ze in dezelfde cel?"

"O neen, mevrouw, Kapitein Richardson heeft hen in verschillende delen van het gebouw ondergebracht. Hij zei dat de ellendige schurken geen genade zouden ondervinden."

Mevrouw Gaunt ging haastig van de gevangenis naar het huis van de zieke zuster. Ze vond haar in doodstrijd. Haar geest was rustig en helder, en ze kon God prijzen temidden van het zwaarste lijden, waardoor haar lichaam werd gekweld.

"Ik Ga naar Jezus, " waren haar laatste woorden.

Mevrouw Gaunt bracht de nacht bij het gezin door en vervulde de noodzakelijke plichten ter voorbereiding van de teraardebestelling. Ze bleef de volgende dag tot de begrafenis zag het lichaam neerleggen in het smalle bed. Ze ging met de beroofde man en kinderen naar hun nu eenzame huis, maakte alles gereed wat ze behoefden, en zocht toen haar eigen huisje op om gemeenschap te hebben met God, en haar geestelijke kracht te vernieuwen.

Die nacht hoorde ze omstreeks twaalf uur zacht op de voordeur tikken. Ze stond op, trok haar kleren aan, en ging zien wat dat betekende.

"Laat me om Godswil binnen, zuster Gaunt. Ze zitten me op de hielen om me naar het schavot te brengen."

"Wie ben je, beste man?" vroeg ze.

"John Burton, een van de Nonconformisten, die de wapens hebben opgenomen om te strijden voor het geloof. Maar u weet dat we werden overwonnen, en ik probeer met mijn kleine gezin Engeland te ontvluchten, want als ik word gegrepen zal ik zeker op het schavot mijn leven laten."

"Waar zijn je vrouw en kinderen, beste man?"

"Ik heb maar een kind, een dochter, en zij en mijn vrouw zijn hier bij me."

"Ik kan hem, die een schuilplaats vraagt, niet afwijzen, antwoordde de goede vrouw, kom binnen, kom binnen." Ze wees hun een bed en trok zich terug.

De volgende dag maakte zij een ruime voorraad voedsel voor hen klaar, en beval hen binnen te blijven, totdat zij zou terugkeren, wat binnen twee of drie dagen het geval zou zijn.

Daarna ging ze op reis naar Bedford, en ze rustte niet, voordat ze daar was aangekomen. Ze deelde het gezin zo voorzichtig mogelijk het droevige nieuws mee. Arme Mary! Het leek wel of haar hart zou breken, toen ze van de toestand van haar geliefde op de hoogte werd gesteld. Ze wist dat hij behoorde bij het verslagen leger, waarvan de jammerlijke strijd haar ter ore was gekomen. Maar bij al haar onzekerheid had zij deze lichtstraal van troost: Misschien was William wel ontkomen naar Holland.

Maar nu was het ergste gekomen. Er was geen enkele hoop meer. William moest sterven. Ze boog zich onder het vreselijke bericht als een lelie voor de razende storm.

Ze zat als versuft terneer. Haar vader en moeder, en de goede vrouw Gaunt, probeerden haar gedachten af te leiden van haar verdriet, en haar te troosten met de beloften van Christus. Maar de smart had elk ander gevoel, en elke gemoedsaandoening verdrongen. Ze hoorde hun woorden, maar ze maakten geen indruk.

Ze wist alleen maar dat William Dormer moest sterven. Ze stemde erin toe om naar Londen te gaan. Dat was inderdaad het enige dat haar aandacht in beslag nam. Voorbereidingen werden getroffen, en de volgende dag gingen Mary en haar vader met mevrouw Gaunt op weg naar de stad. Ze reisden zo vlug als ze konden. De wegen verkeerden in goede staat, en bij het aanbreken van de nacht bereikten ze hun bestemming.

41. De ontmoeting tussen Mary en William Dormer

Met wankelende schreden en een weifelend gemoed ging Mary, op de morgen na haar aankomst te Londen, met mevrouw Gaunt op weg om de gevangene te bezoeken. Er werden maar enkele woorden gesproken, toen de twee zich door de drukke straat voorthaasten naar de gevangenis. Mary klemde zich stevig vast aan haar vriendin ter bescherming tegen de woelige menigte. Mevrouw Gaunt had de arme, zieke man, die ze gedurende enige tijd dagelijks had verzorgd, niet vergeten. Ze nam een pan soep en haar zalf en haar pluksel mee.

"Zijn we er bijna, mevrouw Gaunt?" vroeg Mary bedeesd, terwijl haar stem beefde van de ontzetting, die haar hart bevangen had.

"We zullen er spoedig zijn, Mary, het is een hele wandeling vanaf mijn huis. Ben je moe, kind? Misschien loop ik te vlug voor je."

"Ik voel me moe, mevrouw Gaunt, want ik heb deze nacht niet veel geslapen. Maar we zullen ons haasten om er zo gauw mogelijk te zijn. Ik houd er niet van in deze drukke straten te lopen."

Op datzelfde ogenblik kwam er een rijtuig voorbij, dat in de richting van de gevangenis reed. De inzittenden, een al wat oudere man en een jonge vrouw, gekleed in diepe rouw, herkenden mevrouw Gaunt. Ze geboden de koetsier te stoppen, en, haar toeroepend, verzochten ze haar en haar vriendin om mee te rijden. Ze nam de uitnodiging gaarne aan, niet zozeer om haarzelf als wel om Mary, wier bleek, droevig gezicht en wankelende tred van haar vermoeidheid getuigden. De oude heer Kiffin en juffrouw Hewling behoefden niet aan Mary te worden voorgesteld. Ze begrepen terstond dat zij de dochter van de geliefde Bunyan was. Mary sprak met een matte stem, toen mevrouw Gaunt de namen van haar vrienden noemde, en trok zich daarna bedeesd terug in een hoek van het rijtuig. Ze had geen lust een gesprek aan te knopen.

"U is met uw dagelijkse, voortreffelijke taak bezig, zuster Gaunt? Vroeg de oude man op een vriendelijke toon, waarin verdriet gemengd was.

"Ja, ik wil het weinige doen, dat me mogelijk is, om het vreselijke lijden van de beklagenswaardige ogenblikken te verzachten. Het is maar weinig, maar ik bedenk, dat een beker koud water, gegeven in de Naam van mijn Meester, zijn beloning niet zal missen."

"Arme, arme schepselen! Ze hebben behoefte aan uw troostwoorden en uw vriendelijke verzorging. Het zijn donkere tijden voor ons, zuster Gaunt. God behandelt ons zeer streng. William Dormer is voor u als een eigen kind, en mijn arme jongens God weet hoe lief ik hen heb!" De oude man slaakte een diepe zucht, smartelijk om aan te horen.

Toen ze de naam van William Dormer hoorde, schrok Mary op en bloosde. Ze keerde haar hoofd naar het raam om niet gezien te worden. De tranen sprongen haar in de blinde ogen, maar ze veegde ze snel weg. Ze wilde haar geheim niet verraden. De zuster van de twee jonge Hewlings schreide luid.

Mevrouw Gaunt gaf geen antwoord op de woorden van de oude man. Ze wenste geen gesprek te rekken, dat alleen maar verdriet kon veroorzaken. Maar het hart van de oude man was te zeer vervuld van zijn zware beproevingen om te blijven zwijgen. Hij moest spreken.

"En ze willen me niet toestaan mijn arme, lieve jongens te bezoeken. Ik ben er tweemaal geweest, maar ze weigerden. Het is moeilijk, moeilijk te dragen. Ik was van mening dat we opnieuw moesten gaan, Hanna en ik, misschien dat het ons ditmaal

gelukt. Maar er valt niet veel te verwachten. Hun hart is van ijzer en ze hebben een vermaak in wreedheid."

Op dat ogenblik, dat de oude man zijn droevig relaas beëindigde, draaiden ze een brede straat in, die naar het terrein van de gevangenis leidde. Toen ze dit deden, trof een vloed van scheldwoorden en vloeken hun oor. Opkijkend zagen ze een zeer verdrietig schouwspel. Vier arme ongelukkigen, bleek en op het punt om aan hun wonden en van honger te bezwijken, bewogen zich, in boeien geklonken, langzaam voort naar de gevangenis, terwijl hun uitgemergelde lichamen nauwelijks het gewicht konden dragen van de ketenen en handboeien, waarmede hun woedende vervolgers hen hadden beladen.

Huiverend wendden de inzittenden van het rijtuig zich af van het gruwelijke toneel. Er werd geen woord gezegd. Er was geen uitleg nodig. Het was maar goed voor Mary dat ze het niet kon zien. Ze hoorde de schimpwoorden en de vloeken van de razende menigte, en haar gehele lichaam schokte van ontzetting.

Ze bereikten de buitenpoort van de gevangenis en stapten uit. zodra de portier mevrouw Gaunt zag, opende hij de poort, en zij en Mary gingen naar binnen. Hij keek wantrouwend naar de andere twee, toen ze volgden.

Het gezelschap bereikte de tweede poort en klopten aan om te worden toegelaten. Toen de zware deur op zijn knarsende hengsels openzwaaide, huiverde Mary. Herinneringen aan de oude gevangenis in Bedford, en aan het lijden van haar vader, schoten haar in de gedachte, en vervulden haar ziel met afschrik.

De vier gingen naar binnen en werden tegemoet getreden door een van de gevangenbewaarders, die de drie nieuwe personen opnam van top tot teen. Mevrouw Gaunt placht al zo lang in en uit te gaan, dat al de bewakers, en velen van de bewoners, haar goed kenden.

"Wie is dat, die je bij je hebt, mevrouw Gaunt?" vroeg de man, toen Mary zich aan de arm van de goede vrouw vastklemde.

"Een arme, blinde vriendin van me, die met me is meegegaan op een morgenwandeling."

"Een blinde kan geen kwaad doen, mompelde hij bij zichzelf, Ga maar verder."

Mevrouw Gaunt en Mary liepen naar de deur, de twee anderen stonden op het punt hen te volgen.

"Uw naam, meneer, zei de man met iets van beleefdheid in zijn houding, hebt u verlof om binnen te gaan?"

"Mijn naam is William Kiffin, en ik heb geen machtiging om binnen te gaan. Maar ik hoop dat u me zult toestaan dat te doen. Ik heb hier twee lieve jongens, die ik graag zou willen bezoeken, al is het maar voor enkele ogenblikken. sta me toe naar binnen te gaan, " voegde hij er smekend aan toe.

"Ik zal zien, meneer."

De man begaf zich naar een klein kantoor. Hij bleef maar een ogenblik weg. Toen hij eruit te voorschijn kwam volgde hem een andere officier. De oude man herkende hem terstond als de kapitein, die hem een paar dagen tevoren zo onbeschaamd had beschimpt. Hij wist dat nu alle hoop vervlogen was. Hij las in het oog van zijn beestachtige kwelgeest een wreed vermaak, en zijn macht om te martelen. Toch zou hij het vragen.

"Wij willen graag de Hewlings bezoeken, is dat mogelijk?"

"Als u verlof hebt, meneer", antwoordde de officier op een koude, spottende, minachtende toon.

"Ik heb geen vergunning, maar kunt u me niet toestaan naar binnen te gaan?"

"Neen, dat kan ik niet. Het bevel luidt, dat u de opstandelingen niet mag bezoeken. En nu zeg ik je, oude man, dat je niet meer terug hoeft te komen. Dit is de tweed of derde maal dat u me hebt lastig gevallen, en als u dat nog eens doet, dan zal het niet best met u aflopen. Hoe ging het tot nu toe met u?"

De oude man gaf geen bescheid op de beledigende vraag. Mevrouw Gaunt, die bij de deur had geluisterd, totdat haar vrienden antwoord zouden krijgen, zag de hopeloosheid van het geval in. Ze ging terug om haar smeekbede te voegen bij die van de oude man. Maar het was haar onmogelijk gehoor te vinden.

"Maak dat je wegkomt, oude vrouw, anders stuur ik je eruit. Maar wie is dat, die je hebt meegebracht?"

"Een blinde vriendin, die ik heb meegenomen voor een wandeling."

"Blind! Aha, het is goed, Ga binnen, Ga binnen."

"Wilt u er ons deze ene keer niet inlaten?" smeekte het jonge meisje.

"Neen, zeg ik je, je mag niet binnengaan. Het is vergeefse moeite om hier te blijven staan vragen, want ik zeg je nog eens: het is verboden, en hoop er maar niet op."

De oude man bleef besluiteloos staan. Het jonge meisje weende bitter.

"O, laat er ons toch in!, snikte ze, alleen maar deze ene keer! Ik smeeke u, meneer, sta ons toe mijn arme broers te bezoeken. O, doe het om 's hemels wil!"

"Ik zeg je dat het mij onmogelijk is. Mijn instructies verbieden het, en het is nutteloos voor je het te vragen."

Nog steeds bleef de oude man smeken. Hij meende, dat hij hen, die hij van harte liefhad, nog eenmaal moest bezoeken, om van hen te vernemen wat God aan hun ziel had gedaan. Maar de hardvochtige man was onverbiddelijk.

Terwijl ze zo onderhandelden, ging de deur open en werden vier gevangenen binnen gebracht.

"Maak dat je wegkomt, oude man! U ziet dat hier meer voor me te doen is. Ik zeg je dat ik je niet zal binnenlaten. Ga daarom weg, en maak geen onnodig gebruik van mijn tijd. Aha, voegde hij eraan toe, alsof hij plezier had in zijn duivelachtig werk, ze hebben dus nog enkelen van die duivelse kerels opgepakt."

De oude man schreide als een kind, toen hij zich omdraaide om naar buiten te gaan. Het meisje leunde op zijn arm, terwijl gesmoorde zuchten uit haar borst opwelden. De deur werd achter hen gesloten. Ze zijn die nooit meer binnengegaan.

Mevrouw Gaunt en Mary liepen de nauwe gang in, die naar de cellen van de gevangenen leidde. Met angstige schreden en ingehouden adem sloop Mary geruisloos voort achter haar vriendin. Ze durfde niet te spreken.

Mevrouw Gaunt verbond de wonden van de arme, oude man, terwijl hij op zijn stozak lag in de grote kamer, waarin de zieken werden verzorgd. Ze behandelde hem zo teer als een moeder, maar toch kreunde de arme lijder van de hevige pijn. Daarom gaf ze hem een beetje soep. Hij keek haar aan en bedankte haar. "Niet lang meer, goede vrouw", zei hij zacht. Ze was zich dat bewust. Nog een paar uur, en dan moest zijn lijden ten einde zijn.

"Bereid heen te gaan?" vroeg ze.

"Ja, ja."

"Welnu, dan is alles goed."

Hij glimlachte zwakjes en herhaalde haar woorden: "Alles goed, alles goed."

Ze ging de andere zieken langs, gaf de een een beker water, de ander een hapje soep, en verzachtte op verschillende manieren hun smarten, terwijl ze altijd een woord van troost sprak.

"sta me toe dat ik de jonge man bezoek, die enkele dagen geleden is binnengekomen."

"Welke, een van die twee broers?"

"Neen, zijn naam is William Dormer."

"Ja, ja, en de man opende de deur en gaf haar aanwijzingen hoe te handelen. Hij ging niet met haar mee, omdat juist op dat ogenblik de behandelende dokter binnentrad, zodat hij moest blijven om de vragen aangaande de patienten te beantwoorden. Terwijl ze tastend hun weg zochten door de donkere gang, ontmoetten ze een van de oppassers. "Wilt u ons alstublieft de cel van William Dormer wijzen?", vroeg mevrouw Gaunt.

De man antwoordde vriendelijk, en wees hun de weg.

"Wilt u naar binnen gaan om de gevangene te bezoeken?" informeerde hij, toen ze voor de cel bleven staan.

"We zouden het graag doen."

De jonge man, die mevrouw Gaunt al vele jaren kende, opende de celdeur. Ze trad binnen.

"Wil deze jonge vrouw ook naar binnen gaan?"

Mevrouw Gaunt antwoordde bevestigend.

"Ik neem aan dat het geen overtreding van de reglementen zal zijn, als zij bij u is, mevrouw Gaunt." Mary volgde haar.

William was opgestaan van zij lage kruk, zodra hij de stem van mevrouw Gaunt hoorde. Hij kon de beide gedaanten zien, en hij wist dat een daarvan die van Mary was. Toen ze binnentrad sprong hij naar voren.

"Mary!"

"William!"

Dat waren de enige woorden die men hoorde, toen hij de bevende gedaante omhelsde en haar aan zijn hart drukte.

Er werd geen woord meer gezegd, toen ze in elkaars omarming geklemd stonden. De gevangenbewaarder keek verwonderd toe. Door ontroering overmeesterd liet mevrouw Gaunt zich op de naast haar staande kruk vallen.

Vreugdetranen stroomden langs de wangen van Mary, toen ze aan de borst lag van hem, die ze liefhad. Ze was verheugd, toen ze hem weer eens haar naam hoorde noemen, en zijn warme adem op haar wang voelde.

William zette haar voorzichtig neer op zijn lage bed en ging naast haar zitten met zijn arm om haar heen geslagen, terwijl hij haar tegen zich aandrukte. Bij het gedempte licht staarde hij haar in het gelaat, en toen hij dat deed, bemerkte hij de veranderingen, die het verdriet had teweeg gebracht. Hij kuste haar gloeiende wang en kloppend voorhoofd telkens weer.

"Ik zal je niet weerzien, Mary, mijn lieve Mary, en ik kan nu niet de vormen in acht nemen."

"O mijn William, spreek zo niet tegen me", riep ze uit, terwijl ze opsprong van haar zitplaats, door een hevige ontroering daartoe gedreven. William trok haar zacht naar zich toe, streek haar haar naar achteren, en kuste haar teder.

"Ik weet het niet, Mary, we moeten niet teveel verwachten, onze vervolgers zijn grimmig en wreed."

"O William, ik kan de gedachte niet verdragen!" riep het gekwelde meisje uit, terwijl ze snikkend aan zijn borst lag.

Het was een vreselijke kwelling voor de arme gevangene. Hij zou bereidwillig zijn leven hebben gegeven, als dat de geliefde maar voor lijden zou bewaren. "We moeten trachten, mijn lieve Mary, zei hij, sprekend op een opgewekte, geruststellende toon, om, gelijk onze gezegende Meester, te zeggen: "Niet Mijn wil, maar de Uwe geschiedde."

"Ja, viel mevrouw Gaunt hem in de rede, de Heere is Goed en in Wijsheid oneindig. Hij weet wat voor ons, Zijn kinderen, het beste is. Och, mocht Hij ons allen Zijn genade schenken, zodat we kunnen zeggen: "Ja, Vader, want alzo is geweest het welbehagen voor U." Onze wegen zijn in Zijn handen. Hij richt onze schreden, en Hij heeft een bedoeling met alle beproevingen, die Hij ons doet toekomen, Ze bewerken, mijn kinderen, een gans uitnemend een eeuwig gewicht van heerlijkheid voor ons. Laten we in deze donkere ure op Hem vertrouwen, zoals we dat altijd hebben gedaan. Hij zal ons niet begeven en niet verlaten."

Deze woorden van haar vriendin droegen ertoe bij, Mary wat te kalmeren. Ze hief haar hand op en zocht het gelaat van William en streelde het zacht, alsof ze elke lijn van dat geliefde, en nochtans voor haar niet zichtbare gezicht voor altijd in haar geest wilde opnemen. Toen ze bij de lange, scherpe baard kwam, schrok ze van verbazing, en trok haar hand terug, maar daarna legde ze haar weer terug en ging weer elke gelaatstrek na. Het was een eenvoudige handeling, maar niettemin zo ontroerend, dat de begeleider zich omdraaide om zijn opkomende tranen te verbergen.

"Wilt u ons niet een poosje met William alleen laten, meneer?" vroeg mevrouw Gaunt aan de man.

Hij boog toestemmend, en stapte de nauwe gang in.

"Laten we spreken over de goedertierenheid van God, mijn kinderen, zei mevrouw Gaunt, toen de trage, zware voetstappen op een afstand wegstierven, we zullen niet stilstaan bij de toekomst, behalve dan om Zijn leiding en zorg af te bidden. We zullen Zijn Heilige Naam prijzen voor wat Hij in het verleden heeft gedaan. Hij heeft ons, mijn jongen, door vele beproevingen heen geleid, en nu heeft Hij het ons vergund, dat we elkaar op aarde nog eenmaal hebben ontmoet. En ofschoon we door smart en beproevingen worden omringd, is Hij toch dicht bij ons.

"Ja, God is goed voor me geweest, antwoordde William, en ik zou al wat in mij is willen oproepen om Zijn grote Naam te prijzen en groot te maken. Hij kan waarlijk van de gevangenis een paleis maken. Ik heb in mijn leven nooit meer geestelijke blijdschap genoten, dan ik heb gehad, nadat ik in deze gevangenis ben gekomen."

William zat met zijn arm om Mary heen, terwijl zij met haar hoofd vertrouwend aan zijn borst leunde. Met de andere hand hield hij de smalle, bleke hand van het bevende meisje vast. Hij staaarde naar haar zo bleek en door verdriet getekend blind gelaat, met een blik van onbeschrijfelijke ernst en liefde. De sterke man in hem boog zich neder, als hij dacht aan wat zij om hem had geleden, en de tranen liepen stil over zijn gezicht. Kon hij dit tere, liefhebbende wezen maar altijd bij zich houden, dan zou hij om zijn gevangenschap niet bekommerd zijn. Dan zou er geen somberheid, geen verschrikking zijn. Terwijl hij zo zat te denken, trok hij haar steeds dichter naar zich toe.

Wat was het schoon, om twee zulke liefhebbende harten elkaar zo teer en trouw te zien aanhangen, en dit duizendvoudig vergroot door de duisternis en de beproevingen, die hen omringden. Maar hoe smartelijk was het, te weten, dat die duisternis en die beproevingen niet zouden opklaren, en niet zouden ophouden, voordat het graf zich zou ontsluiten boven de levenloze harten van hen, die elkaar hadden bemind door gevaar en scheiding heen, en elkaar zouden blijven liefhebben ten einde toe!

De drie spraken over het verleden en heden. Ze durfden niet vooruit te zien naar wat zou komen. Een ieder probeerde opgewekt te zijn terwille van de anderen. Ze spraken meer over dankbaarheid en troost dan over hoop.

Zo zaten ze gedurende enige tijd te spreken. Mary leunde al die tijd aan de borst van William. Zij sprak maar weinig. Om gelukkig te zijn had ze er genoeg aan om zo te liggen luisteren naar de volle klank van zijn mannelijke stem, terwijl ze rijkelijk voortvloeden, en onder het uitspreken door de liefde werden verzacht.

Nadat ongeveer vijftien of twintig minuten waren verlopen, werden de voetstappen van de naderende begeleider gehoord. De twee vriendinnen wisten dat dit het teken was voor hun vertrek, en mevrouw Gaunt, die tot William enige troostwoorden sprak, en beloofde dat ze de volgende dag zou terugkomen, en dan Mary meebrengen, stond op, en pakte haar pan en haar tas met zalf en geneesmiddelen. Zo lang zij kon klemde Mary zich aan William vast. Haar hart twijfelde eraan, of ze hem de volgende dag zou weerzien. O, hoe drukte hij haar tegen zich aan. Het leek dat hij haar niet kon laten gaan. Maar ze hoorden de stem van de begeleider, die bevel gaf om te vertrekken.

Mary hief als tevoren haar hand op en streek die langzaam over het gezicht van William. Terwijl ze dit deed, hief zij haar blinde, schreiende ogen op naar de zijne. Hij boog zich over haar heen en kuste haar telkens weer. Een tweede bevel werd gegeven. Ze scheurde zich van hem los, en ging met een heftig gekrijt naar de gang.

Toen Mary bij mevrouw Gaunt thuis kwam, stortte ze neer. Ze viel op het lage bed als een dode als iemand die de smart van het bewustzijn had beroofd. Haar vader, die wist dat het nutteloos zou zijn om hen naar de gevangenis te vergezellen, en die gedurende haar afwezigheid een vriend van hem, de heer strudwick, was gaan bezoeken, was nog niet teruggekeerd.

John Burton, met zijn vrouw en dochter, waren er nog steeds, maar ze durfden zich niet buiten hun schuilplaats te begeven. Mevrouw Gaunt trachtte Mary weer tot bewustzijn te brengen. Maar al haar pogingen waren vruchteloos. Een volkomen verstijving had haar bevangen, die haar naar lichaam en ziel onbekwaam maakte tot enige handeling. Haar vader maakte zich erg bezorgd, toen hij zijn dochter in zulk een vreselijke toestand aantrof. Maar hij wist dat rust het enige middel was. Men gaf haar een opwekkende drank, waarna zij in een rustige sluimering verzonk.

Arme William! We zullen niet terugzien naar zijn vreselijke gevangenis. Het zou een marteling zijn, dat te doen. God alleen kende de folteringen van zijn trouwe hart, terwijl hij daar gedurende de lange, afmattende uren van de nacht zat te denken aan zijn geliefde Mary en aan de dood, die hem onvermijdelijk te wachten stond.

Omstreeks middernacht, terwijl hij zat te peinzen, werden zijn overpeinzingen onderbroken door een verward lawaai in het deel der gevangenis waarin hij was ondergebracht, en hoorde hij voetstappen en geluiden de deur van zijn cel naderen. Een lichtstraal flikkerde bij hem naar binnen. Zijn deur werd van slot gedaan en de ruwe stem van kapitein Richardson beval hem dat hij moest volgen. William trok haastig zijn kleren aan en deed wat hem werd bevolen. Toen hij de binnenplaats bereikte, trof hij daar andere bijeengebrachte gevangenen aan, onder wie hij de gezichten van de twee Hewlings herkende. Zonder een woord ter verklaring werden ze van het gevangenissterrein weggeleid, en op wagens gezet, die hen wegvoerden. Ze wisten niet anders dan dat het naar het schavot zou zijn.

42. De huiszoeking

Terwijl deze tonelen zich in Newgate afspeelden, lag het kleine gezin van mevrouw Gaunt rustig te slapen. Mary, door vermoeidheid en verdriet overmeesterd, was in een diepe slaap gevallen. Mevrouw Gaunt lag naast haar. Bunyan, die hen allen aan de bewaking van God had opgedragen, sliep vast. De vluchtelingen lagen afzonderlijk in een kleine achterkamer, en genoten in hun ogenschijnlijke veiligheid van de rust.

Plotseling werd mevrouw Gaunt uit haar slaap opgewekt, doordat er hevig op voordeur geklopt werd. Ze trok haar kleren aan om te gaan kijken wat de reden daarvan was.

"Nog een arme strijder van het kruis", zei ze bij zichzelf.

Maar helaas, neen! Het waren de dienaars van de wet, op zoek naar John Burton.

"We komen in naam van de koning en van de wetten van ons land om in uw huis te zoeken naar een van de rebellen, die je, zoals we vernomen hebben, verborgen hebt", zei een van de politiemannen, zodra ze de deur had opengedaan.

"Maar u zult toch niet een arme, vreedzame, onbeschermd vrouw lastig vallen, heren?"

"Ga uit de weg! Laat ons binnen, we zitten de gemene opstandelingen achterna."

"Maar wacht even, totdat ik u licht kan verschaffen", zei mevrouw Gaunt, terwijl ze zich omdraaide om naar de keuken te gaan. Ze wilde Burton en zijn gezin wakker maken en hun aansporen te ontsnappen.

"Neen, we wachten niet, we hebben hier al licht. Je kunt ons niet bedriegen, jij oude heks. We weten heel goed, dat die kerel hier is, en we zullen hem oppakken ook." De man die dit zei, vloekte hevig.

Ze drongen met geweld binnen. Burton en zijn vrouw waren wakker geworden door het eerste geluid dat bij de deur werd gehoord. Ze sprongen uit hun bed, maakten hun dochter wakker, die, evenals haar ouders, met haar kleren aan had geslapen, en ze ontsnapten door over de afscheiding achter het huis te klimmen, en spoedig waren ze in een van de nauwe straten van dat deel van de stad verdwenen. Ze hadden ternauwernood tijd om aan hun vervolgers te ontkomen. Als mevrouw Gaunt het niet zo had geregeld dat ze eerst de politiemannen in elke andere kamer had rondgeleid, en hen die grondig had laten doorzoeken, dan zouden ze gegrepen zijn.

Ze waren opgetogen van blijdschap, toen ze de kamer binnentraden, waar Bunyan lag.

"Hier is de schurk, riep de voorste man uit, we hebben hem in zijn slaap verrast, ha, ha, ! Kom, laten we hem gevangen nemen, voordat hij wakker wordt. Kom, kom gauw!"

"U vergist zich, vrienden, zei Bunyan, terwijl hij opstond en de man bij het licht van zijn lantaarn aankeek, ik ben een vreedzaam burger. Maar zeg me, wie zoekt u?"

"Die gemene schurk, John Burton."

"U zult hem hier niet vinden", zei Bunyan kalm, daar hij door het raam de vluchtelingen over de afscheiding had zien springen.

Met verschrikkelijke verwensingen en vloeken gingen de politiemannen verder om de bijgebouwen te doorzoeken. Hun woede kende geen grenzen, toen ze bemerkten dat hun prooi hun was ontgaan.

Ze zwoeren wraak aan alle rebellen en riepen de hemel boven hen aan, om hen met de vreselijkste foltering te bezoeken, als zij "die ellendige John Burton" niet zouden vinden en voor het gerecht brengen, en zo verlieten ze het huis.

43. De arrestatie

Wat is het een wijze beschikking, dat de dag van onze dood voor ons verborgen is. Anders zou het leven een voortdurende verschrikking zijn.

Mevrouw Gaunt stond op en ging als gewoonlijk aan haar morgenwerk, met een gevoel van dankbaarheid jegens God, omdat Hij het voor een van Zijn dienaren had mogelijk gemaakt aan de strengheid van de wet te ontkomen. Ze maakte een pot soep gereed en pakte haar pluksel en verbandmiddelen in.

Spoedig Na hun eenvoudig ontbijt gingen zij en Mary op weg naar de gevangenis. Mary was er beter aan toe dan de vorige dag, omdat de slaap haar in die nacht goed had gedaan. Bunyan ging de stad in om het huis van de heer Kiffin te zoeken.

De hoop, dat ze opnieuw bij William Dormer zou zijn en zijn stem horen, gaf Mary nieuwe levenskracht. Beiden gingen haastig voort. Ze bereikten de gevangenis en gingen die ongehinderd binnen.

Mevrouw Gaunt vernam, dat de arme man, die ze zo lang had verzorgd, gedurende de nacht was gestorven en gereed lag om te worden begraven. Maar er waren anderen die aanspraak maakten op haar verzorging en vriendelijkheid, want er werd in die tijd in Newgate veel geleden. Ze deelde haar soep uit, verbond de wonden van de arme soldaten, en nadat ze had gezien dat allen zo goed waren verzorgd als haar beperkte hulp dat mogelijk maakte, gingen zij en Mary de cel van William Dormer opzoeken. Juist toen ze het portaal bij de ziekenzaal bereikten, kwamen ze de heer Nardley tegen. Hij sprak heel vriendelijk met hen.

Mevrouw Gaunt vroeg of hij haar de cel van William Dormer wilde wijzen.

"Hij is hier niet, mevrouw Gaunt, hij en de Hewlings zijn deze nacht, te middernacht, vertrokken naar Salisbury."

Mary kreeg het gevoel als van iemand die plotseling van het leven beroofd wordt. Mevrouw stond een ogenblik versteld. Toen ze weer tot bezinning kwam, verzocht ze meneer Nardley vlug wat water te halen. Met bovenmenselijke kracht tilde ze Mary op en bracht haar in de frisse lucht. Haar gezicht was zo wit als de smetteloze zakdoek die haar schone hals bedekte. Haar ogen waren gesloten, en zij gaf geen tekenen van leven. Een ogenblik was mevrouw Gaunt bang dat ze dood was. Maar toen ze haar kleren losmaakte, bemerkte ze, dat haar hart nog klopte, zij het ook langzaam.

"Om Gods wil, meneer Nardley, haast u, riep ze uit, toen ze de bewaker hoorde naderen, roep meneer Draper, hij is in de ziekenzaal. Mijn arm kind zal sterven als er geen hulp komt."

Meneer Nardley gehoorzaamde haastig aan haar opdracht en binnen enkele ogenblikken zat de dokter naast het op de grond liggende meisje. Hij diende opwekkende middelen toe, en wreef haar handen en slapen warm. Het duurde even, voordat Mary een teken van terugkerend leven gaf. Langzaam opende ze haar ogen en bewoog zij haar lippen. Mevrouw Gaunt boog zich over haar heen om het geluid op te vangen.

"William" was het enige woord dat zij kon verstaan.

"Breng me hier vandaan, mevrouw Gaunt, fluisterde ze zacht, ik zal sterven."

Dokter Draper, die met zijn morgenbezoek klaar was, stelde voor de beide vrouwen met zijn rijtuig naar huis te brengen, welk aanbod door mevrouw Gaunt met blijdschap werd aanvaard.

Toen ze de deur van het huisje van mevrouw Gaunt bereikten, was het blinde meisje in staat zelf naar haar bed te lopen. Bunyan zat op de terugkeer van zijn dochter te wachten, omdat hij had besloten Mary met zich mee te nemen, en zijn oude vriend, de

heer Kiffin, te bezoeken. Hij werd ontsteld door haar veranderd voorkomen. Hij sloot haar in zijn armen, legde haar op bed, en boog zich over haar heen met al de tederheid van zijn grote liefde, terwijl hij haar handen streelde en het haar van haar klamme voorhoofd naar achteren streek.

Zodra zij sliep sloop hij weg om aan mevrouw Gaunt opheldering te vragen. Ze vertelde hem alles.

"Ach, arme William!, riep hij uit, toen ze haar verhaal besloot, en, mijn arm kind. Ze zal deze slag nooit te boven komen. God is op het punt me met een nieuwe beproeving te bezoeken. Moge Hij me kracht schenken om er doorheen te komen, en Zijn Naam te verheerlijken in al mijn droefenissen."

Hij was nog maar net uitgesproken, toen het rumoer van luide stemmen werd vernomen bij de deur, en een ogenblik later traden twee mannen de voorkamer binnen.

"Is dit mevrouw Elizabeth Gaunt?" vroeg een van hen, terwijl hij op de verschrikte vrouw toeliep.

"Ja, dat is mijn naam."

"Op gezag van deze goede staat arresteer ik u, mevrouw Gaunt, omdat u aan opstandelingen een schuilplaats hebt verleend."

Ze zei niets, maar stond als verbijsterd te staren naar de mannen die tot haar spraken.

"Wie hebben u ten nadele van deze arme vrouw inlichtingen verstrekt, mannen?" vroeg Bunyan.

"John Burton, zijn vrouw en dochter, die ze deze laatste drie dagen een schuilplaats heeft verleend.

Bunyan protesteerde en smeekte, maar de hardvochtige mannen bleven onbewogen.

"We laten zulke vogels niet los, zeg ik je, oude man, en je hoeft daar niet te staan praten. Kom mee, vrouw, er valt geen tijd te verliezen. Zet je kap op en kom mee, anders nemen we je mee zoals je bent."

Mevrouw Gaunt gehoorzaamde. Ze zag in dat elke tegenstand vruchteloos was. Bunyan en Mary aan God opdragend, nam ze afscheid van hen en vertrok met de politiemannen.

Ze werd haastig voor de rechtbank gebracht, ondervraagd, en naar Newgate gezonden. Binnen minder dan vier uur, nadat zij en Mary met dokter Draper de gevangenis hadden verlaten, was zij een bewoonster van de cel, waarin William Dopmer had gezeten.

44. De reis naar Salisbury

"O, kon ik maar gaan, vader kon ik nog eens zijn stem horen!" riep Mary vurig uit, terwijl ze zich aan de borst van haar vader wierp.

Ze hadden gesproken over de wegleiding van William Dormer naar het Westen om terecht te staan. De hindernissen van zulk een onderneming waren erg groot. Bovendien bestond er geen zekerheid dat vader en dochter Salisbury zouden bereiken, voordat een verhoor, en waarschijnlijk een executie had plaats gehad. Dit was de opvatting van de vader, maar tegenover zijn arme, blinde kind gewaagde hij er niet van. De last van haar verdriet was nu overweldigend, hij wilde er niet nog een kwelling aan toevoegen.

Bunyan had Mary niet aangemoedigd tot haar telkens herhaalde wens. Maar nu hij begreep hoe ernstig haar verlangen was, aarzelde hij niet langer.

"Je moet gaan, mijn kind, en moge God Zijn Zegen geven, zei hij, terwijl hij het schreiende meisje aan de borst drukte en de tranen langs zijn gezicht stroomden, ik Ga met je mee, mijn dochter, We moeten doen wat we kunnen, en het resultaat overlaten aan Hem, Die alle dingen overeenkomstig Zijn Wijsheid beschikt. En we moeten geen tijd verliezen, mijn kind, het heeft geen zin het uit te stellen."

De noodzakelijke voorbereiding werd haastig getroffen, waarna Bunyan en zijn blinde meisje hun reis begonnen.

Het waren lange en vermoeiende mijlen, die zij op hun tocht naar het Westen aflegden. Maar de hoop dat ze William nog eens zou ontmoeten gaf Mary kracht gedurende de moeilijke reis. Die schonk haar hart moed en haar zwakke schreden sterkte, terwijl ze almaar voortgingen.

Ze gingen steeds verder onder de verzengende stralen van de augustuszon. Mary voelde geen vermoeidheid. Haar vader probeerde de hele tijd de moed van zijn dochter te sterken door de kostelijke beloften van het Evangelie, om haar daardoor voor te bereiden op alles wat haar in de toekomst misschien te wachten stond. Maar haar gemoedsgesteldheid was van dien aard, dat zij zich niet aan deze woorden van eeuwig leven en liefde kon vastgrijpen. Ze kon niet denken, ze kon alleen maar beurtelings hopen en vrezen. Haar vader geloofde dat er voor William maar weinig uitzicht op vrij spraak was, en hij kon geen verwachting wekken, die naar zijn gevoel zeker moest teleurstellen.

Ach, het was een zware taak voor een liefhebbend vaderhart. Maar Bunyan zag in dat het God was die de beproeving zond, en daaronder was hij stil.

Ze hadden een vermoeiende dagreis gehad, nu eens rijdend, en dan weer te voet hun weg vindend, daarbij zich op alle mogelijke manieren voorthaastend. Thans naderen ze Salisbury. Mary zat naast haar vader op een wagentje, waarin een vriendelijke landman hun had gevraagd plaats te nemen. Toen hij de droeve toestand van het meisje bemerkte, en begreep hoe moeilijk ze het hadden, bood hij hun aan ze op hun bestemming te brengen.

Bunyan verlangde ernaar om een gesprek met de landman te beginnen. Hij wilde hem inlichtingen vragen over de plaats of de gevangenen naar Salisbury waren gebracht, en of er al executies hadden plaatsgevonden. Maar hij durfde het niet te doen, opdat Mary, als de inlichtingen ongunstig waren, er niet onder zou bezwijken, verstoken van alle bijstand. Ook het hart van het arme meisje stond op springen, om wat te vragen, maar ze durfde het niet te doen.

Ze hadden zonder te spreken een eind gereden, elk bezig met eigen gedachten, toen Mary haar hand op de arm van haar vader legde, haar blinde ogen tot hem ophief, en uitriep:

"Vader, gelooft u dat William nog in leven is?"

"Ik kan het niet zeggen mijn kind maar ik zal het deze man eens vragen. Hij weet het waarschijnlijk wel." En zijn stem verheffend, zei hij tot de voerman: Weet u of er enige gevangenen uit Londen naar Salisbury zijn gekomen?"

"Ja, verleden week werden er vijf hierheen gebracht."

"En zitten ze nog in de gevangenis?" vroeg Bunyan bevend.

"Ze zijn er nog, want ze hebben nog niet terecht gestaan. Ik hoorde vandaag, toen ik door de stad kwam, dat ze allen naar Dorchester zouden worden gebracht om daar terecht te staan."

"Ze hebben dus nog niet terecht gestaan? Merkte Bunyan zo onverschillig mogelijk op. Zijn hart was vervuld met blijdschap, nu hij wist dat William nog leefde.

"Neen, nog niet."

"Goddank, Goddank!" riep Mary uit, terwijl ze onwillekeurig opsprong van haar zitplaats. Ze voelde dat William misschien nog in leven was. Ze zou smeken om zijn leven, en ze zou zeer zeker haar dringende smekingen niet kunnen terughouden.

"Zie dankbaar op tot God, zei haar vader tot haar, het is een genadegeschenk, mijn kind, dat William nog leeft." Toen keerde hij zich tot de voerman, en vroeg:

"Wanneer, zei u, dat de gevangenen naar Dorchester zullen worden gebracht om terecht te staan?"

"Over enkele dagen misschien morgen. Ik weet het niet zeker, maar men vertelde me vanmorgen in Salisbury dat het spoedig zou zijn. De hele stad verkeerde in opwinding, meneer, toen die opstandelingen werden binnengebracht. Het volk verlangde hen zonder vorm van proces op te hangen, en ik zeg u, dat het moeite kostte hen daarvan terug te houden."

De moed van Mary zonk weg, en haar wangen werden bleek, toen ze dit verschrikkelijke verhaal hoorde.

"Dan is er maar weinig hoop" zei ze bij zichzelf, terwijl haar hart bij deze verschrikkelijke gedachte bijna stilstond.

Haar vader zei verder niets, en beiden zwegen opnieuw.

"Breng ons alstublieft naar het logement, vriend", zei Bunyan in antwoord op een vraag van de landman.

Deze knikte toestemmend, en kort daarop zette hij hen af voor de deur van een groot, oud gebouw, dat het uithangbord van "Kruis en Draak" droeg.

Mary huiverde, toen ze in de ruime voorkamer van het logement gezeten, de luide stemmen hoorde van de gasten in de gelagkamer, die over het lot van de gevangenen spraken. Sommigen beweerden, dat ze, zonder een mogelijkheid om daaraan te ontkomen, zouden worden opgehangen; anderen verklaarden dat ze moesten worden verbrand op de brandstapel; nog anderen dat ze aan de galg zouden komen, en als malcontenten zouden worden opgehangen. De meningen, die over de wijze van hun terechtstelling werden geuit, waren verschillend, maar allen waren het er over eens dat ze de dood verdienden. De opwinding was groot omdat elk poogde het luidst en het heftigst de rebellen te veroordelen.

Bunyan keek naar het gezicht van Mary. Het was vaalbleek en zag er vreselijk verschrikt uit. Hij wist een ogenblik niet wat hij moest doen. Het zou een kwelling voor haar zijn om daar te blijven. Ze was te zwak om op straat te lopen. Hij wist niet waar hij bescherming kon vinden tegen die woedende stemmen. Tenslotte besloot hij het te wagen de gelagkamer binnen te gaan om te zien of hij in elk geval een einde

kon maken aan de zaak. Even aarzelde zijn moedig hart om de stap te doen. Het was een gevaarlijke stap, want woedende mensen zijn altijd onredelijk, en hun verontwaardiging was sterk toegenomen door het vele drinken uit de bierkruik. Hij stond op, ging naar de deur die toegang verleende tot de gelagkamer, en aarzelde. Op datzelfde ogenblik trok een geluid aan het einde van de kamer zijn aandacht. Hij draaide zich om, om te kijken. Twee vrouwengedaanten, gekleed in diepe rouw, kwamen binnen. Hij keek hen een ogenblik strak aan. Ja ze moesten het zijn hij kon zich niet vergissen. Hij ging naar hen toe. De voorste sprong verrast terug, toen hij voor haar stond.

"Is u het werkelijk, broeder Bunyan?" zei ze op een verwonderde toon, zeg ons alstublieft waarom u hier bent. !"

Hij dacht aan zijn arm, lijdend kind. Hij kende haar teergevoeligheid, en gaf niet terstond antwoord, maar hij ging hen voor, en bracht ze bij Mary. Ze keek verrast op, terwijl zich een lichte bloes over haar bleke wangen verspreidde.

Alles was duidelijk. Het was niet nodig verder te vragen waarom beide partijen hier aanwezig waren.

"Wij gaan mijn broers in de gevangenis bezoeken, zei de jongste vrouw met een zachte, droevige stem. We hebben William en Benjamin sedert hun gevangenneming niet meer gezien."

"En kunt u toegang verkrijgen?" vroeg Bunyan belangstellend.

"We zijn er niet zeker van, broeder Bunyan, antwoordde de moeder, we hebben nog geen poging gedaan. Maar we hopen dat de Heere het ons zal doen gelukken. Het zou heel erg zijn voor mijn lieve jongens om te sterven zonder dat ik hen nog een keer had bezocht."

"Wij gaan met u mee, zuster Hewling, wij willen graag onze vriend William Dormer bezoeken. Kom, mijn kind, zei hij, de hand van Mary vastgrijpend, kun je naar de gevangenis lopen?"

"O Ja, vader", antwoordde ze. Dit waren de eerste opgewekte woorden die ze sprak nadat ze van de gevangenneming van haar geliefde had gehoord.

Ze vroegen de weg naar de gevangenis, en men vertelde hun dat die niet ver van het logement was gelegen.

De vier gingen op weg, en ze hadden er geen moeite mee het doel van hun zoeken te vinden. Vanaf de tijd dat de gevangenen Salisbury hadden bereikt, was de oude gevangenis een voorwerp van levendige belangstelling geweest voor elke inwoner, van de oudste tot de jongste.

Het was de 30e augustus 1685 nu bijna twee eeuwen geleden (dit boek werd in 1860 voor het eerst uitgegeven, vert.) dat dit kleine gezelschap van door smart overmeesterde kinderen van God in de vochtige en walgelijke gevangenis hen zochten, die getuigenis moesten afleggen, zelfs tot de dood, van hun liefde tot Jezus en Zijn heerlijk Evangelie. De zon ging onder aan de westelijke horizon, toen ze door de straten van de oude stad Salisbury liepen. Hun verschijning trok de aandacht van de inwoners, en de veronderstellingen over wie zij zouden zijn, waren verschillend. Het was duidelijk, dat zij gebukt gingen onder een groot verdriet. De diepe rouw van twee van de vrouwen, het bleke, droevige gelaat van het blinde meisje, en het gebogen hoofd van haar vader spraken daarvan en de speurende nieuwsgierigheid durfde zich niet zo ver op te dringen om naar de oorzaak van hun verdriet te vragen.

Ze bereikten de gevangenis en maakten hun verzoek bekend. Er werd geaarzeld en overlegd. De moed ontzonk aan de vragers, toen ze op antwoord stonden te wachten. Eindelijk verscheen er een man, gekleed in het uniform van een gevangenbewaarder, die een bos oude sleutels in de hand had en hun zei dat ze naar binnen mochten gaan.

Huiverend volgden de vrouwen de voetstappen van de man door de donkere en nauwe gang, die hen naar een kleine binnenplaats voerde, waaromheen de gevangencellen waren gebouwd.

"Je verlangt de gevangenen te bezoeken, die verleden week uit Londen zijn gekomen, nietwaar?" zei de ruwe, norse man, terwijl hij onverwacht voor een rij nauwe cellen bleef staan, en zich vierkant omkeerde naar de bezoekers.

"Ja, gaf Bunyan ten antwoord, die drie jongemannen."

"Waren twee van hen broers?, ik geloof dat ze hier inzitten de andere zit verderop. Verlang je ze allen te bezoeken?"

"Wij willen graag de twee broers bezoeken. Deze jongedame hier, in het zwart, en ikzelf", antwoordde mevrouw Hewling.

"Goed, je mag hen een tegelijk bezoeken. Ga dan hier maar binnen, en bezoek de ene, terwijl deze oude man en het meisje naar de andere cel gaan. Maar het is me niet duidelijk waarom zij dat wil ze kan niets zien wanneer ze daar naar binnen gaat", en hij keek met zijn kleine, grijze ogen met diepe minachting naar Mary.

De deur ging open; de vrouwen traden binnen. Daar zagen ze bij het zwakke licht, dat door het zwaar getralied venster drong, op een lage bank, de gedaante van hun zoon en broer.

"Benjamin! William!" riep de moeder uit, terwijl ze hem om de hals viel en in een vloed van tranen uitbarstte.

"Mijn moeder! mijn zuster!" Het was de stem van William, haar jongste zoon.

"O William, William, mijn lieve, lieve broer!" En ook de zuster viel de gevangene schreiend om de hals.

"Ween niet, mijn lieve moeder, en jij, mijn lieve Hanna, droog je tranen. Ik lijd om Godswil, en Hij heeft me zeer rijkelijk beloond door Zijn genade en troost aan mijn ziel te schenken. Ik kan roemen in mijn verdrukkingen, want Christus openbaart Zich aan mij op een heerlijke wijze."

"En je arme broer Benjamin!, William, hoe gaat het met hem?"

"Zwak naar het lichaam, moeder, want we hebben veel geleden, toen we in Newgate waren en op onze reis hierheen, want we waren zwaar geboeid; maar Gode zij dank, hij is verheugd naar de geest volkomen berustend in Zijn wil zegt hij: "Leven of dood al wat God behaagt wat Hij het best acht geschiedde."

"Wanneer heb je hem voor het laatst gezien, mijn zoon?"

"Nog maar kort geleden, moeder, op de binnenplaats." 's Morgens en 's avonds wordt ons een half uur lichaamsbeweging toegestaan, en dan spreken we met elkaar over dit heerlijk vooruitzicht, en trachten elkaar te sterken in het allerheiligst geloof."

"Geprezen zij God voor Zijn grote barmhartigheid, riepen moeder en zuster uit, tot rust komend onder de kalme woorden van de gevangene, en is er enige hoop voor je, mijn jongen?"

"Voor dit leven maar weinig, moeder. Ik geloof niet dat we begenadigd zullen worden. Maar voor het toekomstige leven is er alle hoop, want daarin wacht ons blijdschap en eeuwige zaligheid aan de Rechterhand van God."

Het gesprek werd nog een ogenblik voortgezet, totdat de gevangenbewaarder verscheen en hun beval, dat ze de andere jonge man moesten bezoeken, als ze dat wensten, want het was laat, en ze konden niet veel langer blijven.

Nadat zij van William hartelijk afscheid hadden genomen, in de hoop hem de volgende dag weer te zien, volgden zij de gevangenbewaarder naar de cel van de oudere broer.

Ze troffen hem aan, zoals William had gezegd: kalm, Ja zelfs verheugd, omdat hij waardig werd geacht om te lijden.

Laten we, terwijl we moeder en zuster bij de gevangene achterlaten, Mary en haar vader volgen naar de cel van William Dormer.

Mary klemde zich vast aan haar vader, toen ze verder gingen over het smalle pad naar de cel van de geliefde. Ze bereikten haar. De bewaker draaide de sleutel om, zodat de zware grendel terug schoof.

"Een man en een meisje uit Londen willen je bezoeken", zei de man nors.

Bunyan ging naar binnen en begroette William. Deze herkende de stem onmiddellijk en beantwoordde de groet. Toen, naar voren springend, riep hij: "Mary!" en drukte haar aan zijn hart. Gedurende een minuut was alles stil, afgedacht van het wenen van de geliefden, die elkaar in de armen sloten.

De man deed de deur dicht en liet hen alleen.

Zodra de eerste aanval van verdriet voorbij was, beproefde Bunyan de gevangene en Mary te kalmeren door met hen een gesprek te beginnen. Hij zinspeelde niet op de vermoedelijke resultaten van een verhoor. Hij wist dat het bloedend hart van Mary dat niet zou kunnen verdragen. Hij informeerde naar de lichamelijke en geestelijke toestand van William, en vertelde hem van de bemoedigingen van het Woord van God, die voor hem van zoveel troost waren geweest, toen de gevangenschap hem in haar duister hulde, en de dood hem, met al zijn verschrikkingen, aanstaarde.

Mary zat naast William zijn hand lag om haar middel haar hand rustte in de zijne, en haar lief, bedroefd gezicht, nu zo bleek en uitgeteerd van verdriet, keerde zich met een blik van de innigste liefde en van medelijden naar het zijne. Hij staarde ernaar nu het zo veranderd was en de tranen kwamen hem in de ogen en liepen langs zijn mannelijke wangen. Hij drukte haar tegen zich aan en kuste haar telkens weer.

"Mary, mijn lieve Mary, zei hij, de hand van God ligt zwaar op mij. Maar die Hij liefheeft kastijdt Hij, Mary. We moeten niet vergeten dat God Goed is, ook al behandeld Hij ons op zulk een verborgen wijze."

"Dat is de zuivere opvatting van de zaak, antwoordde de vader, de wegen van God liggen verborgen in de onpeilbare diepten van Zijn Wijsheid, en wij kunnen Zijn verborgenheden niet doorgronden. Het is onze zaak te weten dat Hij God is, en stil te zijn."

Mary kon niet spreken, ze kon alleen maar wenen. Zij zag niet in hoe het het beste kon zijn dat William zou sterven. Haar hart kwam tegen die gedachte in opstand. O, welk een verschrikkelijk idee, hoe zou ze zich daarbij ooit kunnen neerleggen? "Mijn genade is u genoeg" was haar niet tot steun te midden van haar zielesmart. Ach, het was een zware verzoeking!

William vroeg naar mevrouw Gaunt. Bunyan moest hem het droevige verhaal voorzichtig mededelen. Hij schreide als een kind, toen hij hoorde van het lijden van iemand die hij liefhad als een moeder.

"Dit zijn tijden van zware bezoeking, broeder Bunyan, zei hij, ik weet niet wat ik er van moet denken. Het lijkt wel alsof de hand van God tegen Zijn volk is gekeerd. Mevrouw Gaunt is zeer zeker een goede vrouw, en als ooit een vrouw dat was, is zij het waard om hier te worden beloond."

"Zeg niet, William, dat de hand van God tegen Zijn kinderen is, antwoordde de man Gods, we moeten weten dat "alle dingen, welke het ook mogen zijn, beproeving of vervolging, of dood, medewerken ten goede van Zijn volk. In de eeuwigheid zullen we het alles weten. Nu moeten we vertrouwen, en bidden of Hij ons rein en onbevlekt wil bewaren van de wereld, en ons bereid wil maken om alles terwille van Zijn Naam te verdragen."

De drie knielden neer, en Bunyan ging voor in gebed. Uit de diepten van zijn beproefde ziel stortte hij voor de Troon van de grote Middelaar een smeekbede uit om

genade en ondersteuning, en onderworpenheid aan de wil van God. Daarna sprak hij woorden van bemoediging en vertroosting tot William en Mary, en probeerde hen zo op het ergste voor te bereiden.

Mary=s hele lichaam schokte van vreselijke angst, toen de gedachte aan de dood, gehuld in al zijn afschuwelijke af schrikwekkendheid, bij haar opkwam. Haar vader zag dat het niet goed zou zijn om op dit onderwerp door te gaan.

Het was een ogenblik stil. Mary hief haar smalle, bleke hand op en streek zacht over het gezicht van William, waarbij ze met de grootst mogelijke nauwkeurigheid elke gelaatstrek naspeurde.

"Veranderd, veranderd", mompelde ze in zichzelf, alsof ze zich niet bewust was van wat ze deed.

"Ja, Mary, veranderd naar het uiterlijk, maar niet in het hart." Ze wendde haar gelaat naar het zijne, het straalde van liefde. Hij drukte haar aan zijn hart en kustte haar. Hij vergat die blik nooit meer. In zijn slaap en als hij wakker was, altijd had hij dat droevige gelaat met zijn liefdevolle blik voor zich. O, kon hij maar blijven leven voor haar, dat was de onhoorbare smeekbede van zijn hart. Doch niet mijn wil, Vader, maar de Uwe geschiedde.

Er werd een voetstap gehoord, ze wisten wat dit betekende. Bunyan stond op, en nadat hij William Gode bevolen had, nam hij afscheid met de belofte dat hij de volgende dag zou terugkomen.

Mary wierp zich schreiend om zijn hals. Hij drukte haar aan zijn hart. Hij kon niets zeggen. De bewaker opende de celdeur en vroeg de bezoekers te vertrekken. Mary slaakte een rauwe kreet toen ze zich van William losscheurde. Haar vader ving haar op en bracht haar uit de cel.

"Laat me nog eenmaal zijn stem horen, vader, en zijn adem op mijn wangen voelen."

Haar vader keek naar de bewaker. Hij had dikke tranen in zijn ogen. Hij vroeg geen toestemming om terug te gaan, maar hij leidde zijn dochter door de deur terug in de cel. Mary streek haar hand nog een keer over het gezicht van William, en leunde aan zijn borst, waarna ze zijn handen in de hare nam en die stevig en lang vasthield.

Onopgemerkt haalde ze een kleine schaar van haar borst, en terwijl ze haar hand over zijn hoofd streek, knipte ze vlug een lok kastanjebruin haar af. Het was een werk van een ogenblik.

"Het is alles wat me al worden gelaten, William, " zei ze. Toen nam ze afscheid en keerde terug naar haar vader, die haar uit de gevangenis bracht.

Ze hebben elkaar op aarde nooit meer ontmoet. Nog eenmaal heeft Mary zijn stem gehoord. Het was toen hij de vragen van de rechter beantwoordde.

45. Het verhoor

We wilden wel dat we een sluier konden werpen over de donkere bladzijde van de geschiedenis die nu volgt. We wilden wel dat de woede van de vervolgers had kunnen worden verzadigd met de reeds ondergane straf. Maar ze waren onverzadelijk en niets dan de dood kon voldoen aan hun wrede begeerten.

De gevangenen werden binnen enkele dagen van Salisbury naar Dorchester overgebracht, om daar terecht te staan. Ach, wat een bespotting om zulk een komediespel een verhoor te noemen. De zaak was in verhoor genomen, aan de jury een opdracht gegeven, een uitspraak gedaan en het doodvonnis geveld, voordat de gevangenen voor de rechtbank waren verschenen. Wat is er dan nog voor hoop op leven?

Door de vrienden van William Dormer werden herhaalde pogingen gedaan, zowel voor als Na zijn verhoor, om tot hem, gedurende zijn verblijf in Dorchester, toegang te verkrijgen, maar alles tevergeefs. De harde harten van hen die het gezag in handen hadden wilden niet toegeven. Ze genoten van de ellende die ze toebrachten.

De 8ste september brak aan. Het was de dag van het verhoor van William Hewling en William Dormer en anderen, want Benjamin was naar Taunton overgebracht.

Op een vroeg uur was de zaal vol. Daar zaten de rechters, met stalen gezichten en stenen harten. De tijd voor het verhoor brak aan. De gevangenen werden, in hun gevangeniskleren, met een bleek gelaat en uitgemergelde lichamen, aan hun handen en voeten nog de sporen dragend van de zware boeien, waarmee zij gebonden waren geweest, onder bewaking binnengeleid en op de beklaagdenbank gezet. Hun kalme, bedaarde houding, hun opgeruimde, ja, verheugde gelaatsuitdrukking, hun uitgeteerde lichamen werkten er allen aan mee om het medelijden van alle aanwezigen op te wekken. Op alle vragen, die tot hen werden gericht, antwoordden ze met een opgewekte stem, zonder op enigerlei wijze hun houding te verzwakken. Alle pogingen werden in het werk gesteld om hen ertoe te bewegen berouw te tonen over hun gedrag in het verleden. Maar dat wilden ze niet. Beleefd en eerbiedig gaven ze een antwoord dat ze hadden gedaan wat naar hun mening recht was in de ogen van God. Ze hadden gestreden voor de belangen van Engeland, en daarbij getracht haar Godsdienstvrijheid veilig te stellen.

Toen gevraagd werd of ze berouw over hun misdaad zouden tonen, als daartoe de gelegenheid werd geboden, antwoordden ze, dat ze er nooit toe zouden kunnen komen, los te laten wat ze in hun geweten geloofden dat hun plicht was, en dat ze, als ze in vrijheid zouden worden gesteld, nooit zouden aarzelen om met de hulp van God te doen wat naar hun overtuiging recht was.

Dit antwoord maakte de menigte zo woedend, dat velen van hen uitriepen: "Weg met hen, weg met hen naar het blok! Ze verdienen te sterven!"

Maar niets van dit alles ontmoedigde hen. Ze achtten hun leven niet kostbaar. Ze waren bereid elk offer te brengen voor Jezus, de overste Leidsman hunner zaligheid.

Juist nadat het verhoor was begonnen, terwijl aan de gevangenen verschillende vragen werden gesteld, bemerkte men enige beroering bij de toegangsdeur. Spoedig zag men een wat oudere man, die met zijn arm de tengere gedaante van een liefvallig meisje ondersteunde, gevolgd door twee vrouwenfiguren, die in de diepste rouw waren gekleed. Zich een weg banend door de menigte liepen zij naar voren door de gang van het open pad, totdat ze precies achter de beklaagdenbank stonden.

Het waren Bunyan met zijn dochter Mary, en de moeder en de zuster van de Hewlings. Een voor een werden de gevangenen persoonlijk ondervraagd. Ze legden allen hetzelfde getuigenis af. Eindelijk kwam William Dormer aan de beurt. Hij stond op, toen dat werd bevolen, en keek de rechter zonder blikken of blozen in het gelaat. Zijn antwoorden waren, evenals die van de anderen, gekenmerkt door kalmte en trouw aan zijn zaak. Hij wist nog niet, dat zij, die hij liefhad, naar elk woord van hem luisterde.

"Gevangene, heb je iets te zeggen ter verzachting van je misdaad tegen onze allergenadigste koning en het goede van zijn koninkrijk?" vroeg de gemachtigde van de koning, een korte, dikke, gezette man, met doordringende ogen en een gelaatsuitdrukking, brandend van haat.

"Niets, " antwoordde William Dormer onbewogen, met zijn ogen aanhoudend op zijn wrede ondervrager gericht.

"Wil je dus niet zeggen dat je berouw hebt over wat je hebt gedaan?" De stem van de gemachtigde verhief zich door zijn toorn, totdat hij door het gehele huis heen kon worden gehoord.

"Ik kan niet zeggen dat ik berouw heb, dat zou een leugen zijn voor God en deze mensen."

"Wat! Je bedoelt toch niet te zeggen, jij rebel, dat je recht hebt gehandeld en hetzelfde weer zou doen?"

"Dat is mijn overtuiging, " en William stond kaarsrecht met onafgewende blik. Geen spier van zijn gezicht bewoog. Hij stond daar met een oprecht geweten, en noch de dreigende blikken van de rechter, noch het gefluit van het volk kon hem bang maken.

"Goed, dan moet je maar lijden wat je overkomt." antwoordde de razende gemachtigde, die ervan genoot dat hij het in zijn macht had zich te wreken.

Het blinde meisje liet een kort, onderdrukt gekreun horen. Haar vader drong er bij haar op aan te vertrekken, maar ze kon het niet. Door de vreemde geboeidheid van de vrees, die dikwijls het menselijk hart aangrijpt, bleef ze als vastgenageld op haar plaats.

"Ga zitten." De volgende gevangene kwam naar voren. Het was William Hewling, de laatste van het aantal dat die dag werd verhoord. De gevangene gehoorzaamde. Dezelfde reeks vragen werd hem gesteld, en dezelfde antwoorden daarop gegeven. Geen dreigementen, geen vrees voor de dood konden deze dappere strijders van het kruis van Christus een ogenblik doen aarzelen. Ze kenden de Leidsman van hun zaligheid, en ze vertrouwden alles toe aan Zijn handen, daar ze zich ervan verzekerd voelden, dat Hij hen als overwinnaars erdoor zou helpen, en hen over al hun vijanden zou doen zegevieren.

Een zacht, onderdrukt geschrei werd gehoord in het deel van de zaal waar de vrienden van de gevangenen zaten. De jury trok zich terug, Na instructies van de rechter te hebben ontvangen.

Na een overleg van enkele minuten keerden ze terug met de uitspraak: "*schuldig*". De rechter beval de gevangenen voor hem op te staan. Daarna sprak hij op een schijnbaar plechtige manier het veroordelend vonnis uit over elk van de jongemannen voor hem.

Een luide kreet werd gehoord, toen hij de naam van William Dormer noemde. Mary had een flauwte gekregen en was van haar plaats gevallen. Haar vader nam haar op, geholpen door een ander, en droeg haar de zaal uit.

William had de stem gehoord en herkend. Hij draaide zich om: alles wat zijn oog zag was het bewusteloze lichaam van Mary, dat tussen de menigte door werd gedragen. Een zware zucht steeg op uit zijn hart.

Diep ernstig was het gevoel in heel die grote vergadering, toen de gevangenen, zo jong en toch zo standvastig voor het recht, van hun plaats naar de gevangenis werden geleid. Door het gehele huis werden zuchten gehoord, en menige traan van medelijden vloeide uit ogen die lang droog waren geweest.

46. De executie

Arme Mary! Alle hoop was nu voor altijd vergaan, en haar gemoed boog zich onder het gewicht van zijn smart om zich nooit meer op te richten. Haar gevoelige natuur had een schok gekregen, waarvan zij nooit meer kon herstellen. Haar vader zag het en was bedroefd. Gewis, de kastijdende hand van God lag altijd weer op hen. Uit de diepten van zijn ellenden riep hij uit in de bitterheid van zijn ziel: "Hoe lang nog, o, Heere, hoe lang?" Hij had zwaar geleden door gebrek, door gevangenschap, door vervolging, door laster, en toch schenen al deze beproevingen licht in vergelijking met de diepe smart die hij nu zag, die over hem dreigde los te barsten. Hij bad, zoals hij dat vroeger zo dikwijls had gedaan: "Vader, niet mijn wil, maar de Uwe geschiedde, laat slechts Uw genade dicht bij mij zijn."

Mary werd uit de rechtszaal naar het logement gebracht, waar door haar vader en de vriendelijke waardin, mevrouw Summers, alle aandacht aan haar werd besteed. zodra ze genoegzaam hersteld was, stelde haar vader voor om naar Bedford te vertrekken. Maar ze kon er niet mee in stemmen. "O, vader, lieve vader, laat me blijven, smeekte ze met haar lieve, ernstige stem, o, laat me blijven, totdat alles voorbij is. Misschien kan ik hem nog een keer te zien krijgen, en als dat mogelijk was, zou ik in vrede sterven. Vader, laat me blijven."

Het tere hart van haar vader kon haar verzoek niet weigeren. Hij wist, dat de hardvochtigheid van hen, die William opgesloten hielden, de gevangenisdeuren altijd voor hen zou sluiten, maar hij wilde zijn dochter niet ontgoochelen.

"Het zal maar een paar dagen duren, voordat alles voorbij is, maar als het je enigermate bevredigt, dan zullen we blijven."

"Doe het, vader, doe het", was alles wat het uitgeputte meisje kon zeggen.

Haar vader waakte over zijn zwakke kind met al de angstvallige zorg van zijn grootmoedig en liefhebbend hart, daarin bijgestaan door HannⁿHewling, wier tedere verzorging van Mary bij deze gelegenheid door Bunyan nooit werd vergeten. Mevrouw Hewling verliet op de morgen na het verhoor Dorchester om terug te keren naar Londen, in de hoop dat ze bij de koning iets zou kunnen bereiken ten behoeve van haar veroordeelde zoon. De zuster bleef achter om hem op te beuren en te troosten.

Op de tweede dag Na het verhoor, en drie dagen voor de executie, was Mary sterk genoeg om haar kamer te verlaten. Zij stond erop dat ze naar de gevangenis zou worden gereden, waar William zat. Haar vader gaf haar de verzekering dat het nutteloos zou zijn toegang te vragen, omdat die hem de vorige dag tweemaal was geweigerd. Maar ze drong haar verzoek aan met zulk een ernst, dat hij, om haar tevreden te stellen, erin toestemde. Bevend van zwakheid stapte ze in het rijtuig, dat bij de deur op hen stond te wachten. Toen ze bij de gevangenispoort kwamen, trad hun een grimmige, woest uitziende man tegemoet, die hun meedeelde dat ze niet naar binnen konden gaan.

"Alleen deze ene keer, meneer, deze ene keer, " smeekte Mary.

"Neen, ik zeg je dat je niet binnen moogt gaan, ik heb mijn instructies en ik durf niet. Het heeft geen enkel nut voor je om me dat te vragen. Ik zou mijn hoofd verliezen als ik aan de orders ongehoorzaam was."

"O, laat ons dan naar een officier gaan iemand die de bevoegdheid heeft om ons binnen te laten", zei Mary in de angst van haar ziel.

"Het heeft geen zin, zeg ik je, het heeft geen zin. De wetten zijn streng en kunnen niet overtreden worden. Je kunt niet naar binnen gaan."

Bunyan wist niet wat hij moest zeggen. Hij zag dat het nutteloos was om nog eens een poging te doen, maar hoe kon hij het zijn dochter zeggen dat er geen hoop was?

"O, kunnen we niet naar binnen gaan?" zei het arme, blinde meisje op een wanhopige toon.

"Neen, zeg ik je, neen!" De man draaide zich om en liep weg.

Mary viel in de armen van haar vader als iemand aan wie plotseling het leven wordt ontnomen. Hij bracht haar naar het logement.

Twee dagen na deze gebeurtenis werden William Dormer, William Hewling, en twee anderen voor de executie overgebracht van Dorchester naar Lyme.

De 13e september 1685 brak aan de dag, waaraan in het westen van Engeland de herinnering zo lang bewaard bleef, als zijnde de dag waarop "de jonge Monmouthrebellen" hun droevig lot met zoveel moed en dappere overgave ondergingen.

De zon kwam op, stralend en schoon. Ze rouwde niet over het droevige schouwspel. De natuur was kalm en vredig. De heldere, stralende hemel, en de schone, rustige aarde, gaven geen blijk van medelijden met de bedroefde en verdrietige harten van haar kinderen.

In de vroegte werd de galg opgericht. Van elke kant van de straat kwamen drommen mensen bijeen om van het vreselijk toneel getuige te zijn. O, het was een verschrikkelijk gezicht, mannen, vrouwen, en kinderen zo te zien verzameld, om zulk een afschuwelijk schouwspel te aanschouwen.

De gevangenen, zorgvuldig geschoren, en gekleed in schone kleren, kwamen onder escorte van een wacht gewapende soldaten uit de gevangenispoort te voorschijn.

Hun jeugdig voorkomen hun rustige en toch moedige houding hun uitdrukking van blijde overgave, alles werkte er toe mee om voor hen de diepste bewondering op te wekken.

De menigte barstte in beklag en smartkreten uit, toen ze zich naar de onheilsplek begaven. Maar niets van dat alles beroerde deze jonge getuigen voor de Waarheid, Die in Christus Jezus is. Hun ziel was op de hemel en de hemelse dingen gevestigd. Met het oog van het geloof aanschouwden zij de onzienlijke heerlijkheid van de gezegende rust, die ze zo spoedig zouden ingaan. Christus was bij hen. Hij, de oudste Broeder, liet hen nu halen, opdat ook zij mochten zijn waar Hij was.

Zij bereikten het schavot. De beul stond klaar om zijn vreselijk werk te doen. De eerste die zijn lot onderging was William Dormer. Toen hij het platform betrad, bleef hij enkele minuten staan om de menigte toe te spreken, die gretig naar zijn woorden luisterde. Hij gaf de verzekering van zijn bereidwilligheid om te sterven van zijn vaste overtuiging, dat hij stierf voor de vrijheid van godsdienst en voor het welzijn van zijn ongelukkig land. Hij verklaarde dat hij volkomen trouw bleef aan zijn beginselen, en vast geloofde in de beloften van God, en hij spoorde zijn medemartelaars aan om niet te wankelen of te bezwijken, want God zou hun bijstaan om hun kracht te geven. Daarna smeekte hij de menigte op de Heere Jezus te zien om zalig te worden. Zijn gelaat straalde van de waarheden die hij verkondigde. Het was duidelijk, dat hij niet bang was. De menigte schreide hoorbaar.

Neerknielend bracht hij enige ogenblikken door in gebed, waarin hij zijn geest aan God beval, en ernstig smeekte of Hij hen wilde bijstaan, die deze dag van Hem zouden getuigen met hun bloed, en hen te zegenen, die, evenals de verdwaasde Joden, niet wisten wat zij deden.

De kap werd opgezet het koord aangebracht nog een ogenblik, en William Dormer was in de eeuwigheid.

William Hewling moest daarna de marteldood ondergaan. Hij was nog maar negentien jaar. Zijn buitengewone jeugdige verschijning, en zijn dapper, moedig geloof, wekte voor hem een levendige belangstelling. Velen spraken de wens uit dat hij voor zulk een vreselijk lot kon worden gespaard. Maar hij antwoordde dat hij met geen mens ter wereld zou willen ruilen. "Ik zou voor geen tienduizend werelden hier willen blijven!" Evenals William Dormer knielde hij neer en bad voor zijn vijanden, en om de nabijheid van God en ondersteuning van hem en zijn vrienden. Daarna stond hij op van zijn knieën en riep uit: "O, nu is het mijn blijdschap en troost, dat ik een Christus bezit, naar Wien ik heenga!" En met een vriendelijke glimlach op zijn gezicht onderwierp hij zich gewillig aan zijn lot.

De drie overblijvende gevangenen werden spoedig om het leven gebracht. Het werk van de dood was voorbij. De menigte verspreidde zich. Daarboven werd van de handelingen van deze dag een verslag opgemaakt.

47. De duisternis wordt dichter

"Een mens, van een vrouw geboren, is kort van dagen en zat van onrust."
Job

De pijn heeft doel getroffen. Ze heeft het hart van het slachtoffer doorboord, om nooit meer te worden verwijderd, totdat de dood aan het lijden een einde maakt.

Mary en haar vader bleven te Dorchester tot na de executie van William Dormer. Zo wilde zij het hebben. Haar vader wist dat het voor zijn kind een vreselijke beproeving zou blijken, daar overdreven beschrijvingen van de terechtstelling haar noodzakelijk ter ore zou komen, maar ze smeekte er zo ernstig om, dat hij het niet kon weigeren. Ze wenste alles te weten zelfs het allerergste. Ze verkoos voor haar gemoed de vreselijke werkelijkheid boven een kwellende onzekerheid. Bunyan trachtte haar te ondersteunen met de beloften van de eeuwige God, maar in haar tegenwoordige toestand van zenuwachtige spanning scheen het haar onmogelijk daaraan houvast te krijgen. Ze wist dat God wijs en goed met haar handelde, maar ach! Zich onderworpen te voelen aan Zijn wil, wanneer die wil haar beroofde van het dierbaarste dat er op aarde was, dat was moeilijk te moeilijk voor haar zwakke geloof.

Hoe dikwijls is het ook zo met ons. Hoe dikwijls wordt het geloof zo zwak, dat we niet naar boven kunnen zien, en ook niet over het tegenwoordige kwaad heen. We voelen ons van allen verlaten en er is geen hulp. We hebben het gevoel dat onze Vader ons heeft vergeten, en dat aarde en hel tegen ons samenspannen. Maar God heeft niet vergeten genadig te zijn. Onze oudste Broeder, Die medelijden ken hebben met onze zwakheden, is ons nabij, en wanneer de wateren ons schijnen te overstromen, wanneer we "dreigen om te komen" dan schraagt Zijn hand ons nog steeds, ook al zien wij die niet, en Hij redt ons uit de opkomende vloed.

"O, mochten de mensen de Heere prijzen voor Zijn wonderwerken aan de mensenkinderen!"

"Nu is alles voorbij, vader, ik kan niets meer doen, en we moeten naar huis gaan", zei Mary tot haar vader, nadat de eerste schok, die volgde op het bericht van de dood van William Dormer, was over gegaan.

De twee maakten zich gereed en vingen hun verdrietige terugtocht aan.

Het licht van liefde en hoop was in het hart van Mary gedooft, en het leven was nu veel donkerder voor haar eens zo opgewekt en vrolijk gemoed dan ooit de wereld buiten haar voor haar blinde ogen is geweest.

Ze murmureerde niet. Haar smart was te groot om te klagen. Har stem, eens zo opgewekt, was afgedaald tot een droevige eentonigheid, die het hart van haar vader pijnlijk trof als hij dat hoorde. De bloes van haar wangen geweken, de lieflijke glimlach van haar lippen verstorven, en haar tred, eens zo licht en veerkrachtig, was zwaar en traag geworden. Zuchten, voortkomend uit het opgekropte verdriet van haar hart, ontsnapten haar telkens, wanneer ze dacht dat er niemand in de nabijheid was die het kon horen.

Terwille van haar dierbare vader, van wie ze wist dat hij om harentwil zo zwaar leed, trachtte ze haar verdriet te verbergen. Maar ach, welk een vergeefse poging. Het stond met onmiskenbare lijnen geschreven op elke gelaatstrek van haar lieve gezicht in elke beweging van haar broze lichaam.

Haar vader lette goed op haar, toen ze dag aan dag lusteloos de lange en vermoeiende weg naar Bedford aflegde, en zijn hart werd door vreselijke voorgevoelens aangegrepen. Vanaf het begin van haar leven was ze zijn aardse afgod geweest. Hij

had haar liefgehad juist om haar hulpeloosheid, die er de oorzaak van was geweest dat zij zich zo stevig aan hem vastklemde. Hij had gezien hoe zij zich gedurende zijn gevangenschap had ingespannen om het gezin te onderhouden, toen ze nog maar nauwelijks twaalf jaar oud was. Haar ontwikkeling tot vrouw had hij aanschouwt met gevoelens van diepe dankbaarheid jegens God voor zulk een kostbaar geschenk. En toen God haar, naar Zijn voornemen, en door Zijn vrijmachtige liefde en barmhartigheid, een nieuw leven schonk in Christus Jezus, werd de band van eenheid steeds sterker en kostbaarder. Hun zielen werden door onlosmakelijke banden verbonden.

Bunyan had gehoopt, en verwacht, dat Mary hem zou overleven. Hij was dankbaar geweest, toen ze William Dormer als haar levensgezel had gekozen, omdat hij gevoelde dat ze in hem een liefhebbende vriend en een edel beschermer zou hebben. Maar nu was William heengegaan. Hij had een smadelijke dood ondergaan, en de slag, die hem neervelde, had ook het hart van zijn lieve Mary getroffen. Hoe volkomen beseftte zijn neergebogen ziel, terwijl hij de vermoeiende mijlen van zijn terugreis aflegde, dat de dagen van de mens vol onrust zijn. Verdriet op verdriet was zijn deel geweest, sinds de tijd dat hij de wereld had verzaakt om Jezus te volgen. "In de wereld zult ge verdrukking hebben." Dat is het erfdeel van de kinderen van de Allerhoogste.

Op de vierde dag na het vertrek uit Dorchester bereikten zij het kleine huisje in Bedford. De moeder en Sara konden nauwelijks een uitroep van verrassing bedwingen, toen zij het veranderd voorkomen van Mary zagen. Ze brachten haar naar een stoel (want ze was moe en afgemat) en maakten het haar gemakkelijk. Ze behoefden niets te vragen. Het droevige verhaal werd maar al te duidelijk verteld door haar bleke, zachtmoedige gelaat en de wanhopige stem. Jozef kwam thuis van zijn dagelijkse bezigheden. Hij ontstelde, toen hij zijn zuster zag, en hij wilde naar de oorzaak van haar veranderd voorkomen vragen, maar zijn vader gaf hem een teken dat hij moest zwijgen. In de tegenwoordigheid van Mary werden geen vragen gesteld. Niet de geringste zinspelende werd gemaakt over het pijnlijke onderwerp. Ze wilden de verwelkende lelie elke ruwe windvlaag besparen. Maar hun ogen spraken met elkaar de taal van het hart, en die taal was er een van grote, sombere vrees.

Het avondeten werd opgediend en zwijgend genuttigd. Er lag over dat eens zo blijde gezin een vreselijk voor gevoel. Het was de onderdrukte stilte, die aan de vreselijke storm vooraf gaat.

De avond viel. Het bedroefde gezin verenigde zich rondom het altaar van het gebed. Evenals wanneer hem vroeger het verdriet omringde, las de man Gods de negentigste Psalm voor: "Heere, Gij zijt ons geweest een Toevlucht van geslacht tot geslacht. Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld had voortgebracht, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God," enz.

Toen hij klaar was met lezen, maakte hij enkele opmerkingen over de onsterfelijkheid van God, Zijn Natuur, en Zijn Beloften, en hij spoorde zijn kleine gezin aan om te vertrouwen op Hem, Die altijd Dezelfde was, en geen verandering of schaduw van omkering kende.

Er werd een eenvoudig lied gezongen, maar Mary zong niet mee. Ze zat, zoals haar gewoonte was, naast haar vader, met haar hand op zijn knie, maar haar lippen waren stom, en haar bleek gelaat zag er wanhopig verdrietig uit. Ze knielde neer om het altaar. Gedurende het vurig gebed werd er eenmaal een zinspelende gemaakt op de

verschrikkelijke tonelen, die men nog maar kort geleden had meegemaakt. Een diepe snik welde op uit het treurig gemoed van Mary. Nog een ogenblik, en alles was stil, behalve de smekende stem van de vader.

"Wees sterk, en vertrouw op God, mijn kind." was alles wat de vader kon zeggen, toen hij een nachtkus op het marmerbleke voorhoofd drukte. Moeder en Sara brachten haar naar bed, en hun hart brak bij het zien van het lijden van het arme meisje, en ze begeerden dat, als het mogelijk was, op de een of ander manier te verzachten. Iedere kleine vriendelijkheid die hun bezorgde harten konden bedenken werd o zo teder bewezen en op een ander tijd zouden hun diepe bezorgdheid en vriendelijke diensten zijn beantwoord door menige glimlach en dankbaar woord maar nu kon Mary niet glimlachen. Het was voor haar heiligschennis, en dankwoorden zouden een bespotting zijn.

Nadat haar moeder had gezien dat de laatste plichten, nodig om het haar gemakkelijk te maken voor de nacht, waren vervuld, boog ze zich over haar peluw en drukte een tedere kus op haar wang. "God zegene je, mijn kind, God zegene je, " zei ze, en ging weg, met de ogen vol tranen.

48. Elizabeth Gaunt

Richt de brandstapel op! Breng het stro! Stapel de takkenbossen hoog op! Kijk, of de koorden sterk zijn! Bind het ongelukkige slachtoffer vast!

Laat het luide geschreeuw van de woedende menigte hemelen overstemmen, terwijl het werk van de dood voortgaat. Waarom heel deze vreselijke voorbereiding? Waarom dat wilde geraas van woedende mensen? Waarom deze grote oploop te Tyburn op 23 oktober 1685?

Het is de dag van de terechtstelling van Elizabeth Gaunt. En waarom moet ze sterven? Hierom: ze heeft onwetend onderdak verleend aan een man, John Burton, die ervan werd beschuldigd dat hij bij het Rye-House (Rye House ("korenschuur ")), een toren, dertig kilometer ten noorden van Londen, waar in 1685 een complot zou zijn gesmeed tegen Karel II en zijn broer (vert.) complot betrokken was. Een schurk, die onder de dekmantel van Nonconformist te zijn, een schuilplaats had gekregen onder haar gastvrij dak, en daarna met ongeëvenaarde gemeenheid, die de laaghartigen en lafaards kenmerkt, zijn medeplichtigen verried, en bij de harteloze, duivelse Jeffries, de vrouw aanbracht, die zijn leven had gered, en hem en zijn gezin had beschermd, toen ze vluchtten voor het gerecht. Laag, verachtelijk schepsel! Genadeloze rechter! Razend gepeupel! Dag van vreselijke vergelding!

Zie, daar komt ze, bewaakt door die woest uitziende mannen. Haar gelaat is bleek en somber, en haar tred langzaam. Ze heeft langer dan een maand in de gevangenis gezeten, en niemand heeft haar verzorgd, zoals zij dat altijd gewoon was hen in de gevangenis te doen, die hongerig en naakt waren. Evenals die van de grote eerste Martelaar, namelijk de Heere Jezus, is haar houding zachtmoedig en nederig, omdat ze in haar hart dezelfde gezindheid draagt, die ook in Christus Jezus was. Ze hoort de bespottingen, en beschimpingen en scheldwoorden van de menigte. Ze scheld niet terug, maar bidt daarentegen: *"Heere, reken het hun niet toe."*

Langzaam beweegt ze zich voort in haar gevangenskleren, met op haar hoofd een schone, witte kap. Ze let niet op de menigte, die zich om haar verdringt, daar iedereen graag een glimp van het ongelukkige slachtoffer op wil vangen. Haar gedachten zijn bij God, aan Wien ze haar geest aanbeveelt, en van Wie ze vergeving vraagt voor hen, die zich gereed maken om haar op een schandelijke manier ter dood te brengen.

"Ga uit de weg! Ga uit de weg!" schreeuwen de bewakers, als de wilde, woelige menigte het pad verpert dat naar de vreselijke brandstapel leidt.

"Uit de weg! Uit de weg!" klinkt het opnieuw, op een heftiger, bevelender toon, en de gevangene beweegt zich onder escorte voort door het smalle pad, dat door de dicht opeengepakte rijen wordt gebaad naar de stapel stro en takkenbossen. Velen onder die grote bijeenkomst worden tot tranen toe bewogen door haar christelijke houding en de hemelse uitdrukking van geestkracht, die zich op haar gelaat aftekent, terwijl anderen in duivelse haatdragendheid schreeuwen: "Laat de verraadster sterven! God zegene de koning!"

Ze bereikt de brandstapel, en terwijl ze rustig haar handen over haar borst kruist, laat ze zich daarop rustig, zonder een enkele klacht, vastbinden. De mannen verrichten hun duivelswerk al spottend en uitbarstend in wreed gelach. Ze slaat er geen acht op. Ze verwacht de hulp van God in dit uur van haar dood. Haar gelaatsuitdrukking is rustig, er speelt een glans van hemels licht overheen, die de menigte met ontzag vervult.

Ze is vastgebonden. Ze zegt niets, kijkt ook niet verschrikt wanneer de mannen met de brandende fakkels de brandstapel naderen.

Als ze op het punt staan de stapel in brand te steken, ziet ze hen medelijdend aan, en van haar lippen komt de bede: "Vader, reken het hun niet toe." Daarna werpt ze een blik op de grote menigte nieuwsgierige gezichten, die haar aanstaren, en ze bidt: "Vader, vergeef het hun ze weten niet wat ze doen.", en dan sluit ze haar ogen. De stapel is in brand gestoken. Hij brandt eerst langzaam. Maar zie, het stro en het lichte hout hebben vlam gevat! De knetterende vlammen stijgen steeds hoger. Ze hebben de zoom van haar kleed bereikt. Haar voeten zijn al in een vurig gordijn gehuld. Zal de martelares om hulp roepen als de hitte haar ledematen verteert? O neen! Zie haar daar kalm en rustig wachten op Jezus.

Hoe schoon en vol Godsvertrouwen is dat vredig gelaat, dat zich niet samentrekt of ineenkrimp, hoewel de vlammen al haar middel hadden bereikt en elk ogenblik al maar heter worden. Welk een zachtmoedigheid ligt er in die houding, terwijl het arme, verteerde lichaam is geboeid, en welk een hemels medelijden ligt er in die ogen, als ze zich richten op de nieuwsgierige massa om haar heen.

Kijk! Ze beweegt zich. Is haar steun haar ontvallen? Probeert ze zich van haar foltering te bevrijden? O neen! De genade van God is voor haar genoeg. Ze schikt alleen maar het stro om haar heen, opdat het verschrikkelijke werk van de dood spoediger afgelopen kan zijn.

De menigte kijkt naar haar, met ontzag vervuld. Hoe is het mogelijk, dat een schuchtere vrouw zo haar foltering kan vergroten? Hoor haar antwoord: "Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft." Dat is het de Rechterarm van Christus ondersteunt haar. Het is Zijn liefelijke stem, die bemoedigende woorden fluistert: "Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn."

Honderden wenen bij deze blik van hemelse geestkracht. Maar de martelares is even ongevoelig voor hun tranen als voor hun spot en hoon. "Zie ik zie," zegt de martelaar Stefanus, de hemelen geopend, en de Zoon des mensen staande aan de Rechterhand van God." Ziet ook zij niet een glimp van datzelfde heerlijke visioen?

Steeds hoger stijgende woedende vlammen, totdat weldra het gehele lichaam in een hevige, gloeiende vuurzee is gehuld. Tranen van verwondering en ontzetting vloeien langs het gezicht van alle toeschouwers. Van zulk een schouwspel is nog nooit een van de aanwezigen getuige geweest, want Elizabeth Gaunt is de eerste die onder de regering van de beestachtige Jakobus de vuurdood onderging. Zal ze niet schreeuwen en het uitgillen van de pijn? Zie, de vlammen omringen haar geheel. Neen, neen, geen enkele klacht ontvalt haar.

De drie Joodse jongelingen gingen ongedeerd door het vuur. De Engel des Heeren was bij hen. Elizabeth Gaunt ging van de brandstapel naar de hemel, zonder dat ze de minste angst of het minste lijden liet blijken. De aanwezigheid van de Engel des Verbonds ondersteunde haar.

Nog enkele ogenblikken en het is gebeurd. Het verbrandde en verminkte lichaam wordt van de brandstapel genomen, terwijl de verschrikte toeschouwers met ontzetting hun ogen sluiten. Ze heeft getuigd voor God Die haar eeuwig Goed is, en nu zingt haar ziel het lied van Mozes en het lam in de heilige stad het nieuwe Jeruzalem.

En liet ze geen ander getuigenis achter dan wat ze aflegde bij haar dood? Laten we van de brandstapel terug keren naar de gevangenis in Newgate, waarin ze zat opgesloten. Daar ligt een opgevouwen papier, met haar eigen hand beschreven. Laten we het openen en lezen.

"Niet wetend of ik de marteldood zal sterven, of vanwege de zwakheden, die door mijn zware en strenge gevangenschap zijn veroorzaakt, in staat zal zijn om op de plaats van de terechtstelling te spreken, heb ik deze weinige regels geschreven om kenbaar te maken dat ik met de wegen, die mijn God met me houdt, ben verzoend, hoewel het wegen zijn die ik niet heb verwacht, vreselijke dingen, maar toch in gerechtigheid. Daar Hij me immers het leven heeft gegeven, behoort Hij er ook over te beschikken, en er een beroep op te doen, wanneer, en waar het Hem behaagt. En ik verlang mezelf geheel aan Hem op te offeren, want dat is mijn redelijke godsdienst, en ook de eerste voorwaarde die Christus stelt, namelijk, dat, wie Zijn Discipel wil zijn, alles moet verlaten en Hem volgen. Laat daarom niemand te streng oordelen, of ontmoedigd worden, door wat mij is overkomen, want in alles wat Hij mij heeft aangedaan, heeft Hij niets zonder reden gedaan, omdat Hij Heilig is in al Zijne wegen, en Rechtvaardig in al Zijne werken, en het is slechts mijn lot in gemeenschap met het arme, verlaten Sion in deze tijd. Ik ontdek ook in mijn hart niet het minste berouw over alles wat ik gedaan heb in de dienst van mijn Heere en Meester, Jezus Christus, door het verzorgen en bijstaan van enige van Zijn arme slachtoffers, die Zijn, naar mijn mening, rechtvaardige zaak begunstigd hebben; welke zaak, ofschoon ze nu in verval is en wordt vertreden, toch kan opleven, en God kan haar in een andere tijd tegen al haar tegenstanders en boosaardige haters meer verdedigen dan Hij ooit nog heeft gedaan. Laten daarom allen, die Hem liefhebben en vrezen, niet de geringste taak, die voorhanden is of voor hen ligt, verzuimen, in de wetenschap dat Christus hen nu nodig heeft en verwacht dat ze Hem zullen dienen. En ik wil Zijn Heilige Naam prijzen, omdat Hij mij nuttig heeft gemaakt in mijn geslacht, tot vertroosting en verlichting van vele verlatenen; omdat de zegen van velen, die ten onder dreigden te gaan, over mij is gekomen, en ik heb geholpen om het hart van de weduwe te doen opspringen van vreugde. En ik prijs Zijn Heilige Naam, omdat ik in dit alles, tezamen met hetgeen waarvan ik wordt beschuldigd, mijn hart voor Hem bloot kan leggen, ten bewijze dat ik Zijn Wil gedaan heb, ofschoon die misschien in strijd is met die van de mens. De Schriftplaatsen, die me geruststellen, zijn deze: "Verberg de verdrevenen, en vermeld de omzwerfenden niet. Laten Mijn verdrevenen onder u verkeren, wees gij hun een schuilplaats voor het aangezicht van de verstoorder. Gij zult Zijn overgeblevenen niet overgeleverd hebben ten dage der benauwdheid." (Jes. 16:3, 4; Obadja : 12, 13, 14.) Maar de mensen zeggen dat men hen moet overleveren, of ervoor sterven. Oordeelt gij nu wie men moet gehoorzamen. Daarom heb ik reden om me te verheugen en buitengewoon blij te zijn, want "ik lijd om der Gerechtigheid wil", en ik word waardig geacht om te lijden: , omdat ik weldoe", en God heeft elke dienst van mij aanvaard, die in oprechtheid is verricht, ook al ging hij met menigvuldige zwakheden gepaard, die het Hem behaagd heeft om Christus, wil te bedekken en te vergeven. Wat nu mijn misdaad aangaat, zoals men dat noemt, helaas het was slechts een geringe, en zulk een als een vorst wel betaamde te vergeven. Maar wie geen barmhartigheid betoont, zal die zelf niet ontvangen. Ik kan ervan zeggen, met de woorden van Jonathan: "Ik heb maar een weinig honing geproefd, en zie, daarom moet ik sterven."

Ik verleende slechts bijstand aan een onwaardig, arm, benauwd gezin, en zie, daarom moet ik sterven. Welnu, ik wil als een zachtmoedig lam, naar de aard van het Evangelie, vergiffenis schenken aan hen die erbij betrokken zijn, en zeggen: "Heere, reken het hun niet toe!" Maar ik vrees dat Gij het niet zult doen, ja, ik geloof, dat, wanneer Hij komt om de bloedschuld te zoeken, die ten laste zal worden gelegd aan de razende rechter, die, omdat ik door mijn ontmoediging (verwarring) door het getuigenis van vrouw en dochter Burton, en mijn onwetendheid, me de dingen niet kon

herinneren, voordeel trok, en niet naar me wilde horen, toen ik me iets herinnerde, waarvan ik zeker ben dat dit het bewijs krachteloos zou hebben gemaakt. En hoewel hij aan een ander zoiets wel toestond, weigerde hij het aan mij. In de tijd, dat ook mijn bloed zal worden ten laste gelegd aan de onrechtvaardige jury, die mij schuldig verklaarde, alleen op grond van de eed van een vogelvrij verklaarde. Want er was niets dan zijn eed aangaande het geld, dat geen wettig getuigenis is, ook al wordt hij vrijgesproken, omdat zijn vogelvrijverklaring niet is herroepen, daar de wet ook twee getuigen vereist in geval van verraad. Wat aangaat mijn meegaan met hem naar de genoemde plaats, namelijk de Hoop, was dat, volgens zijn eigen woord, voordat hij vogelvrij kon worden verklaard, dit toch niet was voor hoogverraad, zoals me werd meegedeeld, zodat het duidelijk is, dat ik wordt vermoord. En ook de bloeddorstige Atterbury, die zo onverzadelijk jacht maakte op mijn leven, ofschoon hij daarvan geen voordeel heeft, liet, omdat hij me een kwaad hart toedraagt, geen steen op zijn plaats, gelijk ik reden heb om te geloven, totdat hij het zover bracht, dat hij Burton begunstigde, die voor zijn eigen misdaad had moeten sterven, en niet zijn leven met het mijne moeten kopen. Kapitein Richardson, die wreed en streng is voor allen die in mijn omstandigheden verkeren, verhaastte in die tijd zonder enige genade of enig medelijden mijn vonnis, en werkte de behandeling van mijn zaak tegen, opdat het kon worden uitgesproken. Deze allen tezamen, met de grootste van allen (Jakobus II, die juist de troon had beklommen, en de handelwijze van zijn broer voortzette) door wier macht al deze en vele andere wreedheden worden gepleegd, vergeef ik van harte en bereidwillig wat mij is aangedaan. Maar zover het is gedaan met een onverzoenlijk hart tegen de Heere Jezus Christus en Zijn rechtvaardige zaak en volgelingen, geef ik het over aan Hem, Die de Wreker is van al zulk kwaad en . . Die de vorsten zal vertreden als in een mortier, en de koningen der aarde vreselijk zal zijn. Weet ook dit; ofschoon ge schijnbaar wordt bevestigd en vanwege de macht, die in uw handen ligt, uw geweld pleegt, en vanwege de oude en nieuwe haat handelt met een boosaardig gemoed, door hen, die onder u staan, tot armoede te brengen en op allerlei wijze te benauwen, toch zult ge u tegenover Jezus Christus, en ook Zijn heilige engelen, niet kunnen veilig stellen, noch uw zaak uitrichten, en uw hand zal, wat ge onderneemt, het niet voltooien. Het zal u overvallen eer ge het beseft; en daarom is de wens van haar, die bij u geen barmhartigheid vindt, dat ge wijs moogt zijn, goed onderricht, en moogt leren!"

"ELIZABETH GAUNT."

"P. S.

Zoals het is, ontvangt u het van de hand van haar, die het heeft gedaan zo goed als ze kon, en die het betreurt dat ze het niet beter kan doen; ze hoopt dat u medelijden zult hebben, en het in overweging zult nemen, en de zwakheid en beknoptheid, en al wat ontbreekt, wilt vergeven; en ze bidt dat niemand mag verslappen of struikelen door mijn geringe moed; want het is de Heere alleen Die op die dag mag worden verhoogd. En ik hoop dat Hij ter rechter tijd en te goeder uur mag verschijnen, en dat het Zijn wil mag zijn de beste wijn voor het laatst te bewaren, zoals hij dat heeft gedaan voor sommigen, die me zijn voorgegaan. Niemand trekt ten strijde op zijn eigen kosten, en hij houdt zich stil om te wachten op Zijn wenken, en niet morren; maar ik kan het betreuren dat ik, door gebrek daaraan, mijn God en Zijn gezegende zaak niet eer, die ik zo lang heb liefgehad en met vreugde gediend; en ik heb over niets berouw dan hierover: dat ik haar en Hem niet beter heb gediend."

49. Het sterfbed

Als we het leven beschouwen zoals het werkelijk is, los van de glans van de verbeelding en van de bedrieglijke stralenglans, die aardse hoop erover uitspreidt, dan ontdekken we meer verdriet dan blijdschap. "De mens is kort van dagen en zat van onrust." Dat leert de Heilige Schrift, de verklaring van Hem, Die ons heeft geschapen; en de droevige les van de ervaring, die allen, vroeger of later, moeten kennen. En het is goed voor ons, wanneer we als kinderen aan de voeten van Jezus zitten, om van Hem te leren, zodat we, als de storm opsteekt, een veilige beschutting vinden aan Zijn doorboorde zijde. De "Heere gebruikt Zijn dorsvlegel om het kaf van het koren te scheiden." Zalig is de mens die Zijn hand erkent, en zich ootmoedig buigt onder Zijn kastijdende roede.

*De aardse winden, tere bloem, zijn u kil,
Hier kwijnt ge weg straks bloeit ge in de hemel.*

Gooi de ramen open! Laat het heerlijk zonlicht van de hemel neerzien op het vredige toneel, en laat de roos en de haagdoorn hun zoete geur verspreiden rond het sterfbed! Het zilveren koord wordt losgemaakt het leven is bijna ten einde. Loop zacht! Het is een heilig, plechtig uur. Een sterfelijk mens staat op het punt te worden overgebracht in de onsterfelijkheid een gevangene, om te worden bevrijd. Een vreemde pelgrim, die lang op reis is geweest naar de hemelse stad, maakt zich gereed om de reisstaf neer te leggen, en de verscheurde aardse kleren te verwisselen met het heerlijk hemelse gewaad. Engelen zweven met onzichtbare vleugels boven dit toneel. Ze wachten om de vrijgekochte ziel, die bezig is haar stoffelijk huis te verlaten, weg te dragen van de aarde omhoog, omhoog, boven de stralende zon en de bleke, blinkende sterren, naar het Paradijs van God. En, terwijl ze wachten, zingen ze op lieflijke, zachte tonen, die tot het stervend oor doordringen, reiszangen op een hemelse melodie. Ze zingen van de paarlen poorten van het nieuwe Jeruzalem; haar blinkende straten; van de "zuivere rivier van water, helder als kristal"; de Troon van God en het Lam"; de "Boom des levens"; van de verlost, gekleed in verblindend witte gewaden; van cherubijnen en serafijnen, en van God en het Lam in het midden daarvan. Welk een verrukkelijk lied! Het verwondert ons niet, dat het lieve, kalme gezicht opklaart door een meer dan aardse schoonheid, en dat de bleke lippen fluisteren: "Kom, Heere Jezus, kom haastig."

De meester heeft Mary Bunyan geroepen en ze had naar Zijn stem geluisterd. Daarom ging ze haar huis bereiden, opdat ze gereed mocht zijn voor de overgang die haar wachtte.

Ze was weggekwijnd, gedurende lange, afmattende maanden. Na de dodelijke slag, die haar door het sterven van William Dormer had getroffen, was het levenslicht gaan tanen. Ze wist, dat, wanneer de herfstbloemen waren uitgebloeid, zij hen voor het laatst had gezien, en dat, wanneer het "vrolijk Kerstfeest" aanbrak, met zijn gezelligheid en liederen, en haar tot zijn genietingen noodde, zij aan die uitnodiging geen gehoor zou geven, ze was op reis naar de hemelse stad, met haar oog strak gericht op haar verrukkelijke heerlijkheden. Zou ze die kunnen vergeten voor de nietszeggende, koude tonen van de aarde?

De lentebloemen bloeiden, en de natuur, getooid in al haar schitterende pracht, nodigde haar aan haar heerlijk feestmaal. Maar haar pols sloeg langzaam en haar voet

wankelde, en ze kon alleen maar als ze door Sara werd ondersteund, door de kleine tuin voor het huis tot aan de haagdoorn lopen.

Haar vader merkte met een bedroefd hart de langzame en smartelijke verandering op. Hij bedroog zich niet, zoals dat zo dikwijls het geval is, met hoopvolle verwachtingen van de genezende invloed van de lente. Hij wist dat zijn arme, blinde kind, dat zo moedig de vreselijke levensstrijd had gestreden, er nu aan toe was om de wapenrusting van de strijd af te leggen en te gaan rusten in vrede. En ook de moeder, de zuster, en de broers gingen gebukt onder de verschrikkelijke last. Zelfs de kleintjes waren door vrees bevangen, en hun lach klonk minder luid, en hun voetstap was zachter wanneer ze in de nabijheid van de bleke, zachtmoedige zieke kwamen.

Veelvuldig waren de gesprekken van vader en dochter over de naderende overgang. Bunyan sprak met een onwankelbaar geloof over de beloften van het Evangelie, en het hart van het stervende meisje zei "Amen" daarop. De Geest getuigde met haar geest dat ze een kind van God was, en erfgenaam van alle beloften van de Eeuwige.

Het was een lieflijke, frisse avond in mei, toen Mary, leunend op de arm van haar trouwe zuster, naar de doornheg liep en daarnaast ging zitten.

"Kom, zuster, zei ze met een lieve, rustige stem, kom voor de laatste maal op dit plaatsje zitten." Haar bleke hand lag op de schoot van Sara, terwijl het zwakke hoofd tegen haar borst leunde.

"O, zuster, je bent niet erger. Waarom spreek je zo tegen me?" antwoordde het liefdevolle meisje. Toch was haar hart bevreesd. Ze besepte dat de woorden van de zieke maar al te waar waren. "Ik weet het Sara, ik weet het. Mijn dagen op aarde zijn bijna voorbij. Nog enkele smartelijke uren en dan ga ik heen naar Jezus."

Het hart van Sara was te vol. Ze kon geen antwoord geven. Ze drukte de zieke nog tederder aan haar hart, terwijl de tranen langs haar bedroefd gezicht stroomden.

Bunyan kwam aan over de velden van Bedford, waar hij was wezen prediken. Toen hij bij zijn dochters kwam, zag hij de verandering die over Mary was gekomen.

"Kom, kinderen, zei hij, we zullen naar binnen gaan. De lucht wordt vochtig, en Mary moet daaraan niet worden blootgesteld, opdat ze geen kou vat."

Hij richtte haar voorzichtig op van de borst van haar zuster en ondersteunde haar langzame, zwakke schreden naar de huisdeur. Ze stapte over de drempel. Het was de laatste keer.

Haar vader legde haar voorzichtig op haar lage bed, en hij streek teder het haar van haar marmerbleke voorhoofd naar achteren, en hij streelde de vermagerde handen, terwijl dikke tranen in zijn droevige, blauwe ogen stonden.

Dag Na dag ging voorbij, totdat er zes waren geteld. Het stervende meisje leed zwaar, maar geen enkele klacht kwam over haar lippen. Alles wat vaderlijke zorg en liefdevol medelijden konden bedenken, werd gedaan om haar pijn te verlichten. Haar vader was onvermoeid in zijn werkzaamheid en aandacht, en zijn woorden van hemelse onderwijzing waren een grote steun voor het stervend hart van Mary.

"Ja, vader, ja, zei ze, wanneer de oude man voor haar de beloften herhaalde, ik weet dat deze woorden waar zijn. Hij zal me nooit begeven noch verlaten. Eens vreesde ik de dood, maar nu ontdek ik dat hij geen prikkel heeft. Jezus heeft die, door voor mij te lijden, weggenomen. Ik verlang

heen te gaan en bij Hem te zijn. Daar zal ik Hem zien gelijk Hij is. Vader, geloof u niet dat ik in de hemel zal kunnen zien?"

"Ja, mijn kind, dat geloof ik. Daar is geen droefheid. Zelf zul je Jezus zien, Mary, je zul Hem zien Die voor je stierf."

"Het is een heerlijke gedachte, vader, dat deze arme ogen, die zolang blind zijn geweest, daar de Koning zullen zien in Zijn schoonheid. O, hoe verlang ik heen te gaan! Maar ik moet geduldig wachten, totdat mijn tijd komt", zei ze na een ogenblik stilte.

"Het zal niet lang duren, mijn kind", zei de vader met een gebroken stem.

"Niet lang vader, het schijnt me toe dat ik heenga."

Haar vader nam de bewegingloze hand in de zijne, en voelde de dunne pols. Hij klopte bijna niet. Verdriet vervulde zijn hart, maar hij slaakte geen enkele zucht. "De Heere heeft het gedaan", en terwijl hij met al de tederheid van zijn grootmoedig en liefhebbend hart ontroerd was over zijn eerstgeborene, wist hij dat dit beproefde kind op de grens stond van de hemelse heerlijkheid, die "geen oog heeft gezien."

Het was op de morgen van een rustige, mooie sabbat, dat Mary en haar vader zo spraken. Opgewekt en heerlijk sprak ze over de rust die ze spoedig zou ingaan. Haar gezicht klaarde op, en haar blinde ogen richtten zich hemelwaarts, terwijl ze spraken over de vreugde die vlak voor haar lag.

De dag ging voorbij en nam het leven van Mary met zich mee. Haar ademhaling werd steeds zwakker, en steeds zwakker haar polsslag.

De zon stond laag in het westen. De aangename, frisse lucht sloop door de open ramen naar binnen. Op een laag bed, waarop de stralen van de ondergaande zon op de magere, uitgeteerde gedaante vielen, lag Mary Bunyan met gesloten ogen, terwijl haar borst zich nauwelijks door de langzame, zwakke ademhaling bewoog. Het diep bedroefde gezin stond om haar heen. Met stil verdriet wachtten ze het heengaan van de weggaande geest af. Alles was stil, plechtig. Er werd geen woord gezegd. Elk keek met een gebroken hart aanhoudend naar die lieve gedaante, die zo spoedig voor altijd aan hun gezicht zou worden onttrokken. Ach, het was een ogenblik van droevige beproeving, maar het was ook een tijd van ootmoedige onderwerping.

De smalle hand beweegt zich naar boven. De blinde ogen openen zich en richten zich naar de hemel. De bleke lippen fluisteren: "Kom Heere Jezus, kom haastig." Dan glijdt er over het bleke gelaat een glimlach van onuitsprekelijke schoonheid. De handen vallen bewegingloos op de borst; een snik een zucht en alles is voorbij.

Het uitgeteerde lichaam ligt daar. De geest, van engelen door de hemelse gewesten omhoog gedragen, wordt binnengeleid in de nabijheid van de grote Koning. Nu ziet het arme, blinde meisje, zoals ze is gezien; kent, zoals ze is gekend. Een kroon en een harp worden haar gegeven, en in verrukkelijke opgetogenheid verenigt ze zich met het Lied van Mozes en het Lam.

In de kamer wordt onderdrukt geschrei gehoord. De vrome man Gods knielt naast het ontzielde lichaam, en bidt om de zegen van God over zichzelf en de bedroefden.

De volgende dag kwamen de burens en de vrienden bijeen en de overblijfselen van het arme, blinde meisje werden uit het kleine huisje weggedragen, en neergelegd naast die van haar moeder, op de begraafplaats van de kerk in Elstow. Deze droevige gebeurtenis is Bunyan nooit meer geheel te boven gekomen. Ze was een donkere schaduw op zijn verdere levensweg, totdat ook hij in vrede komt neer te liggen in het zwijgend graf.

50. Een kort overzicht van het leven van Bunyan na zijn vrijlating uit de gevangenis te Bedford. Zijn dood.

Zestien jaren verliepen vanaf de tijd van Bunyan's vrijlating tot aan de tijd van zijn dood. Gedurende deze periode heeft hij hard gewerkt. Niet dat hij zijn beroep van ketellapper uitoefende daarvan hebben we geen bewijs maar hij was een arbeider in de wijngaard des Heeren.

Zoals we al eerder hebben gezegd werd Bunyan meer dan een jaar, voordat zijn gevangenschap eindigde, tot herder van de kek in Bedford gekozen", aan wier opbouw hij lang had gewerkt". 1)

1) "Life of John Bunyan" (Het leven van John Bunyan). Uitgegeven door Am. S. S. Union. Blz. 270.

Zijn opsluiting kan in die tijd niet zo streng zijn geweest als de wet eiste. We zijn er zeker van dat hij in de gevangenbewaarder een meelevende vriend had gevonden, en aan hem moeten we zijn voorrechten toeschrijven.

Dit herderschap duurde zonder onderbreking tot de tijd van zijn dood. Maar zijn werkzaamheden bleven niet beperkt tot de mensen die aan zijn zorg waren toevertrouwd. Hij ging "overal het Evangelie prediken", en dat zelfs onder dreigend gevaar.

De verordeningen tegen de Dissenters waren onder de regering van de wrede Jakobus zo streng, dat ze gedwongen werden God te dienen onder dekking van de nacht, met om het gebouw geplaatste wachtposten, om het alarmsignaal te geven als er een vreemde naderde. Alle mogelijke voorzorgsmaatregelen werden getroffen om aan de genadeloze greep van het bloeddorstige monster te ontkomen. In hun erediens onthield men zich geheel van gezang, en er werden middelen aangewend om het geluid van de prediker te dempen, wanneer hij zijn broeders aanspoorde standvastig en onbeweeglijk te blijven. Dikwijls vond het middernachtelijk uur het volk van God op een nederige plaats een afgelegen woning, of de stille bossen van Hitchen, om de Naam des Heeren aan te roepen en Zijn genade af te smeken. En dikwijls zag het eerste zwakke licht van het ochtendkrieken hen naar hun huizen terugkeren, nadat ze hadden geluisterd naar de waarheid, zoals die in Christus Jezus is, uit de mond van de geliefde Bunyan.

Bunyan moest zich dikwijls vermommen, en zo uitgedost, met een koetsierszweep in de hand, werd hij binnen gelaten door de achtertuint, en daarna door de keukendeur, en zo binnengeleid bij de kleine groep discipelen, die van hem met graagte het brood des levens ontving. Ook moest hij soms aldus vermomd ontsnappen door achterdeuren en ramen, om niet in de handen van zijn roofgierige vervolgers te vallen.

De werkzaamheden van Bunyan bleven niet beperkt tot zijn eigen onmiddellijke omgeving. Hij ging het Evangelie verkondigen in de graafschappen Herford, Buckingham, Huntingdon, en Cambridge, delen van het koninkrijk die minder met het Evangelie bedeed waren dan Bedford dat was. Maar Bunyan besteedde niet al zijn tijd aan de prediking. Hij voerde de pen van een vaardig schrijver en wijdde gedurende de laatste jaren van zijn leven vele van zijn uren aan het auteurschap. Hij was zestig jaar oud toen hij stierf, en hij had zestig werken geschreven, een voor elk jaar van zijn leven. Velen van deze producties werden geschreven nadat hij de gevangenis te Bedford had verlaten. Het aantal ervan bewijst, dat hij een man is geweest, die zich met kracht wijdde aan wat hij ondernam. Hij moet zowel vroeg als laat hebben zitten schrijven, om zo aan de wereld zulk een grote verzameling geschriften te schenken, en dit bij zijn werk als herder en ketellapper en prediker.

Boven dit alles had hij voor een gezin te zorgen. In zijn trouwe Elizabeth had hij weliswaar een goede echtgenote, maar Bunyan verkoos niet de gehele last van de huishoudelijke taak op haar te laten rusten. Hij was nog steeds arm, maar toch in staat gesteld om door de zuinigheid van zijn vrouw, en zijn eigen vlijt, tezamen met de vriendelijkheid van hen, die hij geestelijk verzorgde, een behoorlijk inkomen te genieten, zodat hij vrij bleef van de knagende armoede, die zijn sterke hart zo had uitgeput, toen hij in de gevangenis zat.

Zijn prediking werd door de Heere bijzonder gezegend. Ze droeg zulk een praktisch, onderzoekend karakter, dat niemand onder zijn prediking onbewogen kon blijven. Hij verklaarde de waarheden van het Evangelie niet door de mensen vleselijk zorgeloos te laten, louter om hun zondige neiging te behagen, maar hij sprak als iemand", die het gehele Woord van God wilde verklaren zondaren vermanend om de komende toorn te ontvlieden; door ernstige smekingen de zorgeloze belijder wakker schuddend, en de kinderen van God opbouwend in het allerheiligst geloof.

Hij was ook een vredestichter een rol, waarvoor zijn grote goedhartigheid en zijn uitnemend oordeel hem voortreffelijk geschikt maakten. En de laatste daad van zijn leven was er een die hem recht gaf op deze belofte van de Zaligmaker: "Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genoemd worden."

Een vader, die in Reading, buiten Londen, woonde, had groot ongenoegen gekregen met zijn zoon, die in de buurt van Bunyan woonde. De zoon vernam dat zijn vader zo hevig boos was, dat hij op het punt stond hem te onterven. Daar hij de onbuigzame aard van zijn vader kende, vreesde hij dat het maar al te waar was. Omdat hij niet zo onrechtvaardig behandeld wenste te worden, en toch ook niet zijn beledigde vader onder de ogen durfde komen, vond hij Bunyan als de enige die waarschijnlijk een verzoening kon bewerken. Met dat grote verlangen naar het goede, dat zo krachtig de jaren van zijn veelbewogen leven kenmerkte, nam Bunyan, Na een duidelijke uiteenzetting van de feiten gehoord te hebben, de zaak terstond ter hand.

Hij bezocht de vader, en door zijn ernstige overredingskracht en de getrouwe voorstelling van de eisen van de wet van Christus, slaagde hij erin zijn doel te bereiken. De vader vergaf zijn zoon niet slechts, maar herstelde hem ook in zijn gunst en in zijn erfdeel.

Nadat het verzoeningswerk van Bunyan was volbracht, ging hij op weg, om van Londen naar huis terug te keren. Het was in augustus 1688. De hele dag viel er een zware, koude regen. Maar hij reed door, daar hij verlangde in het midden van zijn gezin te komen. Hij dacht er niet aan dat hij dichterbij de hemel was dan bij huis.

Misschien was het hem mogelijk om met zijn afgetobde Pelgrim de lieflijke bergen te aanschouwen en te vertoeven in het schone, getrouwde land, en verrukkelijke visioenen van het nieuwe Jeruzalem te zien.

God verleent Zijn kinderen dikwijls vreugde en vertroosting van de verrukkelijkste aard, wanneer alle aardse dingen het donkerst schijnen en het meest tegen ons. En hoe kan het kind van God zulk een blijdschap anders vinden dan wanneer hij, omhoog ziende, met een vast geloof kan zeggen: "Abba, Vader?"

Laat in de middag kwam Bunyan aan bij het huis van een lang beproefde vriend, een zekere meneer Strudick, een kruidenier, van Snow Hill. Zijn kleren waren geheel doordrenkt van de regen, die de hele dag door aanhoudend was gevallen. Zijn gezondheid was verscheiden maanden geleden wat zwak geweest, en kort nadat hij het huis van zijn vriend had bereikt, werd hij door zoiets als een aanval van koude koorts getroffen, die voortdurend toenam, totdat hij werd gedwongen het bed te houden. Alles wat de liefde kon bedenken werd gedaan om hem te verzorgen en te helpen.

Maar zijn ongesteldheid nam een ernstiger vorm aan, totdat een hevige koorts kwam opzetten. Toen beseftte hij dat zijn dagen op aarde geteld waren, en dat zei ook zijn vriendelijke gastheer.

Toen het bekend werd dat hij ziek was, voelde men in de gehele kring van zijn bekenden in Londen grote bezorgdheid, en vele waren de gebeden die werden opgezonden voor zijn herstel. Maar God, Die alles goed doet, had het anders beschikt. De Meester had hem nodig, Zijn arme Pelgrim was lang genoeg geslagen en heen en weer geslingerd op de ruwe levenszee. Hij had de goede strijd gestreden. Hij moest nu naar Boven gaan om zijn loon te ontvangen: *een kroon van eeuwige blijdschap en heerlijkheid*.

Laten we een blik werpen op de uitgeputte strijder, terwijl hij zijn wapenrusting aflegt, en zich voorbereid op de rust die overblijft voor het volk van God. Hoe gedraagt hij zich, nu de strijd is gestreden, de overwinning behaald? Wat is zijn hoop en troost in het gezicht van de grote verandering die hij zo spoedig zal ondergaan?

Men vertelt ons dat zijn gebeden vurig en menigvuldig waren, en dat hij zelfs voor zichzelf zo weinig aandacht aan de dingen van dit leven schonk, dat hij hen troostte, die om hem weenden, en hen aanspoorde op God te vertrouwen en Hem om genade en vergeving van hun zonden 't bidden; en hij vertelde hun, welk een heerlijke verandering het zou zijn de moeiten en zorgen van een erbarmelijk sterfelijk bestaan te verlaten om voor eeuwig met Christus te leven, in vrede en onuitsprekelijke vreugde. Hij verklaarde hun de vertroostende Schriften, op grond waarvan ze moesten hopen, en zeker zouden komen tot een gezegende opstanding op de laatste dag. Hij wenste dat enigen van hen met hem zouden bidden, en hij verenigde zich met hen in het gebed, en nadat hij had geworsteld met een slopende ziekte, waren zijn laatste woorden: *"Weent niet om mij, maar om uzelf. Ik Ga naar de Vader van onze Heere Jezus Christus, Die mij, hoewel een zondaar, ongetwijfeld door de bemiddeling van Zijn gezegende Zoon daar zal ontvangen, waar we elkaar eerlang zullen ontmoeten om het nieuwe lied te zingen en voortdurend zalig te zijn tot in alle eeuwigheid. Amen!"*

Terwijl hij nu zo in gesprek was, veranderde zijn gelaat, zijn krachten begaven hem, en nadat hij had gezegd: *"Neem me weg, want ik kom tot U"*, nam de Heere hem weg, en hij werd niet meer door de mensen gezien.

Maar het was heerlijk om te zien hoe het open gebied was gevuld met paarden en wagens, en trompetten en pijpers, met zangers en bespelers van snaarinstrumenten, om de pelgrims te verwelkomen, wanneer ze opwaarts gingen en elkaar volgden in de Schone Poort van de Stad, en daarop stond geschreven met gouden letters: Zalig zijn ze, die Zijn Geboden doen, opdat hun macht zij aan de Boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de Stad.

Op de laatste dag van augustus 1688 stierf de goede man op de leeftijd van zestig jaar. Hij werd begraven in Bunhill Fields, toen in de voorsteden van Londen.

Alles wat ons rest om de plek aan te wijzen, waar hij ligt begraven, is een oude vierkante grafzerk, waarvan de opschriften alle zijn afgebrokkeld, behalve dit ene eenvoudige:

**Mr. John Bunyan,
Author of the Pilgrim's Progress.
Obt. 31st August, 1688, aet. 60.**

Binnen drie korte jaren volgde Elizabeth haar trouwe pelgrim, om voor eeuwig te wonen in de hemelse Stad, bij haar Koning en haar echtgenoot.